ધી ડાયમંડ જ્યુબિલી પ્રિન્ટિંગ પ્રેસમાં પરીખ દેવીદાસ છગનલાલે છાપ્યું.
સલાપોસ રોડ—અમદાવાદ.

આ પુસ્તક મળવાનાં ઠેકાણાં:—

મુંબઇ—૧. પ્રસિદ્ધ કર્ત્તા પાસેથી.

૨. ગાંધી રતનચંદ પાનાચંદ,
ઠે. ભીંડીબજાર-ફુલગલીને નાકે, દુકાન નં. ૪૦૦.

અમદાવાદ—૧. વાડીલાલ કાકુભાઇ સંઘવી,
ઠે. સારંગપુર—તળીયાની પોળ.

૨ ત્રીભોવનદાસ રૂગનાથદાસ શાહ,
ઠે. રાયપુર—આકાશેઠના કુવાની પોળ.

૩. બાલાભાઇ છગનલાલ શાહ,
ઠે. ફીફાભટની પોળ.

ખંભાત—છોટાલાલ મોતીચંદ શાહ,
ઠે. સુતારવાડો.

જામનગર—તારાચંદ જેચંદ મોદી,
ઠે. [illegible]

પ્રસ્તાવના.

મનુષ્યપણામાં ઘણુંજ સમજવાનું હોય છે, અને તેથીજ મનુષ્યપણું શ્રેષ્ઠ માનવામાં આવ્યું છે. મોક્ષ મેળવવા માટે પ્રથમ જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર અને તપ, એ ચાર બાબત જરૂરની છે, અને તેથીજ એ ચારને મોક્ષના દરવાજારૂપ કહ્યાં છે. આચારમાં પ્રથમપદે જ્ઞાનને ગણવામાં આવ્યું છે. શ્રી દશવૈકાલીક સૂત્રમાં કહ્યું છે કે, 'પહેલું જ્ઞાન અને પછી દયા'. આ શબ્દાનુસાર વિચાર કરીએ તો, જ્ઞાન એટલે પુરી સમજણ. જ્યાં સુધી કોઇ શબ્દની પુરી સમજણ ન પડી હોય ત્યાં સુધી તે કામમાં ફતેહ મળી શક્તી નથી. શ્રી સુયગડાંગ સૂત્રમાં કહ્યું છે કે, 'જે સંધીને જાણે તે કર્મને તોડે.' એટલે જ્ઞાનાવરણીય કર્મ કેવી રીતે બંધાય છે, અને કેવી રીતે છુટે છે, તેની પ્રકૃત્તિઓને સમજે. તે સમજ્યા વિના કર્મ તોડી શકાતાં નથી. શ્રી આચારાંગ સૂત્રમાં,—જે છકાય જીવોને ઓળખતો નથી, તેઓની ઉત્પત્તિ અને મરના કારણ જાણતો નથી, અને જેને તેઓના દુઃખની ખબર નથી, તે કદી માસ, માસખમણનો તપ કરે, છતાં તેને બાલ તપસ્વી કહ્યો છે; અને તેથીજ પ્રથમ સમજણ અને પછી કર્તવ્ય કહ્યું છે.

આ પુસ્તકમાં શરૂથી અંત સુધીમાં જૈન ધર્મનું યથાર્થ સ્વરૂપ બતાવ્યું છે. એટલે કે, જાણવા યોગ્ય, છાંડવા યોગ્ય, અને આદરવા યોગ્ય એ સર્વે બાબતો બતાવી છે, તો તે બનતા સુધી ગુરૂદ્વારા જાણી, આદરવા યોગ્ય આદરવું અને છાંડવા યોગ્ય છાડવું કે જેથી મોક્ષનો રસ્તો સહેલાઇથી પ્રાપ્ત કરી શકાય. સમજણ વિના જેટલું કરવામાં આવે તેટલું વૃથા સમજવું.

આ પુસ્તક વિદ્યાલય તરફથી ધંધો કરવા કે નફો મેળવવા માટે છપાવ્યું નથી, પરંતુ લોકો થોડી કીંમતે લાભ લઈ શકે, અને બુકસેલરોનું કમીશન જતાં, વિદ્યાલયને નુકસાન ન થાય, એ પ્રમાણે પડતર કીંમત રાખવામાં આવી છે; જે હાલનું કાગળ, છપાઈ વગેરે ખર્ચ અને કીંમત જોતાં જણાઈ આવશે. આ પુસ્તકમાં 'જ્ઞાનસાગર' નો કેટલોક ભાગ સુધારા વધારા સાથે દાખલ કર્યો છે. આશા છે કે, દરેકને ઉપયોગી થઈ પડશે.

આ પુસ્તક શા. વાડીલાલ કાકુભાઇ સંઘવી મારફત છપાવતાં અમને ઘણોજ સંતોષ પ્રાપ્ત થયો છે. પ્રુફ સુધારવામાં બનતી કાળજી રાખવામાં આવી છે, છતાં દ્રષ્ટિદોષ કે છાપદોષથી કોઈ ભુલચૂક રહી ગઇ હોય તો પંડિતવર્ગ સુધારીને વાંચવા તસ્દી લેશે એવી આશા છે. ૐ. શાન્તિ! શાન્તિ!! શાન્તિ!!!

મુંબઇ.
તા. ૧-૩-૧૯૨૨.

લી. શ્રી સંઘના સેવક,
શ્રીજીવનદાસ ગુલાબચંદ શાહ.
ગાંધી રતનચંદ પાનાચંદ.

શ્રી વિદ્યાલયમાં થતાં કામકાજની યાદી.

મુંબાઈ—'શ્રી જૈન સ્થાનકવાસી વિદ્યાલય' એ ખાતુ ચાલુ કર્યાને હાલ ત્રીજું વર્ષ ચાલે છે. તેમાં થતાં કામકાજનો કાર્યક્રમ નીચે પ્રમાણે છે:—

૧. આ ખાતાની એક કમીટી નીમવામાં આવી છે, અને આ ખાતાનો આવક-જાવકનો હીસાબ દર વર્ષે ઑડીટર પાસે તપાસાવી, છપાવીને બહાર પાડવામાં આવે છે.

૨. દર માસની આઠમ-પાખી તીથિએ અને પર્યુષણમાં હમેશાં કસાઈવાડે કપાતા જીવોને છોડાવવામાં આવે છે.

૩. ધાર્મિક અભ્યાસ માટે ચોપડીઓની જરૂર હોય અને મંગાવે તો મોકલવામાં આવે છે.

૪. પોતાના વપરાશ માટે દરેક માણસને પુંજણીઓ અને કાષ્ટ થાળીઓ મફત આપવામાં આવે છે.

૫. અશક્ત માણસને માટે દવા ઘેર પહોંચાડવાની અને કોઇ પણ જાતની મદદની ઈચ્છાવાળાને માટે બનતી ગોઠવણ કરવામાં આવે છે.

૬. વિદ્યાલયને મોકલવામાં આવતી દરેક રકમની છાપેલી પહોંચ આપવામાં આવે છે.

૭. બહારગામથી જીવદયા વગેરે ખાતે જે રકમ આવે છે, તે સ્વિકારી લઈ પહોંચ મોકલાય છે, અને તેની વિગત રીપોર્ટ દ્વારા બહાર પાડવામાં આવે છે.

૮. આ ખાતા તરફથી દર વર્ષે પાંચ પરબી ટીપો છપાવવામાં આવે છે, અને જ્યાં મગાવવામાં આવે ત્યાં મોકલવામાં આવે છે.

૯. આ ખાતામાં ધર્મ ઉપગરણ રાખવામાં આવે છે, તે અશક્ત માણસ સિવાય પાસેથી કીંમત લઈ આપવામાં આવે છે.

૧૦. વિદ્યાલયનું મકાન ધર્મકરણીને માટે આખો દિવસ ખુલ્લું રાખવામાં આવે છે.

૧૧. આ ખાતામાંથી જ્ઞાનનો ઉદય થાય તેવાં પુસ્તકો છપાવવામાં આવે છે અને તે પડતર કીંમતે વેચવામાં આવે છે.

૧૨. આ ખાતાને મદદ આપનાર દાનવીર ગૃહસ્થોએ પોતાને ત્યાં આ ખાતાની ધર્માદા પેટી રાખી છે, તે આ ખાતાના વહીવટ કરનાર તરફથી ખોલવામાં આવે છે, અને નામવાર રકમ જમે કરી, રીપોર્ટમાં બહાર પાડી, દરેકને છાપેલી પહોંચ મોકલી આપવામાં આવે છે.

આશા છે કે, દાનવીર ગૃહસ્થો આવા ઉત્તમ ખાતા તરફ પોતાનો ઉદાર હાથ લંબાવી આ ખાતાને પગભર કરવા ચૂકશે નહિ.

લી. સેવકો,

શાહ ત્રીભોવનદાસ ગુલાબચંદ (જામનગરવાળા).
ગાંધી રતનચંદ પાનાચંદ (ઘોરડીવાળા).
ઑનરરી સેક્રેટરી.

॥ श्री जिनेन्द्राय नमः ॥

શ્રી જ્ઞાન ભંડાર

ભાગ ૧ લો.

મંગળાચરણ.

[મારા હૈયા કેરા હાર—એ રાગ.]

વ્હાલા વીર જીનેશ્વર, જન્મ જરા નીવારજોરે;
પ્યારા પ્રભુજી પ્રીતે, મુજ શીરપર કર સ્થાપજોરે.
ત્રણ રત્ન આપો, પ્રભુ મુજને;
ખોટ ખજાને, કો નહી તુજને;
અરજી દીલ ધારી, કરમ કટક સંહારજોરે. વહાલા૦ ૧

કુમતી ડાકણ, વળગી મુજને,
નમી નમી વીનવું, હે પ્રભુ તુજને;
એ દુઃખથી દૂર કરવા, વહેલા આવજોરે. વહાલા૦ ૨

આ અટવીમા, ભૂલો પડીઓ;
તું સાહેબ સાચો, મુને મળીયો;
સેવકને શીવપુરની, સડક બનાવજોરે. વહાલા૦ ૩

અરજી ઉચ્ચારી, શ્રી જીન આગે;
મહાવીર શિષ્યો, પ્રભુ પદ માગે;
મહેર કરી મહારાજ, અમોને તારજોરે. વહાલા૦ ૪

શ્રી સામાયિક વ્રત.

નવકાર.

નમો—નમસ્કાર હોજો. અરિહંતાણં—કર્મરૂપ વેરીના હણનાર એવા અરિહંતને, જેણે ચાર ઘનઘાતી કર્મ જ્ઞાનાવરણી, દર્શનાવરણી, મોહની અને અંતરાય, ક્ષય કર્યાં તથા જેનાથી કાંઈ રહસ્ય નથી અને જે ચોત્રીશ અતિશયે તથા પાંત્રીશ પ્રકારની વાણીએ તથા બાર ગુણે કરી બીરાજમાન છે. નમો—નમસ્કાર હોજો. સિદ્ધાણં—સકલ કાર્ય સાધ્યાં જેણે તે સિદ્ધ ભગવંતને, જે આઠ કર્મ ખપાવી સિદ્ધના સુખને પામ્યા તથા એકત્રીશ ગુણે કરી સહિત છે. નમો—નમસ્કાર હોજો. આયરિયાણં—આચાર્યજીને, જે શુદ્ધ રીતે જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, તપ અને વીર્ય એ પાંચ આચાર પોતે પાળે અને બીજાને પળાવે, તથા છત્રીશ ગુણે કરી સહિત છે. નમો—નમસ્કાર હોજો. ઉવજ્ઝાયાણં—ઉપાધ્યાયજીને, જે શુદ્ધ સૂત્રાર્થ જાણે, જણાવે તથા પચીશ ગુણે કરી સહિત છે. નમો—નમસ્કાર હોજો. લોએ—લોકને વિષે. સવ્વસાહૂણં—સર્વ સાધુને, જે જ્ઞાન દર્શન ચારિત્ર અને તપના સાધનાર તથા સત્તાવીશ ગુણે કરી સહિત છે.

તિખુત્તો અથવા વંદના.

તિખુત્તો—ત્રણ વાર. આયાહિણં—બે હાથ જોડીને જમણા કાનથી ડાબા કાન સુધી. પયાહિણં—પ્રદક્ષિણા કરીને. વંદામિ—વાંદું છું એટલે [illegible] છું. નમંસામિ—નમસ્કાર કરું છું (પાંચ અંગ નમાવીને). સક્કારેમિ—સત્કાર કરું છું. સમ્માણેમિ—સન્માન કરું છું. કલ્લાણં—કલ્યાણકારી છો. મંગલં—મંગળકારી છો. દેવયં—ધર્મદેવ સમાન છો. ચેઇયં—[illegible], જ્ઞાનગુણસંપન્ન છો. પજ્જુવાસામિ—સેવા કરું છું મન વચન, કાયાએ.

ઇરિયાવહી.

ઇચ્છામિ—ઇચ્છું છું. પડિક્કમિઉં—પાપ કર્મથી નિવર્તવાને. ઇરિયા—(રસ્તામાં [illegible]) વહિયાએ—[illegible]. વિરાહણાએ—દુઃખ [illegible]. ગમણાગમણે—[illegible]. પાણ—પ્રાણીને. કમણે—[illegible]. બીય—બીજ. કમણે—[illegible]. હરિય—લીલોતરી ([illegible]). કમણે—[illegible]. ઓસા—ઝાકળ, [illegible]. ઉત્તિંગ—[illegible]

થાય પણગ—લીલ, ફૂગ (પંચવર્ણી). દગ—કાચું પાણી. મટ્ટી—કાચી માટી. મક્કડા—કરોળીઆના પડ. સંતાણા—કરોળીઆની જાળ. સંક-મણે—એ સર્વને ચાંપ્યાં હોય. જેમેંજીવા—જે મેં જીવોને. વિરાહિયા—દુઃખ દીધું હોય, વિરાધના કરી હોય. એગિંદિયા—એક ઇંદ્રિય, સ્થાવર (પૃથ્વી, પાણી, અગ્નિ, વાયુ અને વનસ્પતિના) જીવ. બેઇંદિયા—બે ઇંદ્રિય, શરીર અને મુખવાળા (કરમ, જળો, પૂરા અને અળસીયાં વગેરે). તેઇંદિયા—ત્રણ ઇંદ્રિય, શરીર, મુખ ને નાકવાળા (કીડી, મંકોડી, જુ, માંકડ, ધનેરાં વગેરે). ચઉરિંદિયા—ચાર ઇંદ્રિય, શરીર, મુખ, નાક ને આંખવાળાં (પતંગીયા, માખી, ડાંસ, વીંછી, ભમરા, તીડી વગેરે). પંચિંદિયા—પાંચ ઇંદ્રિય, શરીર, મુખ, નાક, આંખ ને કાનવાળાં (મનુષ્ય, પશુ, પંખી વગેરે). અભિહયા—સામા આવતા હણ્યા હોય. વત્તિયા—ધૂળવડે ઢાંક્યા હોય, ભેગા કરી ઢાંક્યા હોય. લેસિયા—મસળ્યા હોય. સંઘાઇયા—એક બીજા સાથે અથડાવ્યા હોય. સંઘટ્ટિયા—થોડો સ્પર્શ કરી દુઃખ દીધું હોય. પરિયાવિયા—સર્વ પ્રકારે પીડા ઉપજાવી હોય. કિલામિયા—કિલામના ઉપજાવી હોય. ઉદ્દવિયા—ત્રાસ પમાડ્યા હોય. ઠાણાઓ—એક ઠેકાણેથી. ઠાણં—બીજે ઠેકાણે. સંકામિયા—મુક્યા હોય. જીવિયાઓ—જીવિત થી. વવરોવિયા—નાશ કર્યા હોય. તસ્સ—તેનું. મિચ્છામિદુક્કડં—વૃથા અને નિષ્ફળ થાઓ.

તસ્સઉત્તરિ.

તસ્સ—તેને. ઉત્તરિ—વિશેષ શુદ્ધ. કરણેણં—કરવા માટે. પાય-ચ્છિત્ત—લાગેલા પાપનું છેદન. કરણેણં—કરવા સારૂ. વિસોહિ—વધારે નિર્મળ. કરણેણં—કરવા સારૂ. વિસલ્લી—શલ્ય રહિત (કપટ, નિયાણું અને મિથ્યાત્વ). કરણેણં—કરવા સારૂ. પાવાણં—પાપ કમ્માણં—કર્મ. નિગ્ઘાયણટ્ઠાએ—હણવાને. ઠાએ—અર્થે. ઠામી—સ્થિર રહીને કરૂં છું કાઉસ્સગ્ગ—કાયાને હલાવવી નહિ તે. અન્નત્થ—તેમાં આગળ કહ્યા મુજબ કાયા હલે તેની છુટ રાખું છું. ઉસ્સસિએણં—ઉંચો શ્વાસ લેવાથી. નીસ્સ-સીએણં—નીચો શ્વાસ મુકવાથી. ખાસિએણં—ઉધરસ આવવાથી. છીએણં—છીંકવાથી. જંભાઇએણં—બગાસું આવવાથી. ઉડ્ડુએણં—ઓડકાર આવવાથી. વાયનિસગ્ગેણં—વા છુટવાથી. ભમલીએ—ફેર તથા ચક્કરી આવવાથી. પિત્ત—વમન કરવાથી. મુછાએ—મૂર્છા આવવાથી. સુહુમેહિં—સુક્ષ્મ (થોડું) અંગ—શરીર. સંચાલેહિં—હલવાથી. સુહુમેહિં—થોડો ખેલ—બળખો આવવાથી. સંચાલેહિં—હલવાથી

સુહુમેહિં—થોડીક. દિઠિ—નજર (દ્દષ્ટિ). સંચાલેહિં—હલવાથી. એવમાઈએહિં—એ આદિ બીજા મનમાં ચિંતવ્યા હોય તે. આગારેહિં—આગાર એટલે મોકળાથી. અભગ્ગો—ભાંગે નહિ. અવિરાહિઓ—હાનિ પહોંચે નહિ. હુજ્જ—હોજો. મે—મહારો. કાઉસગ્ગો—કાઉસગ એટલે કાયાનું અણુ હલાવવું. જાવ—જ્યાં સુધી. અરિહંતાણં—અરિહંતનું નામ સંભારૂં. ભગવંતાણં—ભગવંતનું નામ સંભારૂં. નમોક્કારેણં—નમસ્કાર કરૂં. નપારેમિ—ધ્યાન મુકું નહિ. તાવ—ત્યાં સુધી. કાયં—કાયાને. ઠાણેણં—એક સ્થાને સ્થિર રાખીને. મોણેણં—અબોલ રહીને. ઝાણેણં—ધ્યાને કરીને. અપાણં—આત્માને. વોસિરામિ—તજું છું.

આ ઠેકાણે ("ઇચ્છામિ પડિક્કમિઉં" થી તે "જીવિયાઓ વવરોવિઆ તસ્સમિચ્છામિદુક્કડં" તથા એક નવકાર સુધી પાઠ મનમાં બોલીને કાઉસગ્ગ કરવો અને નમો અરિહંતાણં શબ્દ બોલી પાળવો).

લોગસ્સ.

લોગસ્સ—લોકમાં. **ઉજ્જોયગરે**—ઉદ્યોતના કરનાર. **ધમ્મ—ધર્મ. તિત્થયરે**—×તીર્થના સ્થાપનાર. **જિણે**—જિન, રાગ-દ્વેષના જીતનાર. **અરિહંતે**—અરિહંત દેવની. **કિત્તઇસ્સં**—નામ લઇને સ્તુતિ કીર્તિ કરૂં છું. **ચઉવીસંપિ**—ચોવીશે એકઠા. **કેવલી**—કેવળજ્ઞાની તીર્થંકર, તેનાં નામ કહે છે. **ઉસભ**—પહેલા રીખભદેવ સ્વામી, સ્વામી ગર્ભમા આવ્યા પછી માતાએ સ્વપ્નામાં વૃષભ દીઠો તેથી એ નામ આપ્યુ. **મજિયંચ**—બીજા અજિતનાથ સ્વામી, સ્વામી ગર્ભમા આવ્યા પછી માતા પાસે રમતાં જીત્યાં તેથી એ નામ આપ્યું. **વંદે**—વાંદું છુ. **સંભવ**—ત્રીજા સંભવનાથ સ્વામી, સ્વામી ગર્ભમા આવ્યા પછી દુષ્કાળ ટળીને સુકાળ થયો, ધાન્યના સંભવ થયા તેથી એ નામ આપ્યું. **મભિનંદણંચ**—ચોથા અભિનંદન સ્વામી, સ્વામી ગર્ભમાં આવ્યા પછી ઈંદ્રે જયકાર કર્યો તેથી એ નામ આપ્યું. **સુમયં**—પાચમા સુમતિનાથ સ્વામી, સ્વામી ગર્ભમા આવ્યા પછી માતાને ભલી મતિ ઉપજી તેથી તે નામ આપ્યું. **ચ**—વળી. **પઉમપ્પહં**—છઠ્ઠા પદ્મપ્રભુ સ્વામી, સ્વામી ગર્ભમા આવ્યા પછી માતાને પદ્મ-કમળની શય્યામાં સુવાની ઇચ્છા થઈ તેથી તે નામ આપ્યું. **સુપાસં**—સાતમા સુપાર્શ્વનાથ સ્વામી, સ્વામી ગર્ભમાં આવ્યા પછી માતાના પાસા ખરસટ હતાં તે સુંવાળા થયા તેથી એ નામ આપ્યું. **જિણં**—રાગ-દ્વેષના જીતનાર. **ચ**—વળી. **ચંદપ્પહં**—આઠમાં ચંદ્રપ્રભ સ્વામી, સ્વામી

× સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક અને શ્રાવિકા એ ચાર તીર્થ.

ગર્ભમાં આવ્યા પછી માતાને ચંદ્રમાની સ્વપ્ન થયું તથા ચંદ્ર સરખી શરીરની પ્રભા થઈ તેથી તે નામ આપ્યું. વંદે—વાંદું છું. સુવિહં—નવમાં સુવિધિનાથ સ્વામી, સ્વામી ગર્ભમાં આવ્યા પછી નગરમાંથી અવિધિ ટાળીને સુવિધિ કરી તેથી તે નામ આપ્યું. ચ—વળી. પુપ્ફદંત—તથા બીજું નામ પુષ્પદંતનાથ સ્વામી, સ્વામીના દાંત ફુલ સરખા હતા તેથી તે નામ આપ્યું. સીયલ—દશમાં શીતળનાથ સ્વામી, સ્વામી ગર્ભમાં આવ્યા પછી પિતાને જ્વર થયો ત્યારે સ્વામીની માતાનો હાથ ફરસ્યાથી કાયા શીતળ થઈ તેથી તે નામ આપ્યું. સીજ્જંસ—અગ્યારમા શ્રીશ્રેયાંસનાથ સ્વામી, શીતળ પોઢવાની અરટ દેવ સેજમાં સ્વામી ગર્ભમાં આવ્યા પછી માતાં સુતાં તે દેવતા નાઠો તેથી તે નામ આપ્યું. વાસુપુજ્જ—બારમા વાસુપૂજ્ય સ્વામી, માતાની સુવાની સેજમાં દેવતા રહી કોઈને સુવા દેતો નહિ, તે સ્વામી ગર્ભમાં આવ્યા પછી દેવતા તેમાંથી નાઠી ભિસડી માતાની પૂજા કીધી તેણે કરી એ નામ દીધું. ચ—વળી. વિમલ—તેરમાં વિમળનાથ સ્વામી, સ્વામી ગર્ભમાં આવ્યા પછી માતાની બુદ્ધિ વાંકી હતી તે પાંસરી થઈ તેથી તે નામ આપ્યું. અણંત—ચઉદમાં અનંતનાથ સ્વામી, સ્વામી ગર્ભમાં આવ્યા પછી અનંત રત્નોની રાશિ સ્વપ્નમાં દીઠી તેથી તે નામ આપ્યું. ચ—વળી. જિણં—રાગદ્વેષના જીતનાર. ધમ્મં—પંદરમા ધર્મનાથ સ્વામી, સ્વામી ગર્ભમાં આવ્યા પછી માતા ધર્મને પામી. સંતિં—સોળમા શાંતિનાથ સ્વામી, સ્વામી ગર્ભમાં આવ્યા પછી મરકીનો રોગ મટ્યો ને શાંતિ થઈ તેથી તે નામ આપ્યું. ચ—વળી. વંદામિ—વાંદું છું. કુંથું—સતરમા કુંથુનાથ સ્વામી, સ્વામી ગર્ભમાં આવ્યા પછી શત્રુ કુંથવા સરખા થયા તેથી તે નામ આપ્યું. અરં—અઢારમા અરનાથ સ્વામી, સ્વામી ગર્ભમાં આવ્યા પછી માતાએ રત્નમય આરો દીઠો તેથી તે નામ આપ્યું. ચ—વળી. મલ્લિં—ઓગણિશમા મલ્લીનાથ સ્વામી, સ્વામી ગર્ભમાં આવ્યા પછી માતાને ફુલની શય્યાનો ડોહળો ઉપન્યો તે દેવતાએ પૂરો પાડ્યો તેથી તે નામ આપ્યું. વંદે—વાંદુ છું. મુણીસુવ્વયં—વીશમા મુનિસુવ્રત સ્વામી, સ્વામી ગર્ભમાં આવ્યા પછી વેરી નમી ગયા તેથી તથા માતાએ મુનિના જેવા વ્રત પાળ્યાં તેથી તે નામ આપ્યું. નમિજિણં—એકવીશમા નમિનાથ સ્વામી, સ્વામી ગર્ભમાં આવ્યા પછી વેરી નમાડ્યા તેણે કરી તે નામ આપ્યું. ચ—વળી. વંદામિ—વાંદું છું. રિઠ્ઠનેમિં—બાવીશમા અરિષ્ટનેમી સ્વામી (નેમનાથ), માતાએ સ્વપ્નમાં અરિષ્ટ રત્નમય નેમી ચક્રધારા દીઠી તેથી તે નામ આપ્યું. પાસં—ત્રેવીશમા પાર્શ્વનાથ સ્વામી, પિતાના સેજ નીચે સર્પ આડો દેતો હતો ને તેનો હાથ

જેમ) તસ્સ—તે સર્વને. ભંતે—હે પૂજ્ય! પડિક્કમામિ—નિવર્તું છું. નિંદામિ—નિંદું છું. આત્માની સાખે. ગરિહામિ—ગરહું છું. ગુરૂની સાખે અપાણં—અશુભ જોગમાં જતા આત્માને વોસિરામિ—તજું છું.

નમોથ્થુણંનો પાઠ.

નમોથ્થુણં—નમસ્કાર હો. અરિહંતાણં—અરિહંત દેવને ભગવંતાણં—ભગવંતને આઇગરાણં—ધર્મની આદિના કરનારને. તિથ્થયરાણં—તીર્થના સ્થાપનાર એટલે સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક શ્રાવિકા એ ચાર જાતના તીર્થના સ્થાપનારને સયંસંબુદ્ધાણં પોતાની મેળે બુઝ્યા છે. તેને પુરિસુત્તમાણં—પુરૂષમાં ઉત્તમ પુરિસસિહાણં—પુરૂષમાં સિંહ સમાન. પુરિસ વર પુંડરિઆણં—પુરૂષમાં ઉત્તમ પુંડરિક કમળ સમાન પુરિસ—પુરૂષમાં વર—પ્રધાન ગંધ હથ્થીણં—ગંધ હસ્તી સમાન છે લોગુત્તમાણં—[illegible] લોગનાહાણં—લોકના [illegible] લોગહિયાણં—[illegible] લોગપઇવાણં—લોકને [illegible] લોગપજ્જોયગરાણં—[illegible] અભયદયાણં—[illegible] ચખ્ખુદયાણં—[illegible] મગ્ગદયાણં—[illegible] સરણદયાણં—[illegible] જીવદયાણં—[illegible] બોહિદયાણં—[illegible] ધમ્મદયાણં—[illegible] ધમ્મદેસીયાણં—[illegible] ધમ્મનાયગાણં—[illegible] ધમ્મસારહિણં—[illegible] ધમ્મ [illegible] ચાઉરંત—[illegible] ચક્કવટ્ટિણં [illegible] દિવો—[illegible] [illegible] અપ્પડિહય—[illegible] [illegible] છઉમથ્થાણં—[illegible] જિણાણં [illegible] તિન્નાણં [illegible] તારયાણં—[illegible] બુદ્ધાણં [illegible] આહિયાણં [illegible] મુત્તાણં [illegible] [illegible] સવ્વન્નૂણં—[illegible] સવ્વદરિસિણં—[illegible] સિવ [illegible] અયલ [illegible] અરૂય [illegible] અણંત [illegible]

સામાયિકસમકાએણં—સામાયિક કાયાએ બરાબર રીતે. ફાસીયં—સ્પર્શ કર્યું અંગીકાર કર્યું. પાલીયં—તેવુંજ પાળ્યું. સોહિયં—શુદ્ધ કર્યું. તિરિયં—પાર ઉતાર્યું. કિત્તિયં—કીર્તિ કીધી. આરાહિયં—આરાધના કીધી. આણાએ—વીતરાગ દેવની આજ્ઞાને. અણુપાલીયં—અનુસરી પાળી હોય. નભવઇ—તે પ્રમાણે ન વરતાયું હોય. તસ્સમિચ્છામિદુક્કડં—તે ખોટા કીધાનું ફળ નિષ્ફળ થાઓ.

સામાયિક વિધિએ લીધું, તે વિધિએ પાળ્યું, વિધિએ કરતાં અવિધિએ થયું હોય તો મિચ્છામિદુક્કડં. સામાયિકમાં અતિક્રમ, વ્યતિક્રમ અતિચાર, અણાચાર, જાણતાં અજાણતાં મને, વચને, કાયાએ કરી કાંઈ દોષ લાગ્યો હોય તો તસ્સમિચ્છામિદુક્કડં.

સામાયિકમાં કાનો, માત્રા, મીંડી, પદ, અક્ષર, ગાથા, સૂત્ર, ઓછું અધિક વિપરીત કહેવાણું હોય તો અરિહંત અનંતા સિદ્ધ કેવળિનીસાખે તસ્સમિચ્છામિદુક્કડં.

(પછી આગળ મુજબ નમોથ્થુણં બેવાર કહેવું.)

સામાયિકવ્રત સંપૂર્ણ.

સામાયિક કરતાં મનના દશ, વચનના દશ તથા કાયાના બાર એ પ્રમાણે બત્રીશ દોષ ન લાગે તે માટે નિરંતર ઉપયોગ રાખવો. તે બત્રીશ દોષ નીચે પ્રમાણે:—

મનના દશ દોષ.

૧ અવિવેક દોષ—સામાયિક કરે તે વારે સર્વ ક્રિયા કરે પણ મનમાં વિવેક ન હોય એટલે સામાયિક શું ચીજ છે તે જાણે નહિ અને વિવેક સહિત સામાયિક કરવાથી કોણ તર્યાં છે ? એનાથી શું ફળ પ્રાપ્તિ છે ? એ કેનું સાધન છે ? એમા કોણ પરસાધ્ય છે ? વ્યવહાર સામાયિક શું અને નિશ્ચય સામાયિક શું ? સામાયિકની રીતિ જિનેશ્વરે શા પ્રમાણે કહી છે વગેરે વિવેક વિના જે સામાયિક કરે તે અવિવેકનો પ્રથમ દોષ.

૨ યશ વાંછા દોષ—સામાયિક કરીને કીર્તિની વાંછના કરે એટલે સામાયિક તો નિર્જરાનો હેતુ છે અને સિદ્ધ પદનું સાધન છે તેને બદલે તેનાથી કીર્તિની વાંછના કરે તે યશ વાંછા દોષ.

૩ ધન વાંછા દોષ—સામાયિક કરવાથી ધન પ્રાપ્તિની ઇચ્છા કરે તે.

૪ ગર્વ દોષ—સામાયિક લઇને મનમાં ગર્વ આણવો કે હુંજ ધર્મ જાણનાર છું. હુ કેવું સામાયિક કરૂં છું ! બીજા મૂર્ખ લોકો સામાયિક શું સમજે ? વગેરે બાબતના જે ગર્વ કરવા તે ગર્વ દોષ.

૫ ભય દોષ—એટલે કોઇ પ્રકારના ભયથી કે લોકમાં પોતાની નિંદા થશે એવી બીકથી સામાયિક કરે પણ મનમાં સામાયિક કરવાનો ભાવ ન હોય તે ભય દોષ.

૬ નિદાન દોષ—સામાયિક કરીને ધનાદિકનું અથવા બીજી કોઈ ઇચ્છિત વસ્તુનું નિયાણું કરે તે કારણે સામાયિકનું તો મહન ફળ છે. તે ન વિચારતાં એવા ખોટા ફાયદા ઉપર લક્ષ રાખી નિયાણું કરી તે વેચી નાંખ્યા બરોબર થાય તે માટે તે નિદાન દોષ.

૭ સંશય દોષ—સંશય યુક્ત સામાયિક કરે એટલે મનમાં વિચારે કે સામાયિક કરીએ છીએ તો ખરા, પણ આગળ ઉપર ફળ થશે કે નહિ? એમ પ્રતીતિ નહિ તે.

૮ કષાય દોષ—કષાય બહુ સામાયિક કરે એટલે કોઇની સાથે રોષ વર્તે છે તેથી તેને જવાબ દેવો નથી એમ ધારી સામાયિક કરી બેસે એવું રહસ્ય છે છતાં કષાય યુક્ત કરે તે દોષિત ગણાય તેનું નામ કષાય દોષ.

૯ અવિનય દોષ—વિનય રહિત સામાયિક કરે તે. ગુરૂનો વિનય ભાળવો.

૧૦ બહુમાન દોષ—બહુ માન સહિત કરે પણ ભક્તિભાવથી ન કરે તે.

વચનના દશ દોષ.

૧ કુત્સિત વચન દોષ—જે વચન સાંભળી કોઇને લજ્જા, ભય, કષાયાદિ ઉપજે તેવા કુત્સિત વચન સામાયિકમાં બોલે તે કુત્સિત દોષ.

૨ સહસાતકાર દોષ—સામાયિકમા આગળ પાછળનો ઉપયોગ રાખ્યા સિવાય અણવિચાર્યું વચન બોલે તે.

૩ અસદારોહણ દોષ—સામાયિકમા કોઈ ઉપર અસત્ય દોષ (તોહમત) મુકે તે.

૪ નિરપેક્ષ વાકય દોષ—સામાયિકમા શાસ્ત્રની અપેક્ષા વિના સ્વમતિના વચન બોલે તે.

૫ સંક્ષેપ દોષ—સામાયિકમા સૂત્ર પાઠ વચન સંક્ષેપ કરી બોલે અક્ષર-પાઠાદિ હીણા બોલે તે.

૬ કલહ કર્મ દોષ—સામાયિકમા કોઇની સાથે કલેશ કરે તે.

૭ વિકથા દોષ—સામાયિકમા સજ્ઝાય, ધ્યાન, ધર્મ કથા, મહા પુરૂષનાં ચરિત્ર અથવા તીર્થંકર આદિનો મહિમા વગેરે ક્રિયા કરવાની કહી છે તે પ્રમાણે ન વર્તતા રાજ્યાદિક વગેરેથી ચાર કથા કરે તે.

૮ હાસ્ય દોષ—સામાયિકમા કોઇની મશ્કરી કરે તે.

૯ અશુદ્ધ પાઠ દોષ—સામાયિકના સૂત્રાદિક ઉચ્ચાર કરે તેમાં મુખથી

સંપાદહીન અથવા હ્રસ્વ અક્ષરને ઠેકાણે દીર્ઘ બોલે, કોઈ ઠેકાણે માત્રાહીન અથવા અધિક ઉચ્ચરે, અશુદ્ધ પાઠનો ઉચ્ચાર કરે તે.

૧૦ મુણ મુણ વચન દોષ—સામાયિક લઈને ઉતાવળે પાઠનો ઉચ્ચાર કરે, સ્પષ્ટ પ્રગટ અક્ષર ન ઉચ્ચરે, પદનું ગાથાનું ઠેકાણું માલમ ન પડે, માખીની પેંઠ બણબણ કરે એમ ગડબડ કરીને પાઠ પૂર્ણ કરે તે.

કાયાના બાર દોષ.

૧ અયોગ્ય આસન દોષ—સામાયિક કરતી વખતે પગ ઉપર પગ ચડાવીને બેસે, મહાત્મપર્યાય થકી વિનય ગુણની વૃદ્ધિની હાની કરે, વસ્ત્રવડે જાનું બાંધીને બેસે તે પ્રથમ દોષ; માટે જે વડે વિનય ગુણ રહે, ઉદ્ધતાઇ ન જણાય, અજયણા ન થાય તેવી રીતે બેસવું.

૨ ચળાસન દોષ—આસનને સ્થિર ન રાખે, વારંવાર આગળ પાછળ ચલાયમાન કરે ને પોતે ચપળતા ઘણી કરે તે ચળાસન દોષ કહેવાય.

૩ ચળદૃષ્ટિ દોષ—સામાયિક લઈને દૃષ્ટિને નાસિકા ઉપર સ્થાપિ મનમાં શ્રુતોપયોગ રાખી મૌનપણે ધ્યાન ન કરે, શાસ્ત્રાભ્યાસ કરવો હોય તો જયણાયુક્ત પુસ્તક ઉપર દૃષ્ટિ રાખવી વગેરે શુદ્ધ સામાયિકની રીતિ જે શાસ્ત્રકારે કહેલી છે તે રીતિનો ત્યાગ કરી ચકિત મૃગની જેમ ચારે દિશાએ નેત્રો ફેરવે તે ચળદૃષ્ટિ દોષ.

૪ સાવદ્ય ક્રિયા દોષ—કાયાવડે કંઇ સાવદ્ય ક્રિયા કરે અથવા સાવદ્ય ક્રિયાની સંજ્ઞા કરે તે.

૫ આલંબન દોષ—સામાયિકમાં દીવાલ પ્રમુખનો આશ્રય છોડી એકાંત બેસવું એ રીતિ છે તે રીત ત્યાગી દીવાલ, થાંભલા વગેરેને પીઠ લગાડીને બેસે તે કારણે પુંજ્યા વિનાની દિવાલ ઉપર ઘણા જીવોનો વિશ્રામ હોય ત્યાં પીઠ લગાડતાં ઘણા જીવોની વિરાધના થાય અથવા ઓઠીંગણ દઇ બેસવાથી નિદ્રાદિક પ્રમાદ વધે અને તેથી શુભ ધ્યાનાદિકમાં ખામી આવે તેથી તે દોષયુક્ત છે.

૬ આકુંચન પ્રસારણ દોષ—સામાયિક લઈને કારણવિના હાથ પગ સંકોચે અથવા લાંબા કરે.

૭ આલસ્ય દોષ—સામાયિકને વિષે અંગે આલસ મરડે, ટાચકા ફોડે, કડાકા કરે, કમ્મર વાળી કરે વગેરે પ્રમાદના બદલનાના કાર્યો કરે તે.

૮ મોટન દોષ—સામાયિકમાં આંગુલી પ્રમુખને વાળી કરી ટાચકા વગાડે તે.

૯ મલસ્ય દોષ—સામાયિક લઇને શરીર પર પ્રમુખ થઈ હોય તે વસ્ત્રે મેલ ઉતારે તે

૧૦ **વિમાસણ દોષ**—સામાયિકમાં અંગ વિમાસણ કરાવે, હાથનો ટેકો દે, ગળે હાથ દઇ બેસે તે.

૧૧ **નિદ્રા દોષ**—સામાયિકમાં નિદ્રા કરે તે.

૧૨ **વસ્ત્ર સંકોચન દોષ**—ટાઢ પ્રમુખના ભયથી પોતાને સમસ્ત અંગે સારી પેઠે વસ્ત્ર ઓઢે તે.

એ પ્રમાણે મનના દશ દોષ, વચનના દશ દોષ અને કાયાના બાર દોષ એ સર્વે બત્રીશ દોષ થાય. વિવેકી પુરૂષો તે દોષ ટાળી શુદ્ધ સામાયિક કરે.

નીચેના વીસ દોષ ટાળી કાઉસગ્ગ કરવો.

૧ ઘોડાની પેઠે પગ ઉંચો નીચો કરે તે ઘોટકદોષ. ૨ લતાની પેઠે વાઇ રહે તે લતા દોષ. ૩ સ્થંભને આધારે ઓઠીંગે રહી ઉભો ઝુલે તે. સ્થંભ દોષ. ૪ પર્વતના કૂટની પેઠે અક્કડ ઉભો રહે તે કૂટ દોષ. ૫ ઝાલ-ણીઆના ઉચા ઓઠીંગે રહી કાઉસગ કરે તે માળા દોષ. ૬ ભીલડીની પેઠે હાથ આગળ રાખી કરે તે શબરી દોષ. ૭ વહુની પેઠે ઘુંઘટો કાઢી વસ્ત્ર ઓઢે તે વધૂ દોષ. ૮ પ્રમાણ ઉપરાન્ત વસ્ત્ર માથે રાખી કરે તે લંબ-નર દોષ. ૯ શરીરને સ્તનના પેઠે ઢાંકીને કરે તે સ્તન દોષ. ૧૦ ગાડાંની ઉધના પેઠે બે પગની પાની એકઠી રાખે ન ઉધ દોષ. ૧૧ સાધ્વીની પેઠે વસ્ત્ર ઓઢી કરે તે સંજતી દોષ. ૧૨ લગામની પેઠે હાથ ઉંચા રાખી કરે તે ખલીણ દોષ. ૧૩ કાગની પેઠે નેત્ર ચપળ કરે તે વાયસ દોષ. ૧૪ કોઠના ફળ એકઠા કર્યાની પેઠે વસ્ત્ર એકઠા કરે તે કોઠ દોષ. ૧૫ શરીરમાં ભૂત પ્રવેશે જેમ મસ્તક ધુણાવે તેમ ધુણી કાઉસગ કરે તે શીશકંપન દોષ. ૧૬ મુંગાની પેઠે હું હું કરે તે મૂક દોષ. ૧૭ આંગળી પાંપણે રાખી વિચાર કર્યાની પેઠે કાઉસગ કરે તે અંગુલીભ્રમણ દોષ. ૧૮ દારૂ શીશામાં નાખતાં ગરમીને યોગ બડબડ થાય તેની પેઠે કરે તે વારૂણી દોષ. ૧૯ તરસ્યા કપિની પેઠે હોઠ હલાવે તે પ્રેક્ષા દોષ. ૨૦ બાજાની પાસે પાઠ ઉચરાવી કરે તે અન્ય પાઠોચ્ચરિત દોષ.

કાઉસગ કરતી વખતે ઉપરના વીસ દોષોમાંથી એક પણ દોષ પોતામાં ન આવે તેનું બરાબર ધ્યાન આપવું.

શ્રી પ્રતિક્રમણ સૂત્ર.

પ્રતિક્રમણ શરૂ કરતાં પહેલાં ઉભા થઇ સવિનયે ગુરૂઆદિકને વંદણા કરી પ્રતિક્રમણના ત્રણ આવશ્યકની આજ્ઞા માગવી.

પહેલો આવશ્યક.[1]

(આ ઠેકાણે નવકાર તથા નિખ્ખુનાનો પાઠ પૂરો કહેવો.)

ઇચ્છામિણ'—મારી ઇચ્છા છે. ભતે—હે પૂજ્ય. તુમ્હેહિં'—તમારી. અભણુંનાયસમાણે—આજ્ઞા થવાથી. દેવસી—દિવસ સંબંધી પડિક્કમણું'—પાપને નિવારણ કરવાને. ઠામેમી—એક સ્થાનકે બેસું છું. દેવસી—દિવસ સંબંધી. જ્ઞાન—જ્ઞાન. દંસણ—દર્શન. ચારિત્ર—આવનાં કર્મને રોકવાં તે. તપ—પૂર્વ કર્મ ખપાવવા તે. અતિચાર—લીધેલા વ્રત બાંગવાને તૈયાર થવું તે. ચિંત્તવનાર્થે—વિચારવાને અર્થે. કરેમિ—કરૂં છું. કાઉસગ'—કાયા સ્થિર રાખવી તે. (નવકાર તથા કરેમિભંતેનો પાઠ બોલવો.)

સ્તુતિ—બાર ગુણ શ્રી અરહિંતના, આઠ ગુણ શ્રી સિદ્ધભગવંતના છત્રીસ ગુણ શ્રી આચાર્યજીના, પચીશ ગુણ શ્રી ઉપાધ્યાયજીના, સત્તાવીશ ગુણ શ્રી સાધુના, એ પંચ પરમેષ્ટીના મળી એકસો આઠ ગુણ સંબંધી જ્ઞાન, દર્શન, ચરિત્ર, તપસંબંધી અવિનય અભક્તિ, અસાતના થઇ હોય તે મન, વચન, કાયાએ કરી જાણપણે, અજાણપણે, આકોટીપણે, અણાકોટીપણે, દ્રવ્યથી, ક્ષેત્રથી, કાળથી, બાવથી, દેશથી, સર્વથી વિરાધના કરી હોય, ને દિવસ સંબંધી અવજ્ઞા, અપરાધ કીધો હોય, કરાવ્યો હોય, અનુમોદ્યો હોય તે સર્વે અરિહંત અનંતાસિદ્ધ ભગવાનની સાખે મિચ્છામિદુક્કડં.

ઇચ્છામિ—ઇચ્છું છુ. ઠામી—એક ઠેકાણે રહીને કરૂ છું. કાઉસગ—કાયા સ્થિર રાખવી તે. જો—જે. મેં—મ્હારે જીવે. દેવસી—દિવસ સંબંધી. અઇયારો—અતિચાર. કઓ—લગાડ્યો હોય. કાઇઓ-કાયાએ કરી. વાઇઓ—વચને કરી. માણસીઓ—મને કરી ઉસૂતો—સૂત્રવિરૂદ્ધ કર્યું હોય. ઉમ્મગો—જિન માર્ગ છોડીને અન્ય માર્ગ પકડ્યો હોય. અકપ્પો—ન બોલવા જેવી વસ્તુ બોલતા હોય. અકરણિજ્જો—ન કરવા

1. સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક અને શ્રાવિકાએ વિશેષ કરીને અવશ્ય કરવું તેને આવશ્યક કહે છે

ત્રીજો આવશ્યક.

સ્તુતિ—હવે એવા ચોવીશ તીર્થંકર જેણે ઓળખાવ્યા; તેવા મારા ધર્મગુરૂ, ધર્માચાર્ય, મહાઉપકારી, જ્ઞાનલોચનના દાતાર, અજ્ઞાનતિમિરના ફેડણહાર, મિથ્યાત્વ કર્મના મિટાવણહાર, અનાચારાનળ શમાવવાને અર્થે અમૃતધારા વાણી વરસાવનાર, [illegible] ન્યાય કરવા, મારગથી ભુલાને માર્ગે ચડા[illegible] પોતાના આત્માના [illegible] એવા મારા ધર્મગુરૂ, ધર્માચાર્ય, [illegible] અપ્રમ[illegible] [illegible], [illegible], નિર્લોભી, [illegible] [illegible] [illegible] કરી સાચા [illegible] [illegible]

વંદણા.

ઇચ્છામિ ખમાસમણો. [illegible]

ઇચ્છામિ—[illegible] ખમા—[illegible] સમણો—[illegible] વંદિઉં—[illegible] જાવણિજ્જાએ—[illegible] નિસિહિયાએ—[illegible] [illegible] કરીને અણુજાણહ—[illegible] [illegible] મિઉગ્ગહં [illegible] નિસીહિ [illegible] અહો-કાયં—[illegible] કાયસંફાસં [illegible]
ખમણિજ્જો—[illegible] કિલામો [illegible]
અપ્પ—[illegible] કિલંતાણં [illegible] બહુ—[illegible]
બહુસુભેણ—[illegible] દિવસો [illegible] વઇકંતો—[illegible]
[illegible] જત્તાભે—[illegible] જવણિ—[illegible]
[illegible] ભે [illegible]
ખમાસમણો [illegible] દેવસિયં [illegible]
વઇક્કમં [illegible] આવસ્સિયાએ [illegible]
[illegible] પડિક્કમામિ [illegible] ખમાસમણાણં—
[illegible] દેવસિયાએ [illegible] આસાયણાએ—
[illegible] તિત્તીસન્નયરાએ [illegible]
[illegible] મિચ્છાએ [illegible] દુક્કડાએ—
[illegible] વય [illegible] કાએ—કાયા.
દુક્કડાએ [illegible] માણાએ [illegible] માયાએ—

અતિચાર દોષ લાગ્યો હોય તે આલોઉં—કહું છું. જંવાઈદ્ધં—સૂત્ર આઘાં પાછાં ભણાયાં હોય. વચ્ચામેલીયં—ધ્યાનવિના શૂન્ય ઉપયોગે સૂત્ર ભણાયાં હોય. હીણક્ખરં—ઓછો અક્ષર ભણાયો હોય. અચ્ચક્ખરં—અધિક અક્ષર ભણાયો હોય. પયહીણં—પદ ઓછું ભણાયું હોય. વિણયહીણં—વિનયરહિત ભણાયું હોય. જોગહીણં—મન, વચન, કાયાના જોગ સ્થિર વિના ભણાયું હોય. ઘોસહીણં—શુદ્ધ ઉચ્ચારરહિત ભણાયું હોય. સુટ્ઠુદિન્નં—રૂડું જ્ઞાન અવિનીતને દીધું હોય. દુટ્ઠુપડિછિયં—દુષ્ટ રીતે ભણાયું હોય. અકાલે કઓ સજ્ઝાઓ—સંધ્યાકાળઆદિ ચાર અકાળ તે વખતે સજાય કરી હોય. કાલે ન કઓ સજ્ઝાઓ—ખરો વખત છે તે વખત સજાય ન કરી હોય. અસજ્ઝાઇએ સજ્ઝાયં—લોહી પરૂ આદિ અપવિત્ર જગ્યાએ સજાય કરી હોય. સજ્ઝાઇએ ન સજ્ઝાયં—સજાય કરવા યોગ્ય જગા હોય ત્યાં સજાય ન કરી હોય. તસ્સમિચ્છામિદુક્કડં—એ ચૌદ પ્રકારના અતિચારમાંહેલો કોઈ દોષ લાગ્યો હોય તે ખોટું કરેલું નિષ્ફળ થાઓ.

દંસણ—સદહણા, આસ્તા. સમકિત[1]—ખરા ધર્મનું આચરણ. પરમત્થ—એ મોહોટો અર્થ. સંથવોવા—પરિચય કરવો, સમાગમ કરવો. સુદિઠ—ભલી દષ્ટિથી. પરમત્થ—એ મુખ્ય અર્થની. સેવણા—સેવના કરવી. વાવિ—અથવા. વાવન—સમકિત પામી ખસી જાય તે. કુદંસણ—ત્રણસેં ત્રેસઠ પાખંડી (શુદ્ધ સમકિત જેને ન હોય) વજ્જણા—તેને વર્જવા, ત્યાગ કરવો. સમત્ત—એ સમકિતવંતની. સદહણા—શ્રદ્ધા. એહવા સમકિતના સમણોવાસએણં—એવા સમકિતી જીવ સાધુના પાસાના સેવનાર શ્રાવકને. સમત્તસ્સ—સમકિતના. પંચ—પાંચ. અઇઆરા—અતિચાર. પાયાલા—મોહોટા પાતાળ કળશાસમાન. જાણિયવ્વા—જાણવા. ન સમાયરિયવ્વા—(પણ) આચરવા નહિ. તંજહા—જેમ છે તેમ. તે—તે. આલોઉં—કહું છું. શંકા—સમકિતને વિષે શંકા રાખે (જૈનધર્મ ખરો હશે કે ખોટો હશે). કંખા—મિથ્યાત્વના મતની ઇચ્છા કરવી તે વિતિગિછા—કરણીના ફળનો સંદેહ આણે. પરપાસંડ—બીજા પાખંડીના મતના. પરસંસા—વખાણ કર્યા હોય. પરપાસંડ—બીજા પાખંડીનો સંથવો—સમાગમ કર્યો હોય કેમકે જે પોતાના મતમ જાણીતો ન હોય ને બીજાનો સમાગમ કરે તે તે એકતરફી વિચારથી

[1] પાંચ ગુણ જેનામાં હોય તેને સમકિત કહે—૧ શમ, ૨ સંવેગ, ૩ નિર્વેદ, ૪ અનુકંપા, ૫ આસ્તા

ખસી જાય છે). એ પાંચ અતિચાર માંહેથી કોઇ અતિચાર લાગ્યો હોય તો. તસ્સમિચ્છામિદુક્કડં—તે ખોટું કીધું નિષ્ફળ થાજો.

પહેલું વ્રત.

પહેલું—પહેલું અણુવ્રત—નાનું (સાધુનાથી). **થુલાઓપાણાઇવાયાઓ**—મોટકા પ્રાણી હણવાથી. **વેરમણં**—નિવર્તવું. **ત્રસજીવ**—હાલતા ચાલતા જીવ (તે કહે છે.) **બેઇંદ્રિય**—બે ઇંદ્રિયવાળા. **તેઇંદ્રિય**—ત્રણ ઇંદ્રિયવાળા. **ચઉરિંદ્રિય**—ચાર ઇંદ્રિયવાળા. **પંચેંદ્રિય**—પાંચ ઇંદ્રિયવાળા. **જીવ**—પ્રાણી. **જાણિ**—જાણીને **પ્રીછી**—ઓળખ્યા છતાં **સ્વસંબંધી**—પોતાના સગાંસંબંધી. **શરીરમાંહેલા પીડાકારી**—પોતાના શરીરમાં પીડા ઉપજાવે એવા જીવ. **સઅપરાધી**—પોતાનો અપરાધ જેણે કર્યો હોય તે. **પણ વિગલેંદ્રિવિના**—જ્ઞાન રહિત (ભાન રહિત) તે બેઇંદ્રી તેઇંદ્રી ચઉરંદ્રી એ વરજીને. **આકુટી**—જાણીને. **હણવા**—હણવાની. **નિમિત્તે**—બુદ્ધિએ. **હણવાના**—હણવાના. **પચખાણ**—બાધી. **તથા સૂક્ષ્મ એકેંદ્રિય પણ હણવાના પચખાણ જાવજીવાએ**—જ્યાં સુધી જીવું ત્યાં સુધી. **દુવિહં**—બે કરણે કરી. **તિવિહેણં**—ત્રણ જોગે કરી. **ન કરેમિ**—કરૂં નહિ. **ન કારવેમિ**—બીજા પાસે કરાવું નહિ. **મણસા**—મને કરી. **વયસા**—વચને કરી. **કાયસા**—કાયાએ કરી. **એહવા**—એવા. **પહેલા**—પહેલા. **થુલ**—મોટકા. **પ્રાણાતિપાત**—જીવ હણવા થકી. **વેરમણ**—નિવર્તવાના **વ્રતના**—વ્રતના. **પંચ અઇયારા**—પાંચ અતિચાર. **પાયાલા**—પાતાળ કળશા સમાન. **જાણિયવ્વા**—જાણવા. **ન સમાયરિવા**—(પણ) આચરવા નહિ **તંજહા**—જેમ છે તેમ. **તે આલોઉં**—કહું છું. **બંધે**—કોઇ જીવને તાણીને બાંધ્યો હોય. **વહે**—ઘણો માર માર્યો હોય. **છવિછેએ**—અવયવ છેદ્યા હોય (કાન, નાક આદિ) **અઇભારે**—ઘણો ભાર ભર્યો હોય (ગજા ઉપરાંત). **ભત્તપાણવોછેએ**—અન્ન પાણી ભોગવતા અટકાવ્યા હોય. **તસ્સમિચ્છામિદુક્કડં**—તે ખોટું કીધેલું નિષ્ફળ થાજો.

બીજું વ્રત.

બીજું અણુંવ્રત—બીજું અણુવ્રત. **થૂલાઓ**—મોટું. **મુસાવાયાઓ**—જુઠું બોલવાથી. **વેરમણં**—નિવરતવું છું. **કન્નાલીક**—કન્યાસંબંધી કામમાં. **ગોવાલીક**—ગાય ભેંસ આદિ ઢોરસંબંધી કામમાં **ભોમાલીક**—જમીનના કામમા. **થાપણ**—થાપણ ઓળવવી. **મોસો**—

પંચેન્દ્રિય જીવનો વધ થાય અથવા કોઇને મોટા દુઃખનું કારણ થાય તેવી. થાપણમોસો—થાપણ ઓળવવી. કૂડીસાખ—મોહોટી ખોટી સાક્ષી આપવા સંબંધી. ઇત્યાદિક—એ વગેરે. મોટકું—મોહોટું. જુઠું—જુઠું. બોલવાના—બોલવાની. પચખાણ—બાધી, ત્યાગ. જાવજ્જીવાએ—જ્યાં સુધી જીવું ત્યાં સુધી. દુવિહં—બે કરણ. તિવિહેણં—ત્રણ જોગે કરી, ન કરેમિ—(એ કામ) હું કરૂં નહિ. ન કારવેમિ—(બીજા પાસે તેવું કામ) કરાવું નહિ. મણસા—મને કરી. વયસા—વચને કરી. કાયસા—કાયાએ કરી. એહવા બીજાથુલ—મહોટા. મૃષાવાદ—જુઠું બોલવાનું. વેરમણં—તજવાના. વ્રતનાપંચ—પાંચ. અઇયારા—અતિચાર. જાણિયવ્વા—જાણવા. ન સમાયરિયવ્વા—(પણ) આચરવા નહિ. તંજહા—જેમ છે તેમ. તે આલોઉં—કહું છું. સહસ્સાભક્ખાણે—ધ્રાસકો પડે એવું બોલાયું હોય. રહસ્સાભક્ખાણે—કોઇની છાની વાત ઉઘાડી કરી હોય. સદારમંતભેએ—પોતાની સ્ત્રીના મર્મ ઉઘાડા કર્યા હોય. મોસોવએસે—ખોટો ઉપદેશ કર્યો હોય. કૂડલેહકરણે—ખોટા લેખ કર્યા હોય. તસ્સમિચ્છામિદુક્કડં—તે ખોટું કીધેલું નિષ્ફળ થાજો.

ત્રીજું વ્રત.

ત્રીજું અણુવ્રત—અલ્પવ્રત. થુલાઓ—મોહોટું. અદિન્નાદાણાઓ—અણ દીધેલું લેવાથી એટલે ચોરી કરવાથી. વેરમણં—નિવર્તું છું. ખાતર ખણી—ખાતર ખોદીને. ગાંઠડી છોડી—કોઇની ગાંસડી છોડી. તાળુંપર કુંચિએ કરી—કોઇનું તાળું બીજી કુંચીએ ઉઘાડીને. પડી વસ્તુ ધણીયાતી જાણી—કોઇ પડેલી વસ્તુ તેનો કોઇ ધણી છે એમ જાણ્યા છતાં લેવી. ઇત્યાદિક—એ વગેરે બીજી. મોટકું અદત્તાદાન લેવાના પચખાણ—મોહોટી કોઇની રજા વગર લેવાની બાધી (તેમાં એટલો આગાર કે). સગાં સંબંધી, વ્યાપાર સંબંધી નિભ્રમી વસ્તુ ઉપરાંત—ભરમ વિનાની વસ્તુ એટલે એવી હલકી કે જે લેતા કોઇ ચોર ઠરાવે કે ઠપકો આપે નહિ તે સિવાય બીજી બધી વસ્તુઓ. અદત્તાદાન લેવાના પચ્ચખાણ—આપ્યા વગર લેવાની એટલે ચોરી કરવાની બાધી. જાવજ્જીવાએ—જ્યાં સુધી જીવું ત્યાં સુધી. દુવિહં—બે કરણે કરી. તિવિહેણં—ત્રણ જોગે કરી ન કરેમિ—હું પોતે ચોરી કરૂં નહિ. ન કારવેમિ—બીજા પાસે કરાવું નહિ. મણસા—મને કરી. વયસા—વચને કરી. કાયસા—કાયાએ કરી. એહવા ત્રીજા થુલ—મોહોટા. અદત્તાદાન—ચોરી કરવાનું. વેરમણંવ્રતના—તજવાના વ્રતના. પંચ—પાંચ. અઈ-

યારા—અતિચાર. જાણિયવા—જાણવા. ન સમાયરિયવા—આચરવા નહિ. તંજહા—તે જેમ છે તેમ. તેઆલોઉં—કહું છું. તેન્નાહડે—ચોરાઉ વસ્તુ લીધી હોય. તક્કરપઉગે—ચોરને મદદ આપી હોય. વિરૂધ્ધરજાઇક્કમે—રાજ્યવિરૂદ્ધ કર્યું હોય એટલે દાણ ચોરી વગેરે રાજાએ મનાઈ કરેલા ગુનાહ કીધા હોય. કુડતોલે—ખોટું તોલ્યું હોય. કુડમાણે—ખોટું માપ્યું હોય, ભર્યું હોય. તપ્પડિરૂવગવવહારે—સારી વસ્તુ દેખાડી નરસી આપી હોય. તસ્સમિચ્છામિદુક્કડં—તે ખોટું કીધેલું નિષ્ફળ થાજો.

ચોથું વ્રત.

ચોથું અણુવ્રત—અણુવ્રત. થૂલાઓ—મોહોટું. મેહુણાઓ—મૈથુન સેવવાથી. વેરમણં—નિવર્તું છું. સદારં—પોતાની સ્ત્રીથીજ. સંતોસીએ—સંતોષ રાખવો. અવસેસં—તે સિવાય બીજી કોઇ સાથે. મેહુણવિહં—મૈથુન સેવવાની. પચખાણ—બંધી, ત્યાગ. (અને સ્ત્રીને સભરથાર—પોતાના ભરથારથીજ. સંતોસીએ—સંતોષ રાખવો. અવસેસં—તે સિવાય બીજા કોઇની સાથે. મેહુણ—મૈથુન. સેવવાના—કરવાની. પચખાણ—બંધી) અને જે સ્ત્રીપુરૂષને મૂળથકી કાયાએં કરી મેહુણ—મૈથુન. સેવવાના પચખાણ હોય—સેવવાની બંધી હોય. તેહને દેવતા મનુષ્યતિર્યંચ—દેવતા, માણસ, પશુ વગેરે. સંબંધીમેહુણના—મૈથુન સેવવાની. પચખાણ—બંધી, ત્યાગ, જાવજીવાએ—જ્યાં સુધી જીવું ત્યાં સુધી. દેવતાસંબંધી—તેમાં દેવતાની સાથે. દુવિહં—બે કરણે. તિવિહેણં—ત્રણ જોગે. ન કરેમિ—એ કામ કરૂં નહિ. ન કારવેમિ—બીજા પાસે કરાવું નહિ. મણસા—મને કરી વયસા—વચને કરી. કાયસા—કાયાએ કરી. અને મનુષ્યતિર્યંચસંબંધી—અને માણસ તથા પશુ વગેરેની સાથે. એગવિહં—એક કરણે. એગવિહેણં—એક જોગે. ન કરેમિ—એ કામ કરૂં નહિ. કાયસા—કાયાએ કરી. એવા ચોથા થૂલ—મ્હોટા. મેહુણ—મૈથુન. વેરમણંવ્રતના—ત્યાગ કરવાના વ્રતના. પંચ—પાંચ. અઇયારા—અતિચાર. જાણિયવા—જાણવા. ન સમાયરિયવા—આચરવા નહિ. તંજહા—તે જેમ છે તેમ. તેઆલોઉં—કહું છું. ઇત્તરિય—નહાની ઉમરની સ્ત્રી, પરિગહિય—પોતાની પરણેલી સાથે. ગમણે—ગમન કર્યું હોય. અપરિગહિયગમણે—સ્ત્રીને પરણ્યો નથી તે અગાઉ તેની સાથે ગમન કર્યું હોય. અનંગક્રીડા—કામભોગ સંબંધી બીજી કાંઇ ક્રીડા કરી હોય. પરવિવાહકરણે—બીજાઓના વિવાહ મેળવી આપ્યા હોય. કામભોગેસુ—કામભોગને વિષે. તિવાભિલાસા—તીવ્ર અભિલાષા રાખી હોય. તસ્સમિચ્છામિદુક્કડં—તે ખોટું કીધેલું નિષ્ફળ થાજો.

પાંચમું વ્રત.

પાંચમું અણુવ્રત—અણુવ્રત. **થૂલાઓ**—મ્હોટા **પરિગ્રહાઓ**—ધન, દોલત વગેરે પરિગ્રહથી. **વેરમણં**—નિવર્તું છું. **ખેત**—ખેતર, વાડી આદિ ઉઘાડી જમીન **વથ્થુનો**—ઘર, તબેલા આદિ ઢાંકી જમીનની. **યથાપરિમાણ**—જેટલી મર્યાદા કરી છે. **હિરણ**—રૂપું. **સોવનનું**—સોનાની. **યથાપરિમાણ**—જે પ્રમાણે મર્યાદા કરી છે. **ધન**—સિક્કાબંધ નાણું. **ધાનનું**—દાણાની. **યથાપરિમાણ**—જે પ્રમાણે મર્યાદા કરી છે. **દુપદ**—બે પગા મનુષ્યાદિક. **ચઉપદનું**—ચોપગા ઢોરની. **યથાપરિમાણ**—જે પ્રમાણે મર્યાદા કરી છે. **કુવિયનું**—ઘરવખરાના. **યથાપરિમાણ**—જે પ્રમાણે મર્યાદા કરી છે. **એ યથાપરિમાણ કીધું** છે—એ પ્રમાણે જેવી મર્યાદા કરી છે. **તે ઉપરાંત પોતાનો પરિગ્રહ**—દોલત. **કરી રાખવાના પચ્ચખાણ**—બાધા **જાવજીવાએ**—જ્યાં સુધી જીવું ત્યાં સુધી. **એગવિહં**—એક કરણે કરી. **તિવિહેણં**—ત્રણ જોગે કરી **ન કરેમિ**—કરું નહિ (મર્યાદા ઉપરાંત દોલત રાખું નહિ) **મણસા**—મને કરી **વયસા**—વચને કરી. **કાયસા**—કાયાએ કરી **એવા પાંચમા થૂલ**—મોટા **પરિગ્રહપરિમાણ**—[illegible] **વેરમણં વ્રતના**—છોડવાના વ્રતના. **પંચ**—પંચ **અઈયારા**—અતિચાર **જાણિયવ્વા**—જાણવા **ન સમાયરિયવ્વા**—આચરવા નહિ **તંજહા**—તે જેમ છે તેમ **તેઆલોઉં**—કહું છું. **ખેતવથ્થુપમાણાઇક્કમે**—[illegible] મર્યાદા ઓળંગી **હોય હિરણ્ણસોવનપમાણાઇક્કમે**—[illegible] મર્યાદા ઓળંગી **હોય ધનધાનપમાણાઇક્કમે**—[illegible] ઓળંગી **હોય દુપદચઉપદપમાણાઇક્કમે**—[illegible] મર્યાદા ઓળંગી **હોય કુવિયપમાણાઇક્કમે**—[illegible] **તસ્સમિચ્છામિદુક્કડં**—તે [illegible]

છઠ્ઠું વ્રત.

છઠ્ઠું **દિશિવ્રત**—[illegible] **ઉડ્ઢદિશિનું**—[illegible] **યથાપરિમાણ**—[illegible] **અહોદિશિનું**—[illegible] **યથાપરિમાણ** [illegible] **તિરિયદિશિનું** [illegible] **યથાપરિમાણ**—[illegible] કરી છે **એ યથાપરિમાણ કીધું** છે. [illegible] છે તે **ઉપરાંત**—[illegible] **સઇચ્છાએ**—[illegible] કાયાએ જઇને—

પોતાની કાયાએ કરીને. પાંચ[1] આશ્રવ સેવવાના—ભોગવવાની. પચ્ચખાણ—બધી. જાવજ્જીવાએ—જ્યાં સુધી જીવું ત્યાં સુધી. દુવિહં—બે કરણે કરી. તિવિહેણં—ત્રણ જોગે કરી. ન કરેમિ—હું કરું નહિ. ન કારવેમિ—બીજા પાસે એ કામ કરાવું નહિ. મણસા—મને કરી. વયસા—વચને કરી. કાયસા—કાયાએ કરી. એહવાછઠ્ઠાદિશિવેરમણવ્રતના—એ પ્રમાણે દિશાની મર્યાદા ઉપરાંત કોઇ દિશાએ જવાનું તજી દેવાના વ્રતના પંચ—પાંચ. અઇયારા—અતિચાર. જાણિયવ્વા—જાણવા. ન સમાયરિયવ્વા—આચરવા નહિ. તંજહા તેઆલોઉં—તે જેમ છે તેમ કહું છું. ઉડ્ઢદિશિપમાણાઇક્કમે—ઉંચી દિશાનું (પ્રમાણ અતિક્રમ્યા હોય) મર્યાદા ઓળંગી હોય. અધોદિશિપમાણાઇક્કમે—નીચી દિશાની મર્યાદા ઓળંગી હોય. તિરિયદિશિપમાણાઇક્કમે—ત્રીછી દિશા (પૂર્વ, પશ્ચિમ, ઉત્તર, દક્ષિણ) ની મર્યાદા ઓળંગી હોય. ખેતવુડ્ઢી—ક્ષેત્ર વૃદ્ધિ એક દિશા ઘટાડીને બીજી દિશા વધારી હોય. સઇઅંતરધાએ—સંદેહ પડયા છતાં આગળ જવાયું હોય. તસ્સમિચ્છામિદુક્કડં—તે ખોટું કીધેલું નિષ્ફળ થાઓ.

સાતમું વ્રત.

સાતમું વ્રત ઉવભોગ—જે વસ્તુ એકવાર ભોગવાય તે ખાનપાનાદિ પરિભોગવિહં—જે વસ્તુ વારંવાર ભોગવવામાં આવે તે ઘરેણાં લુગડાં વગેરે તેની મર્યાદાની. પચખાયમાણે—બધી કરવી. ૧ ઉલણિયાવિહં—અંગ લુવાના વસ્ત્રની મર્યાદા. ૨ દતણવિહં—દાતણની મર્યાદા. ૩ ફલવિહં—ફળની મર્યાદા ૪ અભંગણવિહં—તેલ વગેરે શરીરે ચોપડવાની વસ્તુની મર્યાદા. ૫ ઉવટ્ટણવિહં—મર્દન કરવાની વસ્તુ (પીઠી વગેરેની) મર્યાદા. ૬ મંજણવિહં—નાહાવાના પાણી વગેરેની મર્યાદા. ૭ વથ્થવિહં—વસ્ત્રની મર્યાદા. ૮ વિલેવણવિહં—વિલેપન કરવાની વસ્તુની મર્યાદા. ૯ પુપ્ફવિહં—પુષ્પ-ફુલની મર્યાદા. ૧૦ આભરણવિહં—ઘરેણાંની મર્યાદા. ૧૧ ધુપવિહં—ધૂપ કરવાની મર્યાદા. ૧૨ પેજવિહં—પીવાની વસ્તુ ઓષડ કવાથ વગેરેની મર્યાદા. ૧૩ ભખ્ખણવિહં—સુખડીની મર્યાદા. ૧૪ ઉદનવિહ—ધાનની જાતની મર્યાદા. ૧૫ સુપવિહં—કઠોળની મર્યાદા. ૧૬ વિગયવિહં—(ઘી, તેલ, દુધ, દહીં, ગોળ આદિ) વિગયની મર્યાદા. ૧૭ સાકવિહં—લીલોત્રી શાકની મર્યાદા. ૧૮ મહુરવિહં—મેવાની મર્યાદા. ૧૯ જમણવિહં—જમવાની મર્યાદા-અમુક વખતે આટલી વસ્તુ ખાવી. ૨૦ પાણિવિહં—પાણીની મર્યાદા. ૨૧ મુખવા-

૧ જીવહિંસા. ૨ જુઠું. ૩ ચોરી. ૪ મૈથુન. ૫ પરિગ્રહ.

વિદ્ધં—કેશાદિ, સચિત્ત, [illegible] મર્યાદા. ૨૨. **ચાઉન-**
વિદ્ધં—[illegible] મર્યાદ. ૨૩. **ચાઉનિવિદ્ધં**—[illegible] ચોવીશ
મર્યાદા. ૨૪. **મધ્યબુવિદ્ધં**—[illegible] મધ્ય આદિ [illegible] વસ્તુની મર્યાદા. ૨૫.
સચિત્તવિદ્ધં—સચિત્ત ([illegible]) વસ્તુની મર્યાદા. ૨૬. **[illegible]વિદ્ધં**—[illegible]
[illegible] મર્યાદા. ઇત્યાદિકનું સઘળું પરિમાણ કીધું છે—તે તથા
[illegible] વસ્તુનો જે [illegible] મર્યાદા ન થી ([illegible] વસ્તુ માટે [illegible]
[illegible] છે તેની તથા [illegible] વસ્તુ [illegible] છે નહિ [illegible]). તે **ઉપ-**
ર્યાન—[illegible] મર્યાદા [illegible] તે [illegible]. **ઉવભોગ**—[illegible] વસ્તુ [illegible]
અવસરમાં આવે તે **પરિભોગ**—[illegible] વસ્તુ [illegible] ભોગવવામાં આવે તે.
ભોગનિમિત્તે—ભોગવવાની બાબતે કરી. **ભોગવવાના પચ્ચખાણ**—ભોગ-
વવાની બાબત. **[illegible]**—[illegible] સુધી [illegible] સુધી **[illegible]વિદ્ધં**—[illegible]
[illegible] કરી. **નિવિદ્ધં**—[illegible] કરી **ન કંદેમિ**—તે [illegible] નહિ.
અણુકાર—[illegible] કરી **ચયકાર**—[illegible] કરી **કાયકાર**—કાયાએ કરી **ઉવભોગ-**
પરિભોગવિભાગ—[illegible] ભોગવવાની. વસ્તુ **પરિભોગ**—વારંવાર
ભોગવવાની વસ્તુ **દુવિહે**—બે પ્રકારે **પન્નત્તે**—કહ્યાં છે **તંજહા**—તે
જેમ કે તેમ કહે છે **ભોયણાઉય** [illegible] **કમ્મઉય**—વ્યાપા-
રના [illegible] **ભોયણાઉય**—[illegible] **સમણોવાસએણં**—શ્રાવકે.
પંચઅઇયારા—[illegible] **જાણિયવ્વા** [illegible] **ન સમાય-**
રિયવ્વા—[illegible] **તંજહા**—[illegible] તેમ [illegible]
[illegible] **સચિત્તાહારે** [illegible]
[illegible] **સચિત્તપડિબદ્ધાહારે** [illegible]
[illegible] **અપ્પોલિઓસહિભક્ખણયા** [illegible]
[illegible]
[illegible] **દુપ્પોલિઓસહિભક્ખણયા** [illegible]
[illegible] **તુચ્છોસહિભક્ખણયા** [illegible]
[illegible]
[illegible] **કમ્મઉણ**—[illegible]
સમણોવાસએણં—[illegible] **પન્નરસકમ્માદાણાઇં**—[illegible]
[illegible] **જાણિયવ્વા** [illegible] **ન સમાયરિયવ્વા** [illegible] નહિ.
તંજહા—[illegible] તેમ જાણવું [illegible] **ઇંગાલકમ્મે** [illegible]
[illegible] **વણકમ્મે** [illegible]
[illegible]

કીધો હોય (ગળી દારૂ વગેરેનો). ભાડીકમ્મે—ગાડાં ઘર વગેરે નવાં કરાવી તેનાં ભાડાં ખાવાનો વેપાર કર્યો હોય. ફોડીકમ્મે—પૃથ્વીનાં પેટ ફોડાવવાનો વેપાર કીધો હોય (કુવા વાવ આદિ કરાવવાનો). દંતવાણિજ્જે—હાથી દાંત વગેરેનો વેપાર કીધો હોય. કેસવાણિજ્જે—ચમરી ગાય વગેરેના વાળનો વેપાર કીધો હોય. રસવાણિજ્જે—મદિરાદિકના રસનો વેપાર કીધો હોય. લખવાણિજ્જે—લાખ વગેરેનો વેપાર કીધો હોય. વિસવાણિજ્જે—વિષ (ઝેર) નો વેપાર કીધો હોય. જંતુપીલણકમ્મે—ઘાણી સંચા વગેરે યંત્રાનો વેપાર કીધો હોય. નિલંછણકમ્મે—બળદ ઘોડા વગેરેના અવયવ સમાર્યાનો વેપાર કીધો હોય. દવગિદાવણિયા—દાવાનળ સળગાવ્યો હોય. સર-સરોવર. દહ—દ્રહકુંડ. તલાગ—તળાવ. પરિસોસણિઆ—ઉલેચાવ્યાં હોય. અસઇજણપોસણિયા—ઢોર તથા ગુલામ આદિને ઊછેરી ઊછેરીને વેચ્યા હોય. તસ્સમિચ્છામિદુક્કડં—એ ખોટું કીધેલું નિષ્ફળ થાજો.

આઠમું વ્રત.

આઠમું વ્રત અણથાદંડનું—સ્વાર્થ વિના આત્મા દંડાય છે. વેરમણં—(તેથી) નિવર્તું છું. ચઉવિહે—ચાર પ્રકારે. અણથાદંડે—અર્થ વિના દંડ પડે છે. પન્નતે—તે કહે છે. તંજહા-જેમ છે તેમ. અવજ્ઝાણાચરિયં—આર્ત તથા રૌદ્ર ધ્યાન ધરવાથી (માઠી ચિંતવણા કરવાથી). પમાયાચરિયં—પ્રમાદ કરવાથી (આળસથી ઘી, તેલ વગેરેનાં ઠામ ઉઘાડાં રાખવાથી જીવ હિંસા થાય છે) હિંસપયાણં—હિંસા થાય એવા શસ્ત્રનો (છરી, ચાકા, સુડી વગેરેનો) સંગ્રહ કરવાથી. પાવકમ્મોવએસં—પાપ કર્મનો ઉપદેશ કરવાથી. એહવાઆઠમાઅણથાદંડ—અર્થ વિનાનાં પાપ. સેવવાનાપચખાણ—સેવવાની બધી. જાવજીવાએ—જ્યાં સુધી જીવું ત્યાંસુધી. દુવિહં—બે કરણે. તિવિહેણં—ત્રણ જોગે કરી. ન કરેમિ—એ પ્રમાણે કરે નહિ. ન કારવેમિ—બીજા પાસે તેમ કરાવું નહિ. મણસા—મને કરી. વયસા—વચને કરી. કાયસા—કાયાએ કરી. એવાઆઠમાઅણથાદંડ-તેઅર્થ વિનાના દંડ આવે તે પાપ. વેરમણં—તજી દેવાના. વ્રતના પંચ—પાંચ અઇયારા—અતિચાર. જાણિયવા—જાણવા. ન સમાયરિયવા—આચરવા નહિ. તંજહા—તે જેમ છે તેમ. તેઆલોઉં-કહું છું. કંદપ્પે કામ વધે એવી વાત કરી હોય. કુકુઇએ—કુચેષ્ટા કરી હોય. મોહરિએ—જેમ તેમ બોલ્યો હોય. ગાળ દીધી હોય. સંજુતાહિગરણે—ઘણાં હથિયારો એકઠા કરી રાખ્યા હોય. ઉવભોગપરિભોગ

આયરિત્તે—એકવાર ભોગવાય તેવી તથા વારંવાર ભોગવાય તેવી વસ્તુ ઉપર આસક્ત રહ્યો હોય. તસ્સમિચ્છામિદુક્કડં—તે ખોટું કિધેલું નિષ્ફળ થાઓ.

નવમું વ્રત.

નવમુંસામાયિકવ્રત—સમતારૂપી સામાયિકનું વ્રત સાવજ્જંજોગનું—પાપના કામથી. વેરમણં—નિવર્તું છું. જાવનિયમ—જ્યાં સુધી મર્યાદા કીધી છે ત્યાં સુધી. પજ્જુવાસામિ—શુભ જોગને સેવું. દુવિહં—બે કરણે તિવિહેણં—ત્રણ જોગે કરી. ન કરેમિ—પાપનું કામ હું કરૂં નહિ. ન કારવેમિ—બીજા પાસે કરાવું નહિ. મણસા—મને કરી. વયસા—વચને કરી. કાયસા—કાયાએ કરી. એવી મારી તમારી સદહણા પરૂપણા કરી સામાયિકનો અવસર આવે અને સામાયિક કરી હોય તે વારે સ્પર્શનાએ કરી શુદ્ધ હોજો. **એવા નવમા સામાયિકવ્રતનાપંચ અઇયારા**-પાંચ અતિચાર. જાણિયવ્વા—જાણવા ન સમાયરિયવ્વા—આચારવા નહિ. તંજહા-તે જેમ છે તેમ. તેઆલોઉં—તે કહું છું. મણદુપડિહાણે—સામાયિકમાં મન માઠું વર્ત્યું હોય. વયદુપડિહાણે—વચન માઠું વર્ત્યું હોય. કાયદુપડિહાણે—કાયા માઠી વરતાવી હોય. સામાઇયસ્સસઇ—સામાયિક કીધું છે છતાં. અકરણીયાએ—બરાબર કીધું કે નહિ તેની ખબર ન રહી હોય. સામાઇયસ્સ—સામાયિક કીધું છે તે. અણવઠિયસ્સકરણયાએ—પૂરૂં થયા વિના પાર્યું હોય. તસ્સમિચ્છામિદુક્કડં-તે ખોટું કીધેલું નિષ્ફળ થાઓ.

દશમું વ્રત.

દશમું દેશાવગાસિકવ્રત—દિશાની મર્યાદા બાંધવાનું વ્રત (બાંધેલી હદ ઉપરાંત છૂટે જવું નહિ). **દિનપ્રતિપ્રભાતથકી પ્રારંભીને**—પ્રતિદિન દિવસ ઉગવાને વખત સવારથી બીજે દિવસ ઉગતા સુધી આદરીને. **પૂર્વાદિક છ દિશિ**—પૂર્વ દિશા આદિ [1] ૬ દિશાએ. **જેટલી ભૂમિકા**—જેટલી ધરતી. **મોકળી રાખી છે**—મર્યાદા બાંધી છે એટલે સવારમાં ઉઠીને માન કરવું કે આજ મારે દરેક દિશાએ આટલા ગાઉ ઉપરાંત જવું નહિ. **તે ઉપરાંત**—બાંધેલી હદ ઉપરાંત. સઇચ્છાએ—પોતાના મરજીથી. **કાયાએ જઇને પાંચ આશ્રવ**—કાયાએ જઇને જીવહિંસાદિક પાંચ આશ્રવ. **સેવવાના પચ્ચખાણ**—સેવવાના બાધા. જાવઅહોરત્તં—એક દિવસ ને રાત સુધી દુવિહં—બે કરણે. તિવિહેણં—ત્રણ જોગે. ન કરેમિ—પાપ હું કરૂં નહિ. ન કારવેમિ—બીજા પાસે કરાવું નહિ. મણસા—મને કરી. વયસા—વ-

1 ઊંચી, નીચી, ઉત્તર, દક્ષિણ, પૂર્વ, પશ્ચિમ.

આઇરસે—એકવાર ભોગવાય તેવી તથા વારંવાર ભોગવાય તેવી વસ્તુ ઉપર આશક્ત થયો હોય. તસ્સમિચ્છામિદુક્કડં—તે ખોટું કિધેલું નિષ્ફળ થાઓ.

નવમું વ્રત.

નવમુંસામાયિકવ્રત—[illegible] સામાયિકનું વ્રત સાવજ્જંજોગનું—પાપના કામથી. [illegible]—[illegible] જાવનિયમ—[illegible] સુધી મર્યાદા કીધી છે [illegible] પચ્ચુક્ખામિ—[illegible] તેનું. દુવિહં—બે કરણે તિવિહેણં—[illegible] ન કરેમિ—પાપનું કામ હું કરું નહિ. ન કારવેમિ—[illegible] મણસા—મન કરી વયસા—[illegible] કરી. કાયસા—[illegible] કરી [illegible] કરી [illegible] કરી સામ[illegible] સ્પર્શનાએ કરી શુદ્ધ [illegible] એવા નવમા સામાયિ-વ્રતનાપંચ અઇયારા—પાંચ અતિચાર જાણિયવા—[illegible] ન સમાયરિયવા—[illegible] નહિ. તંજહા-તે [illegible] તેઆલોઉં—[illegible] મણદુપડિહાણે—સામાયિકમા [illegible] વયદુપડિહાણે—[illegible] કાયદુપડિહાણે—[illegible] સામાઇયસ્સસઇ—સામાયિક [illegible] અણવટ્ઠિયસ્સકરણયાએ—[illegible] તસ્સમિચ્છામિદુક્કડં [illegible] નિષ્ફળ થાઓ.

દશમું વ્રત.

દશમું દેશાવગાસિકવ્રત—[illegible] દિનપ્રતિનબોલવાથકી વાવભોગ—પ્રતિદિન [illegible] પૂર્વાદિક છ દિશે—[illegible] ભૂમિકા—[illegible] ઉપરાંત—[illegible] કાયાએ કરીને પાંચ આશ્રવ—[illegible] સેવવાના પચ્ચખાણ—[illegible] સુધી દુવિહં—[illegible] ન કરેમિ—[illegible] નહિ ન કારવેમિ—[illegible] મણસા—મન કરી વયસા—[illegible]

[illegible]

વને કરી. કાયસા—કાયાએ કરી. જેટલી ભૂમિકા મોકલી રાખી છે તેમાંહિ જે દ્રવ્યાદિકની મર્યાદા કીધી છે—મોકળી રાખેલી ધરતીમાં પણ જે બાધી કરી હોય કે આજ આટલા પદાર્થ ઉપયોગમાં લાવવા. તે ઉપરાંત-તે ઉદ ઉપરાંત. ઉવભોગ—એકજવાર ભોગવાય એવી વસ્તુ. પરિભોગ-વારંવાર ભોગવાય એવી વસ્તુ. ભોગનિમિત્તે—ભોગની ઇચ્છાએ. ભોગવવાના પચખાણ—ભોગવવાની બાધી. જાવઅહોરત્તં—એક દિવસ ને રાત સુધી. એગવિહેણં—એક કરણે. તિવિહેણં—ત્રણ જોગે. ન કરેમિ—હું કરૂં નહિ, મણસા—મને કરીને. વયસા—વચને કરીને. કાયસા—કાયાએ કરી એવી મારી તમારી સદહણા પરૂપણાએ કરી દશમું વ્રત કરવાનો અવસર આવે ને કરીએ તે વારે સ્પર્શનાએ કરી શુદ્ધ હોજો. એવા દશમા દિસાવગાસિક વ્રતના પંચઅઇઆરા—પાંચ અતિચાર. જાણિયવા—જાણવા. ન સમાયરિયવા—આચારવા નહિ. તંજહા—તે જેમ છે તેમ. તે આલોઉં—કહું છું. આણવણપઉગે—કાંઇ વસ્તુ મગાવી ઉપયોગ કીધો હોય, બીજા પાસે વસ્તુ મંગાવી હોય. પેસવણપઉગે—ચાકરનો ઉપયોગ, ચાકર મોકલીને વસ્તુ મંગાવી હોય, સદાણુવાએ—સાદના ઉપયોગ, સાદ કરીને દદ ઉપરાતથી બોલાવ્યો હોય. રૂવાણુવાએ—પોતાનુ રૂપ દેખાડીને કોઇને બોલાવ્યો હોય. બહીઆ—બાહેર. પોગ્ગલપખ્ખેવે—કાંકરો નાંખી બોલાવ્યો હોય. તસ્સમિચ્છામિદુક્કડં—તે ખોટું કીધેલુ નિષ્ફળ થાજો.

અગીઆરમું વ્રત.

અગીઆરમું પરિપૂર્ણપાપધવ્રત—પાપરહિત થઇ સંવરે કરી આત્માને પોષવો તેનુ વ્રત. અસણં—અન્ન. પાણં—પાણી. ખાઇમં—મેવાની જાત. સાઇમંના—મુખવાસ-સોપારી આદિક ખાવાની. પચખાણ-બાધી. અબંભનાપચખાણ—મૈથુન સેવવાની બાધી. મણીસોવનના-પચખાણ—મણી, સોનુ વગેરે રાખવાની બાંધી. માલાવનગ—માળા વગેરેની. વિલેવણના—વિલેપન કરવાની. પચખાણ—બાધી. સથ—શસ્ત્ર, હથીયાર. મુસલાદિક—સાબેલા વગેરે. સાવજ્જજોગના પચખાણ-પાપનું કામ કરવાની બાંધી. જાવઅહોરત્તં—રાત દિવસ સુધી. પજુવાસામિ—એ પ્રમાણે આચરીશ. દુવિહં—બે કરણે. તિવિહેણં—ત્રણ જોગે. ન કરેમિ—પાપ કરૂં નહિ. ન કારવેમિ—બીજા પાસે કરાવું નહિ. મણસા—મને કરી. વયસા—વચને કરી. કાયસા—કાયાએ કરી. એહવીસદહણા—કરવાની શ્રદ્ધા થાય. પરૂપણાકરી—પરૂપણા કરીએ. પોષો કરવાનો વખત આવે પોષો કરીએ. તે વારે ફરશનાએ કરી શુદ્ધિ—તે

વખત શક્તિમુજબ શુદ્ધ હોજો. **એવા અગીઆરમા પરિપૂર્ણ**—પ્રતિ પૂર્ણ **પૌષધવ્રતના**—સંવરે આત્માને પોષવાના વ્રતના. **પંચઅઈઆરા**—પાંચ અતિચાર. **જાણીયવ્વા**—જાણવા. **ન સમાયરિયવ્વા**—આચરવા નહિ. **તં-જહા તે આલોઉં**—તે જેમ છે તેમ કહું છું. **અપડિલેહિય**—બરાબર તપાસીને જોયાં ન હોય. **દુપડિલેહિય**—માઠી રીતે જોયા હોય. **સેજ્જાસંથારએ**—પાટ વગેરે સેજ્જા તથા પથારીને. **અપમજ્જિય**—પોંજ્યું ન હોય. **દુપમજ્જિય**—માઠી રીતે પોંજ્યુ હોય. **સેજ્જાસંથારએ**—સેજ્જા પથારીને. **અપડિલેહિય**—તપાસીને જોઈ ન હોય. **દુપડિલેહિય**—માઠી રીતે જોઈ હોય. **ઉચ્ચારપાસવણભૂમિ**—દિશા તથા પેશાબ જવાની જગ્યાને. **અપમજ્જિય**—પોંજી ન હોય **દુપમજ્જિય**—માઠી રીતે પોંજી હોય. **ઉચ્ચારપાસવણભૂમિ**—દિશા તથા પેશાબ જવાની જગ્યાને. **પોસહસ્સ**—પૌષધ [illegible] **સમ્મં**—[illegible] **અણણુપાલણયા**—પાળવાના [illegible] **તસ્સમિચ્છામિદુક્કડં**—તેમાં થયલું પાપ [illegible]

બારમું વ્રત.

બારમું અતિથી—[illegible] **સંવિભાગવ્રત** [illegible] **સમણેનિગ્ગંથે**—[illegible] **અસણ** [illegible] **પાણ** [illegible] **ખાઈમ** [illegible] **સાઈમ** [illegible] **વત્થ** [illegible] **પડિગ્ગહ** [illegible] **કંબલ** [illegible] **પાયપુંછણ** [illegible] **પીઢ** [illegible] **ફલગ** [illegible] **સેજ્જા** [illegible] **સંથારગ** [illegible] **ઓસહ** [illegible] **ભેસજ્જેણં** [illegible]

[illegible]

સચિત્તપેહણિયા—અચેત વસ્તુથી સચેત વસ્તુ ઢાંકી હોય. **કાલાઇક્કમે**—કાળ વહી ગયો હોય, ભગડી ગયેલી કે બોરી થયેલી વસ્તુ આપી હોય. **પરોવએસે**—સાધુને વહોરાવવાનું બીજાને કહે (સાધુ આવે તે વખત પોતે ન આપતાં બીજાને હુકમ કરે). **મચ્છરિયાએ**—દાન દઇને અહંકાર કીધો હોય. **તસ્સમિચ્છામિદુક્કડં**—તે ખોટું કીધેલું નિષ્ફળ થાજો.

સંથારાનો પાઠ.

અપછિમ—બીજું કાંઇ કામ કરવું રહ્યું નથી. **મારણંતિય**—પંડિત મરણને અંતે **સંલેહણા**—આત્માને પાપના કામથી દૂર કરવો. **પોષધશાલા**—સંથારો કરવાની જગા. **પૂંજીને**—વાળી સાફ કરીને. **ઉચારપાસવણ**—દિશા તથા પેશાબની. **ભૂમિકા**—જગ્યા. **પડિલેહીને**—નજરે જોઇને. **ગમણાગમણે**—જતા આવતા જીવ ચંપાણા હોય તેનું. **પડિક્કમીને**—પ્રાયશ્ચિત લેઇને. **દર્ભાદિકસંથારો**—ડાભ વગેરેની પથારી **સંથરીને**—પાથરીને. **દર્ભાદિકસંથારે**—ડાભ વગેરેની પથારી ઉપર **દુરૂહિને**—બેસીને. **પૂરવ તથા ઉત્તરદિશિ**—પૂર્વ કે ઉત્તર દિશા તરફ. **પલ્યંકાદિક**—પલાંઠી વાળી અથવા શક્તિ પ્રમાણે. **આસનબેસીને**—આસન વાળીને. **કરયલ**—બે હાથ. **સંપગ્ગહિયં**—જોડીને. **શિરસાવત્તં**—માથાને આવર્તન કરી. **મથએઅંજલિકટ્ટુ**—માથા ઉપર બે હાથ જોડેલા રાખી. **એવં**—એમ. **વયાસી**—કહે. **નમોથુણં**—નમસ્કાર હોજો. **અરિહંતાણં**—અરિહંત દેવને. **ભગવંતાણં**—ભગવંતને. **જાવસંપત્તાણં**—તે ઠેઠ મુક્તિ પોહોચ્યા, સુધીનો પાઠ (જે સામાયિકને અંતે છે તેટલો કહેવો) એમ અનંતાસિદ્ધને નમસ્કાર કરીને વર્તમાન પોતાના ધર્મગુરૂ ધર્માચાર્યને નમસ્કાર કરીને પૂર્વે જે વ્રત આદર્યા છે. **તેઆલોઇ**—સંભારીને. **પડિક્કમી**—પ્રાયશ્ચિત લઇને. **નિંદી**—(આત્માના સાખે) નિંદા કરીને. **નિસલ્લ થઇને**—શલ્ય રહિત થઇને. **સવ્વંપાણાઇવાયં**—સર્વે પ્રકારે જીવ હિંસા કરવાની. **પચખામી**—બંધી કરીને. **સવ્વંમુસાવાયંપચખામી**—સર્વે પ્રકારનું જુઠું બોલવાની બંધી કરીને. **સવ્વંઅદીનાદાણંપચખામી**—સર્વ પ્રકારની ચોરી કરવાની બંધી કરીને. **સવ્વંમેહુણંપચખામી**—સર્વથા મૈથુનની બંધી કરીને. **સવ્વંપરિગહંપચખામી**—સર્વથા દોલત રાખવાની બંધી કરીને. **સવ્વંકોહંપચખામી**—સર્વથા ક્રોધ કરવાની બંધી કરીને. **જાવમિચ્છાદંસણસલં**—તે અન્ય ધર્મ સેવવો તથા શલ્ય રાખવું ત્યાં સુધીના જે અઢાર પાપસ્થાન આગળ કહેવાશે ત્યાં સુધીની. **અકરણિજંજોગં**—કરવા જોગ નહિ તેની. **પચખામી**—

ખમી કરીને. જાવજ્જીવાએ—જ્યાં સુધી જીવું ત્યાં સુધી. તિવિહં—ત્રણ કરણે કરી. તિવિહેણં—ત્રણ જોગે કરી. ન કરેમિ—હું પાપ કરૂં નહિ. ન કારવેમિ—બીજે પાસે કરાવું નહિ. કરંતંનાણુજાણામિ—કોઇ પાપ કરે ને અનુ જાણું નહિ. મણસા—મને કરી. વયસા—વચને કરી. કાયસા—કાયાએ કરી. એમ અઢારે પાપસ્થાનક—પાપનાં ઠેકાણાં, પચખીને—ખમી કરીને. સવ્વં—સર્વ. અસણં—અન્ન. પાણં—પાણી. ખાઇમં—મેવો. સાઇમં—મુખવાસ. ચઉવિહંપિયાહારં—એ ચાર પ્રકારના આહારનો. પચખામી—ખમી કરીને. જાવજ્જીવાએ—જીવું ત્યાં સુધી. એમ ચારે આહાર પચખીને જં—જે. પિયં—પ્રિય. ઇમંશરીરં—આ મારૂં શરીર. ઇઠં—ઇષ્ટકારી. કંતં—કાન્તિવંત. પિયં—પ્રિય. મણુનં—મનને શોભીતું. મણામં—મનને અતિ વાહલું. ધિજં—ધીરજ દેનાર. વિસાસીયં—વિશ્વાસનું ઠેકાણું. સમયં—માનવા યોગ્ય. અણુમયં—વિશેષ માનવા યોગ્ય. બહુમયં—ઘણું માનવા યોગ્ય. ભંડકરંડગસમાણં—ઘરેણાંના દાબડા સમાન. રયણકરંડગભુયં—રત્નના કરંડીઆ સમાન. માણંસીયં—રખે મને ટાઢ વાય. માણંઉન્હં—રખે મને તાપ લાગે. માણંખુહા—રખે મને ભુખ લાગે. માણંપીવાસા—રખે મને તરશ લાગે. માણંબાલા—રખે મને સર્પ કરડે. માણંચોરા—રખે ચોર ઉપાડી જાય. માણંદંસા—રખે મને ડાંસ કરડે. માણંમસગા—રખે મચ્છર કરડે. માણંવાહિયં—રખે મને વ્યાધિ ઉપજે. પીતીયં—પીત જાગે. સંભિમં—શ્લેષ્મ થાય. સન્નિવાઇયં—સન્નિપાત થાય. વિવિહારોગાયંકા—રખે વિવિધ પ્રકારના રોગ ઉત્પન્ન થાય. પરિસહોવસગા—(ઉપસર્ગ) બાવીશ જાતના પરીસહ તથા દેવતાદિકની ડરામણી. ફાસાફુસંતિ—એવી રીતના સ્પર્શ થયે થકે. એયંપિયણં—એવું મારૂં શરીર વહાલું ત. ચરિમેહિં—છેલ્લા. ઉસાસનિસાસેહિં—શ્વાસોશ્વાસ સુધી. વોસિરામિતજ્જું છું. નિકટ્ટુ—એમ કહીને. એમ શરીર વોસિરાવીને—શરીરને તજી દઇને. કાલંઅણવકંખમાણે—કાળને અણવાંછતો થકો (જીવવાની આશા તથા મરણનો ભય ન રાખતો). વિહરંતિ—વિચરે. એહવી સદ્દહણા પરૂપણા કરીએ—એવી શ્રદ્ધા કે પરૂપણા કરીએ. સંથારાના અવસરે સંથારો કરીએ. તિવારે ફરસનાએ કરી શુદ્ધિ હોજો—ત્યારે શક્તિ પ્રમાણે શુદ્ધિ થાજો. એવા અપછિમ મારણંતિય—મરણને અંતે કાંઇ વસ્તુ બાકી નહિ. સંલેહણા—આત્માને માઠા કામથી દૂર કરવાના. ઝૂસણા—ક્ષમા કરવાના. આરાહણાના—આરાધના કરવાના. પંચઅ-

સચિત્તપેહણિયા—અચેત વસ્તુથી સચેત વસ્તુ ઢાંકી હોય. **કાલાઇક્કમે**—કાળ વહી ગયો હોય, બગડી ગયેલી કે ખોરી થયેલી વસ્તુ આપી હોય. **પરોવએસે**—સાધુને વહોરાવવાનું બીજાને કહે (સાધુ આવે તે વખત પોતે ન આપતાં બીજાને હુકમ કરે). **મચ્છરિયાએ**—દાન દઇને અહંકાર કીધો હોય. **તસ્સમિચ્છામિદુક્કડં**—તે ખોટું કીધેલું નિષ્ફળ થાઓ.

સંથારાનો પાઠ.

અપછિમ—બીજું કાંઇ કામ કરવું રહ્યું નથી. **મારણંતિય**—પંડિત મરણને અંતે **સંલેહણા**—આત્માને પાપના કામથી દૂર કરવો. **પોષધશાલા**—સંથારો કરવાની જગા. **પૂંજીને**—વાળી સાફ કરીને. **ઉચારપાસવણ**—દિશા તથા પેશાબની. **ભૂમિકા**—જગ્યા. **પડિલેહીને**—નજરે જોઇને. **ગમણાગમણે**—જતા આવતા જીવ ચપાણા હોય તેનું. **પડિક્કમીને**—પ્રાયશ્ચિત લેઇને. **દર્ભાદિકસંથારો**—ડાભ વગેરેની પથારી **સંથરીને**—પાથરીને. **દર્ભાદિકસંથારે**—ડાભ વગેરેની પથારી ઉપર **દુરૂહિને**—બેસીને. **પૂરવ તથા ઉત્તરદિશિ**—પૂર્વ કે ઉત્તર દિશા તરફ. **પલ્યંકાદિક**—પલાંઠી વાળી અથવ [illegible] પ્રમાણે. **આસનેબેશિને**—આસન વાળીને. **કરયલ**—બે હાથ. **સંપરિગ્ગહિયં**—જોડીને. **શિરસાવત્તં**—માથાને આવર્તન કરી **મથએઅંજલિકટ્ટુ**—માથા ઉપર બે હાથ જોડેલા રાખી. **એવં**—એમ **વયાસી**—કહે. **નમોથુણં**—નમસ્કાર હોજો. **અરિહંતાણં**—અરિહંત [illegible]ને. **ભગવંતાણં**—ભગવંતને **જાવસંપત્તાણં**—તે ઠેઠ મુક્તિ પહોંચ્યા [illegible] સામાયિકને અંતે છે તેટલો કહેવો) એમ અનંત સિદ્ધને નમસ્કાર કરીને વર્તમાન પોતાના ધર્મગુરૂ ધર્માચાર્યને નમસ્કાર કરીને [illegible] છે. **તેઆલોઇ**—સંભારીને. **પડિક્કમી**—પ્રાયશ્ચિત [illegible] **નિંદી**—[illegible] આત્માની સાખે) નિંદા કરીને. **નિસલ્લ થઇને**—[illegible]. **સવ્વંપાણાઇવાયં**—સર્વ પ્રકારે જીવ હિંસા કરવાના. **પચખામી**—બંધી કરીને. **સવ્વંમુસાવાયં પચખામી**—સર્વ પ્રકારનું [illegible] બંધી કરીને. **સવ્વંઅદીનાદાણંપચખામી**—સર્વ પ્રકારની [illegible] કરવાના બંધી કરીને. **સવ્વંમેહુણંપચખામી**—સર્વથા [illegible] કરીને. **સવ્વંપરિગહંપચખામી**—સર્વથા [illegible] બંધી કરીને. **સવ્વંકોહંપચખામી**—સર્વથા ક્રોધ કરવાની [illegible] કરીને **જાવમિચ્છાદંસણસલ્લં**—તે અન્ય ધર્મ [illegible] સ્થાન આગળ કહેવાથી [illegible] સુધીના. **અકરણિજ્જંજોગં**—[illegible] જોગ નહિ કરી **પચખામી**—

બખી કરીને. જાવજ્જીવાએ—જ્યાં સુધી જીવું ત્યાં સુધી. તિવિહં—ત્રણ કરણે કરી. તિવિહેણં—ત્રણ જોગે કરી. ન કરેમિ—હું પાપ કરૂં નહિ. ન કારવેમિ—બીજો પાસે કરાવું નહિ. કરંતંનાણુજાણુઇ—કોઇ પાપ કરે તે ભલું જાણું નહિ. મણુસા—મને કરી. વયસા—વચને કરી. કાયસા—કાયાએ કરી. એમ અઢારે પાપસ્થાનક—પાપના ઠેકાણાં, પચખીને—બખી કરીને. સવ્વં—સર્વ. અસણં—અન્ન. પાણં—પાણી. ખાઇમં—મેવો. સાઇમં—સુખવાસ. ચઉવિહંપિયાહારં—એ ચાર પ્રકારના આહારની. પચખામી—બખી કરીને. જાવજ્જીવાએ—જીવું ત્યાં સુધી. એમ ચારે આહાર પચખીને જં—જે. પિયં—પ્રિય. ઇમંશરીરં—આ મારૂં શરીર. ઇઠં—ઇષ્ટકારી. કંતં—કાન્તિવંત. પિયં—પ્રિય. મણુનં—મનને શોભીતું. મણામં—મનને અતિ વાહું. ધિજં—ધીરજ દેનાર. વિસાસીયં—વિશ્વાસનું ઠેકાણું. સમયં—માનવા યોગ્ય. અણુમયં—વિશેષ માનવા યોગ્ય. બહુમયં—ઘણું માનવા યોગ્ય. ભંડકરંડગસમાણં—ઘરેણાંના ડાબલા સમાન. રયણકરંડગભુયં—રત્નના કરંડીઆ સમાન. માણંસીયં—રખે મને ટાઢ વાય. માણંઉન્હં—રખે મને તાપ લાગે. માણંખુહા—રખે મને ભુખ લાગે. માણંપીવાસા—રખે મને તરસ લાગે. માણંવાલા—રખે મને સર્પ કરડે. માણંચોરા—રખે ચોર ઉપાડી જાય. માણંદંસા—રખે મને ડાંસ કરડે. માણંમસગા—રખે મચ્છર કરડે. માણંવાહિયં—રખે મને વ્યાધિ ઉપજે. પીતીયં—પીત્ત જાગે. સંભિમં—શ્લેષ્મ થાય. સન્નિવાઇયં—સન્નિપાત થાય. વિવિહારોગાયંકા—રખે વિવિધ પ્રકારનાં રોગ ઉત્પન્ન થાય. પરિસહોવસગા—(ઉપસર્ગ) બાવીશ જાતના પરીસહ તથા દેવતાદિકની ડરામણી. ફાસાફુસંતિ—એવી રીતના સ્પર્શ થયે થકે. એયંપિયણં—એવું મારૂ શરીર વહાલું તે. ચરિમેહિં—છેલ્લા. ઉસાસનિસાસેહિં—શ્વાસોશ્વાસ સુધી. વોસિરામિ—તજું છું. તિકટુ—એમ કહીને. એમ શરીર વોસિરાવીને—શરીરને તજી દઇને. કાલંઅણુવકંખમાણે—કાળને અણવાછતો થકો (જીવવાની આશા તથા મરણનો ભય ન રાખતો). વિહરંતિ—વિચરે. એહવી સદ્દહણા પરૂપણા કરીએ—એવી શ્રદ્ધા કે પ્રરૂપણા કરીએ. સંથારાના અવસરે સંથારો કરીએ. તિવારે ફરસનાએ કરી શુદ્ધિ હોજો—ત્યારે શક્તિ પ્રમાણે શુદ્ધિ થાજો. એવા અપછિમ મારણંતિય—મરણને અંતે કાંઇ વસ્તુ બાકી નહિ. સંલેહણા—આત્મ ને મોહ કામથી દૂર કરવાના. ઝૂસણા—ક્ષમા કરવાના. આરાહણાના—આરાધન કરવાના. પંચઅ-

ઇયારા—પાંચ અતિચાર. જાણિયવા—જાણવા. ન સામાયરિયવા—આચરવા નહિ. તંજહાતેઆલોઉં—તે જેમ છે તેમ કહું છું. ઇહલોગાસસંપઉગે—આ લોકને વિષે સુખની વાંછના કરી હોય કે મરી ગયા પછી મોટો રાજા થાઉં. પરલોગાસસંપઉગે—પરલોકને વિષે સુખની ઇચ્છા કરી હોય કે મહર્ધિક દેવતા થાઉં. જીવીઆસસંપઉગે—જીવતરની ઇચ્છા કરી હોય કે ઝાઝું જીવું તો ઠીક. મરણાસસંપઉગે—મરણની ઇચ્છા કરી હોય કે દુઃખ પામું છું માટે ઝટ મરી જાઉં તો ઠીક. કામભોગાસસંપઉગે—કામ ભોગની ઇચ્છા કરી હોય. તસ્સમિચ્છામિદુક્કડં—તે ખોટું કીધેલું નિષ્ફળ થાજો. એમ સમકિત પૂર્વક—એમ પૂર્વે કહ્યો તે સમકિતના પાઠથી. બારવ્રત સંલેખણાસહિત—બાર વ્રત સંથારાના પાઠ સહિત તથા નવાણું અતિચાર. એહને વિષે જે કોઇ અતિક્રમ—(કરેલી બાધામાં દોષના ચાર પ્રકાર છે તેમાં) અતિક્રમ એટલે બાધી કરેલી વસ્તુ કરવાનું મન કરવું. વ્યતિક્રમ—તે વસ્તુ કરવા તરફ ચાલ્યો તે દોષ. અતિચાર—તે વસ્તુ હાથમાં લીધે તે દોષનું નામ. અણાચાર—તે વસ્તુ ભોગવે એટલે બાધી ભાગે તે દોષનું નામ, જાણતાં અજાણતાં મન, વચન, કાયાએ કરી સેવ્યો હોય, સેવરાવ્યો હોય, સેવતા પ્રત્યે રૂડું જાણ્યું હોય તે અનંતાસિદ્ધ કેવળીની સાખે. મિચ્છામિદુક્કડં—નિષ્ફળ થાજો.

અઢાર પ્રકારના પાપસ્થાનક.

૧ પ્રાણાતિપાત—જીવહિંસા. ૨ મૃષાવાદ જુઠું બોલવું. ૩ અદત્તાદાન—ચોરી કરવી ૪ મૈથુન—સ્ત્રી સેવવી. ૫ પરિગ્રહ—દોલત. ૬ ક્રોધ—રીસ. ૭ માન—અહંકાર. ૮ માયા—કપટ. ૯ લોભ—તૃષ્ણા રાખવી. ૧૦ રાગ—પ્રીતિ. ૧૧ દ્વેષ—અદેખાઇ. ૧૨ કલેશ—કજીઓ. ૧૩ અભ્યાખ્યાન—આળ ચડાવવું. ૧૪ પૈશુન્ય—ચાડી કરવી ૧૫ પરપરિવાદ—પારકું વાંકું બોલવું. ૧૬ રઇઅરઇ—(રતિઅરતિ) ખુશી દિલગીરી. ૧૭ માયામોસો—કપટ સહિત જુઠું બોલવું. ૧૮ મીચ્છાદંસણસલ—ખોટી શ્રદ્ધા તથા શલ્ય રાખવું. એ અઢાર પાપસ્થાનક સેવ્યા હોય, સેવરાવ્યા હોય, સેવતા પ્રત્યે રૂડું જાણ્યું હોય તે અનંતા સિદ્ધ કેવળીની સાખે. મિચ્છામિદુક્કડં—પાપ નિષ્ફળ થાજો.

પચ્ચીસ પ્રકારનું મિથ્યાત્વ.

૧ અભિગ્રહિકમિથ્યાત્વ—ખરાં ખોટાની ખબર વગર ખોટાને પકડી રહે, મુકે નહિ તે. ૨ અનાભિગ્રહિકમિથ્યાત્વ—બધા દેવ ને બધા ગુરૂને

માને. ૩ અભિનિવેસિકમિથ્યાત્વ—તીર્થંકરનો માર્ગ જાણે ને ઉપદેશ અન્ય ધર્મનો આપે. ૪ સંશયિકમિથ્યાત્વ—કયો મત ખરો ને કયો મત ખોટો તે નક્કી ન કરે અને સંશય વદે તે. ૫ અણાભોગમિથ્યાત્વ—જેમાં બીલકુલ જાણપણું ન હોય તે. ૬ લોકિકમિથ્યાત્વ—લોકોને વિષે જે દેવ કરી બેસાડયા હોય તે તથા ઢોંગી ગુરૂઓ તથા તેમના નામમાં જે પ્રવર્તે અને માને તે. ૭ લોકોત્તરમિથ્યાત્વ—તીર્થંકર દેવની માનના કરે કે ફલાણું કામ થાય તો આમ કરીશ, તે તથા ફળની લાલચે કાંઈ મત કરે તે. ૮ કુપરાવચનમિથ્યાત્વ—ત્રણસે ત્રેસઠ પાખંડીના મતને માને. ૯ અજીવને જીવ સરદહે તો મિથ્યાત્વ ૧૦ જીવને અજીવ સરદહે તો મિથ્યાત્વ. ૧૧ સાધુને કુસાધુ સરદહે તો મિથ્યાત્વ. ૧૨ કુસાધુને સાધુ સરદહે તો મિથ્યાત્વ. ૧૩ જિન મારગને અન્ય મારગ સરદહે તો મિથ્યાત્વ. ૧૪ અન્ય મારગને જિન મારગ સરદહે તો મિથ્યાત્વ. ૧૫ અધર્મને ધર્મ સરદહે તો મિથ્યાત્વ. ૧૬ ધર્મને અધર્મ સરદહે તો મિથ્યાત્વ. ૧૭ આઠ કર્મથી જે નથી મુકાણા તેને મુકાણા સરદહે તો મિથ્યાત્વ. ૧૮ આઠ કર્મથી જે મુકાણા તેને નથી મુકાણા સરદહે તો મિથ્યાત્વ. ૧૯ જિન મારગથી ઓછું પરૂપે તો મિથ્યાત્વ. ૨૦ જિન મારગથી અધિક પરૂપે તો મિથ્યાત્વ. ૨૧ જિન મારગથી વિપરીત પરૂપે તો મિથ્યાત્વ ૨૨ અવિનય મિથ્યાત્વ. ૨૩ અક્રિયા મિથ્યાત્વ. ૨૪ અજ્ઞાન મિથ્યાત્વ. ૨૫ અશાતના મિથ્યાત્વ. એ પચીસ પ્રકારનું મિથ્યાત્વ સેવ્યુ હોય, સેવરાવ્યુ હોય, સેવતા પ્રત્યે રૂડુ જાણ્યુ હોય તો તસ્સમિચ્છામિદુક્કડં—તે પાપ નિષ્ફળ થજો

ચૌદ સ્થાનકમાં સમુર્છિમ જીવ ઉપજે છે તે.

૧ ઉચ્ચારેસુવા—[illegible] ઉપજે તે. ૨ પાસવણેસુવા—લઘુનીતમાં ઉપજે તે [illegible] ખેલેસુવા—[illegible] ઉપજે તે [illegible] સિંઘાણેસુવા—[illegible] ઉપજે તે [illegible] વંતેસુવા—[illegible] ઉપજે તે ૬ પિત્તેસુવા—પીતોમાં ઉપજે તે [illegible] પુએસુવા—[illegible] ઉપજે તે [illegible] સોણીએસુવા—રૂધિરમાં [illegible] સુક્કેસુવા—[illegible] ૧૦ સુક્કપોગ્ગલપરિસાડિએસુવા—[illegible] ઉપજે તે ૧૧ વિગયજીવકલેવરેસુવા—[illegible] ઉપજે તે ૧૨ ઇત્થીપુરિસસંજોગેસુવા—[illegible] ઉપજે તે ૧૩ નગરનિધમણેસુવા—[illegible] સવ્વઅસુઇઠાણેસુવા—[illegible] વિરાધના થઇ [illegible]

" આ ઠેકાણે ઇચ્છામિ ઠામી કાઉસગ્ગ, નવકાર અને ઇરેમિજ્જતેનઃ પાઠ કહેવા. "

શ્રી ચત્તારિ મંગલં.

ચત્તારિમંગલં—ચાર પ્રકારના માંગલીક તે કહે છે. અરિહંતામંગલં—અરિહંત દેવ માંગલિક છે. સિદ્ધામંગલં-સિદ્ધ દેવ માંગલિક છે. સાહૂમંગલં—સાધુ માંગલિક છે. કેવલીપન્નતોધમ્મોમંગલં-કેવલીનો પ્રરૂપેલો ધર્મ માંગલિક છે. ચત્તારિલોગુત્તમા—લોકને વિષે ચાર ઉત્તમ છે. અરિહંતા લોગુત્તમા—અરિહંત દેવ, લોકમાં ઉત્તમ છે. સિદ્ધાલોગુત્તમા—સિદ્ધદેવ, લોકમાં ઉત્તમ છે. સાહુલોગુત્તમા—સાધુ લોકમાં ઉત્તમ છે. કેવલીપન્નત્તોધમ્મોલોગુત્તમા—કેવળીનો પ્રરૂપેલો ધર્મ લોકમાં ઉત્તમ છે. ચત્તારિસરણંપવજ્જામિ—ચાર પ્રકારનું શરણુ અંગીકાર કરૂં છું. અરિહંતાસરણંપવજ્જામિ—અરિહંતનું શરણુ અંગીકાર કરૂં છું. સિદ્ધાસરણંપવજ્જામિ—સિદ્ધનું શરણુ અંગીકાર કરૂં છું. સાહૂસરણંપવજ્જામિ—સાધુનું શરણુ અંગીકાર કરૂં છું. કેવલીપન્નત્તોધમ્મોસરણંપવજ્જામિ—કેવળીના પ્રરૂપેલ ધર્મનું શરણુ અંગીકાર કરૂં છું. એ ચાર માંગલીક, ચાર ઉત્તમ ને ચાર શરણા કરે જે, ભવસાગરમાં તરે તે, સકળ કરમનો આણે અંત, મોક્ષતણા સુખ લહે અનંત, ભાવ ધરીને જે ગુણ ગાય, તે જીવ તરીને મુક્તે જાય. સંસારમા શરણા ચાર, અવર ન શરણું કોય. જે નરનારી આદરે, તેને અક્ષય અવિચળ પદ હોય. અંગુઠે અમૃત વસે, લબ્ધિતણા ભંડાર; ગુરૂગૌતમને સમરીએ, તો સદાય મનવાંછિત ફળ દાતાર. દાન દીજીએ શીયળ પાળીએ તપ તપીજે ભલી ભાવના ભાવીએ તો આ ભવ પરભવ વહેલા વહેલા મુક્તિના સુખને પામીએ.

" આ ઠેકાણે—ઇચ્છામીઠામી કાઉસગ તથા ઇરિયાવહીના પાઠ કહેવા "

આલોયણા—ચાર ગતિ, ચોવીશ દંડક, ચોરાશી લાખ જીવાજોનિ, એક ક્રોડ સતાણું લાખ, કુલકોડીના જીવને મારે જીવે, આજના દિવસ સંબંધી આરંભે સમારંભે, મન, વચન, કાયાએ કરી દુહવ્યા હોય, દ્રવ્ય-પ્રાણ, ભાવપ્રાણ દુહવ્યા હોય; પરિતાપના કીલામના ઉપજાવી હોય, ક્રોધે, માને, માયાએ, લોભે, રાગે, દ્વેષે, હાસ્યે, ભયે, ખગાયે, ક્રીડાયે, આપથાપનાએ, પરઉથાપનાએ, દુષ્ટલેસ્યાએ, દુષ્ટપરણામે, દુષ્ટધ્યાને, આર્તધ્યાને, રૌદ્રધ્યાને કરીને, ઇર્ષાએ, મમતે, હઠપણે, ક્રીડાઇપણે, અવજ્ઞા કરી હોય, દુઃખમાં જોડયા હોય, સુખથી ચુકવ્યા હોય, પ્રાણ, પર્યા, સંજ્ઞા, ઇંદ્રિઆદિ લબ્ધિરૂદ્ધિથી ભ્રષ્ટ કર્યા હોય તે સર્વે અઢાર લાખ ચોવીશ હજાર એકસો વીશ પ્રકારે દોષ લાગ્યો હોય તો મિચ્છામિદુક્કડં.

સમણસૂત્ર.

પહેલું સૂત્ર.

ઇચ્છામિ—ઇચ્છું છું. પડિક્કમિઉં—પાપનું નિવારણ કરવાને. પગામસિજ્જાએ—ઘણું સુવાણું હોય. નિગામસિજ્જાએ—ઘણે ભાગે કરી સુવાણું હોય. સંથારાઉવટ્ટણાએ—સુતાં સુતાં વગર પુંજે પાસું ફેરવ્યું હોય. પરિવટ્ટણાએ—વારે વારે કરી ફરીને પાસાં ફેરવ્યાં હોય. આઉંટણાએ—હાથપગ સંકોચ્યા હોય પસારણાએ—હાથપગ પુંજ્યાવિના લાંબા કર્યા હોય. છપ્પઇસંઘટ્ટણાએ—છ પગી જુને દમરી હોય. કૂઇએકક્કરાઇએ—ઉઘાડે મોઢે બોલાયું હોય. છીએ—ઉઘાડે મોઢે છીંક ખાધી હોય. જંભાઇએ—ઉઘાડે મોઢે બગાસું ખાધું હોય. આમોસે—પુંજ્યા વગર અડ્યું હોય. સસરક્ખામોસે—સચેત રજે ભરેલ વસ્ત્રાદિકનો સ્પર્શ કર્યો હોય. આઉલમાઉલાએ—આકુળ વ્યાકુળ થયા હોય. સુવણવત્તીયાએ—સ્વપ્નાદિ અનેક તરેહનાં રૂપ દીઠાં હોય. ઇત્થીવિપરિયાસિયાએ—સ્ત્રી સંગાતે સ્વપ્નમાં ભોગ કર્યો હોય. દિટ્ઠીવિપરિયાસિયાએ—દ્રષ્ટિએ કરી સ્ત્રી સામે જોયા કરી હોય. મણવિપરિયાસિયાએ—મને કરી સ્વપ્નમાં ભોગ કર્યો હોય. પાણભોયણવિપરિયાસિયાએ—પાણી ભોજન સ્વપ્નમાં કરેલ હોય. જોમે—જે મને. દેવસીઓ—દિવસ સંબંધી અઇયારોકઓ—અતિચાર લાગ્યા હોય. તસ્સમિચ્છામિદુક્કડં—તે પાપ નિષ્ફળ થાઓ.

બીજું સૂત્ર.

પડિક્કમામિ—પાપનું નિવારણ કરૂં છું. ગોયરગચરિયાએ—ગાયની પેઠે થોડો થોડો આહાર લેવા જતાં. ભિખાયરિયાએ—ભિક્ષા માગવા જતાં. ઉઘાડકમાડ—અરધું કમાડ ઉઘાડ્યું હોય. ઉઘાડણાએ—આખું કમાડ ઉઘાડ્યું હોય. સાણા—કુતરા. વચ્છા—વાછરડા. દારા—બાળક. સંઘટ્ટણાએ—અડીને કે ઓળંગીને જવાયું હોય. મંડીપાહુડીયાએ—બીજા કોઇને વાસ્તે રાખેલ લીધું હોય. બલીપાહુડીયાએ—બાકળા ઉડાડવા સારૂ કર્યો હોય તે લીધા હોય. ઠવણાપાહુડીયાએ—કોઇ ભીખારી વગેરે સારૂ રાખી મેલ્યું હોય તે લીધું હોય. સંકીએસહસાગારે—શંકા પડતાં છતાં બળાત્કાર કર્યાથી લેવું પડ્યું હોય. અણેસણાએ—અન્નને. પાણેસણાએ—પાણીને. અણભોયણાએ—ઉતાવળું ભોજન: પાણ-

ભોયણાએ—જીવાતવાળું પાણી લીધું હોય. **બીયભોયણાએ**—બીજ-વાળું ભોજન લીધું હોય. **હરિયભોયણાએ**—લીલોત્રીવાળું ભોજન લીધું હોય. **પચ્છાકમ્મિયાએ**—આહાર વોહોર્યા પછી કોઇ દોષ લગાડ્યો હોય. **પુરેકમ્મિયાએ**—આહાર લીધા પહેલાં કોઇ દોષ લગાડ્યો હોય. **અદિઠ-હડાએ**—નજરે દેખાતું ન હોય ત્યાંથી લાવી દીધેલું લીધું હોય. **દગસંસ-ઠહડાએ**—કાચા પાણીનો સ્પર્શ કરી દીધેલો આહાર લીધો હોય. **રયસં-સઠહડાએ**—સચેત રજના સ્પર્શવાળું લીધું હોય. **પારિસાડણિયાએ**—ઘણો આહાર લઇને પછી નાખી દીધો હોય. **પારિઠાવણિયાએ**—ખાવો થોડો ને નાંખી દેવો ઘણો એવો આહાર લીધો હોય. **ઉહાસણભિખાએ**—વારંવાર વસ્તુ માગી લીધી હોય. **જંઉગમેણં**—જે ગૃહસ્થથી દોષ લાગ્યા હોય. **ઉપાયણેસણાએ**—પોતાથકી જે દોષ લાગ્યા હોય. **અપડિસુદ્ધં**—એવા અકલ્પનિક આહાર પાણી. **પરિગાહિયં**—લીધા હોય. **પડિભુત્તં**વા—ભોગવ્યા હોય. **જંનપરિઠવિયં**—જે નાખી દેવા યોગ્ય હોય તે નાંખી દીધું ન હોય. **તસ્સમિચ્છામિદુક્કડં**—તે પાપ નિષ્ફળ થાજો.

ત્રીજું સૂત્ર.

પડિક્કમામિ—પાપનું નિવારણ કરૂં છું. **ચાઉકાલં**—ચાર વખત (સવારે, સાંજે, આગલી રાત્રે, પાછલી રાત્રે). **સઝાયસઅકરણિયાએ**—સઝાય પાઠ ન કર્યા હોય. **ઉભયકાલં**—બે વખત (સાંજે સવારે) **ભડો-વગરણસ**—બંડ ઉપકરણ (પાત્રાદિક તથા વસ્ત્રાદિકને). **અપડિલેહણાએ**—નજરે જોયાં ન હોય. **દુપડિલેહણાએ**—માઠી રીતે જોયાં હોય. **અપ-મજ્જણાએ**—પોંજ્યા ન હોય. **દુપમજ્જણાએ**—માઠી રીતે પોંજ્યાં હોય. **અઇક્કમે**—અતિક્રમ કીધો હોય. (પાપ કરવાનો વિચાર). **વઇ-ક્કમે**—વ્યતિક્રમ કીધો હોય. (પાપ કરવાને તૈયાર થયો હોઊં). **અઇ-યારે**—અતિચાર તે વસ્તુ કરવામા લાગ્યો હોય. **અણાયારે**—અનાચાર તે પાપ કીધું હોય. **જોમેદેવસિઓ**—જે મેં દિવસ સંબધી. **અઇયારો-ક્કઓ**—પાપ કીધુ હોય. **તસ્સમિચ્છામિદુક્કડં**—તે પાપ નિષ્ફળ થાજો.

ચોથું સૂત્ર.

પડિક્કમામિ—પાપનું નિવારણ કરૂં છું. **એગવિહે**—એક પ્રકારે. **અસંજમે**—અસંજમપણું (અજ્ઞાન) **પાડક્કમામિ**—નિવર્તું છું. **દોહિં**—બે પ્રકારના. **બંધણેહિં**—બંધનથી. **રાગબંધણેણં**—પ્રીતિ બંધન. **દોસબંધણેણં**—દ્વેષ બંધન. **પડિક્કમામિ**—નિવર્તું છું. **તિહંદંડેહિં**—

ત્રણ પ્રકારના દંડથી. મણુદંડેણં—મનનો દંડ. (અશુભ મને). વયદંડેણં—વચનનો દંડ. કાયદંડેણં—કાયાનો દંડ. પડિક્કમામિ—નિવર્તુ છું. તિહિંગુત્તીહિં—ત્રણ પ્રકારની ગુપ્તિ (ન કરી હોય તેથી). મણગુત્તીએ—મનને શુભ પરિણામે કરી ગોપવી રાખવું. વયગુત્તીએ—શુભ વચનને ગોપાવવું. કાયગુત્તીએ—કાયાને ગોપવી રાખવી તે. પડિક્કમામિ—નિવર્તુ છું. તિહિંસલ્લેહિં—ત્રણ પ્રકારનાં શલ્યથી. માયાસલ્લેણં—કપટ રાખવું તે શલ્ય. નિયાણસલ્લેણં—નિયાણું એટલે ક્રિયાનું ફળ માગી લેવું તે શલ્ય. મીછાદંસણસલ્લેણં—જુઠો ધર્મ તે શલ્ય. પડિક્કમામિ—નિવર્તુ છું. તિહિંગારવેહિં—ત્રણ પ્રકારના ગર્વથી. ઇઢીગારવેણં—રૂદ્ધિ (નાણા) નો ગર્વ. રસગારવેણં—સ્વાદનો ગર્વ. સાયાગારવેણં—સાતા (શરીરના સુખનો) ગર્વ. પડિક્કમામિ—નિવર્તુ છું. તિહિંવિરાહણાએ—ત્રણ પ્રકારની વિરાધનાથી (ભંગ લગાડવાથી). નાણવિરાહણાએ—જ્ઞાનમાં ભંગ પાડ્યો હોય. દંસણવિરાહણાએ—સમક્તિમાં ભંગ પાડ્યો હોય. ચરિત્તવિરાહણાએ—ચારિત્ર કરણીમાં ભંગ પાડ્યો હોય. પડિક્કમામિ—નિવર્તુ છું. ચઉવિહિંકષાએહિં—ચાર પ્રકારના કષાયથી. કોહકસાએણં—ક્રોધ કષાય. માણકસાએણં—અભિમાન કષાય. માયાકસાએણં—કપટ કષાય. લોહકસાએણં—લોભ કષાય. પડિક્કમામિ—નિવર્તુ છું. ચઉહિંસન્નાહિં—ચાર પ્રકારની સંજ્ઞાથી (ઇચ્છા). આહારસન્નાએ—આહારની ઇચ્છા. ભયસન્નાએ—બીક ભોગવવી. મેહૂણસન્નાએ—મૈથુનની ઇચ્છા. પરિગ્રહસન્નાએ-દોલત વસ્ત્રાદિકની ઇચ્છા. પડિક્કમામિ—નિવર્તુ છુ ચઉહિંવિકહાએહિં—ચાર પ્રકારની વિકથાથી (પાપની કથા). ઇથીકથાએ—સ્ત્રીની કથા (રૂપાદિક સંબંધી). ભતકહાએ—ભોજનની કથા (સારૂ નરસું કથા કરવું). દેશકહાએ—દેશોની કથાને વિષે (સારૂ નરસું કહેવું તે). રાયકહાએ—રાજાવિષે (સારૂં નરસુ કહેવુ). પડિક્કમામિ—નિવર્તુ છું. ચઉહિંઝાણેહિં—ચાર પ્રકારના ધ્યાનથી. અટ્ટેણંઝાણેણં—આર્તધ્યાન (વિષય સંબંધી ધ્યાન ધરવાથી). રૂદ્દેણંઝાણેણં—રૌદ્રધ્યાન (હિંસાદિકનું ધ્યાન ધરવાથી). ધમ્મેણંઝાણેણં—ધર્મસબંધી ધ્યાન (ન ધરવાથી). સુક્કેણંઝાણેણં—શુક્લ ધ્યાન (નિર્મળ ધ્યાન ન ધરવાથી) પડિક્કમામિ—નિવર્તુ છું. પંચહિંકિરિયાહિં—પાચ પ્રકારના ક્રિયા લાગે છે તેથી (કર્મ લાગે છે). કાઇયાએ—કાયાએ કરી (અજતનાએ વરતવાથી). અહિગરણિયાએ—અધિકરણથી (હથિયારથી) પાઉસીયાએ—બીજા ઉપર દ્વેષ રાખવાથી.

પડિક્કમામિ—નિવર્તું છું. અટ્ઠહિં મયટ્ઠાણેહિં—આઠ પ્રકારના મદના [illegible] ૧ [illegible] ૨ [illegible] ૩ [illegible] ૪ [illegible] ૫ [illegible] ૬ [illegible] ૭ [illegible] પડિક્કમામિ—નિવર્તું [illegible] અટ્ઠહિં [illegible] [illegible] નવહિં બંભ-ચેરગુત્તિહિં [illegible] [illegible] નહિ [illegible] [illegible] નહિ [illegible] દસવિહે સમ-ણધમ્મે— [illegible] [illegible]

ઘેર આહારની એક દાંત એટલે એકધાર તથા પાણીની એક દાંત લેવી ને તેથી નિર્વાહ કરવો. બીજા-ત્રીજા-ચોથા-પાંચમા-છઠ્ઠા અને સાતમા મહીનામાં રોજ બે, ત્રણ, ચાર, પાંચ, છ અને સાત દાંત ઉપરાંત લેવું નહિ. એવો નિયમ તે સાત પ્રતિમા થઇ. ૮ સાત દિવસ સુધી એકાંતરા અપવાસ કરે અને ઉત્કૃષ્ટ આસન એટલે કડણુ આસને બેશે. ૯ સાત દિવસ એકાંતરા અપવાસ કરે પણ દંડાસને બેશે. ૧૦ નવમી મુજબ પણ ગોદોહિક એટલે જેમ ગાયને દોહોવા બેશે એવી રીતે બેશી રહે. ૧૧ એક રાત દિવસની પ્રતિમા તે અગાઉથી બે અપવાસ કરી તેજ દિવસ ને રાત ગામબહાર કાઉસ્સગ કરે. ૧૨ એક રાતની પ્રતિમા તે પહેલાં ત્રણ અપવાસ કરી ત્રીજે દિવસે રાતે વનમાં એક ચિતે રહીને ઉપસર્ગ આવે તે સહે. **તેરસહિંકિરિયાઠાણેહિં**-તેર પ્રકારની ક્રિયા એટલે કર્મ બાંધવાનાં ઠેકાણાં. ૧ કામ સારૂ આરંભ કરવો. ૨ વગર કામે આરંભ કરવો. ૩ જીવઘાત કરવા સારૂ કાંઇ હિંસા કરે. ૪ અકસ્માત કિરીયા-તે જેમ કે હરણને તીર મારતા માણસને વાગે ને તેનો જીવ જાય. ૫ મિતદોષ ક્રિયા તે મિત્રને વેરી કરી માને તથા અચોરને ચોર ગણી હણે. ૬ મુસાવાઇ ક્રિયા-તે જુઠું બોલવાથી લાગે છે. ૭ અદીનાદાણ ક્રિયા-અણદીધું લેવાથી લાગે તે. ૮ અનથ ક્રિયા-વગર કારણે આર્તરૌદ્ર ધ્યાન ધરવું. ૯ માનવતીયા ક્રિયા-અહંકાર કરવાથી લાગે તે. ૧૦ અમીત ક્રિયા-તે પુત્ર, સેવક આદિને થોડે અપરાધે ઘણો દંડ કરે તે. ૧૧ માયા કપટ કરવું તે ક્રિયા. ૧૨ લોભવતીયા ક્રિયા-તે લોભ કરવો તે. ૧૩ ઇરીયા વહીયા ક્રિયા-મારગે અજતનાએ ચાલતાં ક્રિયા લાગે તે. **ચઉદ્દસહિંભુયગામેહિં**—ચઉદ પ્રકારના જીવના જથા-સૂક્ષ્મ એકેંદ્રિ, બાદર એકેંદ્રિ, બેઇંદ્રિ, તેઇંદ્રિ, ચૌરિંદ્રિ, અસંજ્ઞી પંચેંદ્રિ, સંજ્ઞી પંચેંદ્રિ, એ સાત જાતના જીવના અપર્યાપ્તા ને પર્યાપ્તા. એ ચઉદ જાતના જીવ. પર્યા ૭ છે તે-૧ આહાર, ૨ શરીર, ૩ ઇંદ્રિ, ૪ શ્વાસોશ્વાસ, ૫ ભાષા, ૬ મન, તે જે જીવને જેટલી પર્યા બાંધવી હોય તે ઉપજ્યા પછી પૂરી બાંધી રહ્યો નથી ત્યા સુધી તે અપર્યાપ્ત કહેવાય ને પછી પર્યાપ્ત કહેવાય. એ સાત જાતિના જીવના બે બે ભાગ કર્યા તેનું કારણ એજ કે, અપર્યાપ્તપણે પણ જીવ મરી જાય છે. **પનરસહિંપરમાહમીએહિં**—પંદર પ્રકારના પરમાધામી એટલે અધર્મિ દેવતા તેનાં નામ-૧ અંબ. ૨ અંબરિસ, ૩ શામ, ૪ સબળ, ૫ રૂદ્ર, ૬ મહારૂદ્ર, ૭ કાળ, ૮ મહાકાળ, ૯ અસિપત્ર. ૧૦ ધનુષ્ય, ૧૧ કુંભ, ૧૨ વાલુ, ૧૩ વેતરણી, ૧૪ ખરસ્વર ને ૧૫ મહાઘોષ. **સોલસહિંગાહાસોલસ-**

કમેહિં-સુયગડાંગ સૂત્રના પ્રથમ શ્રુતસ્કંધનાં સોળ અધ્યયન છે. સત્તરસ-વિહેઅસંજમેહિં-સત્તર ભેદે અસંયમ-૧ પૃથ્વી, ૨ પાણી, ૩ અગ્નિ, ૪ વાયુ, ૫ વનસ્પતિ, ૬ બેઇંદ્રિ, ૭ તેઇંદ્રિ, ૮ ચૌરેંદ્રિ, ૯ પંચેંદ્રિ એ નવને હણવા તે અસંયમ તથા, ૧૦ અજીવ તે પુસ્તકાદિકને અવિધિએ વાપરે તે. ૧૧ (પેહા) જોયા વગર જમીનપર બેસે, ૧૨ (ઉપેહા) સંજ-મને વિષે લાગેલા સાધુની મદદ કરે નહિ. ૧૩ (અપમજ્જણા) પાત્રાદિકને બરાબર પોંજે નહિ, ૧૪ (પરીઠવણ) માત્રાદિકને અવિધિએ પરઠવે, ૧૫ મન, ૧૬ વચન, ૧૭ કાયા તેને અયોગ્ય રીતે વરતાવે. અટ્ઠારસવિહેઅ-બંભેહિં—અઢાર પ્રકારનું અબ્રહ્મચર્ય—ઔદારિક મનુષ્યને તિર્યંચની સાથે વિષય સેવવા, સેવરાવવો અને સેવતા પ્રત્યે રૂડું જાણવું એ ત્રણ; તે મને કરી, વચને કરી ને કાયાએ કરી એટલે નવ; તેમજ વૈક્રિય શરીર સંબંધી નવ ભેદ એટલે કુલ અઢાર. એગુણવિસાનાયજ્ઝયણેહિં—શ્રી જ્ઞાતા ધર્મ કથા સૂત્રના પ્રથમ શ્રુતસ્કંધના ઓગણીશ અધ્યયન છે. વીસાએઅસમાહિઠા-ણેહિં—વીશ પ્રકારનાં અસમાધિના ઠેકાણાં (મોક્ષ માર્ગને વિષે એકાંત ચિત્તની સ્થિરતાથી વિપરીતપણે વરતે તે અસમાધિ). ૧ ઉતાવળો ઉતા-વળો ચાલે, ૨ વગર પોંજે ચાલે, ૩ જેમ તેમ પોંજીને ચાલે, ૪ ઘણા પાટ પાટલા ભોગવે, ૫ ગુરુ સામું બોલે, ૬ સાધુની ઘાત ચિંતવે, ૭ પ્રા-ણીની ઘાત ચિંતવે, ૮ ક્રોધ કરે, ૯ પારકું વાંકું બોલે; ૧૦ પૂરી ખબર વીના નિશ્ચયકારી ભાષા બોલે, ૧૧ કલેશ કરે, ૧૨ બીજાને કલેશ ઉપજાવે, ૧૩ અકાળે સજ્ઝાય કરે, ૧૪ બહારથી આવ્યા પછી હાથ પગ પોંજ્યા વગર બેસે, ૧૫ પોહોર રાત્રિ ગયા પછી ઉતાવળો બોલે, ૧૬ માંહોમાંહે કજીયા કરે, ૧૭ ગચ્છ ભેદ કરે એટલે તડા પડાવે, ૧૮ પોતે તપે અને બીજાને તપાવે. ૧૯ ઘણું ખા ખા કરે, ૨૦ જોઇને કામ કરવું તેમાં સાવ-ચેતી ન રાખે. એગવીસાએસબલેહિં—એકવીશ પ્રકારના સબળા દોષ કે જેથી ચારિત્રને હાનિ પોહોચે તે-૧ હસ્ત કર્મ કરે તો સબળો દોષ લાગે, ૨ મૈથુન સેવે તો સબળો દોષ લાગે, ૩ રાત્રિ ભોજન કરે તો, ૪ દોષ સહિત આહાર જમે તો, ૫ રાજપિંડ આહાર ભોગવે (મ્હોટા રાજાને વાસ્તે કીધેલો આહાર જેથી ઘણું સામર્થ્ય ઉપજે તેવો); ૬ વેચાતી લઇ આપેલી વસ્તુ લે તો, ૭ ઉછીતી લઇ આપે તેવી વસ્તુ લે તો, ૮ દીક્ષા લઇને ૬ મહીનાની અંદર બીજા ટોળામાં જાય તો, ૯ એક મહીનામાં ત્રણ નદી નાળામાં પગ મેલે તો, ૧૦ એક મહીનામાં ૩ વાર કપટ કરે તો, ૧૧ વારંવાર બંધી ભાગે તો. ૧૨ પોતાના હાથાએ કરી

ભાવનની પાંચ ભાવના-૧ શ્રોત્રેંદ્રિ વશ કરવી, ૨ ચક્ષુ ઇંદ્રિ વશ કરવી, ૩ ઘ્રાણ ઇંદ્રિ વશ કરવી, ૪ રસ ઇંદ્રિ વશ કરવી, ૫ સ્પર્શ ઇંદ્રિ વશ કરવી. એ- કુલ પચ્ચીશ ભાવના. **છવ્વીસાએદસાકપ્પવવહારેણ઼ઉદેસણકાલેહિં**—છવીશ ઉદેશા તેમાં દશાશ્રુતસ્કંધના ૧૦, બૃહત્કલ્પના ૬, વ્યવહાર સૂત્રના ૧૦, એ કુલ ૨૬ ઉદેશા તે સરખા તથા પાળ્યા ન હોય. **સત્તાવીસાએઅણગારગુણેહિં**—સતાવીશ પ્રકારે સાધુના ગુણ છે-૧ પ્રાણાતિપાત, ૨ મૃષાવાદ, ૩ અદત્તાદાન, ૪ મૈથુન, ૫ પરિગ્રહ એ પાંચ મહાવ્રત પાળે, ૬ પૃથ્વી, ૭ પાણી, ૮ અગ્નિ, ૯ વાયુ. ૧૦ વનસ્પતિ અને ૧૧ ત્રસ જીવની હિંસા ન કરે, ૧૨ રાત્રિભોજન ન કરે, ૧૩ શ્રોત્રેંદ્રિ, ૧૪ ચક્ષુ ઇંદ્રિ, ૧૫ ઘ્રાણેંદ્રિ, ૧૬ રસેંદ્રિ અને ૧૭ સ્પર્શેંદ્રિને વશ કરે, ૧૮ લોભ રહિત, ૧૯ ક્ષમાવંત, ૨૦ ભાવવિશુદ્ધ, ૨૧ ક્રિયા વિશુદ્ધ, ૨૨ સંજમમાં ચિત્ત, ૨૩ મન, ૨૪ વચન, ૨૫ કાયાને ગોપાવનાર, ૨૬ બાવીશ પરીસહના સહન કરનાર, ૨૭ મરણથી ડરે નહિ. **અઠ્ઠાવીસાએઆયારપ્પકપ્પેહિં**—અઠ્ઠાવીશ સાધુના આચાર છે તેમાંનાં પચ્ચીશ અધ્યયન આચારંગ સૂત્રમાં છે તથા ત્રણ અધ્યયન નીસિથ સૂત્રમાં છે. **એગુણતીસાએપાવસુયપસંગેહિં**—ઓગણત્રીશ પ્રકારનાં પાપ સૂત્ર છે-૧ વ્યંતરદેવ કૃત હાસ્યાદિકનો ગ્રંથ, ૨ રૂધિરાદિક વરસે તેનો ગ્રંથ, ૩ ગ્રહના ચાળાનાં ફળ લખ્યાં હોય તે, ૪ ધરતીકંપના ફળનું જ્ઞાન બતાવે તે, ૫ શરીરનાં લક્ષણ સંબંધી ગ્રંથ, ૬ મસા, તિલકાદિના જ્ઞાનસંબંધી ગ્રંથ, ૭ હાથ પગની રેખા પ્રમુખનું જ્ઞાન બતાવે તે, ૮ સ્વરના લક્ષણ સંબંધી ગ્રંથ. એ આઠ મૂળ તેના વૃતિ, વારતિ; એક એકના ત્રણ ત્રણ ભેદ થાય છે એટલે કુલ ૨૪, ૨૫ ગાધર્વ, ૨૬ નાટક, ૨૭ વસ્તુવિદ્યાનાં શાસ્ત્ર, ૨૮ આયુર્વેદ, ૨૯ ધનુર્વેદ એ ઓગણત્રીશ પાપસૂત્ર. **તીસાએમોહણીઠાણેહિં**—ત્રીશ પ્રકારના મહામોહનીનાં ઠેકાણાં છે. (મહામોહની કર્મ બાંધવાથી જીવ સંસારમા રઝળે છે). તે મોહની ત્રીશ પ્રકારથી બાંધે તે કહે છે-૧ ત્રસજીવને પાણીમા બોળી મારે, ૨ બાળકાદિકને મોઢે મુંગો દઇ મારે, ૩ બાળક વગેરેને આગા ચર્મ વીંટીને મારે, ૪ મુદગળ પ્રમુખ માથામા મારે, ૫ પરોપકારી જે ઘણા જીવને આધારભૂત હોય તેને મારે, ૬ મોટા રાજાને હણે, ૭ જ્ઞાની શક્તિએ કંગાળ લોકની સંભાળ ન રાખે, ૮ જે સાધુ શુદ્ધ ધર્મમાર્ગને વિષે લાગેલો હોય તેને તેથી ભ્રષ્ટ કરે. ૯ જિનધર્મનું વાંકુ બોલે, ૧૦ જાત્યાદિ મદે કરી આચાર્ય વગેરેને ગાળો દે, ૧૧ શુદ્ધ સાધુને આહાર પાણી ન આપે, ૧૨ ઘણા હથિયારો

૧૯ શુધ્ધ કરણી, ૨૦ સંવર ધરે, [પાપને રોકે], ૨૧ પોતાના દોષ ટાળે, ૨૨ સર્વ વિષયથી વિરક્ત હોય, ૨૩ મૂળ ગુણ પચખાણ [પહેલાં પાંચ] મહાવ્રત પાળે, ૨૪ ઉત્તરગુણ પચખાણ [એ સિવાયનાં વ્રત પાળે]. ૨૫ ભાવસહિત કાઉસગ કરે, ૨૬ પ્રમાદ રહિત વરતે, ૨૭ હમેશાં ચારિત્રને વિષે સાવધાન રહે, ૨૮ ધ્યાન ધરે, ૨૯ મરણાંત દુઃખ પડયેથી પણ ભય ન પામે, ૩૦ સ્ત્રી આદિના સંગને છાંડે, ૩૧ પ્રાયશ્ચિત લે [વિશુધ્ધિ કરે]. ૩૨ મરણકાળે આરાધના કરે, તેત્તીસાએઆસાયણાએ—તેત્રીશ પ્રકારની ગુરૂની આશાતના તે અવિનયને ટાળવો-૧ ગુરૂની આગળ આગળ ચાલે તો અવિનય કર્યો, ૨ ગુરૂની જોડાજોડ ચાલે, ૩ ગુરૂને બરાબર ચાલે ૪ ગુરૂને પુંઠ દઇ ઉભો રહે, ૫ ગુરૂની જોડાજોડ ઉભો રહે, ૬ ગુરૂની પુંઠે અડીને ઉભો રહે, ૭ ગુરૂની આગળ બેસે, ૮ ગુરૂની જોડાજોડ બેસે, ૯ ગુરૂને અડીને બેસે, ૧૦ ગુરૂ પહેલાં આચમન લીએ, ૧૧ ગુરૂની સાથે દિશાએ ગયો હોય અને આવ્યા પછી તે પહેલાં ઇરિયાવહી પડિકમે, ૧૨ કોઇ માણસને ગુરૂ બોલાવવા ચાહે છે તે અગાઉ પોતે તે માણસ સાથે વાત કરવા મંડી જાય, ૧૩ પોતે સુતો હોય ને જાગતો પણ હોય ને ગુરૂ સાદ કરે તો બોલે નહિ, ૧૪ પોતે આહાર પાણી લાવ્યો તે પહેલાં ગુરૂને દેખાડયા વિના બીજાને દેખાડે, ૧૫ પોતે આહાર પાણી લાવ્યો તે પહેલાં પોતાના શિષ્યને દેખાડે ને પછી પોતાના ગુરૂને દેખાડે, ૧૬ પોતે જે લાવ્યો છે તે પહેલાં પોતાના શિષ્યને દઈને પછી ગુરૂને દે, ૧૭ પોતાનો શિષ્ય આહાર પાણી લાવ્યો છે તે ગુરૂને પૂછ્યાવિના બીજાને આપે. ૧૮ ગુરૂઆદિસાથે આહાર કરવા બેઠો ને પોતે ઉતાવળો ઉતાવળો સારૂં સારૂં ખાઇ જાય, ૧૯ ગુરૂ બોલાવે ને બોલે નહિ, ૨૦ ગુરૂએ બોલાવ્યા છતાં બેઠાં બેઠાં હોકારો કરે પણ આવી જવાબ ન દે, ૨૧ ગુરૂ બોલાવે ત્યારે જોરથી બોલે કે શું કહો છો? ૨૨ ગુરૂ કામ કહે તો ઉલટું કહે કે તમે કરો, ૨૩ ગુરૂને આકરે વચને બોલાવે, ૨૩ ગુરૂને તિરસ્કારે બોલાવી વચન ન માને. ૨૫ ગુરૂ કથા કહે છે તેમાં આડું બોલે કે આમ કહો, ૨૬ ગુરૂ કથા કહે છે તેમા કહે કે, તમે શું ભુલી ગયા? ૨૭ ગુરૂ ધર્મકથા કહે તેમા રાજી ન રહે, ૨૮ ગુરૂના ધર્મકથામા ભેદ પાડે, ૨૯ ગુરૂ ધર્મકથા કહેતા હોય તેમા પોતે આડો પડી જુદું બનાવે, ૩૦ ગુરૂનું વાંકું બોલે, ૩૧ ગુરૂના પથારી ન કરી આપે, ૩૨ ગુરૂના પથારી ખુંદી નાખે, ૩૩ ગુરૂથી ઉંચે આસને બેસ, એ તેત્રીશ પ્રકારથી ચાલે તેથી ગુરૂનો અવિનય થાય માટે તેમ કરવું નહિ **અરિહંતાણંઆસાયણાએ**-

સ્થાનકમાં સઝાય કરી હોય. સઝાઇઍનસઝાય'—સઝાય કરવાનો બરાબર વખત છે તે વખત સઝાય ન કરી હોય. તસ્સમિચ્છામિદુક્કડં'—તે સર્વે ખોટું કીધેલું નિષ્ફળ થાજો.

આલોયણા—એક બોલથી માંડીને તેત્રીશ બોલ સુધી જે કોઇ જાણવા જોગ જાણતા કરી, આદરવા જોગ આદરતા કરી, છાંડવા જોગ છાંડતા કરી, સફળ જન્મ જીવિત કરતા હશે, સુગતગામી હલુકરમી, સુલભ બોધી, ભવ્યજીવ, સમતાવંત, ધીરજવંત, લજ્જાવંત, ધ્યાનવંત, તેને ધન્ય છે, તેને સમય સમયની વંદણા હોજો. મારે જીવે આજના દિવસ સંબંધી જાણવા જોગ જાણ્યા ન હોય, આદરવા જોગ આદર્યાં ન હોય, છાંડવા જોગ છાંડયા ન હોય, સમકિત સહિત બાર વ્રત, સલેખણા સહિત નવાંણું અતિચાર, પાંચ આચાર સંબંધી એકસોને વીશ દોષ અતિચાર સંબંધી. ૧ દર્પે, ૨ પ્રમાદે, ૩ અણાભોગે, ૪ આતુરતાએ, ૫ આપદાએ, ૬ શંકાએ, ૭ સહસાકારે, ૮ ભયે, ૯ પરદ્વેષભાવે, ૧૦ વીમંસાએ. એ દશ પડીશેવણાએ દોષ લાગ્યા હોય તે, સમકાએણં, ફાશીયં, પાળીયં, તીરીયં, કીત્તિયં, સોહીયં, સામાઇયં, આરાહીયં આણાએ અણુ પાલીતાભવઇ, મન, વચન, કાયાએ કરણ કોટી ભાગે કરી, કરણ કરાવણ અનુમોદવે કરી, ખંડન કરાવ્યો હોય, વિરાધના કરી હોય, દેશથી, સર્વથી, દ્રવ્યથી, ક્ષેત્રથી, કાળથી, ભાવથી, વિરાધના કરી હોય, ઉત્સુત્રે, ઉન્માર્ગે, અકલ્પે, અકરણીએ, દુષ્ટ ધ્યાને, દુષ્ટ ચિંતવણાએ, અણાચાર આચરવે, અણેપણીકઇચ્છાએ, સંકલ્પ વિકલ્પ કીધાં હોય, આરંભ સમારંભ કીધા હોય, હાસ્યે, ભયે, અજ્ઞાને, મિથ્યાત્વે, અવ્રતે, પ્રમાદે, કષાયે અશુભ જોગે કરી, ગતિચપળ, મતિચપળ, દષ્ટિચપળ, ભાષાચપળ, ભાવચપળપણે અશુદ્ધ ભાવે કરી આપસ્થાપના, પરઉથાપના કરવે, બગ ધ્યાને, ગૃધીપણે, લોલતાપણે, દુષ્ટપણે, મૂઢપણે, મંત્તર બુદ્ધિએ, દંભ કદાગ્રહપણે, અવિનયપણે, અજ્ઞેમપણે, કામ બુદ્ધિ, વિષયવિકારપણે, આગમે, આકોટીએ, અણાકોટીએ, જાણપણે, અજાણપણે, જે કોઇ અતિક્રમ, વ્યતિક્રમ, અતિચાર, અણાચાર, સેવ્યા હોય, સેવરાવ્યા હોય, સેવતા પ્રત્યે અણુમોધા હોય, તે આલોવ્યા ન હોય, નિંધા ન હોય, પડિક્મ્યા ન હોય, વિનાશ કર્યા ન હોય, પ્રાયશ્ચિત લીધું ન હોય, તે નિવારણ ક્ષમા લીને કર્યુ ન હોય એવા અવિશુદ્ધ આત્મા, સપાપ જોગે કરી આત્માને અરિહંતની સાખે, ધર્મ આર્યની સાખે, સિદ્ધાંતપ્રવચનની સાખે, આત્માની સાખે. મિચ્છામિદુક્કડં

પાંચમું સૂત્ર.

નમો—નમસ્કાર હોજો. **ચઉવીસાએ**—ચોવીશ. **તિથ્થયરાણં**—તીર્થંકર દેવને. **ઉસભાઇમહાવીર**—રીખવદેવ સ્વામીથી મહાવીર સ્વામી સુધી. **પજ્જુવસણાણં**—એવા ભક્તિ કરૂં છું. **ઇણમેવં**—એવા. **નિગ્ગંથં**-નિગ્રંથ (ધન રહિત) નો. **પાવયણં**-પરૂપેલ-બતાવેલ. **સચ્ચં**-સાચો. **અણુત્તરં**—સર્વથી ઉત્તમ. **કેવલીયં**—કેવળજ્ઞાનીનો કહેલ. **પડિપુન્નં**—પ્રતિપૂર્ણ-સંપૂર્ણ. **નેયાઉયં**—ન્યાયકારક. **સંસુદ્ધં**—બરાબર શુદ્ધ. **સલ્લકત્તાણં**—શલ્ય-વહેમનો કાપનાર. **સિદ્ધિમગ્ગં**—એવો સિદ્ધ થવાનો માર્ગ. **મુત્તિમગ્ગં**—(મુક્તિ) કર્મથી મુકાવવાનો માર્ગ. **નિજ્જાણમગ્ગં**-કર્મનો છેડો આણવાનો માર્ગ. **નિવ્વાણમગ્ગં**—(નિર્વાણ) કર્મ નિવારીને શાન્ત થવાનો માર્ગ. **અવીતહ**—એના વિશે. **અવિસંધિ**-સંદેહ રાખવો નહિ. **સવ્વદુક્ખપહીણમગ્ગં**—સઘળાં દુઃખ મટાડવાનો માર્ગ છે. **ઇથ્થંઠિયાજીવા**—એને વિષે રહેલા જીવ. **સિઝંતિ**—સિદ્ધ થશે. **બુઝંતિ**—બુઝશે, સર્વ જાણશે. **મુચ્ચંતિ**—કર્મથી મુકાશે. **પરીનિવાયંતિ**—કર્મ નિવારીને શીતળભૂત થશે. **સવ્વદુખાણમંતંકરંતિ**—સર્વ દુઃખનો અંત કરશે. **તં**-તે.-**ધમ્મં**--ધર્મ. **સદ્દહામિ**—શ્રદ્ધું છું. **પત્તિયામિ**—પ્રતીતિ આણું છું. **રોએમિ**—રૂચવું છું. **ફાસેમિ**—સ્પર્શ કરૂં છું-તે મુજબ ચાલુ છુ. **પાલેમિ**—પાળું છું-વર્તુ છું. **અણુપાલેમિ**—વિશેષે પાળું છું. **તં**--તે. **ધમ્મં**—ધર્મ. **સદ્દહંતો**—બીજાને શ્રદ્ધા સેરાવતો. **પત્તિયંતો**—પળાવતો. **રોયંતો**--રૂચવતો. **ફાસંતો**—સ્પર્શ કરાવતો. **પાલંતો**--પળાવતો. **અણુપાલંતો**--વિશેષે પળાવતો. **તસ્સ**-તે. **ધમ્મસ્સ**—ધર્મ. **કેવલીપનત્તસ્સ**—કેવળીનો પ્રરૂપેલ તેને. **અબ્ભુઠ્ઠિઓમિઆરાહણાએ**--આરાધવાને હું ઉદ્યમવંત થયો છું-તત્પર થયો છું. **વિરેમિ**—હું નિવર્તુ છુ. **વિરાહણાએ**—તેની વિરાધના કરવાથી. **અસંયમં**—અસંજમ પાપ. **પરિણામિ**—છાંડું છું. **સંયમં**—સંજમને. **ઉવસંપજ્જામિ**--અંગીકાર કરૂં છું. **અબંભં**—અબ્રહ્મચર્યને. **પરિયાણામિ**—છાંડું છું. **બંભં**—બ્રહ્મચર્યને. **ઉવસંપજ્જામિ**—અંગીકાર કરૂં છું. **અકપ્પં**—લેવાનું અયોગ્ય તે. **પરિયાણામિ**—છાંડું છું. **કપ્પં**—લેવાનું યોગ્ય તે. **ઉવસંપજ્જામિ**—અંગીકાર કરૂં છું. **અન્નાણં**—અજ્ઞાન. **પરિયાણામિ**—છાંડુ છું. **નાણં**—જ્ઞાન. **ઉવસંપજ્જામિ**—અંગીકાર કરૂં છું. **અકિરિયં**—અક્રિયા (ખોટી કરણી). **પરિયાણામિ**—છાંડું છું. **કિરિયં**—સુકૃત. **ઉવસંપજ્જામિ**—અંગીકાર કરૂં છું. **મિચ્છત્તં**—મિથ્યા-

વીશ સ્વામિનાં નામ કહું છું. ૧ શ્રીસીમંધરસ્વામી, ૨ શ્રીયુગમંધરસ્વામી, ૩ શ્રીબાહુસ્વામી, ૪ શ્રીસુબાહુસ્વામી, ૫ શ્રીસુજાતનાથસ્વામી, ૬ શ્રીસ્વયંપ્રભુસ્વામી, ૭ શ્રીઋષભાનનસ્વામી, ૮ શ્રીઅનંતવીર્યસ્વામી, ૯ શ્રીસુરપ્રભુસ્વામી, ૧૦ શ્રીવિશાળપ્રભુસ્વામી, ૧૧ શ્રીવજ્રધરસ્વામી, ૧૨ શ્રીચંદ્રાનનસ્વામી, ૧૩ શ્રીચંદ્રબાહુસ્વામી, ૧૪ શ્રીભુજંગદેવસ્વામી, ૧૫ શ્રીઈશ્વરસ્વામી, ૧૬ શ્રીનેમપ્રભુસ્વામી, ૧૭ શ્રીવીરસેનસ્વામી, ૧૮ શ્રીમહાભદ્રસ્વામી, ૧૯ શ્રીદેવજસ્વામી, ૨૦ શ્રીઅજીતસેનસ્વામી, તેમને મારી તમારી સમય સમયની વંદણા હોજો. તે સ્વામી કેવા છે? મારા તમારા મન મનની વાત જાણી દેખી રહ્યા છે, ઘટઘટની વાત જાણી દેખી રહ્યા છે. સમય સમયની વાત જાણી દેખી રહ્યા છે, ચઉદ રાજ લોક હસ્તામલકવત્ જાણી દેખી રહ્યા છે. અનંત જ્ઞાન છે, અનંત દર્શન છે, અનંત ચારિત્ર છે, અનંત તપ છે, અનંત ધીરજ છે, અનંત વીરજ છે, ખટ ગુણે કરી સહિત છે, ચોત્રીશ અતિશયે કરી બિરાજમાન છે, પાંત્રીશ પ્રકારની સત્યવચન વાણીગુણે કરી સહિત છે, એક હજાર ને આઠ ઉત્તમ લક્ષણે કરી સહિત છે, અઢાર દોષ રહિત છે, બાર ગુણે કરી સહિત છે, ચાર કર્મ ઘનઘાતીયાં ક્ષય કર્યા છે, બાકીનાં ચાર કર્મ પાતળાં પાડયાં છે, મુક્તિ જવાના કામી થકા વિચરે છે, ભવ્યજીવના સંદેહ ભાંગે છે, સજોગી, સશરીરી, કેવળજ્ઞાની, કેવળદર્શની, જથાખ્યાત ચારિત્રના ધરણહાર છે, ક્ષાયક સમકિત, શુકલધ્યાન, શુકલલેશ્યા, શુભધ્યાન, શુભજોગ, ચોસઠ ઈંદ્રના પૂજનિક વંદનિક અર્ચનિક છે, પંડિત વીરજ એ આદિ અનંત ગુણે કરી સહિત છે, ધન્ય તે સ્વામિનાથ ગામનગર રાયહાણી પુરપાટણ એક ગામથી બીજે ગામ વિહાર કરતા હશે ત્યાં જિનેંદ્ર દેવરૂપી સૂર્ય આગળથી ચાલે, તે વાંસે ગણધર ચાલે, તે વાંસે શેષ સાધુ ચાલે, સ્વામી પગ ધરે ત્યાં લાખ પાંખડીનું પદ્મ કમળફૂલ થઇ આવે. પાછો પગ ઉપાડે ત્યારે વીસરાળ થઈ જાય. નદી નાળાં આવે ત્યાં પાજ બંધાઇ જાય.

કોઈ વખતે ભૂખે ડીલ તે દુખે ભૂખે થઈ મરણ, અણસિદ્ધ [illegible]
ઉગડેલા નિકાલ કરી આગ [illegible] અનુપાતની આજ્ઞા કરી
[illegible], ત્યાંથી પાલીતા પધીરા [illegible] આપ નહિ, મારે
નહિ, સ્વયંક [illegible] અન નહિ, જાત પ્રકારની શાંતિ આગ
થઈ નહિ, આખું ચિંતવન હૈયા ત્યાં અગાઉ મંદની રૂપના થઈ
આવે, રૂપાનો ગઢ ને સોનાના કાંગરા, સોનાનો ગઢ ને રત્નના
કાંગરા, રત્નનો ગઢ અને માણિક્યના કાંગરા, ચાર દિશાએ ચાર
ચાર દરવાજા થઈ આવે, એક એક દરવાજે વીશ વીશ હજાર પગ-
થીઆં થઈ આવે અશોકવૃક્ષ મધ્ય ભાગે ફટિક રત્નનું સિંહાસન
થઈ આવે, આકાશે ધર્મચક્ર થઈ આવે, [illegible]
[illegible] થઈ આવે [illegible] થઈ આવે
[illegible]
[illegible]
[illegible] ભવનપતિ અને તેની દેવી, [illegible]
[illegible] અને તેની દેવી જ્યોતિષી અને તેની દેવી, વૈમાનિક અને
તેની દેવી, મનુષ્ય અને મનુષ્યણી [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]

વંતના ગુણગ્રામ કરતાં જઘન્ય કર્મની કોડું ખપે, ઉત્કૃષ્ટો રસ ઉપજે તો આ જીવ તીર્થંકર નામ ગોત્ર ઉપાર્જે.

આ ચોવીશીનાં નામ કહું છું—૧ શ્રીઋષભદેવસ્વામી, ૨ શ્રીઅજીતનાથસ્વામી, ૩ શ્રીસંભવનાથસ્વામી, ૪ શ્રીઅભિનંદન સ્વામી. ૫ શ્રીસુમતિનાથસ્વામી, ૬ શ્રી પદ્મપ્રભુસ્વામી, ૭ શ્રીસુપાર્શ્વનાથસ્વામી, ૮ શ્રીચંદ્રપ્રભુસ્વામી, ૯ શ્રીસુવિધિનાથસ્વામી, ૧૦ શ્રીશીતળનાથસ્વામી, ૧૧ શ્રીશ્રેયાંસનાથસ્વામી, ૧૨ શ્રીવાસુપૂજ્યસ્વામી, ૧૩ શ્રીવિમળનાથસ્વામી, ૧૪ શ્રીઅનંતનાથસ્વામી, ૧૫ શ્રીધર્મનાથસ્વામી, ૧૬ શ્રીશાંતિનાથસ્વામી, ૧૭ શ્રીકુંથુનાથસ્વામી, ૧૮ શ્રીઅરનાથસ્વામી, ૧૯ શ્રીમલ્લિનાથસ્વામી, ૨૦ શ્રીમુનિસુવ્રતસ્વામી, ૨૧ શ્રીનમિનાથસ્વામી, ૨૨ શ્રીનેમિનાથસ્વામી, ૨૩ શ્રીપાર્શ્વનાથસ્વામી, ૨૪ શ્રીમહાવીરસ્વામી. આ ચઉવીશી, અનંત ચઉવીશી, પંદર ભેદે, સીઝી, બુઝી, આઠ કર્મ ક્ષય કરી મોક્ષ પધાર્યા છે. આઠ કર્મ તે કયા ? ૧ જ્ઞાનાવરણી, ૨ દર્શનાવરણી, ૩ વેદની, ૪ મોહની, ૫ આઊખું, ૬ નામ, ૭ ગોત્ર, ૮ અંતરાય એ આઠ કર્મ ક્ષય કરી મુક્તિશિલાએ પહોંચ્યા છે. તે મુક્તિશિલા કયાં છે ? સમપૃથ્વીથી સાતસેં નેવું જોજન ઉંચપણે તારામંડળ આવે. ત્યાંથી દશ જોજન ઉંચપણે સૂરજનું વિમાન છે, ત્યાંથી એંસી જોજન ઉંચપણે ચંદ્રમાનું વિમાન છે, તે ઉપર ચાર જોજન ઉંચપણે નક્ષત્રનાં વિમાન છે, ત્યાંથી ચાર જોજન ઉંચપણે બુધનો તારો છે, તે ઉપર ત્રણ જોજન ઉંચપણે શુક્રનો તારો છે, તે ઉપર ત્રણ જોજન ઉંચપણે બૃહસ્પતિનો તારો છે, ત્યાંથી ત્રણ જોજન ઉંચપણે મંગળનો તારો છે, ત્યાંથી ત્રણ જોજન ઉંચપણે શનિશ્ચરનો તારો છે, એ નવસેં જોજન લગે જ્યોતિષચક્ર છે. તે ઉપરાંત અસંખ્યાતા જોજન કોડાકોડિ ઉંચપણે પહેલો સુધર્મ નામે અને બીજો ઈશાન નામે દેવલોક છે. એકેકો અર્ધ ચંદ્રમાને આકારે છે, બે મળી પૂર્ણચંદ્રમાને આકારે છે, પહેલામાં બત્રીશ લાખ વિમાન છે, બીજામાં અઠ્ઠાવિશ લાખ વિમાન છે, ત્યાંથી અસંખ્યાતા જોજન

ઉપર ત્રીજો સનત્કુમાર અને ચોથો માહેંદ્ર એ બે દેવલોક છે. એકેકો અર્ધ ચંદ્રમાને આકારે છે બે મળી પૂર્ણ ચંદ્રમાને આકારે છે. ત્રીજામાં બાર લાખ અને ચોથામાં આઠ લાખ વિમાન છે. તે ઉપર અસંખ્યાતા જોજન ઉપર પાંચમો બ્રહ્મલોક દેવલોક છે. એકલો પૂર્ણચંદ્રમાને આકારે છે, તેમાં ચાર લાખ વિમાન છે. તેથી અસંખ્યાતા જોજન ઉપર છઠ્ઠો લાંતક દેવલોક છે, એકલો પૂર્ણ ચંદ્રમાને આકારે છે, તેમાં પચાસ હજાર વિમાન છે, ત્યાંથી અસંખ્યાતા જોજન ઉપર સાતમો મહાશુક્ર દેવલોક છે, એકલો પૂર્ણચંદ્રમાને આકારે છે, તેમાં ચાળીસ હજાર વિમાન છે. ત્યાંથી અસંખ્યાતા જોજન ઉપર આઠમો સહસ્રાર દેવલોક છે, એકલો પૂર્ણ ચંદ્રમાને આકારે છે, તેમાં છ હજાર વિમાન છે. ત્યાંથી અસંખ્યાત જોજન ઉપર નવમો આણત અને દશમો પ્રાણત એ બે દેવલોક જોડાજોડ છે, એકેકો અર્ધ ચંદ્રમાને આકારે છે, બે મળી પૂર્ણચંદ્રમાને આકારે છે, બેમાં મળીને ચારસેં વિમાન છે, ત્યાંથી અસંખ્યાતા જોજન ઉપર અગ્યારમો આરણ અને બારમો અચ્યુત દેવલોક છે, એ બે જોડાજોડ છે, એકેકો અર્ધ ચંદ્રમાને આકારે છે, બે મળી પૂર્ણચંદ્રમાને આકારે છે, બેમાં મળીને ત્રણસેં વિમાન છે. ત્યાંથી અસંખ્યાતા જોજન ઉપર નવ ગ્રૈવેયક છે. તેનાં નામ ભદ્દે, સુભદ્દે, સુજાએ, સુમાણસે, પ્રીયદંસણે, સુદંસણે, આમોહે, સુપડીબુદ્ધે, જસોધરે, તેની ત્રણ ત્રીક છે તેમાં પહેલી ત્રિકમાં એકસો અગીઆર વિમાન છે, બીજી ત્રિકમાં એકસો સાત વિમાન છે, અને ત્રીજી ત્રિકમાં એકસો વિમાન છે. ત્યાંથી અસંખ્યાતા જોજન ઉંચપણે પાંચ અનુત્તર વિમાન છે. તેનાં નામ–વિજય, વિજયંત, જયંત, અપરાજિત, સર્વાર્થસિદ્ધ. તે સર્વાર્થસિદ્ધ મહાવિમાનની ધ્વજા થકી બાર જોજન ઉંચપણે મુક્તિશિલા છે. તે મુક્તિશિલા કેવી છે ? પીસતાળીસ લાખ જોજનની લાંબી પહોળી છે, મધ્યે આઠ જોજનની જાડી છે, ઉતરતાં છેડે માંખીની પાંખથકી પાતળી છે, ઉજળી, ગોખીર, શંખ, ચંદ્ર, અંકરત્ન, રૂપાનોપટ, મોતીના હાર, ખીરસાગરના પાણીથકી પણ

અધિક ઉજળી છે. તે સિદ્ધશિલા ઉપર ઉંચપણે એક જોજન તેના છેહ્લા ગાઉના છઠ્ઠા ભાગને વિષે સિદ્ધભગવંતજી બિરાજી રહ્યા છે. તે સ્વામી કેવા છે ? અવર્ણે, અગંધે, અરસે, અફાસે, અમૂર્તિ, અવિનાશી, ભૂખ નહિ, દુઃખ નહિ, રોગ નહિ, સોગ નહિ, જન્મ નહિ, જરા નહિ, મરણ નહિ, કર્મ નહિ, અનંત અનંત સુખની લહેરમાં બિરાજી રહ્યા છે. તમે સ્વામી ત્યાં બિરાજો છો, હું અહીં બેઠો છું. તમારાં જ્ઞાન, દર્શન સંબંધી અવિનય, આશાતના, અભક્તિ, અપરાધ કર્યો હોય તો મન, વચન, કાયાએ કરી હાથ જોડી મસ્તક નમાવી ભુજો ભુજો કરી ખમાવું છું. (તિખુત્તોનો પાઠ ત્રણ વખત કહેવો.)

ત્રીજું ખામણું.

ત્રીજું ખામણું પંચમહાવિદેહ ક્ષેત્રને વિષે જયવંતા કેવળી ભગવાન બિરાજે છે, તે જઘન્ય બે ક્રોડ કેવળી, ઉત્કૃષ્ટ નવ ક્રોડ કેવળી, તે સ્વામી કેવા છે ? મારા તમારા મનની વાત જાણી દેખી રહ્યા છે, ઘટઘટની વાત જાણી દેખી રહ્યા છે, સમય સમયની વાત જાણી દેખી રહ્યા છે, ચઉદ રાજલોક હસ્તઆમલકવત્ જાણી દેખી રહ્યા છે, અનંત જ્ઞાન છે, અનંત દર્શન છે, અનંત ચારીત્ર છે, અનંત તપ છે, અનંત વીરજ છે, અનંત પીરજ છે, ષટ ગુણે કરી સહિત છે, ચાર કર્મ ઘનઘાતીયાં ક્ષય કર્યાં છે, ચાર કર્મ પાતળાં પાડયાં છે, મુક્તિ જવા કામી થકા છે, ભવ્ય જીવના સદેહ ભાંગે છે, સજોગી, સશરીરી, કેવળજ્ઞાની, કેવળદર્શની છે. જથાખ્યાત ચારીત્રના ધરણહાર છે, ક્ષાયક સમકિત, શુકલલેશ્યા, શુભધ્યાન, શુભજોગ, પંડિતવીરજ એ આદી અનંત ગુણે કરી સહિત છે. ધન્ય તે સ્વામી ગામનગર રાયહાણી, જ્યાં જ્યાં સ્વામી દેશના દેતા થકા વિચરતા હશે ત્યાં રાઈસર, તલવર, માડંબી, કોડંબી, શેઠ, સેનાપતિ, ગાથાપતિ સ્વામીની દેશના સાંભળી કર્ણ પવિત્ર કરતા હશે, અશનાદિક ચઉદ પ્રકારનું દાન દઈ કર પવિત્ર કરતા હશે, તેને ધન્ય છે, સ્વામિનાથ તમે પંચ મહાવિદેહ ક્ષેત્રને વિષે બિરાજોછો. હું અપરાધી, દીન,

કિંકર, ગુણહીન અર્ઘો એવો છું. તમારા જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, તપ સંબંધી અવિનય, આશાતના, અભક્તિ, અપરાધ, કર્યો હોય તે મન વચન, કાયાએ કરી હાથ જોડી મસ્તક નમાવી ભુલે ભુલે કરી ખમાવું છું. (તિખુત્તોનો પાઠ ત્રણવાર કહેવો).

ચોથાં ખામણાં.

ચોથાં ખામણાં ગણધરજી, આચાર્યજી, ઉપાધ્યાયજીને કરૂં છું. ગણધરજી બાવન ગુણે કરી સહિત છે, આચાર્યજી છત્રીસ ગુણે કરી સહિત છે, ઉપાધ્યાયજી પચીશ ગુણે કરી સહિત છે. મારા તમારા ધર્મગુરૂ, ધર્મ આચાર્ય, ધર્મ ઉપદેશના દાતાર, મહાપુરૂષ, પંડિતરાજ, મુનિરાજ, ગીતાર્થ, બહુસૂત્રી, સૂત્રસિદ્ધાંતના પારગામી, તરણ તારણ, તારણીનાવસમાન, સફરી જહાજ સમાન, કલ્પવૃક્ષ સમાન, જિનશાસનના શણગાર, ધર્મના નાયક, સંઘના મુખી, સંઘના નાયક એવી અનેક ઉપમાએ કરી બિરાજમાન પુજ્યજી સાહેબજી શ્રી (જે હોય તેનાં નામ બોલવાં).

સ્વામી આદી દેઈને સાધુ સાધ્વી આલોઇ, પડિક્કમી, નિન્દી, નિસલ્લ થઈ પ્રાયે, દેવગતિએ પધાર્યા છે તેમનો ઘણો ઉપકાર છે. આજ વર્તમાનકાળે. તરણ તારણ, તારણીનાવ સમાન, રત્નચિંતામણી સમાન, પાર્શ્વમણિ સમાન, જિનશાસનના શણગાર. સર્વે સાધુજીને ગુણે કરી બિરાજમાન પૂજ્યજી સાહેબજી શ્રી (જે હોય તેના નામ લેવાં).

સ્વામી આદિ દઈને સાધુ સાધ્વી વિચરે છે તે સ્વામી કેવા છે ? પંચ મહાવ્રતના પાલનહાર. પાંચ સુમતિએ સુમતા, ત્રણ ગુપ્તિએ ગુપ્તા, છકાયના પીયર, છકાયના નાથ, સાત ભયના ટાલણહાર, આઠ મદના ગાલણહાર નવ વાડવિશુદ્ધ બ્રહ્મચર્યના પાલણહાર, દશવિધ જતિધર્મના અજવાળિક છે, બાર ભેદે તપસ્યાના કરણહાર છે. સત્તર ભેદે સંજમના ધરણહાર છે, બાવીસ પરિસહના જીતણહાર છે. સત્તાવીશ સાધુના ગુણે કરી સહિત છે, બેતાળીશ સુડતાળીશ તથા છન્નુ દોષ રહિત આહાર પાણીના લહેણહાર છે, બાવન અનાચરણના ટાળણહાર છે; સચેતના ત્યાગી,

છઠ્ઠાં ખામણાં.

છઠ્ઠાં ખામણાં અઢી દ્વીપમાંહી બંધ્યાના, અઢીદ્વીપ બહાર અણુબ્યાના, શ્રાવક શ્રાવિકાને કરૂં છું. જે શ્રાવકજી કેવા છે, દુઃખી, નમસ્કી, દાને, શીયલે, તપે, ભાવે, ગુણે કરી અધિક છે. જે વખત આવશ્યકપ્રતિક્રમણના કરનાર છે. મહિનામાં છ પોષાના કરનાર છે, સમકિત સહિત બાર વ્રતધારી, અગ્યાર પડીમાના સેવનહાર છે, જીવ અજીવ આદિ નવતત્વના જાણનાર છે, ત્રણ મનોરથના ચિંતવનાર છે, એકવીશ શ્રાવકને ગુણે કરી સહિત છે, દુભજા પાનથા જીવની દયાના જાણનાર છે, પરધન પથ્થર બરોબર લેખે છે, પરસ્ત્રી માના બેન બરાબર લેખે છે, દયા ધર્મી, પ્રિય ધર્મી, દેવતાના ડગાવ્યા ડગે નહિ એવા છે, ધર્મનો રંગ હાડહાડની મીંજાયે લાગ્યો છે એવા શ્રાવક શ્રાવિકા, સંવર, પોષા, પ્રતિક્રમણમાં બિરાજતા હશે તેને આજના દિવસ સંબંધી અવિનય, આશાતના કરી હોય તો ભુજે ભુજે કરી ખમાવું છું.

સાધુ સાધ્વીને વાંદું છું, શ્રાવક શ્રાવિકાને ખમાવું છું, સમકિતદ્રષ્ટિ જીવને ખમાવું છું, ઉપકારી બાઈ ભાઇને ખમાવું છું, ચોરાશી લક્ષ જીવાજોનીના જીવને ખમાવું છું, સાત લાખ પૃથ્વીકાય, સાત લાખ અપકાય, સાત લાખ તેઉકાય, સાત લાખ વાઉકાય, દશ લાખ પ્રત્યેક વનસ્પતિકાય, ચઉદ લાખ સાધારણ વનસ્પતિકાય, બેલાખ બેઇંદ્રિય, બેલાખ તેઇંદ્રિય, બેલાખ ચોરંદ્રિય, ચાર લાખ નારકી. ચાર લાખ દેવતા, ચાર લાખ તિર્યંચ પંચેંદ્રિ, ચઉદ લાખ મનુષ્યની જાતિ. એ ચોરાશી લક્ષ જીવાજોનીના જીવને. હાલતાં ચાલતાં. ઉઠતાં બેસતાં, જાણતાં અજાણતાં, હણ્યા હોય, હણાવ્યા હોય, છેધા હોય, ભેધા હોય, પરિતાપના કીલામના ઉપજાવી હોય તો અનંતાસિદ્ધ કેવળીની સાખે મિચ્છામિદુક્કડં.

ખામેમિ—ખમાવું છું. સવ્વેજીવા—સર્વજીવને. સવ્વેજીવાવી—સર્વ જીવ. ખમંતુમે—મારો અપરાધ ક્ષમા કરજો. મિત્તિ—મિત્રાઇ છે.

૧ જ્યારે પડિમ્મ આદીયે ૨ જ્યારે દાતા જાઇયે. ૩ જ્યારે સંથારો કરીશ.

મે—મારે અપ્પભૂએસુ—સર્વ જીવ સાથે. વેરં—વેર દુશ્મનાઇ. મજ્ઝ—મારે. નકેણઇ—કોઇ સાથે નથી. એવમહં—એ પ્રકારે હું. આલોઇય—કરું છું. નિંદિય—નિંદા કરું છું. ખોટું કીધું તેની. ગરિહિય—ગરહા કરું છું. દુગંછિય—ખોટું કીધું એમ કહું છું. સમ્મં—મારે પાપ, તિવિહેણ—ત્રણ પ્રકારે મન વચન કાયાએ કરી. પડિક્કંતો—પ્રાયશ્ચિત્ત કરું છું. વંદામિ—નમસ્કાર કરું છું. જિણચઉવ્વીસં—ચોવીસ જિન તીર્થંકરને.

અતિચાર આલોચવા પડિક્કમણા નિમિત્ત. નિશ્ચય જાણ. [illegible] [illegible] કરવી. [illegible] આચાર્ય, ઉપાધ્યાય, સાધુ, સાધ્વી, [illegible] આદિને જુદા જુદા કરી ખમાવ્યા છે.

આ ઠેકાણે "[illegible]" [illegible].

[illegible]

પાંચમો આવશ્યક.

[illegible]

(આ ઠેકાણે નવકાર, કરેમિ ભંતે, ઇચ્છામિઠામિ કાઉસગ્ગં તસ્સ ઉત્તરીનો પાઠ કહીને કાઉસ્સગ્ગ કરવો. ધર્મધ્યાનનો કાઉસ્સગ્ગ નિત્ય બે કરવા, પખી પડિકમણે બાર લોગસ્સનો ચોમાસી પડિકમણે વીશ લોગસ્સનો અને સંવત્સરી પડિકમણે ચાળીસ લોગસ્સનો કાઉસ્સગ્ગ કરે. પછી એક નવકાર કહી કાઉસ્સગ્ગ પારવો (લોગસ્સ એક પ્રગટ બોલવો).

(આ ઠેકાણે ઇચ્છામિ ખમાસમણો બે વખત કહેવું).

સામાયક ૧, ચોવીસંથો ૨, વંદણા ૩, પડિકમણું ૪, કાઉસગ્ગ ૫, એ પાંચ આવશ્યક પુરાં થયાં, એ પાંચ આવશ્યક સંબંધી અવ્યવસ્થિત કરવા રૂપ અતીત કાળનું ઇચ્છામિ, આલોયણા, પડિકમી, નિંદી, અપ્પાણ કરી, સંવર કરીને, હવે આગમીયા કાળનું પચખાણ અનાદિ કાળની આહાર લેવા રૂપ આત્માને પુદ્ગલ, ખાવું, પીવું, અનિત્યતા ધણી છે, તે મોટું કર્મ છે અને અણાહારી, નિરાહારી, નિરાસંગી, નિરાકાંક્ષી, નિરાસવી, નિરસંગી, નિર્મળ, નિષ્પક્ષ, અક્ષય, અબાધ, અશરીર, અગાધ સુખાનુબંધે, આત્માનું આવરણ, તેને નિવારણ કરવા સાધન કરવારૂપ, પચખાણ નવકારશિ, અઠવિહ આદિક આગાર, પચખાણ કરવારૂપ છઠ્ઠું આવશ્યક કરવો.

છઠ્ઠું આવશ્યક.

" શક્તિ પ્રમાણે નોકારસી, પચખાણ કરવા, તે નીચે મુજબ " **ચઉવિહંપિઆહારં**—ચાર પ્રકારના આહાર. **અસણં**—અન્ન. **પાણં**—પાણી. **ખાઇમં**—મેવાદિક. **સાઇમં**—મુખવાસ. **અન્નત્થણાભોગેણં**—અજાણપણાં મુખમાં કાંઇ વસ્તુ પડી જાય તેની આગાર. **સહસ્સાગારેણં**—અચાનકારે ઓચિંતા કાંઇ આવે તેની આગાર. **વોસિરામિ**—તજું છું.

સામાયક ૧, ચોવીસંથો ૨, વંદણા ૩, પડિકમણું ૪, કાઉસગ્ગ ૫, ને પચખાણ ૬ તેને વિષે શ્રી જિનરાજના આજ્ઞાના કાનો, માત્રા, મીંડી, પદ, અક્ષર, ગાથા, સૂત્ર ઓછું અધિક વિપરીત કહેવાણું હોય તે અનંતા અનંતા કેવળી ભગવંતની સાખે તસ્સ મિચ્છામિ દુક્કડં.

મિથ્યાત્વનું પડિકમણું, અવ્રતનું પડિકમણું, કષાયનું પડિકમણું, પ્રમાદનું પડિકમણું, અશુભજોગનું પડિકમણું, વ્યાશી ઓલનું પડિકમણું, એ પ્રતિક્રમણવિષે અતિક્રમ, વ્યતિક્રમ, અતિ-

આવું અહીંથી શ્રાવક અને શ્રાવિકાએ અવશ્ય અવશ્ય કરીને કરવાનો નિત્ય નિયમ છે તેથી આવશ્યક એવ નિરંતર ગમાનું કહેલો કરે છે તે કેટ' પણ દીને બંધ નથી

જો આવશ્યક એવ કોઈપોતાના ગચ્છમાં જુદી જુદી રીતે પ્રવર્તે છે તેનું કારણ કે આવશ્યક સંપૂર્ણ રહ્યું નથી. તેમ સર્વથા વિસ્તીર્ણ થયું નથી, પણ સુત્ર થઇ ગયેલ છે. તેથી શ્રી મોટેરે પોતાના બુદ્ધિબળથી જોડીને તેનું નાં બાંધી મિશ્રણ કરેલું છે

આવશ્યક સૂત્રનું નામ અનુયોગદ્વાર અને નંદીસૂત્રમાં છે અને તે ઉત્કાલિક છે. કાલિક કે ઉત્કાલિક નથી આવશ્યકનું બીજું નામ પ્રતિક્રમણ છે કારણ કે ચોથા અધ્યયનનું નામ પ્રતિક્રમણ છે અને સૂત્રમાં ઘણે ઠેકાણે કાયપડિક્કમણ્ં પગામ', ઉભઓપડિક્કમણું, વિદ્દશ્ય આ પાઠ છે. એ રીતે આવશ્યકનું બીજું નામ પ્રતિક્રમણ છે.

શ્રી પ્રતિક્રમણ સૂત્ર સમાપ્ત.

ધર્મ-ધ્યાનનો કાઉસગ્ગ.

ધોરંત—ધ્યાને. ધમ્મઝાણે—ધર્મધ્યાન. ચઉવીહે—ચાર પ્રકારના. ચઉપડોયારે—ચાર પ્રકાર પાએ છે. પન્નતે—પરૂપ્યા. તંજહા—તે આ પ્રમાણે. **આણા વિજયે**—આજ્ઞાનો વિચાર કરવો. **અવાય વિજયે**—દુઃખનો વિચાર કરવો. **વિવાગ વિજયે**—સુખ ને દુઃખ શાથી ભોગવે છે તેનો વિચાર કરવો. **સંઠાણ વિજયે**—લોકના આકારનો વિચાર કરવો. **ધમ્મસ્સણં ઝાણસ્સ**—ધર્મ ધ્યાનના. **ચત્તારી લખ્ખણા**—ચાર લક્ષણ. **પન્નતા તંજહા**—તે આ પ્રમાણે કહ્યા. **આણારૂઈ**—ભગવંત આજ્ઞાની રૂચિ. **નિસગ્ગરૂઈ**—વીતરાગ દેવ અરિહંત તેના ઉપર શ્રદ્ધા આવવાની રૂચિ. **ઉવએસરૂઈ**—ઉપદેશની રૂચિ. **સુત્તરૂઈ**—સૂત્ર સિદ્ધાંતની રૂચિ. **ધમ્મસ્સણં ઝાણસ્સ**—ધર્મ ધ્યાનના. **ચત્તારી આલંબણા**—ચાર પ્રકારના આધાર. **પન્નતા તંજહા**—તે આ પ્રમાણે કહ્યા. **વાયણા**—વાંચવું. **પુછણા**—પુછવું. **પરિયટ્ટણા**—શીખેલું સંભારવું. **ધમ્મકહા**—ધર્મકથા કરવી. **ધમ્મસ્સણં ઝાણસ્સ**—ધર્મ ધ્યાનના **ચત્તારી અણુપેહા**—ચાર પ્રકારનો વિચાર. **પન્નતા તંજહા**—તે આ પ્રમાણે કહ્યા **એગચ્ચાણુ પેહા**—એકત્વપણાનો વિચાર, જીવ એકલો આવ્યો ને એકલો જશે તેનો વિચાર કરવો. **અણીચ્ચાણુ પેહા**—અનિત્યપણાનો વિચાર કરવો. સંસાર અનિત્ય છે તેમાં કોઈ નથી [illegible] **અસરણાણુ પેહા**— [illegible] વિચાર

જેણે સામાયક અથવા દેસાવગાસિક તથા પૌષધવ્રત કર્યું હોય ને તેમાં લઘુનિત તથા વડિનિત કરવાનું કારણ પડે તિવારે પરઠવવા જાતાં બારણામાં "આવસહિ" કહેવું પછી જઈને જોવું અને સક્રેંદ્રની આજ્ઞા માગવી પછી જોઇને "અણુજાણહ" કહીને જતનાયે પરઠવવું. પરઠવિને "વોસિરેહ વોસિરેહ" કહેવું વળતાં બારણામાં "નિસહિ" કહેવું પછી તેની ઇરિયાવહિયા પડિક્કમવી.

એ ત્રણે વ્રતમાં નિદ્રા કરી હોય તો તેના નિવારણ કારણે ૪ લોગસ્સ ને ૧ ઇચ્છામિ પડિક્કમિઉં પગામ સિજ્જાએ ઈત્યાદિક પ્રથમ સૂત્રનો કાઉસગ્ગ કરવો.

દશમું તથા અગ્યારમું વ્રત લીધું હોય તેને પાળવાની વિધિ—પ્રથમ ઇરિયાવહિયા કરવી પછી જે વ્રત લીધું તેના અતિચાર કહેવા શેષવિધિ સામાયક પાળવાની રીતીએ જાણવી ઇતિ.

પોષાના અઢાર દોષ.

નીચે લખ્યા અઢાર દોષ ટાળી પૌષધવ્રત કરવું.

પોષો કરવાને આગલે દિવસે—૧ શરીરની શોભા સારૂ હજામત કરાવવી નહીં, નખ ઉતરાવવા નહીં અને નાહાવું નહીં. ૨ બ્રહ્મચર્યવ્રત પાળવું. ૩ સરસ અહાર કરવો નહીં. ૪ વસ્ત્ર ધોવડાવવાં નહી. ૫ આભૂષણ પહેરવાં નહીં. ૬ વધારે પડતું ખાવું નહીં. એ ૬ આગલે દિવસે ટાળવા. અવર્તીની વૈયાવચ્ચ કરવી નહીં. ૮ શરીરની સુશ્રુષા કરવી નહીં. ૯ મેલ ઉતારવો નહીં. ૧૦ ઘણી નિદ્રા કરવી નહીં. ૧૧ પુંજ્યાવગર ખણવું નહીં. ૧૨ ચાર વિકથા કરવી નહીં. ૧૩ પરનિંદા કરવી નહીં. ૧૪ સંસારી બાબતની ચરચા કરવી નહીં. ૧૫ અંગઉપાંગ નીરખવાં નહીં. ૧૬ સંસારની વાતો કરવી નહીં. ૧૭ ખૂલે મોઢે બોલવું નહીં. ૧૮ ભય ઉપજાવવો નહીં. ઇતિ.

પંચ પરમેષ્ટીના ૧૦૮ ગુણ અર્થસહિત.

અરિહંતના બાર ગુણ.

૧. જ્યાં જ્યાં ભગવંત સમોસરે ત્યાં ત્યાં ભગવંતના શરીરથી બાર ગુણો ઉંચો અશોકવૃક્ષ થઇ આવે. તેના નીચે બેસીને પ્રભુ દેશના દે.

૨. ભગવંતના સમોસરણમાં પાંચે વર્ણનાં અચેત ફૂલોની વૃષ્ટિ કરે. તે ફૂલોનાં બીંટાં નીચે અને મુખ ઉપર રહે.
૩. જ્યારે ભગવંત દેશના દે, ત્યારે ભગવંતનો સ્વર અખંડ પુરાય.
૪. ભગવંતની બન્ને બાજુએ, રત્નજડિત સુવર્ણની દાંડીવાળાં શ્વેત ચામરો વીંજાય.
૫. ભગવંતને બેસવામાટે, સિંહનારૂપે શોભાયમાન રત્નજડિત સિંહાસન થઇ આવે, તે ઉપર બેસીને પ્રભુ દેશના દે છે.
૬. ભગવંતના મસ્તકના પાછલા ભાગે, સૂર્યથી પણ અધિક પ્રકાશવાળું ભામંડળ થઇ આવે.
૭. ભગવંતના સમોસરણમાં ગંભીર શબ્દવાળી ભેરી વાગે.
૮. ભગવંતના મસ્તક ઉપર અતિશય ઉજ્વળ એવાં ત્રણ છત્રો થઇ આવે.
૯. જ્યાં જ્યાં ભગવંત વિચરે, ત્યાં ત્યાં ભગવંતની ચારે બાજુ પચીશ પચીશ જોજન સુધીમાં પ્રાયઃ રોગ, વૈર, ઉંદર, મારી, મરકી, અતિવૃષ્ટિ, અનાવૃષ્ટિ, દુકાળ, પોતાના તથા પરના સૈન્યનો ભય, એટલા વાના થાય નહિ.
૧૦. કેવળજ્ઞાનવડે ભગવંત લોક અને અલોકનું સ્વરૂપ સર્વપ્રકારે દેખી રહ્યા છે.
૧૧. ભગવંતની રાજા, બળદેવ, વાસુદેવ, ચક્રવર્તી, ભવનપતિ, વાણવ્યંતર, જ્યોતિષી અને વૈમાનિક પ્રમુખ ભવ્ય જીવો સેવા ભક્તિ કરવાની અભિલાષા રાખે છે.
૧૨. ભગવંત એવી વાણીથી દેશના દે છે કે, દેવતા મનુષ્ય અને તિર્યંચ, એ સર્વે પોતપોતાની ભાષામાં સમજી જાય.

સિદ્ધભગવંતના આઠ ગુણ.

૧. જ્ઞાનાવરણીય કર્મ ક્ષય થવાથી સિદ્ધભગવંત લોકાલોકનું સ્વરૂપ જાણે છે.
૨. દર્શનાવરણીય કર્મ ક્ષય થવાથી, લોકાલોકના સ્વરૂપને દેખે છે.
૩. વેદનીય કર્મ ક્ષય થવાથી, અવ્યાબાધપણું એટલે સર્વ પ્રકારની પીડારહિત છે.
૪. મોહનીય કર્મ ક્ષય થવાથી, ક્ષાયિક સમકિતવાન છે.
૫. આયુષ્ય કર્મ ક્ષય થવાથી, અક્ષય સ્થિતિવાન છે.
૬. નામ કર્મ ક્ષય થવાથી અરૂપી, ઉપલક્ષણથી વર્ણ ગંધ રસ અને સ્પર્શથી રહિત છે.
૭. ગોત્ર કર્મ ક્ષય થવાથી અગુરૂ લઘુ અર્થાત્ ઉંચ ગોત્ર અને નીચ ગોત્રથી રહિત છે.

૮. અંતરાય કર્મ ક્ષય થવાથી, અનંત બળવાન છે.

આચાર્યજીના છત્રીસ ગુણ.

૫. શ્રોત્રેંદ્રિય, ચક્ષુરિંદ્રિય, ઘ્રાણેંદ્રિય, રસેંદ્રિય અને સ્પર્શેંદ્રિય એ પાંચ ઇંદ્રિયોને સંવરનાર હોય.
૯. નવ પ્રકારની બ્રહ્મચર્યની ગુપ્તિને ધારણ કરનાર હોય.
૪. ક્રોધ, માન, માયા અને લોભ એ ચાર કષાયથી મુકાયેલા હોય.
૫. પાંચ મહાવ્રતે કરી સહિત.
૫. જ્ઞાનાચાર, દર્શનાચાર, ચારિત્રાચાર, તપાચાર, અને વીર્યાચાર, એ પાંચ આચાર સહિત હોય.
૫. ઇર્યા, ભાષા, એષણા, આદાનભંડ, મત્ત, નિક્ષેપના અને ઉચ્ચાર પાસવણ ખેલ, જલ, સંઘાણ, પારિઠાવણિયા એ પાંચ સુમતિ સહિત હોય.
૩. મન, વચન અને કાયા એ ત્રણ ગુપ્તિ સહિત વર્તનાર હોય.

ઉપાધ્યાયજીના પચ્ચીશ ગુણ.

૧૧. આચારાંગ, સૂયગડાંગ, ઠાણાંગ, સમવાયાંગ, ભગવતી, જ્ઞાતા, ઉપાસક, અંતગડ, અનુત્તરોવવાઇ, પ્રશ્નવ્યાકરણ અને વિપાક એ અગીઆર અંગ પોતે ભણે અને બીજાને ભણાવે.
૧૨. [illegible], [illegible] [illegible], જંબુદ્વીપપન્નતિ, [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], પુપ્ફિયા, પુપ્ફચુલિયા અને [illegible] [illegible] [illegible] ભણે અને બીજાઓને ભણાવે.
• [illegible] [illegible] [illegible] એ બે ગુણ સહિત હોય.

સાધુજીના સત્તાવીશ ગુણ.

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
૬. [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] એ છકાયની રક્ષા કરે.
૬. [illegible] અને [illegible] [illegible] નિગ્રહ કરે.
૧. [illegible]
૧. [illegible]
૧. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] કરે.
૧. [illegible]
૩. મન, વચન અને કાયા [illegible] [illegible] [illegible] રોકી રાખે.
૧. [illegible]
૨. [illegible] [illegible] સહન કરે, [illegible] [illegible]

શ્રાવકના ગુણ.

સમકીતી શ્રાવકનાં લક્ષણ શ્રાદ્ધવિધિ ગ્રંથમાં નીચે જણાવેલા એકવીશ પ્રકારે બતાવેલાં છે.

૧ તુચ્છ પરિણામી ન હોય.
૨ રૂપવંત હોય.
૩ સ્વભાવે સૌમ્ય હોય.
૪ લોકપ્રિય હોય.
૫ ક્રૂર ન હોય.
૬ ભાગ્યવંત હોય.
૭ મૂર્ખ ન હોય.
૮ દાક્ષિણ્યયુક્ત હોય.
૯ લજ્જાવંત હોય.
૧૦ દયાવંત હોય.
૧૧ સમાન દૃષ્ટિ હોય
૧૨ ગુણાનુરાગી હોય.
૧૩ ધર્મકથાકથક હોય.
૧૪ રૂડાં કુટુંબવાળો હોય.
૧૫ દીર્ઘદૃષ્ટિ હોય.
૧૬ ધર્મ, અર્થ તથા કામ વર્ગના વિશેષને જાણનાર હોય.
૧૭ બાપદાદાના માર્ગને અનુસરનાર હોય.
૧૮ વડીલોની મર્યાદા જાળવનાર હોય.
૧૯ કરેલા ઉપકારને જાણનાર હોય.
૨૦ પરજીવનાહિતાર્થનો કરનાર હોય.
૨૧ સર્વ સારાં કાર્યમાં સાવધાન હોય.

સમકીતવંત અને આવા ગુણજ્ઞ શ્રાવકોએ પ્રથમ તો ગૃહસ્થને ઉપયોગી વિદ્યાનો સંગ્રહ કરવો જોઇએ તેમજ પોતાની સંતતિ વિદ્વાન થાય અને તેની વૃત્તિ સ્વધર્મ તરફ વળે તેવા ઉપાયો અને તેવી યોજનાઓ યોજવી જોઈએ. કેમકે વિદ્યાવડે ગૃહસ્થ સર્વસ્વ મેળવી શકે છે અને નિપુણ બને છે. વાસ્તે વિદ્યારૂપ ખેડવડે બુદ્ધિરૂપ પૃથ્વીને અવશ્ય સુધારવી જોઈએ.

અથ શ્રી છ કાયના બોલ.

પ્રથમ છ કાયના નામ કહે છે:—

૧ પહેલે બોલે ઈંદીથાવરકાય, ૨ બંભીથાવરકાય, ૩ સપિથાવરકાય, ૪ સુમતિથાવરકાય, ૫ પયાવચથાવરકાય, ૬ જંગમકાય. હવે તેનાં ગોત્ર કહે છે—૧ પૃથ્વીકાય, ૨ અપકાય, ૩ તેઉકાય, ૪ વાઉકાય, ૫ વનસ્પતિકાય, ૬ ત્રસકાય.

(૧). પૃથ્વીકાયના બે ભેદ—સૂક્ષ્મ ને બાદર. સૂક્ષ્મ તે કોને કહીએ, હણ્યા હણાય નહિ, માર્યા મરે નહિ, બાળ્યા બળે નહિ, તે આખા લોકમા ભર્યા છે પણ આપણી નજરે આવે નહિ, તે તો ફક્ત જ્ઞાનીજ જાણે અને દેખે. બાદર તે કોને કહીયે, આપણી નજરે આવે અથવા ન આવે. હણ્યા હણાય, માર્યા મરે, બાળ્યા બળે. તેને બાદર કહીએ તેના નામ કહે છે—૧ પહેલે બોલે માટી ને મીઠાની જાત, ૨ ખડી ને બારાની જાત ૩ હડતાલ હીંગળો મનશીલ પરવાળા ને શિલાની જાત, ૪ હિંગળો ને ફટકડીની જાત ૫ ગેરૂ ને ગોપીચંદનની જાત ૬ રત્ન પત્થરાની જાત, ૭ નાના જાતના રત્ન આદિ લઈને બેતાળીશ જાતની પૃથ્વીકાય છે તેના એક કકડામા અસંખ્યાતા જીવ શ્રી ભગવંતે કહ્યા છે સુવર તથા પીલુ જેટલી પૃથ્વીકાય લઈએ. તેમાના એકેકા જીવ નીકળીને પારેવા જેવડી કાયા કરે તો એક લાખ જોજનનો જંબુદ્વીપ છે તેમા સમાય નહિ. તેના કુળ બાર લાખ કોડ છે તેનુ આઉખુ જઘન્ય અંતમુહુર્તનુ, ઉત્કૃષ્ટુ બાવીશ હજાર વરસનુ તેની દયા પાળીયે તો મોક્ષના અનંત સુખ પામીયે

(૨) અપકાય તે પાણી તેના બે ભેદ—સૂક્ષ્મ ને બાદર સૂક્ષ્મ તે કોને કહીએ. હણ્યા હણાય નહિ માર્યા મરે નહિ, બાળ્યા બળે નહિ તે આખા લોકમા ભર્યા છે પણ આપણી નજરે આવે નહિ, તેને સૂક્ષ્મ કહીએ

હવે બાદર પાણીના નામ કહે છે—પહેલે બોલે વરસાદ ને કરાનાં પાણી, ૨ ઝાકળ ને ધુમરનાં પાણી, ૩ કુવા નદી ને તળાવનાં પાણી. ૪ દરિયા ને ઝરણાંનાં પાણી, ૫ ખારાં ખાટાં પાણી, ૬ મીઠાં મોળા પાણી એ આદિ લઇને પાણી જાતનાં પાણી છે. તેના એક બિંદુમા અસંખ્યાતા જીવ શ્રી ભગવંતે કહ્યા છે. તેમાંથી એકેકે જીવ નીકળીને સરસવના દાણા જેવડી કાયા કરે તો એક લાખ જોજનનો જંબુદ્વીપ છે તેમા સમાય નહિ. તેના કુળ સાત લાખ કોડ છે તેનું આઉખું જઘન્ય અંતર્મુહૂર્તનું ઉત્કૃષ્ટ સાત હજાર વર્ષનું તેની દયા પાળીએ તો મોક્ષના અનંતા સુખ પામીએ

(૩) તેઉકાય તે અગ્નિ તેના બે ભેદ—સૂક્ષ્મ ને બાદર. સૂક્ષ્મ તે કોઇને હણ્યાં હણાય નહિ માર્યાં મરે નહિ. બાળ્યા બળે નહિ તે આખા લોકમાં ભર્યા છે પણ એ પાણી નજરે આવે નહિ તેને સૂક્ષ્મ કહિએ

૧૪ કાનખજુરા, ૧૫ મંકોડા, ૧૬ ઉધઈ, ૧૭ ગવા એ આદિ લઇને ઘણી જાતનાં તેઇંદ્રિ જીવ છે. તેનાં કુળ આઠ લાખ ક્રોડ છે. તેનુ આઉખું જઘન્ય અંતર્મુહૂર્તનું, ઉત્કૃષ્ટું ઓગણ પચાશ દિવસનું તેની દયા પાળીએ તો મોક્ષનાં અનંતાં સુખ પામીએ.

(૩) ચોરેંદ્રિના બે ભેદ–અપર્યાપ્તા ને પર્યાપ્તા. ચોરેંદ્રિ તે કોને કહીયે ! જેને કાયા, મુખ, નાસિકા અને આંખ હોય તેને ચોરિંદ્રિ કહીયે. તેનાં નામ કહે છે–૧ માંખી, ૨ મસલાં, ૩ ડાંસ, ૪ મચ્છર, ૫ ભમરા, ૬ તીડ, ૭ પતંગ, ૮ કરોળીયા, ૯ કંસારી, ૧૦ ખડમાંકડી, ૧૧ ઘુડીયા, ૧૨ વીંછી, ૧૩ બગા, ૧૪ કુદાં એ આદિ લઇને ઘણી જાતનાં ચોરેંદ્રિ જીવ છે. તેનાં કુળ નવ લાખ ક્રોડ છે, તેનું આઉખું જઘન્ય અંતર્મૂહૂર્તનું, ઉત્કૃષ્ટું છ માસનું. તેની દયા પાળીએ તો મોક્ષનાં અનંતાં સુખ પામીએ.

(૪) પંચેંદ્રિના બે ભેદ–અપર્યાપ્તા ને પર્યાપ્તા. પંચેંદ્રિ તે કોને કહીયે ! જેને કાયા, મુખ, નાસિકા, આંખ અને કાન એ પાંચ ઇંદ્રિ હોય તેને પંચેંદ્રિ કહીયે. પંચેંદ્રિની ચાર જાત. ૧ નારકી, ૨ તિર્યંચ, ૩ મનુષ્ય, અને ૪ દેવતા.

તેમાં ૧૪ ભેદ નારકીના, ૪૮ ભેદ તિર્યંચના, ૩૦૩ ભેદ મનુષ્યના અને ૧૯૮ ભેદ દેવતાના, કુલ મળી ૫૬૩ ભેદ થયા.

દેવતાના ચાર ભેદ–૧ ભવનપતિ, ૨ વાણુવ્યંતર, ૩ જ્યોતિષી, ૪ વૈમાનિક. મનુષ્યના ચાર ભેદ–૧ પંદર કર્મભૂમિનાં મનુષ્ય, ૨ ત્રીશ અકર્મભૂમિનાં મનુષ્ય, ૩ છપ્પન અંતરદ્વીપનાં મનુષ્ય, ૪ ચઉદ સ્થાનકનાં સમૂર્છીમ મનુષ્ય. નારકી ને દેવતાની સ્થિતિ જઘન્ય દશ હજાર વર્ષની, ઉત્કૃષ્ટી તેત્રીશ સાગરોપમની; તિર્યંચ ને મનુષ્યની સ્થિતિ જઘન્ય અંતર્મુહૂર્તની ઉત્કૃષ્ટી ત્રણ પલ્યની. તેની દયા પાળીએ તો મોક્ષનાં અનંતાં સુખ પામીએ.

ઇતિશ્રી છકાયના બોલ સમાપ્ત.

અથ શ્રી નવ તત્ત્વ.

વીવેકી સમદ્રષ્ટી જીવને નવ પદાર્થ જેવા છે તેવા તથારૂપ બુદ્ધિ પ્રમાણે ગુરૂ આમનાશી ધારવા તે—

નવતત્વનાં નામ કહે છે.

૧. જીવતત્ત્વ, ૨. અજીવતત્ત્વ, ૩. પુણ્યતત્ત્વ, ૪ પાપતત્ત્વ, ૫. આશ્રવતત્ત્વ, ૬. સંવરતત્ત્વ, ૭. નિર્જરાતત્ત્વ, ૮. બંધતત્ત્વ. ૯. મોક્ષતત્ત્વ.

વ્યવહારનયે કરી જે શુભાશુભ કર્મોનો કર્ત્તા, હર્ત્તા તથા ભોક્તા છે અને નિશ્ચય નયે કરી જ્ઞાન, દર્શન તથા ચારિત્રરૂપ નિજગુણોનોજ કર્ત્તા તથા ભોક્તા છે અથવા દુઃખ સુખ જ્ઞાનોપયોગ લક્ષણવંત ચેતના[1] સહિત હોય તથા પ્રાણ ધારણ કરે તેને પ્રથમ જીવતત્વ કહીયે; તેથી વિપરીત જે ચેતનારહિત જડસ્વભાવવાળો હોય તેને બીજું અજીવતત્વ કહીયે; જેણે કરી શુભ કર્મનાં પુણ્યનો સંચય થવાથી સુખનો અનુભવ થાય છે તેને ત્રીજું પુણ્યતત્વ કહીયે; તેથી વિપરીત જેણે કરી અશુભ કર્મનાં પુણ્યનો સંચય થવાથી દુઃખનો અનુભવ થાય છે તેને ચોથું પાપતત્વ કહીયે; જેણે કરી નવાં કર્મ બંધાય છે, અશુભ કર્મોપાદાન હેતુ ક્રિયાદિક તેને પાંચમું આશ્રવતત્વ કહીયે; જેણે કરી આવતાં કર્મ રોકાય અર્થાત પાંચ સુમતિ અને ત્રણ ગુપ્તિ તેણે કરી જે આશ્રવ રોધ કરવો તેને છઠું સંવરતત્વ કહીયે; જેણે કરી આત્મપ્રદેશમાંથી દેશથકી કર્મ જુદાં થાય છે. અથવા પૂર્વે કરેલાં કર્મો જે ક્ષય થાય છે એટલે તપ પ્રમુખે કરી કર્મનુ પચાવવુ થાય છે તેને સાતમું નિર્જરાતત્વ કહીયે; જે નવાં કર્મોનું ગ્રહણ કરીને તેની સાથે જીવનું બંધન થવું, ક્ષીર નીરની પેઠે મળી જવું તેને આઠમું બંધતત્વ કહીયે, અને

[1] જેમ ગોળનો ગુણ મીઠાશ તેમ જીવનો ગુણ ચૈતન્ય. જેમ ગોળ ને મીઠાશ એ, તેમ જીવ ને ચૈતન્ય એક.

જે આત્મપ્રદેશથકી સર્વથા કર્મોનો ક્ષય થવો તેને નવમું મોક્ષતત્વ કહીયે. એ નવ તત્વરૂપ વસ્તુનું યથાસ્થિત સ્વરૂપ જે પ્રમાણે સિદ્ધાંતોને વિષે કહ્યું છે તેમજ સમ્યગદૃષ્ટિ જીવોને એ નવતત્વ તે "જ્ઞ" પરિજ્ઞાયેં કરી જાણવા યોગ્ય છે અને કેટલાએક પ્રત્યાખ્યાન પરિજ્ઞાયેં કરી છાંડવા યોગ્ય છે.*

જીવના ભેદ વિસ્તારથી કહે છે.

જીવનો એક ભેદ છે, સકળ જીવોનું ચૈતન્ય લક્ષણ એક છે, માટે સંગ્રહનયે કરી એક ભેદે જીવ કહીએ. બે પ્રકારે

* એ નવતત્વમાંહેલા જીવ અને અજીવ એ બે તત્વ માત્ર જાણવા યોગ્ય છે. પુણ્ય, સંવર, નિર્જ્જરા અને મોક્ષ એ ચાર તત્વ ગ્રહણ કરવા યોગ્ય છે; પરંતુ એમાનું પુણ્યતત્વ, વ્યવહારનયે કરી શ્રાવકને ગ્રહણ કરવું યોગ્ય છે અને નિશ્ચયવડે ત્યાગ કરવું યોગ્ય છે, તેમજ મુનિને ઉત્સર્ગે ત્યાગ કરવું યોગ્ય છે અને અપવાદે ગ્રહણ કરવુ યોગ્ય છે તથા પાપ, આશ્રવ અને બંધ એ ત્રણ તત્વ તો સર્વથા સર્વને ત્યાગ કરવા યોગ્યજ છે.

એ નવતત્વના નામ કહ્યા. અન્યથા સંક્ષેપથી તો જીવ અજીવ એ બે તત્વજ શ્રીઠાણાંગમાહે કહ્યા છે, તે કેમકે જીવને પુણ્ય તથા પાપનો સંભવ છે તથા કર્મનો બંધ પણ તાદાત્મિક છે અને કર્મ જે છે તે પુદ્ગલ પરિણામ છે અને પુદ્ગલ તે અજીવ છે તથા આશ્રવ જે છે તે પણ મિથ્યા દર્શનાદિરૂપ ઉપાધિયે કરી જીવનો મલિન સ્વભાવ છે, એ પણ આત્માના પ્રદેશ અને પુદ્ગલવિના બીજો કોઇ નથી તથા સંવર જે છે તે પણ આશ્રવ નિરોધ લક્ષણ દેશ સર્વ ભેદ આત્માનો નિવૃત્તિરૂપ સ્વભાવ પરિણામ જ્ઞાનાત્મક છે તથા નિર્જ્જરા જે છે તે પણ જીવ અને કર્મને પૃથક્ ઉપજાવવાને કારણે દધિ મંથન ન્યાયે કરી કર્મનો પરિશાટ છે તથા સર્વ શક્તિએ કરી સકલ કર્મ દુઃખનો ક્ષય નવનીતગત દગ્ધ જલ નિર્મળ ઘૃત પ્રગટરૂપ દૃષ્ટાંતે ચિદાનંદમય આત્માનુ પ્રગટ થાવું તે મોક્ષ તત્વ છે; તે માટે જીવ અને અજીવ એ બે તત્વજ કહીયે. તથા અન્યત્ર મતાંતરે સાત તત્વ પણ છે. કેમકે પુણ્ય અને પાપ એ બે તત્વનો અંતરભાવ બંધતત્વમાંહેજ થાય છે, કારણ જે શુભ પ્રકૃતિકર્મબંધ તે પુણ્ય અને અશુભ પ્રકૃતિકર્મબંધ તે પાપતત્વ છે. માટે પુણ્ય પાપ રહિત સાત તત્વ કહિયેં. તેમજ વળી પાંચ તત્વ પણ કહ્યા છે ઇત્યાદિક ઘણો વિસ્તાર વિશેષાવશ્યક તથા તત્વાર્થ અને લોક પ્રકાશાદિ ગ્રંથોથકી જાણવો.

પણ જીવ કહીએ. ૧ ત્રસ ને ૨ થાવર તથા ૧ સિદ્ધ અને ૨ સંસારી. ત્રણ પ્રકારે જીવ ૧ સ્ત્રી વેદ, ૨ પુરૂષવેદ ને, ૩ નપુંસક વેદ તથા ૧ ભવ સિદ્ધીયા, ૨ અભવ સિદ્ધીયા, ૩ નોભવ સિદ્ધીયા, નો અભવસિદ્ધીયા. ચાર પ્રકારે જીવ ૧ નારકી, ૨ તિર્યંચ, ૩ મનુષ્ય ને, ૪ દેવતા તથા ૧ ચક્ષુદર્શની, ૨ અચક્ષુદર્શની ૩ અવધિદર્શની, ૪ કેવળદર્શની. પાંચ પ્રકારે જીવ, ૧ એકેંદ્રિય, ૨ બેઇંદ્રિય, ૩ તેઇંદ્રિય, ૪ ચોરેંદ્રિય, ૫ પંચેંદ્રિય, તથા ૧ સજોગી, ૨ મન જોગી, ૩ વચન જોગી, ૪ કાય જોગી, ૫ અજોગી. ૭ પ્રકારે જીવ, ૧ પૃથ્વીકાય, ૨ અપકાય, ૩ તેઉકાય, ૪ વાઉકાય, ૫ વનસ્પતિકાય, ૬ ત્રસકાય, તથા ૧ સકષાયી, ૨ ક્રોધ કષાયી, ૩ માન કષાયી, ૪ માયા કષાયી, ૫ લોભ કષાયી ૬ અકષાયી. સાત પ્રકારે જીવ ૧ નારકી, ૨ તિર્યંચ, ૩ તિર્યંચણી, ૪ મનુષ્ય, ૫ મનુષ્યણી, ૬ દેવતા, ૭ દેવી. આઠ પ્રકારે જીવ, ૧ સલેશી, ૨ કૃષ્ણલેશી, ૩ નીલલેશી, ૪ કાપુતલેશી, ૫ તેજુલેશી, ૬ પદ્મલેશી, ૭ શુક્લલેશી, ૮ અલેશી. નવ પ્રકારે જીવ ૧ પૃથ્વી, ૨ અપ, ૩ તેઉ, ૪ વાઉ, ૫ વનસ્પતિ, ૬ બેઇંદ્રિય, ૭ તેઇંદ્રિય, ૮ ચોરેંદ્રિય, ૯ પંચેંદ્રિય. દશ ભેદે જીવ ૧ એકેંદ્રિય, ૨ બેઇંદ્રિય, ૩ તેઇંદ્રિય, ૪ ચોરેંદ્રિય, ૫ પંચેંદ્રિય એ પાંચના અપર્યાપ્તા અને પર્યાપ્તા મળી દશ થયા. અગ્યાર ભેદે જીવ ૧ એકેંદ્રિય, ૨ બેઇંદ્રિય, ૩ તેઇંદ્રિય, ૪ ચોરેંદ્રિય, ૫ નારકી, ૬ તિર્યંચ, ૭ મનુષ્ય, ૮ ભવનપતિ, ૯ વાણુવ્યંતર, ૧૦ જ્યોતિષી, ૧૧ વૈમાનિક. બાર ભેદે જીવ, ૧ પૃથ્વી, ૨ અપ, ૩ તેઉ, ૪ વાઉ, ૫ વનસ્પતિ, ૬ ત્રસકાય એ છના અપર્યાપ્તા ને પર્યાપ્તા મળી બાર થયા. તેર ભેદે જીવ ૧ કૃષ્ણલેશી, ૨ નીલલેશી, ૩ કાપુતલેશી, ૪ તેજુલેશી, ૫ પદ્મલેશી, ૬ શુક્લલેશી એ છના અપર્યાપ્તા ને પર્યાપ્તા મળી બાર ને એક અલેશી કુલ મળી તેર થયા.

જીવના ચૌદ ભેદ કહે છે–૧ સૂક્ષ્મ એકેંદ્રિયનો અપર્યાપ્તો, ૨ સૂક્ષ્મ એકેંદ્રિયનો પર્યાપ્તો, ૩ બાદર એકેંદ્રિયનો અપર્યાપ્તો,

૪ બાદર એકેંદ્રિયનો પર્યાપ્તો, ૫ બેઇંદ્રિયનો અપર્યાપ્તો, ૬ બેઇંદ્રિયનો પર્યાપ્તો, ૭ તેઇંદ્રિયનો અપર્યાપ્તો, ૮ તેઇંદ્રિયનો પર્યાપ્તો, ૯ ચોરેંદ્રિયનો અપર્યાપ્તો, ૧૦ ચોરેંદ્રિયનો પર્યાપ્તો, ૧૧ અસંજ્ઞી પંચેંદ્રિયનો અપર્યાપ્તો, ૧૨ અસંજ્ઞી પંચેંદ્રિયનો પર્યાપ્તો, ૧૩ સંજ્ઞી પંચેંદ્રિયનો અપર્યાપ્તો, ૧૪ સંજ્ઞી પંચેંદ્રિયનો પર્યાપ્તો. એ ચોદ ભેદ જીવના કહ્યા.

વ્યવહાર વિસ્તારનયે કરીને પાંચસેં ત્રેસઠ ભેદ જીવના કહે છે-તેમાં ત્રણસેં ને ત્રણ ભેદ મનુષ્યના; એકસો અઠાણું ભેદ દેવતાના, અડતાલીશ ભેદ તિર્યંચના, ચઉદ ભેદ નારકીના એમ ૫૬૩ ભેદ થયા.

મનુષ્યના ૩૦૩ ભેદ કહેછે—૧૫ કર્મભૂમીનાં મનુષ્ય, ૩૦ અકર્મભૂમિનાં મનુષ્ય, ૫૬ અંતરદ્વીપનાં મનુષ્ય, એમ ૧૦૧ થયા તે ક્ષેત્રના ગર્ભજ મનુષ્યના અપર્યાપ્તા ને પર્યાપ્તા, એમ ૨૦૨ અને ૧૦૧ ક્ષેત્રના સમૂર્છીમ મનુષ્યના અપર્યાપ્તા એ સર્વ મળી કુલ ૩૦૩ ભેદ મનુષ્યના થયા.

કર્મભૂમિ તે કોને કહીએ—૧ અસી, ૨ મસી, ૩ કૃષી, એ ત્રણ પ્રકારના વેપારે કરી જીવે તે. તે કર્મભૂમિનાં ક્ષેત્ર કેટલાં અને કયા છે તે કહેછે—૫ ભરત, ૫ ઐરવત અને ૫ મહાવિદેહ એ ૧૫. તે એક લાખ જોજનનો જંબુદ્વીપ છે તેમાં ૧ ભરત, ૧ ઐરવત, ૧ મહાવિદેહ. એ ત્રણ ક્ષેત્ર કર્મભૂમિનાં જંબુદ્વીપમાં છે. તેને ફરતો બે લાખ જોજનનો લવણ સમુદ્ર છે, તેને ફરતો ચાર લાખ જોજનનો ધાતકીખંડ દ્વીપ છે, તેમાં ૨ ભરત, ૨ ઐરવત, ૨ મહાવિદેહ છે. તેને ફરતો આઠ લાખ જોજનનો કાલોદધિ સમુદ્ર છે તેને ફરતો આઠ લાખ જોજનનો અર્ધ પુષ્કર દ્વીપ છે, તેમાં ૨ ભરત, ૨ ઐરવત ૨ મહાવિદેહ છે. એમ સઘળાં મળીને પંદર કર્મભૂમિના મનુષ્ય કહ્યાં.

હવે અકર્મભૂમિ તે કોને કહીયે-ત્રણ કર્મરહિત, દશ પ્રકારના કલ્પવૃક્ષે કરી જીવે તે કેટલા અને ક્યાં છે, તે કહે છે. ૫ હેમવય, ૫ હિરણ્યવય, ૫ હરીવાસ, ૫ રમ્યકવાસ, ૫ દેવકુરૂ,

૫ ઉત્તરકુરૂ એ ત્રીશ અકર્મભૂમિનાં નામ કહ્યાં. ૧ હેમવય, ૧ હિરણ્યવય, ૧ હરીવાસ, ૧ રમ્યકવાસ, ૧ દેવકુરૂ, ૧ ઉત્તરકુરૂ, એ ૬ ક્ષેત્ર જંબુદ્વીપમાં છે. ૨ હેમવય, ૨ હીરણ્યવય, ૨ હરીવાસ, ૨ રમ્યકવાસ, ૨ દેવકુરૂ, ૨ ઉત્તરકુરૂ, એ બાર ક્ષેત્ર ધાતકી ખંડમાં છે. ૨ હેમવય, ૨ હિરણ્યવય, ૨ હરીવાસ, ૨ રમ્યકવાસ, ૨ દેવકુરૂ, ૨ ઉત્તરકુરૂ, એ બાર અર્ધપુષ્કરદ્વીપમાં છે. એ સઘળાં મળી કુલ ૩૦ અકર્મભૂમિનાં મનુષ્ય કહ્યાં.

છપ્પન અંતરદ્વીપના મનુષ્ય કહે છે.

જંબુદ્વીપના ભરતક્ષેત્રની મર્યાદાનો કરણહાર ચુલ હિમવંત નામે પર્વત છે તે સોના જેવો પીળો છે, સો જોજનનો ઉંચો છે, સો ગાઉનો ઉંડો છે, એક હજાર બાવન જોજન ને બાર કળાનો પહોળો છે, ચોવીશ હજાર નવસેં બત્રીશ જોજનનો લાંબો છે, તેને પૂર્વ પશ્ચિમને છેડે બબે દાઢા નીકળી છે. એકેકી દાઢા ચોરાશીસેં ચોરાશીસેં જોજનથી ઝાઝેરી લાંબી છે. એકેકી દાઢા ઉપર સાત સાત અંતરદ્વીપ છે. તે અંતરદ્વીપ ક્યાં છે તે કહે છે.

જગતીના કોટથકી ત્રણસેં જોજન લવણસમુદ્રમાં જઈએ તે વારે પહેલો અંતરદ્વીપ આવે, તે ૩૦૦ જોજનનો લાંબો ને પહોળો છે. ત્યાંથી ચારસે જોજન જઈએ તેવારે બીજો અંતરદ્વીપ આવે, તે ૪૦૦ જોજનનો લાંબો ને પહોળો છે. ત્યાંથી પાંચસે જોજન જઈએ તેવારે ત્રીજો અંતરદ્વીપ આવે, તે ૫૦૦ જોજનનો લાંબો ને પહોળો છે. ત્યાંથી છસેં જોજન જઈએ તેવારે ચોથો અંતરદ્વીપ આવે, તે ૬૦૦ જોજનનો લાંબો ને પહોળો છે. ત્યાંથી સાતસેં જોજન જઈએ તેવારે પાંચમો અંતરદ્વીપ આવે, તે ૭૦૦ જોજનનો લાંબો ને પહોળો છે. ત્યાંથી આઠસેં જોજન જઈએ તેવારે છઠ્ઠો અંતરદ્વીપ આવે, તે ૮૦૦ જોજનનો લાંબો ને પહોળો છે. ત્યાંથી નવસેં જોજન જઈએ તેવારે સાતમો અંતરદ્વીપ આવે. તે ૯૦૦ જોજનનો લાંબો ને પહોળો છે. એમ એકેક દાઢા ઉપર સાત સાત અંતરદ્વીપ આવે. કુલ ચારે દાઢાના મળી ૨૮ અંતરદ્વીપ જાણવા.

આવીજ રીતે ઈરવત ક્ષેત્રની મર્યાદાનો કરણહાર શિખરી નામે પર્વત છે, તે ચુલ હિમવંત સરખોજ જાણવો. ત્યાં પણ ૨૮ અંતરદ્વીપ છે એમ સઘળા મળી કુલ ૫૬ અંતરદ્વીપ જાણવા તેને અંતરદ્વીપનાં મનુષ્ય શામાટે કહીએ ? હેઠળ સમુદ્ર છે અને ઉપર અધર ડાઢામાં દ્વીપોમાં રહેનારાં છે માટે અંતરદ્વીપનાં મનુષ્ય કહીએ. સુખ અકર્મભૂમિના જેવું.

એકસો ને એક ક્ષેત્રના સમૂછિમ મનુષ્ય ચૌદ સ્થાનકમાં ઉપજે છે તે કહે છે.

૧ ઉચ્ચારે સુવા કહેતાં વડીનિતમાં ઉપજે, ૨ પાસવણે સુવા કહેતાં લઘુનિતમાં ઉપજે, ૩ ખેળે સુવા કહેતાં બળખામાં ઉપજે, ૪ સંઘાણે સુવા કહેતાં લીંટમાં ઉપજે, ૫ વંતે સુવા કહેતાં વમનમાં ઉપજે, ૬ પીતે સુવા કહેતાં લીલા પીળા પીતમાં ઉપજે, ૭ પુઈએ સુવા કહેતાં પરૂમાં ઉપજે, ૮ સોણીએ સુવા કહેતાં રૂધિરમાં ઉપજે, ૯ સુક્કે સુવા કહેતાં વીર્યમાં ઉપજે, ૧૦ સુક્ક પોગલ પરીસાડીએ સુવા કહેતાં વીર્યાદિકનાં પુદગળ સુકાણા તે ફરી ભીનાં થાય તેમાં ઉપજે, ૧૧ વિગય જીવ કલેવરે સુવા કહેતાં મનુષ્યના કલેવરમાં ઉપજે, ૧૨ ઈથી પુરિસ સંજોગે સુવા કહેતાં સ્ત્રી પુરૂષના સંજોગમાં ઉપજે, ૧૩ નગરનીધમણે સુવા કહેતાં નગરની ખાળોમાં ઉપજે, ૧૪ સવ્વે સુચેવ અસુઈ ઠાણે સુવા કહેતાં સર્વ મનુષ્ય સંબંધી અશુચિ સ્થાનકોમાં ઉપજે; એ ચૌદ સ્થાનકનાં નામ કહ્યાં અને ૧૦૧ ક્ષેત્રનાં સમૂર્છીમ મનુષ્યના અપર્યાપ્તા. એ સર્વે મળી કુલ ૩૦૩ ભેદ મનુષ્યના કહ્યા.

૧૯૮ ભેદ દેવતાના કહે છે.

દશ ભવનપતિનાં નામ—૧ અસુરકુમાર, ૨ નાગકુમાર, ૩ સુવર્ણકુમાર, ૪ વિજ્જુકુમાર, ૫ અગ્નિકુમાર, ૬ દ્વીપકુમાર, ૭ ઉદધિકુમાર, ૮ દિશાકુમાર, ૯ પવનકુમાર, ૧૦ થણીતકુમાર.

પંદર પરમાધામીનાં નામ—૧ અંબ, ૨ અંબરિસ, ૩ સામ, ૪ સબલ, ૫ રૂદ્ર, ૬ વૈરૂદ્ર, ૭ કાળ, ૮ મહાકાળ, ૯

અગ્નિકુમાર, ૧૦ મનુષ્ય, ૧૧ કુંભ, ૧૨ વાયુ, ૧૩ વૈનરણી, ૧૪ ખરસ્વર, ૧૫ મહાઘોષ.

સોળ વાણવ્યંતરનાં નામ—૧ પિશાચ, ૨ ભૂત, ૩ જક્ષ, ૪ રાક્ષસ, ૫ કિન્નર, ૬ કિંપુરૂષ, ૭ મહોરગ, ૮ ગંધર્વ, ૯ આણુપન્ની, ૧૦ પાણુપન્ની, ૧૧ ઇસીવાઈ, ૧૨ ભુઈવાઈ, ૧૩ કંદીય, ૧૪ મહાકંદીય, ૧૫ કોહંડ, ૧૬ પયંગદેવ.

દશ જંભકાનાં નામ—૧ આણુજંભકા, ૨ પાણુજંભકા, ૩ લયણુજંભકા, ૪ શયણુજંભકા, ૫ વસ્ત્રજંભકા, ૬ પુષ્પજંભકા, ૭ ફળજંભકા, ૮ બીયજંભકા, ૯ વિજ્જુજંભકા, ૧૦ અવિયત્તજંભકા.

દશ જ્યોતિષીનાં નામ-૧ ચંદ્રમા, ૨ સૂર્ય, ૩ ગ્રહ, ૪ નક્ષત્ર ૫ તારા, એ પાંચ ચળ તે અઢી દીપમાં છે ને એજ નામના બીજા પાંચ સ્થિર તે અઢી દીપ બહાર છે એ મળી દશ.

ત્રણ કિલ્વિષીનાં નામ-૧ ત્રણ પલીયા, ૨ ત્રણ સાગરીયા, ૩ તેર સાગરીયા.

નવ લોકાંતિકનાં નામ-૧ સારસ્વત, ૨ આદિત્ય, ૩ વિન્હિ, ૪ વરૂણ, ૫ ગર્દતોયા, ૬ તોષિયા, ૭ અવ્યાબાધા, ૮ અગીચ્ચા, ૯ રિઠા.

બાર દેવલોકનાં નામ—૧ સુધર્મા, ૨ ઇશાન, ૩ સનંતકુમાર, ૪ માહેંદ્ર, ૫ બ્રહ્મલોક, ૬ લંતક, ૭ મહાશુક્ર, ૮ સહસ્રાર, ૯ આણત, ૧૦ પ્રાણત, ૧૧ આરણ, ૧૨ અચ્યુત.

નવ ગ્રીવેકનાં નામ-૧ ભદ્દે, ૨ સુભદ્દે, ૩ સુજાએ, ૪ સુમાણસે, ૫ પ્રિયદંસણે, ૬ સુદર્શને, ૭ આમોહે, ૮ સુપડીબુધે, ૯ જશોધરે.

પાંચ અનુત્તર વિમાનનાં નામ—૧ વિજય, ૨ વિજયંત, ૩ જયંત, ૪ અપરાજિત. ૫ સર્વાર્થસિદ્ધ.

સઘળા મળી ૯૯ જાતના દેવતા અપર્યાપ્તા ને ૯૯ જાતના પર્યાપ્તા કુલ મળી ૧૯૮ ભેદ દેવતાના કહ્યાં.

૪૮ ભેદ તિર્યંચના કહે છે.

૧ પૃથ્વી, ૨ પાણી, ૩ તેઉ, ૪ વાઉ એ ચાર સૂક્ષ્મ ને ચાર બાદર એ આઠના અપર્યાપ્તા ને પર્યાપ્તા મળી સોળ થયા. વનસ્પતિના ત્રણ ભેદ-૧ સૂક્ષ્મ, ૨ પ્રત્યેક ને ૩ સાધારણ એ ત્રણના અપર્યાપ્તા ને પર્યાપ્તા મળી ૬, બધા મળી ૨૨ એકેંદ્રીયના, ત્રણ વિકલેંદ્રિના, ૧ બેઇંદ્રિય, ૨ તેઇંદ્રિય, ૩ ચૌરિંદ્રિય એ ત્રણના અપાર્યાપ્તા ને પર્યાપ્તા એ છ મળી ૨૮ થયા.

૧ જળચર, ૨ થળચર, ૩ ઉરપર, ૪ ભુજપર, ૫ ખેચર એ પાંચ સમૂર્છીમ ને પાંચ ગર્ભજ એ મળી ૧૦ ના અપર્યાપ્તા ને ૧૦ ના પર્યાપ્તા એ મળી ૨૦. કુલ મળી ૪૮ ભેદ તિર્યંચના કહ્યાં.

ચૌદ ભેદ નારકીના કહે છે.

સાત નરકનાં નામ-૧ ઘમા, ૨ વંશા, ૩ શિલા, ૪ અંજણા, ૫ રિઠા, ૬ મઘા, ૭ માઘવઈ, એ સાતનાં નામ કહ્યાં. હવે તેનાં ગોત્ર કહે છે-૧ રત્નપ્રભા, ૨ શર્કરાપ્રભા, ૩ વાલુપ્રભા, ૪ પંકપ્રભા, ૫ ધૂમપ્રભા, ૬ તમપ્રભા, ૭ તમતમાપ્રભા, એ સાતના અપર્યાપ્તા અને પર્યાપ્તા મળી ચૌદ ભેદ નારકીના કહ્યાં.

નારકીનો વિસ્તાર કહે છે.

૧. પહેલી નરકનો પડ એક લાખ એંશીહજાર જોજનનો છે. તેમાંથી એક હજાર જોજન દળ નીચે મુકીએ ને એક હજાર જોજન દળ ઉપર મુકીએ ને વચ્ચે એક લાખ અઠયોતેર હજાર જોજનની પોલાણ છે. તે પોલાણમાં ૧૩ પાથરા છે ને ૧૨ આંતરા છે તે મધે ત્રીસલાખ નરકાવાસા છે. અસંખ્યાતી નારકીને ઉપજવાની કુંભીઓ છે ને અસંખ્યાતા નારકી છે. તેની નીચે ચાર બોલ છે. ૧-૨૦૦૦૦ જોજનનો ઘનોદધી છે. ૨ અસંખ્યાતા જોજનનો ઘનવા છે, ૩ અસંખ્યાતા જોજનનો તનવા છે, ૪ અસંખ્યાતા જોજનનો આકાશ છે. એ ચાર બોલ થયા. તેની નીચે બીજી નરક છે.

બીજી નરકનો પડ—એક લાખ બત્રીશ હજાર જોજનનો છે તેમાંથી એક હજાર જોજન દળ ઉપર મુકીએ ને એક હજાર જોજન દળ નીચે મુકીએ તે વચ્ચે એક લાખ ત્રીશ હજાર જોજનની પોલાણ છે. તે પોલાણમાં ૧૧ પાથરા ને દશ આંતરા છે, તે મધ્યે પચીશ લાખ નરકાવાસા છે. અસંખ્યાતી નારકીને ઉપજવાની કુંભીઓ છે, અને અસંખ્યાતા નારકી છે. તે નીચે પેહેલી નરકમાં કહ્યા તે જ ચાર બોલ છે, તેની નીચે ત્રીજી નરક છે.

ત્રીજી નરકનો પડ—એક લાખ અઠાવીશ હજાર જોજનનો છે. તેમાંથી એક હજાર જોજન દળ ઉપર મુકીએ ને એક હજાર જોજન દળ નીચે મુકીએ તે વચ્ચે એક લાખ છવીશ હજાર જોજનની પોલાણ છે. તે પોલાણમાં ૯ પાથરા છે ને ૮ આંતરા છે તે મધે પંદર લાખ નરકાવાસા છે. નારકીને ઉપજવાની અસંખ્યાતી કુંભીઓ છે અને અસંખ્યાતા નારકી છે. તે નીચે ઉપર કહેલા ચાર બોલ છે, તેની નીચે ચોથી નરક છે.

ચોથી નરકનો પડ—એક લાખ વીશ હજાર જોજનનો છે. તેમાંથી એક હજાર જોજન દળ ઉપર મુકીએ ને એક હજાર જોજન દળ નીચે મુકીએ તે વચ્ચે એક લાખ અઢાર હજાર જોજનની પોલાણ છે. તે પોલાણમાં સાત પાથરા છે ને ૭ આંતરા છે. તે મધે દશ લાખ નરકાવાસા છે, નારકીને ઉપજવાની અસંખ્યાતી કુંભીઓ છે અને અસંખ્યાતા નારકી છે. તે નીચે ઉપર કહેલા ચાર બોલ છે. તેની નીચે પાંચમી નરક છે.

પાંચમી નરકનો પડ—એક લાખ અઢાર હજાર જોજનનો છે તેમાંથી એક હજાર જોજન દળ ઉપર મુકીએ ને એક હજાર જોજન દળ નીચે મુકીએ. તે વચ્ચે એક લાખ સોળ હજાર જોજનની પોલાણ છે તે પોલાણમાં ૫ પાથરા છે ને ૪ આંતરા છે તેમાં ત્રણ લાખ નરકાવાસા છે. અસંખ્યાતી કુંભીઓ છે અને અસંખ્યાતા નારકી છે તેની નીચે ઉપર કહેલા ચાર બોલ છે. તેની નીચે છઠ્ઠી નરક છે.

છઠ્ઠી નરકનો પડ—એક લાખ સોળ હજાર જોજનનો છે

તેમાંથી એક હજાર જોજન દળ ઉપર મુકીએ ને એક હજાર જોજન દળ નીચે મુકીએ તે વચ્ચે એક લાખ ચૌદ હજાર જોજનની પોલાણુ છે તે પોલાણુમાં ૩ પાથરા છે ને ૨ આંતરા છે તેમાં એક લાખમાં પાંચ ઓછા નરકાવાસા છે, અસંખ્યાતી કુંભીઓ છે અને અસંખ્યાતા નારકી છે. તે નીચે ઉપર કહેલા ચાર બોલ છે. તેની નીચે સાતમી નરક છે.

સાતમી નરકનો પડ—એક લાખ આઠ હજાર જોજનનો છે તેમાંથી સાડી બાવન હજાર જોજન દળ ઉપર મુકીએ ને સાડી બાવન હજાર જોજન દળ નીચે મુકીએ તે વચ્ચે ત્રણ હજાર જોજનની પોલાણુ છે. તે પોલાણુમાં પાંચ નરકાવાસા છે. અસંખ્યાતી કુંભીઓ છે ને અસંખ્યાતા નારકી છે. તે નીચે ઉપર કહેલા ચાર બોલ છે. તેની નીચે અનંતો અલોક છે. એ નારકીનો વિસ્તાર સંપૂર્ણ થયો.

જીવનું લક્ષણુ કહે છે.

જ્ઞાન તે મતિજ્ઞાન, શ્રુતજ્ઞાન, અવધિજ્ઞાન, મનઃપર્યવજ્ઞાન, તથા કેવલજ્ઞાન એ પાંચ જ્ઞાન સમ્યકત્વ આશ્રયીને કહ્યાં છે, એની સાથે મતિઅજ્ઞાન, શ્રુતઅજ્ઞાન તથા વિભંગઅજ્ઞાન એ ત્રણુ અજ્ઞાન મિથ્યાત્વાશ્રયી છે, તે લેતાં આઠની સંખ્યા થાય છે. એમાંનું ગમે તે એક અથવા અધિક જ્ઞાન જેમાં હોય, વળી દર્શન તે ચક્ષુ, અચક્ષુ, અવધિ તથા કેવલ, એ ચાર પ્રકારના દર્શનમાંનું ગમે તે એક અથવા અધિક દર્શન જેમાં હોય, તથા ચારિત્ર તે સામાયિક, છેદોપસ્થાપનીય, પરિહારવિશુદ્ધિ, સૂક્ષ્મસંપરાય, યથાખ્યાત, દેશવિરતિ તથા અવિરતિ, એ સાત પ્રકારના હિંસાદિક અશુભ પરિણામથી નિવૃતિ તથા વ્યવહારથી ક્રિયાનિરોધરૂપ ચારિત્રમાંનું ગમે તે એક અથવા અધિક ચારિત્ર હોય તથા તપ બે પ્રકારનું કહ્યું છે, એક દ્રવ્યથી, એના બાર ભેદ છે. તેનાં નામ નિર્જરા તત્વમાં કહેવાશે. બીજું ઈચ્છાનિરોધરૂપ ભાવથી. એમાંનું ગમે તે એક અથવા અધિક તપ જેમાં હોય તેમજ કરણુ તથા લબ્ધિરૂપ

વ્યવહાર વિસ્તાર નયે કરી ૫૬૦ ભેદ અજીવતત્વના કહે છે.

(૧) ધર્માસ્તિકાય—દ્રવ્યથકી એક, ૨ ક્ષેત્રથકી આખા લોક પ્રમાણે, ૩ કાળથકી અનાદિ અનંત, ૪ ભાવથકી અવર્ણે અગંધે, અરસે, અફાસે, અમૂર્તિ, ૫ ગુણથકી ચલણ સહાય, ૬ અધર્માસ્તિકાય—દ્રવ્યથકી એક, ૭ ક્ષેત્રથકી આખા લોક પ્રમાણે,

તેમ સ્થિત પરિણમ્યા જીવ પુદ્ગળને અધર્માસ્તિકાયનો આધાર. ૩ જેમ ઓરડામાં એક દીવાની જ્યોતિના પરમાણુ સમાય છે અને હજાર દીવાની પ્રભા પણ સમાય તેમ આકાશાસ્તિકાયના પરમાણુ રહે છે. ૪ જેમ કોઈક બાળક જન્મ્યો હોય, તે બાલ્યાવસ્થાવાળો થાય, પછી યુવાન થાય, પછી વૃદ્ધ થાય, જોકે જીવ તો સદાય સરખો છે, પણ બાળ, યુવાન તથા વૃદ્ધનો કરનાર કાળ છે.

પુદ્ગલદ્રવ્યનું ઔપાધિક લક્ષણ કહે છે.

સચિત્ત, અચિત્ત અને મિશ્ર એ ત્રણ પ્રકારમાં ગમે તે પ્રકારનો શબ્દ, અંધકાર તથા રત્ન પ્રમુખનો પ્રકાશ તથા ચંદ્રમા પ્રમુખની જ્યોતિ તથા છાયા અને સૂર્ય પ્રમુખનો આતાપ, વર્ણ, ગંધ, રસ, સ્પર્શ એવા ગુણોવાળો દ્રવ્ય અને ૧૪ ચૌદ રાજલોકમાં વ્યાપક, સંખ્યાત પ્રદેશી, અસંખ્યાત પ્રદેશી તથા અનંત પ્રદેશોનો પુંજ, ગલન સ્વભાવવાળો એવો અખંડ પુદ્ગલાસ્તિકાયરૂપ સ્કંધ, તે સ્કંધનો એક ભાગ અથવા કંઈ પણ ન્યૂન ભાગરૂપ દેશ તથા જે કેવળીના બુદ્ધિએ પણ એક ભાગના બે ભાગ થઈ શકે નહિ, એવો અતિસૂક્ષ્મ સ્કંધનો અંતિમ ભાગ નિર્વિભાજ્યરૂપ તે પ્રદેશ, તેનીજ જ્યારે સ્કંધથી ભિન્ન કલ્પના થાય ત્યારે તે પરમાણુ કહેવાય છે. એ પુદ્ગલોનું નિશ્ચયપણે લક્ષણ છે.

કાળદ્રવ્યના ભેદ દર્શાવે છે.

એક ક્રોડ, સડસઠ લાખ, સત્યોતેર હજાર, બસેં અને સોળ ઉપર એટલી આવલિકાએ એક મુહૂર્ત થાય છે. એનો ભાવાર્થ કહે છે—આંખના એક ફરકારા અથવા એક ચપટી વગાડતાં વા [illegible] વસ્ત્ર [illegible] વખતે એક તરુણી [illegible] તથા [illegible] સમુદ્રને [illegible] એક [illegible] લાગે છે, એટલા વખતમાં અસંખ્યાતા સમય [illegible], એટલે [illegible] અથવા [illegible] સૂક્ષ્મ [illegible] હોય છે. [illegible]

૮ કાળથકી અનાદિ અનંત, ૯ ભાવથકી અવર્ણે અગંધે અરસે અફાસે અમૂર્તિ, ૧૦ ગુણથકી સ્થિર સ્હાય, ૧૧ આકાશાસ્તિકાય—દ્રવ્યથકી એક, ૧૨ ક્ષેત્રથકી લોકાલોક પ્રમાણે, ૧૩ કાળથકી અનાદિ અનંત, ૧૪ ભાવથકી અવર્ણે અગંધે અરસે અફાસે અમૂર્તિ, ૧૫ ગુણથકી અવગાહનાદાન, ૧૬ કાળ—દ્રવ્યથકી અનેક, ૧૭ ક્ષેત્રથકી અઢીદ્વીપ પ્રમાણે, ૧૮ કાળથકી અનાદિ અનંત, ૧૯ ભાવથકી અવર્ણે અગંધે અરસે અફાસે અમૂર્તિ, ૨૦ ગુણથકી વર્તના લક્ષણ; એ વીશ અને ઉપર જે અરૂપી અજીવના દશ ભેદ કહ્યા તે મળી કુલ ૩૦ ભેદ અરૂપી અજીવના જાણવા.

વિભાગ થઇ શકે નહિ, જેનો ભુત અને ભવિષ્યવિષે વિચાર થાય નહિ, એટલે વસ્ત્ર અથવા પત્ર ફાડતા પ્રથમ વર્તમાન કાળરૂપ અતિ સૂક્ષ્મ કાળનું ઉલ્લંઘન થઇને તે ક્યારે ભૂતકાળ થયો? ક્યો વર્તમાનકાળ છે? અને ક્યો ભવિષ્યકાળ થવા યોગ્ય છે? તેનું અનુમાન થઇ શકે નહિ. તેને સર્વે લઘુકાળરૂપ સમય કહે છે. એવા અસંખ્યાત સમયને આવલીકા કહે છે. એવી બસેંને છપ્પન આવલીએ એક ક્ષુલ્લક ભવ હોય છે. એ કરતાં બીજો કોઇ પણ નાના ભવની કલ્પના થઇ શકે નહિ. એવા કાંઇક અધિક સત્તર ક્ષુલ્લક ભવમાં એક શ્વાસોશ્વાસરૂપ પ્રાણની ઉત્પત્તિ હોય છે. એવા સાત પ્રાણોત્પત્તિ કાળને એક સ્તોક કહે છે. એવા સાત સ્તોક સમયે એક લવ હોય છે. એવા સત્યોતેર લવ બે ઘડીરૂપ એક મૂહૂર્ત હોય છે.

ત્રીશ મુહૂર્તે એક અહોરાત્રરૂપ દિવસ થાય છે. પંદર અહોરાત્રિયે પખવાડીઉં થાય છે, બે પખવાડિયે એક મહિનો થાય છે, બાર મહિને એક વર્ષ થાય છે, તેમજ અસંખ્યાતા વર્ષે એક પલ્યોપમ થાય, તેવા દશ કોડાકોડી પલ્યોપમે ૧ સાગરોપમ થાય, તેવા દશ કોડાકોડી સાગરોપમે ૧ ઉત્સર્પિણી અને બીજા દશ કોડાકોડી સાગરોપમે ૧ અવસર્પિણી થાય, એ બે મળી વીશ કોડાકોડી સાગરોપમે એક કાળચક્ર થાય, એવા અનંત કાળ ચક્રે એક પુદ્ગલ પરાવર્તન થાય. એ સર્વ મનુષ્ય લોકમાં વ્યવહારથી કાળ જાણવો:

[illegible] જે કાળના ભેદ કહ્યા તેવી [illegible] બીજા પણ કાળના ભેદ પણા છે, જેમ કે બે માસે એક ઋતુ થાય છે [illegible] ઋતુએ એક અયન, બે અયને એક વર્ષ, પાંચ [illegible] એક [illegible] લાખ વર્ષે એક [illegible], તે એક [illegible] થાય છે

૫૩૦ ભેદ રૂપી અજીવના કહે છે તેમાં વર્ણ ૫-૧ કાળો, ૨ લીલો, ૩ રાતો, ૪ પીળો. ૫ ધોળો. એકેકા વર્ણમાં વીશ વીશ ભેદ લાભે, તે ૨ ગંધ, ૫ રસ, ૫ સંઠાણ, ૮ સ્પર્શ એ મળી વીશ ને પાંચેમાં થઈને સો થયા.

બે ગંધ—૧ સુરભી ગંધ, ૨ દુરભી ગંધ, એકેકા ગંધમાંહી ત્રેવીશ ત્રેવીશ ભેદ લાભે. ૫ વર્ણ, ૫ રસ, ૫ સંઠાણ, ૮ સ્પર્શ એ ત્રેવીશ. બન્નેમાં મળી છેંતાલીશ ભેદ જાણવા.

પાંચ રસ—૧ તીખો, ૨ કડવો, ૩ કસાયલો, ૪ ખાટો, ૫ મીઠો, એકેકા રશમાં વીશ વીશ ભેદ લાભે, ૫ વર્ણ, ૨ ગંધ, ૫ સંઠાણ, ૮ સ્પર્શ; એ મળી વીશ ને પાંચેમાં થઈ સો થયા.

પાંચ સંઠાણ—૧ પરિમંડળ સંઠાણ, ૨ વટ સંઠાણ, ૩ ત્રંસ, ૪ ચઉંરસ, ૫ આયાત સંઠાણ એ પાંચ. એકેકા સંઠાણમાં વીશ વીશ ભેદ લાભે. ૫ વર્ણ, ૨ ગંધ, ૫ રસ, ૮ સ્પર્શ એ મળી વીશ ને પાંચેમાં થઈને સો થયા.

આઠ સ્પર્શ—૧ ખરખરો, ૨ સુંહાળો, ૩ ભારે, ૪ હળવો, ૫ ટાઢો, ૬ ઉન્હો, ૭ ચોપડયો, ૮ લુખો, એ આઠ. એકેકા સ્પર્શમાં ત્રેવીશ ત્રેવીશ ભેદ લાભે. ૫ વર્ણ, ૨ ગંધ, ૫ રસ, ૫ સંઠાણ, ૬ સ્પર્શ એ ત્રેવીશ ભેદ લાભે. ખરખરામાં ખરખરો ને સુંહાળો બે વર્જવા. એમ બબે સ્પર્શ વર્જવા. એમ ત્રેવીશને આઠે ગુણતા ૧૮૪ થયા. એ સર્વે મળીને ૫૩૦ ભેદ રૂપી અજીવના કહ્યા. એમ સઘળા મળીને કુલ ૫૬૦ ભેદ અજીવના જાણવા. ઇતિ અજીવતત્વ.

૩ પુણ્યતત્વ.

શુભ કમાણીયે કરી, શુભ કર્મના ઉદયે કરી, જેનાં ફળ આત્માને ભોગવતાં મીઠાં લાગે તેને પુણ્યતત્વ કહીએ.

નવ ભેદે પુણ્ય ઉપરાજે તે કહે છે. ૧ અન્નપુન્ને, ૨ પાણપુન્ને, ૩ લયણપુન્ને,[1] ૪ સયણપુન્ને,[2] ૫ વત્થપુન્ને,[3] ૬ મનપુન્ને, ૭ વચનપુન્ને, ૮ કાયપુન્ને, ૯ નમસ્કારપુન્ને, એ નવ ભેદ પુણ્ય

૧ સ્થાનક આદિ ૨ શય્યા પાટ, પાટલા આદિ. ૩ વસ્ત્ર.

ઉપરાંત. તેનાં શુભ ફળ ૪૨ ભેદે ભોગવે તે કહે છે.

૧. શાતા વેદનીય—સુખને અનુભવ કરાવે. ૨ ઉંચ ગોત્ર. ૩ મનુષ્ય ગતિ. ૪ મનુષ્યાનુ પુર્વી—મનુષ્યના ભવ બાંધવા. ૫ દેવતાની ગતિ. ૬ દેવાનું પુર્વી—દેવતાના ભવ બાંધવા. ૭ પંચેંદ્રિયની ગતિ. ૮ ઉદારિક શરીર—ઉદારિક શરીર યોગ્ય પુદગલ ગ્રહણ કરીને તથા તેને શરીરપણે પરિણમાવીને જીવ પોતાના પ્રદેશની સાથે મેળવે તે મનુષ્ય તિર્યંચનું શરીર. ૯ વૈક્રેય શરીર—બે પ્રકારનું છે. ૧ ઓપપાતિક તે દેવતા તથા નારકીને હોય. ૨ લબ્ધી પ્રત્યયી તે તિર્યંચ તથા મનુષ્ય લબ્ધીવંતને હોય છે. ૧૦ આહારક શરીર—ચૌદ પુર્વધારી મુનીરાજ તિર્થંકરની રૂધી પ્રમુખ જેવાને અર્થે એક હાથ પ્રમાણ દેહ કરે છે તે. ૧૧ તેજસ શરીર—આહારનું પચન કરનાર તથા તેજુલેશ્યાને હેતુ આ સર્વે સંસારી જીવને હોય છે. ૧૨ કાર્મણ શરીર—કર્મના પરમાણુ આત્મપ્રદેશની સાથે મળ્યાં છે તેજ જાણવું. આ શરીર પણ સંસારી સર્વે જીવને હોય છે. ૧૩ ઉદારિકનાં અંગ ઉપાંગ—ઉદારિક શરીરના સઘળા અવયવો પામવા. ૧૪ વૈક્રેયનાંઅંગઉપાંગ. ૧૫ આહારકના અંગ ઉપાંગ. ૧૬ વજ્રઋષભનારાચસંઘયણ—લોહાના જેવું ઘણુંજ મજબુત સંઘયણ. ૧૭ સમચઉરંસસંઠાણ—પલાંઠીવાળી બેસતાં ચારે બાજુ સરખી આકૃતિ થાય અને પોતાના અંગુલ પ્રમાણે ૧૦૮ અંગુલ પ્રમાણ શરીર બરાબ તે. ૧૮ શુભ વર્ણ. ૧૯ શુભ ગંધ. ૨૦ શુભ રસ. ૨૧ શુભ સ્પર્શ. ૨૨ અગુરૂ લઘુ નામ—મધ્યમ વજનદાર શરીરની પ્રાપ્તિ થાય એટલે લોહાની પેંઠે અતિ ભારે નહિ અને કપાસની પેઠે અતિ હલકું નહિ અને મધ્યમ પરિણમી હોય. ૨૩ પરાઘાત નામ—બીજા બળવાન જે અતિ દુઃસહનીય છતા પોતે ગમે તેવા બળીઆને જીતવા સમર્થ થાય એવા બળની પ્રાપ્તિ થાય તે. ૨૪ ઉસ્વાસ નામ—સુખેથી શ્વાસોચ્છ્વાસ લઇ શકાય. ૨૫ આતાપ નામ—સૂર્યના બિંબના પેઠે પરને તાપ ઉત્પન્ન કરવાના હેતુરૂપ તેજયુક્ત શરીરની પ્રાપ્તિ થાય. ૨૬ ઉદ્યોત નામ—ચંદ્રબિંબની માફક શીતળતા ઉત્પન્ન કરનાર. ૨૭ શુભ ચાલવાની ગતિ. ૨૮ નિર્માણનામ—પોતાના અંગના સર્વે અવયવો યોગ્ય સ્થળે ગોઠવી શકે તે, ૨૯ ત્રસનામ. ૩૦ બાદર નામ. ૩૧ પર્યાપ્તા નામ. ૩૨ પ્રત્યેક નામ. ૩૩ સ્થિર નામ. ૩૪ શુભ નામ. ૩૫ સૌભાગ્ય નામ. ૩૬ સુસ્વર નામ. ૩૭ આદેય નામ. ૩૮ જસોકીર્તિ નામ. ૩૯ દેવતાનું આઉખું. ૪૦ મનુષ્યનું આઉખું. ૪૧ તિર્યંચનું

આઉખું લુગલવત્. ૪૨ તીર્થંકર નામ કર્મ; એમ બેંતાલીસ ભેદ પુણ્યના જાણવા. ઇતિ પુણ્યતત્વ.

૪ પાપતત્વ.

અશુભ કરણીયે કરી, અશુભ કર્મના ઉદયે કરી, જેનાં ફળ આત્માને ભોગવતાં કડવાં લાગે તેને પાપતત્વ કહીએ.

અઢાર પ્રકારે પાપ ઉપરાજે તે કહે છે.

૧ પ્રાણાતિપાત, ૨ મૃષાવાદ, ૩ અદત્તાદાન, ૪ મૈથુન, ૫ પરિગ્રહ, ૬ ક્રોધ, ૭ માન, ૮ માયા, ૯ લોભ, ૧૦ રાગ, ૧૧ દ્વેષ, ૧૨ કલહ, ૧૩ અભ્યાખ્યાન, ૧૪ પૈશુન્ય, ૧૫ પરપરીવાદ, ૧૬ રતિ અરતિ, ૧૭ માયામોસો, ૧૮ મિછાદંસણસલ્ય એ અઢાર પ્રકારે પાપ ઉપરાજે. તે બ્યાશી પ્રકારે ભોગવે. તે નીચે મુજબ.

૧ મતિજ્ઞાનાવરણીય—પાચ ઈંદ્રિય તથા મનોદ્વારાએ જે નિયત વસ્તુનું જ્ઞાન થાય એવા મતિજ્ઞાનનું આચ્છાદન, એટલે બુદ્ધિ નિર્મળ ન હોય. શ્રુતજ્ઞાનાવરણીય—શ્રુતજ્ઞાન પામે નહિ, ૩ અવધીજ્ઞાનાવરણીય-ઇંદ્રિયાદિકની અપેક્ષા વિના આત્મદ્રવ્યને સાક્ષાત રૂપી દ્રવ્યને જાણવાનું જે જ્ઞાન તે પામે નહિ. ૪ મનપર્જવજ્ઞાનાવરણીય—સંજ્ઞી પંચેદ્રિના મનોગત ભાવ જાણવાનું જ્ઞાન પામે નહિ. ૫ કેવળજ્ઞાનાવરણીય—પૂર્વોક્ત ચાર જ્ઞાન રહિત જે એકલુ નિરાવરણ જ્ઞાન હોય એવા કેવળજ્ઞાનનું આચ્છાદાન એટલે કેવળજ્ઞાન પામે નહિ. ૬ દાનાંતરાય—છતી શક્તિએ દાન આપી શકે નહિ. ૭ લાભાંતરાય—લાભ મેળવી શકે નહિ. ૮ ભોગાંતરાય—ભોગ ભોગવી શકે નહિ. ૯ ઉપભોગાંતરાય—વારંવાર ભોગ ભોગવી શકે નહિ. ૧૦ વીર્યાંતરાય—પોતાનુ બળ ફોરવી શકાય નહિ. ૧૧ નિદ્રા—સુખેથી જાગૃત થાય તેવી ઉંઘ. ૧૨ નિદ્રા નિદ્રા—દુઃખથી જાગૃત થાય તેવી ઉંઘ. ૧૩ પ્રચલા—ઉભતાં બેસતાં નિદ્રા આવ્યા કરે. ૧૪ પ્રચલાપ્રચલા—ચરતાં ફરતાં નિદ્રા આવે. ૧૫ થીણદ્ધિનિદ્રા—દિવસનું ચિંતવેલું કાર્ય રાત્રે ઉંઘમાં ને ઉંઘમાં કરી આવે તે, આ નિદ્રાવાળો વાસુદેવના અર્ધ બળયુક્ત હોય છે તે નરકગામી સમજવો. ૧૬ ચક્ષુદર્શનાવરણીય. ૧૭ અચક્ષુદર્શનાવરણીય. ૧૮ અવધિદર્શનાવરણીય. ૧૯ કેવળદર્શનાવરણીય. ૨૦ નીચ ગોત્ર. ૨૧ અશાતાવેદનીય. ૨૨ મીથ્યાત્વમોહનીય. ૨૩ સ્થાવરપણું. ૨૪ સુક્ષ્મપણું. ૨૫ અપાર્યાપ્તપણું. ૨૬ સાધારણપણું. ૨૭ અસ્થિરનામ—શરીર હલ્યા કરે. ૨૮ અશુભનામ. ૨૯ દુર્ભાગ્યનામ. ૩૦ દુઃસ્વરનામ. ૩૧ અના-

દેશનામ—તેના બોધ કોઈ માને નહી. ૩૨ અજશોકીર્તિનામ. ૩૩ નરકની ગતિ. ૩૪ નરકનું આઉખું. ૩૫ નરકાનુપૂર્વી. ૩૬ અનંતાનુબંધી ક્રોધ—અનંતો સંસાર બંધાય તેવો જીવતાં સુધી ક્રોધ રહે તે. ૩૭ અનંતાનુબંધી માન. ૩૮ અનંતાનુબંધી માયા. ૩૯ અનંતાનુબંધી લોભ. ૪૦ અપચ્ચખાણાવરણીય ક્રોધ—એક વરસ સુધી રહે એવો ક્રોધ. ૪૧ અપચ્ચખાણાવરણીય માન. ૪૨ અપચ્ચખાણાવરણીય માયા. ૪૩ અપચ્ચખાણાવરણીય લોભ. ૪૪ પચ્ચખાણાવરણીય ક્રોધ—ચાર માસ સુધી રહે તે. ૪૫ પચ્ચખાણાવરણીય માન. ૪૬ પચ્ચખાણાવરણીય માયા. ૪૭ પચ્ચખાણાવરણીય લોભ. ૪૮ સંજલનો ક્રોધ—પંદર દિવસ સુધી રહે તે. ૪૯ સંજલનો માન. ૫૦ સંજલની માયા. ૫૧ સંજલનો લોભ. ૫૨ હાસ્ય. ૫૩ રતિ. ૫૪ અરતિ. ૫૫ ભય. ૫૬ શોક. ૫૭ દુગંછા—અણગમતો. ૫૮ સ્ત્રીવેદ. ૫૯ પુરૂષવેદ. ૬૦ નપુંસકવેદ. ૬૧ તિર્યંચની ગતિ. ૬૨ તિર્યંચની અનુપૂર્વી. ૬૩ એકેંદ્રિયપણું. ૬૪ બેઇંદ્રિયપણું. ૬૫ તેઇંદ્રિયપણું. ૬૬ ચૌરેંદ્રિયપણું. ૬૭ અશુભ ચાલવાની ગતિ. ૬૮ ઉપઘાત નામકર્મ—કોઇનો ઘાત કરવા જતા પોતાનોજ ઘાત થાય. ૬૯ અશુભ વર્ણ. ૭૦ અશુભ ગંધ. ૭૧ અશુભ રસ. ૭૨ અશુભ સ્પર્શ. ૭૩ ઋષભનારાચ સંઘયણ—બે પાસા મર્કટબંધ અને ઉપર પાટો એ બે હોય તે. ૭૪ નારાચ સંઘયણ—મર્કટબંધજ હોય તે. ૭૫ અર્ધનારાચ સંઘયણ—એક પાસું મર્કટબંધ હોય તે. ૭૬ કીલકુ સંઘયણ—માંહોમાંહે હાડકા અને ખીલીનો બંધ હોય તે. ૭૭ છેવઠ્ઠ સંઘયણ—ખીલી ન હોય અને હાડકાં માંહોમાંહે અડાડી રાખ્યા હોય તે. ૭૮ નીગોહ પરિમંડળ સંઠાણ—વડવૃક્ષની પેઠે નાભિના ઉપર સુલક્ષણયુક્ત અને નીચે નિર્લક્ષણયુક્ત હોય તે. ૭૯ સાદિ સંઠાણ—નાભિની નીચેનું અંગ સારૂં અને ઉપરનું અંગ નરસું હોય તે. ૮૦ વામન સંઠાણ—ઉદર લક્ષણોપેત અને હાથ, પગ, માથું ઇત્યાદિ પ્રમાણ રહિત હોય તે. ૮૧ કુબ્જ સંઠાણ—હાથ, પગ, માથું, ઇત્યાદિ પ્રમાણોપેત અને ઉદર પ્રમુખ હીન હોય તે. ૮૨ હુંડ સંઠાણ—સર્વ અવયવ અશુભ હોય તે. એ બ્યાશી ભેદ પાપતત્વના જાણવા.

૫ આશ્રવતત્વ.

અવ્રત ને અપચખાણે કરી, વિષય કષાયને સેવવે કરી, આત્મારૂપ તળાવને વિષે, ઈંદ્રિયાદિક ઘરનાળે છિદ્ર કરી, કર્મ પાપરૂપ જળનો પ્રવાહ આવે, તેને આશ્રવતત્વ કહીએ.

આશ્રવતત્વના સામાન્ય પ્રકારે વીશ ભેદ કહે છે.

૧ મિથ્યાત્વ તે આશ્રવ, ૨ અવ્રત તે આશ્રવ, ૩ પ્રમાદ તે આશ્રવ, ૪ કષાય તે આશ્રવ, ૫ અશુભજોગ તે આશ્રવ, ૬ પ્રાણાતિપાત તે આશ્રવ, ૭ મૃષાવાદ તે આશ્રવ, ૮ અદત્તાદાન તે આશ્રવ, ૯ મૈથુન તે આશ્રવ, ૧૦ પરિગ્રહ તે આશ્રવ, ૧૧ શ્રોતેંદ્રિય અસંવરે તે આશ્રવ, ૧૨ ચક્ષુઇંદ્રિય અસંવરે તે આશ્રવ, ૧૩ ઘ્રાણેંદ્રિય અસંવરે તે આશ્રવ, ૧૪ રસેંદ્રિય અસંવરે તે આશ્રવ, ૧૫ સ્પર્શેદ્રિય અસંવરે તે આશ્રવ, ૧૬ મન અસંવરે તે આશ્રવ, ૧૭ વચન અસંવરે તે આશ્રવ, ૧૮ કાયા અસંવરે તે આશ્રવ. ૧૯ ભંડ ઉપગરણ ઉપધી જેમ તેમ લીયે મૂકે તે આશ્રવ, ૨૦ શુચી કુશગ્ગ કરે તે આશ્રવ[1].

વિશેષે ૪૨ ભેદ કહે છે.

૫ આશ્રવ[2], ૫ ઇંદ્રિય મોકળી મૂકે, ૪ કષાય અને ૩ અશુભજોગ એ મળી ૧૭ ને ૨૫ ક્રિયા તે નીચે પ્રમાણે—

૧ કાયિકી ક્રિયા--કાયાને અજતનાએ પ્રવર્તાવે. ૨ અધિકરણકી ક્રિયા--હથીઆરોથી જીવનું દહન થાય તે. ૩ પાઉસિઆ—જીવ અજીવ ઉપર દ્વેષ રાખવાથી. ૪ પારીતાવણીઆ--પોતાને તથા પરને પરિતાપ ઉપજાવવો તે. ૫ પાણાઇવાય--જીવ હિંસા. ૬ આરંભીઆ--કર્ષણ પ્રમુખ ઉત્પત્તિ કરવી અથવા કરાવવી તે. ૭ પરિગહીયા—ધનધાન્યાદિ પરિગ્રહ મેળવી મોહ કરવો તે. ૮ માયાવતિયા—કપટથી કોઇને ઠગવું તે. ૯ અપચ્ચખાણવતિયા—કોઇ જાતના પચ્ચખાણ કર્યાવગર લાગે તે. ૧૦ મિછાદંસણવતિયા--જિનવચન અણસદહતો થકો જે વિપરીત પ્રરૂપણા કરતા લાગે તે. ૧૧ દિઠીયા—કૌતુકે કરી નજરે જોવું તે. ૧૨ પુઠીયા—રાગને વશી કરીને સ્ત્રી, પુરૂષ, ગાય, બળદ, વસ્ત્ર પ્રમુખને સ્પર્શ કરતાં તથા કાંઇ પ્રશ્ન પુછતાં લાગે તે. ૧૩ પાડુચીયા—કોઇને ઘેર મોટી સાહેબી દેખી દ્વેષથી માઠી ચિંતવના કરવાથી લાગે તે. ૧૪ શામતોવણીયા—પોતાના અશ્વ પ્રમુખને જોવા આવેલ માણસો પ્રશંસા કરે તેથી હર્ષ થાય તથા ઘી, દૂધ, દહીં, તેલ વગેરેના વાસણ ઉઘાડા મુકવાથી જીવ હિંસા થાય તેથી લાગે તે. ૧૫ નેસથીયા—રાજાદિકના આદેશથી યંત્રશસ્ત્રાદિકનું જે

૧ દાભની અણી ઉપર પાણી રહે તેટલું પાપ કરે તે. ૨ પાંચ વ્રતના.

આરંભ કરવું અથવા શસ્ત્ર કરાવવા, વાવ, કુવા, ખોદાવવાથી લાગે તે. ૧૬ સાહથીયા—પોતાને હાથે અથવા બીજાથી જીવહિંસા કરાવે તથા અભિમાનથી પોતાને હાથે કરે તે. ૧૭ આણવણીયા—કોઇ પાસે વસ્તુ મગાવવાથી ૧૮ વિદારણીયા—જીવ અજીવને કાપવાથી. ૧૯ અણાભોગી—ઉપયોગ વિના શુન્ય ચિત્તે કાંઇ વસ્તુ લેવી મુકવી અથવા ઉઠતાં બેસતાં લાગે તે ૨૦ અણવકંખવતિયા—આ લોક પરલોકથી વિરુદ્ધ કાર્ય કરવાથી લાગે તે. ૨૧ અનાપઉગી—ઉપયોગ ન રાખવાથી લાગે તે. ૨૨ સામુદાણી—સમુદાય એટલે ઘણા જણ મળી કોઇ કાર્ય કરતાં લાગે તે. ૨૩ પેજવતિયા—પ્રીતિને લીધે લાગે તે. ૨૪ દોસવતિયા—ક્રોધ કરવાથી લાગે તે. ૨૫ ઇરિયા વહિયા ક્રિયા—હાલતાં ચાલતાં લાગે તે. એ પચ્ચીશ અને ઉપર સત્તર કહ્યા તે મળી ૪૨ ભેદ આશ્રવતત્વના જાણવા.

૬ સંવરતત્વ.

જીવરૂપ તળાવને વિષે કર્મરૂપ જળ આવતાં, વ્રત પચ્ચખાણાદિક દ્વાર દેવે કરી રોકીએ તેને સંવરતત્વ કહીયે.

સંવરતત્વના સામાન્ય પ્રકારે વીશ ભેદ કહે છે.

૧ સમકિત તે સંવર, ૨ વ્રત પચ્ચખાણ તે સંવર, ૩ અપ્રમાદ તે સંવર, ૪ અકષાય તે સંવર, ૫ શુભજોગ તે સંવર, ૬ જીવ દયા પાળવી તે સંવર, ૭ સત્ય વચન બોલવું તે સંવર, ૮ દત્તવ્રત ગ્રહણ કરવું તે સંવર, ૯ શિયળ પાળવું તે સંવર, ૧૦ અપરિગ્રહ તે સંવર, એ દશ. ૫ ઇંદ્રિય, ૩ જોગ, એ મળી આઠનું સંવરવું તે સંવર, એ મળી અઢાર. ૧૯ ભંડ ઉપગરણ ઉપધિ જતનાએ લીયે મુકે તે સંવર, ૨૦ શુચિ કુસગ્ગ ન કરે તે સંવર, એ વીશ ભેદ કહ્યા.

વિશેષે ૫૭ ભેદ કહે છે.

૧ ઇરિયાસુમતિ—જયણા રાખી ઉપયોગ સહિત ધુંસરા પ્રમાણે જમીન નજરે જોઇ ચાલવું તે. ૨ ભાષાસુમતિ—સમ્યક પ્રકારે નિરવદ્ય ભાષા બોલવી. ૩ એષણાસુમતિ—સમ્યક પ્રકારે નિર્દોષ આહાર, વસ્ત્ર, પાત્ર વગેરે ભિક્ષાની ગવેષણા કરવી. ૪ આયાણભંડ મતનિખેવણાસુમતિ—જતનાએ લેવું મુકવું તે. ૫ ઉચ્ચાર પાસવણ ખેલજલ સંઘાણ પારિઠાવણીયા સુમતિ—પરઠવવાની વસ્તુ જતનાએ પરઠવવી તે. એ પાંચ

સુમતિ તથા ૧ મનગુપ્તિ—મન ગોપાવવું. ૨ વચનગુપ્તિ—વચન ગોપાવવું. ૩ કાયગુપ્તિ—કાયા ગોપાવવી. એ આઠ પ્રવચન માતા આદરવા તથા બાવીશ પરીસહ (ઉપસર્ગ) સહન કરવા તે કહે છે.

૧ ક્ષુધાનો—ભુખનો. ૨ તૃષાનો—તરસનો. ૩ શીતનો—ટાઢનો. ૪ ઉષ્ણનો—તડકાનો. ૫ દંસમસનો—ડાંસ મચ્છર કરડવાનો. ૬ અચેલનો—ફાટા તુટા વસ્ત્રનો. ૭ અરતિનો—દુઃખનો. ૮ સ્ત્રીનો—સ્ત્રી જોવાનો. ૯ ચરીયાનો—ચાલવું. ૧૦ બેસવાનો—બેસી રહેવું પડે. ૧૧ સેજાનો—રહેવાના સ્થાનકનો. ૧૨ આક્રોશવચનનો—આકરાં વચન સાંભળવા પડે તેનો. ૧૩ વધનો—માર ખાવો પડે. ૧૪ જાચવાનો—માગવાનો. ૧૫ અલાભનો—કોઈ વસ્તુની ઈચ્છા થતાં તે વસ્તુ ન મળે. ૧૬ રોગનો—રોગ આવ્યે થકે આર્તધ્યાન કરવાનો. ૧૭ તૃણસ્પર્શનો—તૃણ ડાભ વગેરેના સ્પર્શથી દુઃખ થાય તે. ૧૮ મેલનો—મેલને દૂર કરવાની ઈચ્છાથી ન્હાવાનો. ૧૯ સત્કાર પુરસ્કારનો—આદર સત્કાર માગવાનો. ૨૦ પ્રજ્ઞાનો—જ્ઞાનના ગર્વનો. ૨૧ અજ્ઞાનનો—અજાણ્યાનો. ૨૨ દંસણનો—સમકિત, સૂક્ષ્મ વિચાર સાંભળીને ધર્મ ઉપર અસદ્દહણા કરવાનો. એ મળી કુલ બાવીશ થયા. તથા દશ પ્રકારનો યતિધર્મ આરાધવો તે કહે છે.

૧ ખંતી—ક્ષમા, ક્રોધનો અભાવ. ૨ મુત્તિ—નિર્લોભતા. ૩ અજ્જવે—કપટ રહિતપણું. ૪ મદ્દવ—માનનો ત્યાગ. ૫ લાઘવે અથવા સૌચ—[illegible] ૬ સચ્ચે—સત્ય બોલવું સાચું. ૭ સંજમે—[illegible] ૮ તવે—[illegible] નિરેચ્છ [illegible] ૯ ચીઆએ અથવા આકિંચણ્યું—[illegible] પરિગ્રહ [illegible] ૧૦ બંભચેરવાસે—મૈથુનનો ત્યાગ એ દશ.

બાર ભાવના ભાવવી તે કહે છે. ૧ અનિત્યભાવના—[illegible] ૨ અશરણભાવના—[illegible] ૩ સંસારભાવના—[illegible] ૪ એકત્વભાવના—[illegible] ૫ અન્યત્વભાવના—[illegible]

૬ અશુચિભાવના—રસ, રુધિર, માંસ, મેદ, અસ્થિ, મજ્જા, વીર્ય, મૂત્ર તથા આંતરડાં પ્રમુખે કરી આ શરીર બનેલું છે અને જેનાં નવ દ્વાર સદા વહેતાં રહે છે. એ શરીર કોઇ કાળે પણ પવિત્ર થવાનું નથી એવી ભાવના. ૭ આશ્રવભાવના—પાંચ આશ્રવે કરી પાપ બંધાય છે અને તેથી જીવ દુઃખ ભોગવે છે તેનો વિચાર. ૮ સંવરભાવના—સત્ય પચ્ચખાણથી આશ્રવ રોકવો અને સંવર આદરવો. ૯ નિર્જરાભાવના—બાર પ્રકારને તપે કરી કર્મને ખપાવવું અર્થાત્ પૂર્વના સંચેલા કર્મનું સોડવું તે. ૧૦ લોકભાવના—લોકનું સ્વરૂપ ચિંતવવું તથા આ જીવે સર્વ લોક સ્પર્શી મૂક્યો છે. ૧૧ બોધભાવના—યથા પ્રવૃત્તિ કરણને યોગે કરી આ કામ નિર્જરાવડે પુણ્યના પ્રયોગે મનુષ્યભવ, આર્ય દેશ, નિરોગીપણું તથા ધર્મશ્રવણબુદ્ધિ પ્રાપ્તિ થઇ તથાપિ સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત થવું દુર્લભ છે એવી ભાવના કરવી તે. ૧૨ ધર્મભાવના—દુસ્તર સંસાર સમુદ્રમાંથી પ્રવહણ સમાન તે શ્રી જિનપ્રણીત દશવિધ ક્ષમાદિક શુદ્ધ ધર્મ તથા જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર એ રત્નત્રયાત્મક ધર્મ પામવો તે દુર્લભ તેમજ તે ધર્મના સાધક અરિહંતાદિ દેવો પામવા તે પણ દુર્લભ છે એવી ભાવના કરવી. એ બાર.

પાંચ પ્રકારના ચારિત્ર—૧ સામાયિક, ૨ છેદોપસ્થાપનીય, ૩ પરિહાર વિશુદ્ધ, ૪ સૂક્ષ્મસંપરાય, ૫ જથાખ્યાત ચારિત્ર.

પહેલું સામાયિક ચારિત્ર કહે છે—સમ અને આયિક એ બે શબ્દનો એક સામાસિક શબ્દ થયો છે. સમ એટલે રાગ દ્વેષ રહિતપણાને માટે આય એટલે ગમન પ્રાપ્ત છે જેના તે સમ કહીએ, તે જ્યાં પ્રવર્તન થાય તેને સામાયિક કહેવાય છે. વળી સમ તે જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર તેનું આયિક તે લાભ જ્યાં થાય છે, એટલે જેણે કરી જ્ઞાન, દર્શન તથા ચારિત્ર એ ત્રણેના પ્રાપ્તિ થાય તેને સર્વ સાવદ્ય યોગ ત્યાગરૂપ અને નિરવદ્ય યોગ સેવનરૂપ સામાયિક કહીએ. એને સમ્યક્ ચારિત્ર પણ કહે છે. એ સામાયિક ચારિત્ર જીવને પ્રાપ્ત થયા વિના બીજા ચારિત્રોનો લાભ થાય નહિ માટે એને આદ્યમાં કહ્યું છે

બીજું છેદોપસ્થાપનીય ચારિત્ર—તે પૂર્વોક્ત સર્વ વિરતિ સામાયિક ચારિત્રનેજ ઇત્વરાદિ વિશેષપણે વિશેષીએ તે વારે શબ્દથી તથા અર્થથી નાના પ્રકારપણું પામે તે વારે છેદોપસ્થાપનીય ચારિત્ર થાય. છેદ એટલે પૂર્વ પર્યાયનો છેદ કરવો અને ઉપસ્થાપન એટલે વળી ફરીને આરોપવું. પંચ મહાવ્રતરૂપપણું જે મહાવ્રતને વિષે સ્થાપન તે છેદોપસ્થાપનીય ચારિત્ર કહીએ. [illegible]

તે નિર્જરાતત્ત્વ, બાર પ્રકારના તપના ભેદે કરી કહે છે એ-ટલે બાર પ્રકારનો તપ કરવાથી અનાદિ સંબંધ સર્વ કર્મોનું પરિશાટન થાય છે, તેનેજ નિર્જરાતત્ત્વ કહે છે.

બાર પ્રકારના તપથી કર્મોની નિર્જરા થાય છે. તે તપના બે ભેદ છે એક બાહ્યતપ અને બીજો અભ્યંતર તપ તેમાં પ્રથમ બાહ્યતપના ૬ પ્રકાર કહે છે.

૧ અનશન—આહારનો ત્યાગ, ૨ ઉણોદરી—[illegible] કરતાં [illegible] ઓછું કરવું, ૩ વૃત્તિસંક્ષેપ—[illegible] [illegible] અભિગ્રહ [illegible] ૪ રસત્યાગ—[illegible] ૫ કાયક્લેશ—[illegible] કરવું [illegible] કરવું. ૬ સંલીનતા [illegible] કરવું. [illegible] એ છ પ્રકારનો બાહ્ય તપ તે એટલાથી તથા કરવાથી એટલા એ ભેદે [illegible] મિથ્યાત્વીઓ પણ તપ કરી જાણે છે, તેને લોક પણ દેખી શકે છે. જેથી [illegible] બાહ્ય થાય અને બાહ્ય શરીરને તપાવે તેથી એ છ પ્રકારનો બાહ્ય તપ કહ્યો.

છ પ્રકારનો અભ્યંતર તપ કહે છે.

૧ પ્રાયશ્ચિત્ત—[illegible] ૨ વિનય—[illegible] ૩ વૈયાવચ્ચ—[illegible] ૪ સ્વાધ્યાય—[illegible] ૫ ધ્યાન—[illegible] ૬ [illegible] એ છ ભેદને અભ્યંતર [illegible] તપ કરી [illegible] બાર પ્રકારના તપે કરી નિર્જરાતત્ત્વ કહ્યો. [illegible]

૮ બંધતત્ત્વ.

[illegible]

બંધતત્વના ચાર ભેદ કહે છે.

૧ પ્રકૃતિબંધ—કર્મનો સ્વભાવ તથા પરિણામ. ૨ સ્થિતિ બંધ—જે કર્મની જેટલી સ્થિતિ છે તે. ૩ અનુભાગબંધ—કર્મનો તીવ્ર મંદાદિ રસ પરિણામરૂપ. ૪ પ્રદેશ બંધ—કર્મ પુદ્ગળના પ્રદેશ.

ચાર પ્રકારનો બંધ મોદકને દ્રષ્ટાંતે કહે છે.

૧ પ્રકૃતિ બંધ.

સુંઠ પ્રમુખ પદાર્થ નાખી મોદક કર્યો હોય તે વાયુ રોગનું હરણ કરે છે. જીરૂ પ્રમુખ ટાઢી વસ્તુ નાખી મોદક કર્યો હોય તે પિત્તરોગનું હરણ કરે છે, ઇત્યાદિક જે દ્રવ્યના સંયોગે કરી તે મોદક નીપનો હોય તે દ્રવ્યના ગુણાનુસાર તે મોદક વાત, પિત્ત તથા કફાદિક રોગનું હરણ કરે છે તે તેનો સ્વભાવ જાણવો. તેમ જ્ઞાનાવરણીય કર્મનો જ્ઞાન અપહારક સ્વભાવ છે. સામાન્ય ઉપયોગરૂપ જે દર્શન તેને નાશ કરવાનો દર્શનાવરણીય કર્મનો સ્વભાવ છે, અનંત અવ્યાબાધ સુખને ટાળવાનો વેદનીય કર્મનો સ્વભાવ છે, સમ્યક્ત્વ તથા ચારિત્રને ટાળવાનો મોહનીય કર્મનો સ્વભાવ છે, અક્ષય સ્થિતિને ટાળવાનો આયુ કર્મનો સ્વભાવ છે, શુદ્ધ અવગાહનાને ટાળવાનો નામ કર્મનો સ્વભાવ છે, આત્માના અગુરૂ લઘુ ગુણને ટાળવાનો ગોત્ર કર્મનો સ્વભાવ છે અને અનંત દાન, અનંત લાભ, અનંત ભોગ, અનંત ઉપભોગ તથા અનંત વીર્યને ટાળવાનો અંતરાય કર્મનો સ્વભાવ છે.

૨ સ્થિતિ બંધ.

જેમ તેજ મોદકને પક્ષ, માસ, બે માસ, ત્રણ માસ તથા ચાર માસ સુધી રહેવાને કાળનું માન છે, તેમ કોઇક કર્મની જઘન્ય અંતર મુહુર્ત અને ઉત્કૃષ્ટું સીતેર કોડાકોડી સાગરોપમની સ્થિતિ હોય. તે સ્થિતિની વચમાં જે કર્મ જેટલી રહેવાની સ્થિતિએ બાંધ્યુ હોય તે કર્મ તેટલો કાળ રહે તેને કાળનું અવધારણ એટલે નિશ્ચય કરવારૂપ સ્થિતિ બંધ કહીયે.

૩ અનુભાગ બંધ.

તેજ મોદક કોઇ મીઠો હોય, કોઈ કડવો હો[illegible]
તીખો હોય તેમજ કોઈ મોદકનો એકઠાણીઓ રસ હે[illegible]
બેઠાણીઓ રસ હોય, ઈત્યાદિ અનેક પ્રકારે અલ્પ [illegible]
છે; તેમ કોઇ કર્મનો શુભ, તીવ્ર, મંદ, વિપાક હોય [illegible]
કોઇ કર્મનો અશુભ, તીવ્ર, મંદ, વિપાક હોય છે. [illegible]
વેદનીયાદિકમાં કોઈક અશુભ રસ અલ્પ હોય અને [illegible]
અશુભ રસ ઘણો હોય, તેને ત્રીજુ અનુભાગ બંધ [illegible]

૪ પ્રદેશ બંધ.

તેજ મોદક કોઈ અલ્પદળથી થયો હોય, કોઈ બ[illegible]
થયો હોય અને કોઇ બહુતર દળથી થયો હોય તેમ [illegible]
પુદગળનાં દળ થોડાં હોય છે અને કોઇનાં વધારે હોય [illegible]
પરિમાણ તે પ્રદેશબંધ.

આઠ કર્મ ઉપર પ્રકૃતિ તથા સ્થિતિ.

૧ જ્ઞાનાવરણીય કર્મ—આંખના પાટા સમાન, તેની પાંચ [illegible]
કૃતિ, સ્થિતિ જઘન્ય અંતર્મૂહૂર્તની, ઉત્કૃષ્ટી ત્રીશ કો[illegible]
સાગરોપમની.

૨ દર્શનાવરણીયકર્મ-પોળીઆ સમાન, તેની નવ પ્રકૃતી, સ્[illegible]
જઘન્ય અંતર્મૂહૂર્તની, ઉત્કૃષ્ટી ત્રીસ કોડાકોડી સાગરોપમ[illegible]

૩ વેદનીયકર્મ—મધે તથા અફીણે ખરડયા ખડગ સમાન તે[illegible]
બે પ્રકૃતિ, સ્થિતિ જઘન્ય ૨ સમયની, ઉત્કૃષ્ટી ત્રીસ કો[illegible]
કોડી સાગરોપમની,

૪ મોહનીયકર્મ—મદિરાના છાક સમાન, તેની અઠ્ઠાવીશ પ્ર[illegible]
કૃતિ, સ્થિતિ જઘન્ય અંતર્મૂહૂર્તની, ઉત્કૃષ્ટી સીતેર કોડાકો[illegible]
સાગરોપમની.

૫ આયુષ્યકર્મ—હેડ સમાન, તેની ચાર પ્રકૃતિ સ્થિતિ જઘન્ય
અંતર્મૂહૂર્તની, ઉત્કૃષ્ટી તેત્રીસ સાગરોપમની.

૬ નામકર્મ-ચિતારા સમાન, તેની એકસો ત્રણ પ્રકૃતિ, સ્થિતિ
જઘન્ય આઠ મુહુર્તની, ઉત્કૃષ્ટી વીશ કોડાકોડી સાગરોપમની.

૭ ગોત્રકર્મ—કુંભારના ચાકડા સમાન, તેની બે પ્રકૃતિ, સ્થિતિ જઘન્ય આઠ મુહુર્તની, ઉત્કૃષ્ટી વીશ કોડાકોડી સાગરોપમની.

૮ અંતરાય કર્મ—ભંડારી સમાન, તેની પાંચ પ્રકૃતિ, સ્થિતિ જઘન્ય અંતર્મૂહૂર્તની, ઉત્કૃષ્ટી ત્રીસ કોડાકોડી સાગરોપમની.

૩ અનુભાગબંધ સંક્ષેપથી બતાવે છે—રાગાદિકગ્રસ્ત જીવ, અભવ્ય જીવની રાશીથી અનંત ગુણા અને સિદ્ધના જીવોની રાશિને અનંતમે ભાગે એટલે પરમાણુએ નિષ્પન્ન કર્મ સ્કંધ સમય સમય પ્રત્યે ગ્રહણ કરે છે તે દળીઆને વિષે પરમાણુ દીઠ કષાયના વશથી સર્વ જીવની રાશીથી અનંત ગુણા રસ વિભાગના પરિચ્છેદ હોય તે રસ તીવ્ર, તીવ્રતર, તીવ્રતમ તથા મંદ, મદંતર, મંદતમાદિ અનેક પ્રકારે હોય ત્યાં અશુભ બ્યાશી પાપ પ્રકૃતિનો તીવ્ર સંક્લેશ પરિણામે કરી બંધાય અને શુભ બેંતાલીસ પુણ્ય પ્રકૃતિનો તીવ્રરસ વિશુદ્ધિએ કરી બંધાય તથા મંદરસાનુબંધ તેથી વીપર્યય હોય તે આવી રીતે—શુભ પ્રકૃતિનો મંદરસ સંક્લેશ પરિણામે કરી બંધાય અને અશુભ પ્રકૃતિનો મંદરસ વિશુદ્ધીએ કરી બંધાય.

૪. પ્રદેશબંધ સંક્ષેપથી કહે છે તે—લોકને વિષે ૧ ઔદારિક ૨ વૈક્રિય, ૩ આહારક, ૪ તૈજસ, ૫ ભાષા. ૬ શ્વાસોચ્છ્વાસ, ૭ મન અને ૮ કાર્મણ એ આઠ જાતિની કર્મની વર્ગણા છે. તે એકેકી વર્ગણા જીવને ગ્રહણ યોગ્ય તથા અગ્રહણ યોગ્ય એવા બે પ્રકારે છે. પ્રથમ બે પ્રદેશથી માંડીને અભવ્યથી અનંત ગુણાધિક પ્રદેશ લગે ઔદારીક વર્ગણા તે થોડા પ્રદેશ અને સ્થુળ માટે જીવને અગ્રહણ યોગ્ય વર્ગણા જાણવી. બીજી ઔદારિક ગ્રહણ કરવા યોગ્ય તે પણ અનંતી વર્ગણા જાણવી. ત્યાર પછી ઘણા પ્રદેશ અને ત્દન પરિણામ માટે ઔદારિકને અગ્રહણ યોગ્ય તથા વૈક્રિયની અપેક્ષાએ થોડા પ્રદેશ અને સ્થુળ પરિણામ માટે વૈક્રિયની પણ અગ્રહણ યોગ્ય એમ બેઉને ગ્રહણ કરવાને અયોગ્ય તે પણ અભવ્યથી અનંત ગુણાધિક વર્ગણા જાણવી. ત્યાર પછી વૈક્રિયને ગ્રહણ યોગ્ય વર્ગણા

ક્ષાયકભાવ, કેવળજ્ઞાન, કેવળદર્શન, ક્ષાયક સમકિત એ અને પરિણામિક ભાવ તે સિદ્ધપણું જાણવું. (૯) અલ્પબહુત્વદ્વાર તે સર્વથી થોડા નપુંસક સિદ્ધ, તેથી સ્ત્રી સંખ્યાતગુણી સિદ્ધ, તેથી પુરૂષ સંખ્યાતગુણા સિદ્ધ. એક સમયે નપુંસક ૧૦ સિદ્ધ થાય, સ્ત્રી ૨૦ સિદ્ધ થાય, પુરૂષ ૧૦૮ સિદ્ધ થાય.

ચૌદ બોલ કહે છે.

૧ ત્રસપણે, ૨ બાદરપણે, ૩ સંજ્ઞીપણે, ૪ વજ્રઋષભનારાચ સંઘયણપણે, ૫ શુક્લધ્યાનપણે, ૬ મનુષ્યગતિ, ૭ ક્ષાયક સમકીત, ૮ જથાખ્યાત ચારિત્ર, ૯ પંડિતવીર્ય, ૧૦ કેવળજ્ઞાન, ૧૧ કેવળદર્શન, ૧૨ ભવ્યસિદ્ધિક, ૧૩ પરમશુક્લલેશી, ૧૪ ચરમ શરીરી. એ ચૌદ બોલનો ધણી મોક્ષ જાય. જઘન્ય બે હાથની અવઘેણાવાળો, ઉત્કૃષ્ટી પાંચસે ધનુષની અવઘેણાવાળો, જઘન્ય નવ વરસનો, ઉત્કૃષ્ટું પૂર્વકોડીના આયુષવાળો, કર્મભૂમીનો હોય તે મોક્ષમાં જાય. ઇતિ મોક્ષતત્વ. ઇતિ નવતત્વ સંપૂર્ણ.

હીત વચન.

[સંશોધકઃ—વાડીલાલ કાળુભાઇ સંઘવી.]

૧ આ અનિત્ય દેહથી જેટલી તપશ્ચર્યા, જ્ઞાન, ધ્યાન, અને પરોપકારાદિ બની શકે તે કરી લેવું, એજ આ માનવદેહનું સાર્થકપણું છે.

૨ જ્યાં સુધી રાગ દ્વેષ રૂપી બીજો દગ્ધ થયાં નથી, ત્યાં સુધી સંસાર પરિભ્રમણના અંકુરો કદી શાન્ત થવાના નથી.

૩ આપણો વિરોધ, ઇર્ષ્યા કે ક્રોધ સામા મનુષ્યને હાનિ કરતા પહેલાં આપણનેજ નુકશાન કરે છે.

૪ જ્યાં સુધી કાર્ય કરવાની તમારી શક્તિમાં તમે શ્રદ્ધા નહિ રાખો ત્યાં સુધી તમારાથી એક પણ કાર્ય પરિપૂર્ણ થઇ શકશે નહિ.

૫ મનુષ્ય જન્મમાં જો કર્તવ્યની સિદ્ધિ કરી લેવામાં આવતી નથી તો પછી હાથમાં આવેલો હીરો ગુમાવવા જેવું થાય છે.

અથ શ્રી લઘુદંડક.

(आर्या).

सरीरोगाहण संघयण, संठाण कसाय तह हुंति सन्नाओ।
लेसिंदिय समुग्घाए सन्नि वेदे य पज्जत्ति ॥ १ ॥
दिट्ठि दंसण नाण अनाणे, जोगुवओगे तहा किमाहारे ॥
उववाय ठिइ समुहाए, चवण गइ आगइ चेव ॥ २ ॥

એ બે ગાથા સૂત્ર પાઠે કહી તેમાં ચોવીશ દ્વાર કહ્યા તે ચોવીશ દ્વાર અર્થ સહિત કહે છે.

(શરીર કે૦) શરીર પાંચ. ૧ ઉદારિક, ૨ વૈક્રિય, ૩ આહારક, ૪ તેજસ અને ૫ કાર્મણ ॥ ૧ ॥

(ઓગાહણ કે૦) અવઘેણા ૧ ઉદારિકની અવઘેણા જગન્ય આંગળનો અસંખ્યાતમો ભાગ અને ઉત્કૃષ્ટી એક હજાર જોજન ઝાઝેરી, કમળના દાંડાને ન્યાયે જાણવી, ૨ વૈક્રિયની ભવધારણી અવઘેણા જ૦ આંગળનો અસંખ્યાતમો ભાગ અને ઉ૦ પાંચસે ધનુષ્યની તથા ઉત્તર વૈક્રિયની અવઘેણા જ૦ આંગળનો સંખ્યાતમો ભાગ અને ઉ૦ લાખ જોજન ઝાઝેરી જાણવી, ૩ આહારકની અવઘેણા જ૦ મુઢા હાથની અને ઉ૦ એક હાથની ૪–૫ તેજસ અને કાર્મણની અવઘેણા જ૦ આંગળનો અસંખ્યાતમો ભાગ અને ઉ૦ ચૌદ રાજ લોક પ્રમાણે જાણવી તથા કેવળ સમુદ્ઘાતની અપેક્ષાયે પોતપોતાના શરીર પ્રમાણે જાણવી ॥ ૨ ॥

(સંઘયણ કે૦) સંઘયણ છ. ૧ વજ્રઋષભનારાચ સંઘયણ, ૨ ઋષભનારાચ સં૦, ૩ નારાચ સં૦, ૪ અર્દ્ધનારાચ સં૦ ૫ કીલિકુ સ૦ અને ૬ છેવટ્ટુ સંઘયણ ॥ ૩ ॥

(સંઠાણ કે૦) સંસ્થાન છ,–૧ સમચઉરસ સંસ્થાન, ૨ નિગ્રોધ પરિમંડળ સં૦, ૩ સાદિ સં૦, ૪ વામન સં૦, ૫ કુબ્જ સં૦, અને ૬ હુંડ સંસ્થાન ॥ ૫ ॥

(કષાય કે૦) કષાય ચાર-૧ ક્રોધ, ૨ માન, ૩ માયા અને ૪ લોભ ॥ ૫ ॥ (તહહુંતિ કે૦) તેમજ આગળ કહેશે, તે પ્રકારે હોય.

(સન્નાઓ કે૦) સંજ્ઞા ચાર.-૧ આહાર સંજ્ઞા, ૨ ભય સંજ્ઞા, ૩ મૈથુન સંજ્ઞા અને પરિગ્રહ સંજ્ઞા ॥ ૬ ॥

(લેસ કે૦) લેશ્યા છ.-૧ કૃષ્ણ લેશ્યા, ૨ નીલ લેશ્યા, ૩ કાપોત લેશ્યા, ૪ તેજુ લેશ્યા, ૫ પદ્મ લેશ્યા અને ૬ શુક્લ લેશ્યા ॥ ૭ ॥

(ઇદ્રિય કે૦) ઇંદ્રિય પાંચ-૧ શ્રોત્રેંદ્રિય, ૨ ચક્ષુઇંદ્રિય, ૩ ઘ્રાણેંદ્રિય ૪ રસેંદ્રિય અને ૫ સ્પર્શેંદ્રિય, ॥ ૮ ॥

(સમુગ્ઘાત કે૦) સમુદ્ઘાત સાત-૧ વેદની સમુદ્ઘાત, ૨ કષાય સ૦, ૩ મારણાંતિક સ૦, ૫ વૈક્રિય સ૦, ૫ તેજસ સ૦ ૬ આહારક સ૦ અને ૭ કેવળ સમુદ્ઘાત ॥ ૯ ॥

(સન્નિ કે૦) સંજ્ઞી અને અસંજ્ઞી,-તેમાં જેને મન હોય, તે સંજ્ઞી અને મન ન હોય તે અસંજ્ઞી ॥ ૧૦ ॥

(વેદ કે૦) વેદ ત્રણ-૧ સ્ત્રી વેદ, ૨ પુરૂષ વેદ અને ૩ નપુંસક વેદ ॥ ૧૧ ॥

(ય કે૦) વળી (પજ્જત્તિ કે૦), પર્યાપ્તિ છ તે-૧ આહાર પર્યાપ્તિ, ૨ શરીર પ૦, ઇદ્રિય પ૦, ૪ શ્વાસોશ્વાસ પ૦, ૫ ભાષા પ૦ અને ૬ મન પર્યાપ્તિ ॥ ૧૨ ॥

છ પર્યાપ્તનું સ્વરૂપ દર્શાવે છે.

પુદ્ગલના ઉપચયથી થયો જે પુદ્ગલ પરિણમન હેતુ શક્તિ વિશેષ, તેને પર્યાપ્તિ કહે છે એના બે ભેદ છે-એક લબ્ધિપર્યાપ્તિ અને બીજી કરણ-પર્યાપ્તિ, જે કર્મના ઉદયથી આરંભેલી સ્વયોગ્ય પર્યાપ્તિ સર્વ પૂરી કરી નથી, પણ કરશે તેને લબ્ધિપર્યાપ્તિ કહે છે અને જેણે સ્વયોગ્ય પર્યાપ્તિ સર્વ પૂરી કરી લીધી તેને કરણપર્યાપ્તિ કહે છે.

અપર્યાપ્તિ પણ બે પ્રકારની છે-એક લબ્ધિ અપર્યાપ્તિ, બીજી કરણ અપર્યાપ્તિ. આરંભેલી સ્વયોગ્ય પર્યાપ્તિ પૂરી કરે નહિ તેને લબ્ધિ અપર્યાપ્તિ કહે છે અને જે સ્વયોગ્ય પર્યાપ્તિ સર્વ પૂરી કરશે, પણ હજી કીધી નથી, તેને કરણ અપર્યાપ્તિ કહે છે.

પર્યાપ્તિ છ પ્રકારે છે. દરેક જીવને ભવાંતરની ઉત્પત્તિ સમયે જે પ્રક્રિયાએ આહાર ગ્રહીને તેને રસપણે પરિણમાવવાનો જે શક્તિવીશેષ તેને આહારપર્યાપ્તિ કહે છે. પછી તે રસરૂપ પરિણમેલને રસ, રુધિર, માંસ, મેદ, અસ્થિ, મજ્જા તથા વીર્ય એ સાત ધાતુપણે પરિણમાવીને શરીર બાંધવાનો જે શક્તિવિશેષ, તેને શરીરપર્યાપ્તિ કહે છે. પછી તે સાત ધાતુપણે પરિણમાવ્યો જે રસ, તે જેને જેટલાં ઇન્દ્રિય જોઈએ તેને તેટલાં ઇન્દ્રિયપણે પરિણમાવવાનો જે શક્તિ વિશેષ, તેને ઇન્દ્રિયપર્યાપ્તિ કહે છે. પર્યાપ્તિ એ શબ્દ સર્વ સાથે જોડવો. કેમકે એ કહેલી ત્રણ પર્યાપ્તિ પૂરી કર્યા વિના કોઇ જીવ મરણ પામે નહિ, માટે પર્યાપ્તિ શબ્દ વચમાં કહ્યો છે. એ ત્રણ પર્યાપ્તિ બાંધીને પછી શ્વાસોશ્વાસપણે યોગ્ય વર્ગણાનાં દલિક લઇ, શ્વાસોશ્વાસપણે પરિણમાવીને અવલંબી મુકવાનો જે શક્તિવિશેષ, તેને શ્વાસોશ્વાસપર્યાપ્તિ કહે છે. ભાષાયોગ્ય પુદ્ગલ લઇ ભાષાપણે પરિણમાવીને અવલંબી મૂકવાનો જે શક્તિવિશેષ તેને ભાષાપર્યાપ્તિ કહે છે અને મનોવરગણા યોગ્ય પુદ્ગળ લઇ, મન પણે પરિણમાવીને અવલંબી મૂકવાનો જે શક્તિવિશેષ તેને મનઃ પર્યાપ્તિ કહે છે. એવી રીતે એ છ પ્રકારે પર્યાપ્તિ કહી છે.

આહાર પર્યાપ્તિ, શરીરપર્યાપ્તિ, ઇન્દ્રિયપર્યાપ્તિ, તથા શ્વાસોચ્છ્વાસપર્યાપ્તિ એ ચાર પર્યાપ્તિ. એકેન્દ્રિયને હોય ને તે ચાર પર્યાપ્તિઓની સાથે પાંચમી ભાષા પર્યાપ્તિ જોડીને પાંચપર્યાપ્તિ તે વિકલેંદ્રિ એટલે બેઇંદ્રિય, તેઇંદ્રિય તથા ચૌરિંદ્રિ પ્રત્યેકને હોય, એજ પાંચ પર્યાપ્તિયો અસંજ્ઞી પંચેંદ્રિયને હોય અને છએ પર્યાપ્તિયો સંજ્ઞી પંચેંદ્રિયને હોય.

(દિટ્ઠિ કે૦) દૃષ્ટિ ત્રણ. ૧ સમકિત દૃષ્ટિ, ૨ મિથ્યાત્વ દૃષ્ટિ અને ૩ સમા મિથ્યાત્વ દૃષ્ટિ ॥ ૧૩ ॥

(દંસણ કે૦) દર્શન ચાર–૧ ચક્ષુ દર્શન, ૨ અચક્ષુ દર્શન, ૩ અવધિ દર્શન, ૪ કેવળ દર્શન ॥ ૧૪ ॥

(નાણ કે૦) જ્ઞાન પાંચ. ૧ મતિ જ્ઞાન, ૨ શ્રુત જ્ઞાન, ૩ અવધિ જ્ઞાન, ૪ મનઃપર્યવ જ્ઞાન અને ૫ કેવળ જ્ઞાન ॥ ૧૫ ॥

(અન્નાણે કે૦) અજ્ઞાન ત્રણ. ૧ મતિ અજ્ઞાન, ૨ શ્રુત અજ્ઞાન અને ૩ વિભંગ અજ્ઞાન ॥ ૧૬ ॥

(જોગ કે૦) યોગ પંદર. ૪ મનના, ૪ વચનના અને ૭ કાયાના. તેમાં ૧ સત્ય મનયોગ, ૨ અસત્ય મ૦, ૩ મિશ્ર મ૦ અને ૪ વ્યવહાર મ૦ એ ચાર મનના જાણવા. તથા ૧ સત્ય

વચનયોગ, ૨ અસત્ય, વ૦, ૩ મિશ્ર વ૦, ૪ વ્યવહાર વ૦ એ ચાર વચનના જાણવા. તથા ૧ ઉદારિક, ૨ ઉદારિકનો મિશ્ર, ૩ વૈક્રિય, ૪ વૈક્રિયનો મિશ્ર, ૫ આહારક, ૬ આહારકનો મિશ્ર, અને ૭ કાર્મણકાય યોગ એ સાત કાયાના જાણવા. સર્વે મળી પંદર યોગ જાણવા ॥ ૧૭ ॥

(ઉવયોગ કે૦) ઉપયોગ બાર તે પાંચ જ્ઞાન, ત્રણ અજ્ઞાન અને ચાર દર્શન એ બાર ઉપયોગ જાણવા ॥ ૧૮ ॥

(તહા કિમાહારે કે૦) તેમજ અનુક્રમે આહાર લે. જ૦ ત્રણ દિશિનો અને ઉ૦ છ દિશિનો. ત્રણ દિશિ તે ૧ ઉંચી, ૨ નીચી અને ૩ ત્રીછી, અને છ દિશિ તે ૧ પૂર્વ, ૨ પશ્ચિમ, ૩ ઉત્તર, ૪ દક્ષિણ, ૫ ઉંચી અને ૬ નીચી. તથા ત્રણ પ્રકારનો આહાર લે તે ૧ સચિત્ત, ૨ અચિત્ત અને ૩ મિશ્ર. તથા ત્રણ પ્રકારનો આહાર લે તે ૧ ઓજ, ૨ રોમ અને ૩ કવળ એ ત્રણ પ્રકારનો આહાર ॥ ૧૯ ॥

(ઉવવાય કે૦) કેટલા દંડકનો આવીને ઉપજે ? તે આગળ કહેવાશે ॥ ૨૦ ॥

(ઠિઈ કે૦) સ્થિતિ. તે જ૦ અંતર્મુહુર્તની અને ઉત્કૃષ્ટિ તેંત્રીશ સાગરોપમની. તે સ્થિતિ આગળ કહેવાશે ॥ ૨૧ ॥

(સમુહાએ કે૦) ૧ સમોહિયા મરણ, ૨ અસમોહિયા મરણ, તેમા સમોહિયા મરણ તે કીડીની હારની પેઠે જીવના પ્રદેશ જુદા જુદા નીકળે તે. અને અસમોહિયા મરણ તે બંધુકના ભડાકાની પેઠે જીવના પ્રદેશ સામટા નીકળે તે ॥ ૨૨ ॥

(ચવણ કે૦) કેટલા દંડકમા ચવીને જાય તે આગળ કહેવાશે ॥ ૨૩ ॥

(ગઈ કે૦) ગતિ પાંચ તે ૧ નરકની, ૨ તિર્યંચની, ૩ મનુષ્યની, ૪ દેવતાની અને ૫ સિદ્ધની. તેમા જે જવુ તે ગતિ

(આગઈ કે૦) આવવુ તે આગતિ. તે ચાર પ્રકારની-૧ નરકની, ૨ તિર્યંચની ૩ મનુષ્યની અને ૪ દેવતાની. (ચેવ કે૦) નિશ્ચે એ બે ગત્યાગતિ અર્થે કહ્યા ॥ ૨૪ ॥

પ્રાણ દશ. તેમાં પંચેંદ્રિના પાંચ પ્રાણ તે ૧ શ્રોત્રેંદ્રિય, ૨ ચક્ષુઇંદ્રિય, ૩ ઘ્રાણેંદ્રિય, ૪ રસેંદ્રિય અને ૫ સ્પર્શેંદ્રિય. ૬ મનબળ, ૭ વચનબળ, ૮ કાયબળ, ૯ શ્વાસોશ્વાસ અને ૧૦ આઉખું. એ દશ. એ પચ્ચીશ દ્વાર કહ્યા ॥ ૨૫ ॥

ચોવીશ દંડકનાં નામ કહે છે.

પ્રથમ નારકીનો દંડક તે સાત નરકનાં નામ કહે છે—૧ ઘમ્મા, ૨ વંસા, ૩ સિલા, ૪ અંજણા, ૫ રિટ્ઠા, ૬ મઘા અને ૭ માઘવઇ. તેના ગોત્ર કહે છે ૧ રત્નપ્રભા, ૨ શર્કરપ્રભા, ૩ વાલુપ્રભા, ૪ પંકપ્રભા, ૫ ધુમપ્રભા, ૬ તમઃપ્રભા અને ૭ તમસ્તમઃપ્રભા એ સાત મળી એક દંડક થયો.

દશ ભવનપતિના દશ દંડક—૧ અસુરકુમાર, ૨ નાગ કુ૦, ૩ સુવર્ણ કુ૦, ૪ વિદ્યુત્કુ૦, ૫ અગ્નિ કુ૦, ૬ દ્વિપ કુ૦, ૭ ઉદધિ કુ૦, ૮ દિશા કુ૦, ૯ પવન કુ૦ અને ૧૦ સ્તનિતકુમાર.

પાંચ થાવરના પાંચ દંડક—૧ ઇંદિ થાવરકાય, ૨ બંભી થા૦, ૩ સંપિ થા૦, ૪ સુમતિ થા૦ અને ૫ પયાવચ્ચ થાવરકાય. તેનાં ગોત્ર કહે છે ૧ પૃથ્વીકાય, ૨ અપ્કાય, ૩ તેઉકાય, ૪ વાયુકાય અને ૫ વનસ્પતિકાય.

ત્રણ વિકલેંદ્રિયના ત્રણ દંડક—૧ બેઇંદ્રિય, ૨ તેઇંદ્રિય અને ૩ ચૌરેંદ્રિય.

વીશમો તિર્યંચ પંચેંદ્રિયનો દંડક—તિર્યંચ પંચેંદ્રિયના પાંચ ભેદ તે ૧ [illegible] ૨ [illegible] ૩ [illegible] ૪ [illegible] અને ૫ [illegible] ૪ [illegible] તેને જઘન્ય

જાત તેની બે જાત—એક દેણ માંડે તે અને બીજી દેણ ન માંડે તે ॥ ૩ ॥ ભુજપર સર્પ તે ભુજાયે તથા હૈયાભર ચાલે તે ભુજપર સર્પ. તેના અનેક ભેદ. નોળ, કોળ, કાંકિડા, ગોહ, ઉંદર, ખિસકોલી પ્રમુખ ॥ ૪ ॥ ખેચર તે જે આકાશે ચાલે તે પંખીની જાતિ. તે પંખીના ચાર ભેદ—૧ ચર્મ પંખી, ૨ રોમ પંખી, ૩ વિતત પંખી, ૪ સમુગ પંખી. ચર્મ પંખી તે ચામડાની પાંખ તે છાપા. વાગુલ પ્રમુખ ॥ ૧ ॥ રોમ પંખી તે રોમરાયની પાંખ તે સૂડા. ચરકલા. પારેવા પ્રમુખ ॥ ૨ ॥ એ બે પંખી અઢી દ્વીપમાહિ અને અઢી દ્વીપ બહાર છે. વિતત પંખી તે જેની પાંખ પહોળીજ રહે તે વિતત પંખી કહીએ, ॥ ૩ ॥ સમુગ પંખી તે જેની પાખ ડાબડાની પેરે બીડી રહે તે સમુગ પંખી કહીએ એ બે પંખી અઢી દ્વીપ બહારજ છે. એ પાચ તિર્યંચ પંચેંદ્રિય સમુર્છીમ અને ગર્ભજ જાણવા. એ વીશમો તિર્યંચ પંચેંદ્રિયનો દંડક થયો.

એકવીશમો મનુષ્ય પંચેંદ્રિયનો દંડક—૧ મનુષ્ય પંચેંદ્રિયના ૪ ભેદ-૧ પંદર કર્મ ભૂમિના મનુષ્ય ૨ ત્રીશ અકર્મ ભૂમિના મનુષ્ય, ૩ છપન અંતરદ્વીપના મનુષ્ય અને ૪ ચૌદસ્થાનકના સમુર્છિમ મનુષ્ય કર્મ ભૂમિ તે કેને કહીએ ? જ્યા અસિ, મસિ અને કૃષિ એ ત્રણ પ્રકારનો વ્યાપાર છે તે ૧ (અસિ કે૦) તરવાર પ્રમુખ હથિયારનું બાંધવું, ૨ (મસિ કે૦) લખવાનો વ્યાપાર કરવો. ૩ (કૃષિ કે૦) ખેતીવાડી પ્રમુખ વ્યાપાર કરવો, એ ત્રણ પ્રકારનો વ્યાપાર કર્મીને જે જીવે, તે કર્મ ભૂમિના મનુષ્ય કહીયે તે કર્મ ભૂમિના ક્ષેત્ર કેટલા છે ? પાંચ ભરત, પાચ એરવત, પાંચ મહાવિદેહ એ પંદર ક્ષેત્ર કર્મભૂમિના છે, તે કયે કયે ઠેકાણે છે ? તે કહે છે એક લાખ જોજનનો જંબુદ્વીપ છે. તેમા એક ભરત એક એરવત અને એક મહાવિદેહ, એ ત્રણ કર્મભૂમિના ક્ષેત્ર જંબુદ્વીપ મધ્યે છે તે જંબુદ્વીપને ફરતો બે લાખ જોજનનો લવણ સમુદ્ર છે તેને ફરતો ચાર લાખ જોજનનો ધાતકીખંડ દ્વીપ છે તેમા બે ભરત, બે એરવત, અને બે

મહાવિદેહ એ છ ક્ષેત્ર ધાતકીખંડ મધ્યે છે, તેને ફરતો આઠ લાખ જોજનનો કાળોદધિ સમુદ્ર છે, તેને ફરતો આઠ લાખ જોજનનો પુષ્કરાર્ધ દ્વીપછે. તેમાં બે ભરત, બે ઐરવત, અને બે મહાવિદેહ એ છ ક્ષેત્ર પુષ્કરાર્ધ દ્વીપ મધ્યે છે. એ પંદર કર્મભૂમિ કહ્યાં.

ત્રીશ અકર્મભૂમિ—અકર્મભૂમિનાં મનુષ્ય તે કોને કહીયે ? જ્યાં અસિ, મસિ અને કૃષિ એ ત્રણ વ્યાપાર નથી અને દશ પ્રકારના કલ્પવૃક્ષે કરીને જીવે, તે અકર્મ ભૂમિનાં મનુષ્ય કહીયે. તે કીયાં કીયાં ? પાંચ હેમવય, પાંચ હિરણવય, પાંચ હરિવાસ, પાંચ રમકવાસ, પાચ દેવકુરૂ અને પાચ ઉત્તરકુરૂ એ ત્રીશ. તે કયે કયે ઠેકાણે છે ? એક હેમવય. એક હિરણવય. એક હરિવાસ, એક રમકવાસ. એક દેવકુરૂ અને એક ઉત્તરકુરૂ એ છ જુગળિયાનાં ક્ષેત્ર જંબૂદ્વીપ મધ્યે છે. એથી બમણાં એટલે બાર ક્ષેત્ર ધાતકિખંડમા છે. તેમજ બાર ક્ષેત્ર પુષ્કરાર્દ્ધ દ્વીપમા છે. એ ત્રીશ અકર્મ ભૂમિ કહ્યા

છપ્પન અંતરદ્વીપ—અતરદ્વીપ તે કોને કહીએ ? લવણ સમુદ્રના પાણી ઉપર. અતરમા દાઢામા દ્વીપ ઉપર રહેનાર માટે અંતરદ્વીપના મનુષ્ય કહીએ. તે ક્યા છે ? ભરત ક્ષેત્રની મર્યાદાનો કરનાર પીળા સુવર્ણનો ચુલહિમવત નામે પવત છે. તે એકસો જોજનનો ઉંચો છે એકસો ગાઉનો ઉંડો છે તથા એક હજાર બાવન જોજન અને બાર કળા ને પહોળો છે ચોવીશ હજાર નવસેં બત્રીશ જોજનને [illegible] છે તેને પૂર્વ પશ્ચિમને છેડે બબે દાઢા નિકળી છે તે [illegible] [illegible] આકાશમાં જોજન [illegible] [illegible] છે તે એકેકી દાઢા ઉપર સાત સાત અંતરદ્વીપ છે જગતીથી [illegible] [illegible] જોજન જઈએ ત્યારે ત્રણસેં જોજનને લાબો [illegible] પહોળો દ્વીપ આવે [illegible] ત્યાંથી [illegible] જોજન જઈએ ત્યારે [illegible] જોજનનો લાંબો પહોળો બીજો દ્વીપ [illegible] ત્યાંથી [illegible] જોજન જઈએ ત્યારે પાંચસેં જોજનને લાંબો પહોળો ત્રીજો દ્વીપ આવે [illegible] ત્યાંથી [illegible] જોજન જઈએ [illegible] જોજનને [illegible] પહોળો

બાવીશમો વાણવ્યંતરનો દંડક તેની સોળ જાત છે—૧ પિશાચ, ૨ ભૂત, ૩ યક્ષ, ૪ રાક્ષસ, ૫ કિન્નર, ૬ કિંપુરૂષ, ૭ મહોરગ, ૮ ગંધર્વ, ૯ આણુપન્ની, ૧૦ પાણુપન્ની, ૧૧ ઇસિવાઈ, ૧૨ ભૂયવાઈ, ૧૩ કંદિય, ૧૪ મહાકંદિય, ૧૫ કોહંડ અને ૧૬ પયંગદેવ એ સોળ જાતના વાણવ્યંતરનો બાવીશમો દંડક થયો.

ત્રેવીશમો જ્યોતિષીનો દંડક તેની દશ જાત છે—૧ ચંદ્રમા ૨ સૂર્ય, ૩ ગ્રહ, ૪ નક્ષત્ર, ૫ તારા એ પાંચ ચળ તે અઢીદ્વીપમાં છે અને એ પાંચ સ્થિર તે અઢીદ્વીપ બહાર છે. એ દશ જાત. બે ચંદ્રમા ને બે સૂર્ય જંબુદ્વીપમાં છે, ચાર ચંદ્રમા અને ચાર સૂર્ય લવણ સમુદ્રમાં છે, બાર ચંદ્રમા અને બાર સૂર્ય ધાતકીખંડમાં છે, બેંતાળીશ ચંદ્રમા અને બેંતાળીશ સૂર્ય કાળાદધિ સમુદ્રમાં છે, બહોતેર ચંદ્રમા અને બહોતેર સૂર્ય પુષ્કરાર્ધદ્વીપમાં છે; એમ સર્વ મળીને મનુષ્ય ક્ષેત્રમાં એકસો બત્રીશ ચંદ્રમા અને એકસો બત્રીશ સૂર્ય પરિવાર સહિત ચળ છે. પરિવાર તે જ્યાં એક ચંદ્રમા અને એક સૂર્ય હોય ત્યાં અઠ્યાશી ગ્રહ, અઠ્યાવીશ નક્ષત્ર, છાસઠ હજાર નવસેં ને પંચોતેર કોડાકોડી તારા, એ સર્વ ચંદ્રમા સૂર્યનો પરિવાર જાણવો. અસંખ્યાતા ચંદ્રમા અને અસંખ્યાતા સૂર્ય પરિવાર સહિત મનુષ્ય ક્ષેત્ર બહાર અસંખ્યાતા દ્વીપ સમુદ્રમાં સ્થિર છે એ દશ જાતનો ત્રેવીશમો જ્યોતિષીનો દંડક થયો.

ચોવીશમો વૈમાનિકનો દંડક તેના [illegible] ભેદ છે—બાર દેવલોક નવ ગ્રૈવેયક અને પાંચ અનુત્તર વિમાન, એ છવીશ તેના નામ કહે છે—૧ સૌધર્મ ૨ ઈશાન ૩ સનત્કુમાર, ૪ માહેંદ્ર, ૫ બ્રહ્મલોક ૬ લાંતક ૭ મહાશુક્ર ૮ સહસ્રાર, ૯ આણત ૧૦ પ્રાણત ૧૧ આરણ અને ૧૨ અચ્યુત એ બાર દેવલોકના નામ કહ્યા. નવ ગ્રૈવેયકના નામ કહે છે—૧ ભદ્ર, ૨ સુભદ્ર ૩ સુજાત ૪ સુમાનસ ૫ પ્રિયદર્શન, ૬ સુદર્શન ૭ આમોઘ ૮ સુપ્રતિબદ્ધ અને ૯ યશોધર. પાંચ અનુત્તર વિમાનના નામ કહે છે—૧ વિજય ૨ વૈજયંત ૩ જયંત, ૪

અપરાજિત, ૫ સ્વાર્થસિદ્ધ, એ ચોવીશમો વૈમાનિકનો દંડક કહ્યો. હવે પંદર પરમાધામીનાં નામ કહે છે—૧ અંબ, ૨ અંબરસ, ૩ શામ, ૪ સબળ, ૫ રૂદ્ર, ૬ વૈરૂદ્ર, ૭ કાળ, ૮ મહાકાળ, ૯ અશિપત્ર ૧૦ ધનુષ્ય, ૧૧ કુંભ, ૧૨ વાલુક, ૧૩ વૈતરણી ૧૪ ખરસ્વર અને ૧૫ મહાઘોષ એ પંદર પરમાધામી તે અસુરકુમારમાં ભળ્યા. દશ જાતિના જંભકા તેનાં નામ કહે છે—૧ આણજંભકા, ૨ પાણજંભકા ૩ લયણજંભકા, સયણજંભકા. ૫ વત્થજંભકા, ૬ પુપ્ફજંભકા, ૭ ફળજંભકા, ૮ બીજજંભકા. ૯ વિજ્જુજંભકા અને ૧૦ અવિયતજંભકા, એ દશ જાતિના જંભકા દેવના તે વાણવ્યંતરમાં ભળ્યા. ત્રણ કિલ્વિષીના નામ. ૧ ત્રણ પલિયા, ૨ ત્રણ સાગરીયા અને ૩ તેર સાગરીયા. એ ત્રણ કિલ્વિષી દેવ લોક અંતર નિવાસી માટે વૈમાનિકમા ભળ્યા. હવે નવ લોકાંતિકનાં નામ કહે છે. ૧ સારસ્વત. ૨ આદિત્ય. ૩ વહ્નિ, ૪ વરૂણ, ૫ ગર્દતોયા, ૬ તુષિત., ૭ અવ્યાબાધ., ૮ અગ્નિચ્ચા અને ૯ રિષ્ટા એ નવ લોકાંતિક [illegible] ઉત્તમ વૈમાનિકમાં ભળ્યા. ઇતિ [illegible] ॥ ૨૪ ॥

[illegible] ભવનપતિનાં ભવન છે, [illegible] વ્યંતરના અસંખ્યાતા [illegible] છે, જ્યોતિષીના અસં[illegible] સમાણું હજાર [illegible] છે, અનુત્તર. સંખ્યાતા વાસ છે, [illegible] છે. તે સર્વનું વર્ણન અન્ય [illegible]

[illegible] ૧ [illegible]નિવા, ૨ ઇસિપભા[illegible] ૩ [illegible] ૪ [illegible] ૫ નિદ્દિનિવા, ૬ નિર્વા[illegible] ૭ [illegible] ૮ [illegible] ૯ લોગગ્ગનિવા, ૧૦ [illegible] ૧૧ [illegible] ૧૨ સવ્વપાણભૂય [illegible] એ [illegible] નામ કહ્યાં.

[illegible] સંપૂર્ણ.

[illegible] ઉપર [illegible] છે.

[illegible]

[illegible]

લેશ્યા, નીલ ઘણી અને કૃષ્ણ થોડી, છઠ્ઠી નરકે એક કૃષ્ણ લેશ્યા. સાતમી નરકે મહાકૃષ્ણ લેશ્યા. ઇંદ્રિય પાંચ-૧ શ્રોતેંદ્રિય, ૨ ચક્ષુઇંદ્રિય, ૩ ઘ્રાણેંદ્રિય, ૪ રસેંદ્રિય અને ૫ સ્પર્શેંદ્રિય. સમુદ્ઘાત ચાર તે વેદની, કષાય, મારણાંતિક અને વૈક્રય. (સન્નિ દં૦) પહેલી નરકે સંજ્ઞી ને અસંજ્ઞી એ બે હોય. બીજીથી માંડી સાતમી નરક સુધી એકલા સંજ્ઞી છે. વેદ, નારકીને એક નપુંસક વેદ. નારકીને પર્યાય છ પણ ભાષા અને મન ભેગાં બાંધે. નારકીને દષ્ટિ ત્રણ—સમક્તિદષ્ટિ, મિથ્યાદષ્ટિ અને સમામિથ્યાદષ્ટિ. નારકીને દર્શન ત્રણ—ચક્ષુદર્શન, અચક્ષુદર્શન અને અવધિદર્શન. નારકીને જ્ઞાન ત્રણ—મતિજ્ઞાન, શ્રુતજ્ઞાન અને અવધિજ્ઞાન. અજ્ઞાન ત્રણ—મતિઅજ્ઞાન, શ્રુતઅજ્ઞાન અને વિભંગઅજ્ઞાન. નારકીને યોગ અગીઆર તે ચાર મનના, ચાર વચનના, ત્રણ કાયાના તે વૈક્રય, વૈક્રયનો મિશ્ર અને કાર્મણકાય યોગ, એમ અગીઆર યોગ. નારકીને ઉપયોગ નવ તે ત્રણ જ્ઞાન, ત્રણ અજ્ઞાન અને ત્રણ દર્શન; એમ નવ. (તહા દં૦) તેનજ આહાર તે જ૦ ત્રણ દિશિનો ઉત્કૃ૦ છ દિશિનો આહાર તે બે પ્રકારના-ઓજ અને રોમ આહાર. તેપણ અશુભ અને અચિત્ત (ગતિઆગતિ દં૦) આવીને ઉપજે, તે પહેલી નરકે બે દંડકના મનુષ્ય ગર્ભજ, તિર્યંચ ગર્ભજ અને સમુર્છિમ એ બે દંડકના આવીને ઉપજે અને બીજીથી માંડીને સાતમી સુધી ગર્ભજ તિર્યંચ અને ગર્ભજ મનુષ્યના આવી ઉપજે. સ્થિતિ પહેલી નરકે જ૦ દશ હજાર વરસની અને ઉત્કૃ૦ એક સાગરની. બીજી નરકે જ૦ એક સાગ૦ ઉત્કૃ૦ ત્રણ સાગર૦ ત્રીજી નરકે જ૦ ત્રણ સાગ૦ ઉત્કૃ૦ સાત સાગ૦. ચોથી નરકે જ૦ સાત સાગ૦ ઉત્કૃ૦ દશ સાગ૦ પાંચમી નરકે જ૦ દશ સાગ૦ ઉત્કૃ૦ સત્તર સાગ૦ છઠ્ઠી નરકે જ૦ સત્તર સાગ૦ ઉત્કૃ૦ બાવીશ સાગ૦, સાતમી નરકે જ૦ બાવીશ સાગ૦ ઉત્કૃ૦ તેત્રીશ સાગરની. સમોહિયા મરણ અને અસમોહિયા મરણ બે પ્રકારે છે. ચવણ તે નારકી મરીને બે દંડકમાં આવે તે મનુષ્ય અને તિર્યંચમાં આવે. તેમાં સાતમી

નરકનો નીકળ્યો એક તિર્યંચના દંડકમાં જાય (ગઈ ૦) નારકી મરીને બે ગતિમાં જાય તે મનુષ્ય અને તિર્યંચમાં જાય. આવે પણ બે ગતિનો તે મનુષ્ય અને તિર્યંચનો, પ્રાણ દશ લાભે. યોગ ત્રણ-મન, વચન અને કાયાના એ ત્રણ.

ઇતિ પ્રથમ નારકીનો દંડક.

દશ ભવનપતિના દશ દંડક.

તેમાં શરીર ત્રણ—વૈક્રય, તૈજસ અને કાર્મણ. ભવનપતિની અવઘેણા જ૦ અંગુ૦ અસં૦ ઉત્કૃ૦ સાત હાથની, અને ઉત્તર વૈક્રય કરે તો જ૦ અંગુ૦ સં૦ ઉત્કૃ૦ લાખ જોજનની. સંઘયણ નથી. સંસ્થાન એક સમચઉરંસ, કષાય ચારે, પણ દેવતાને લોભ ઘણો. સંજ્ઞા ચારે, પણ દેવતાને પરિગ્રહ સંજ્ઞા ઘણી. લેશ્યા ચાર-કૃષ્ણ. નીલ, કાપુત અને તેજુ. ઇંદ્રિય પાંચે છે. સમુદ્‌ઘાત પાંચ—વેદની, કષાય, મારણાંતિક, વૈક્રય અને તૈજસ. સંજ્ઞી અસંજ્ઞી બે જાણવા. વેદ બે—સ્ત્રી અને પુરૂષ. પર્યાય પાંચ. ભાષા અને મન ભેળા બાધે. દષ્ટિ ત્રણ, દર્શન ત્રણ. એક કેવળદર્શન નહિ જ્ઞાન ત્રણ—મતિજ્ઞાન, શ્રુતજ્ઞાન અને અવધિજ્ઞાન. અજ્ઞાન ત્રણ યોગ. અગીઆર તે ચાર મનના, ચાર વચનના, ત્રણ કાયાના. વૈક્રય. વૈક્રયના મિશ્ર અને કાર્મણ-કાય યોગ. ઉપયોગ નવ—ત્રણ જ્ઞાન, ત્રણ અજ્ઞાન અને ત્ર દર્શન. તેમજ આહાર લે તે જ૦ અને ઉત્કૃ૦ છ દિશિનો આહાર લે. વળી બે પ્રકારે આહાર લે ઓ.જ આહાર ને રોમ આહાર તે પણ શુભ અને અચિત. (ઉવવાય ૦) બે દંડકના આવીને ઉપજે તે મનુષ્ય ને તિર્યંચના આવીને ઉપજે. (ઠિઈ ૦) સ્થિતિ ભવનપતિમાં દક્ષિણ દિશાના અસુરકુમારની સ્થિતિ જ૦ દશ હજાર વર્ષની ઉત્કૃ૦ એક સાગ૦ તેની દેવીની જ૦ દશ હજાર વર્ષની ઉ૦ સાડાત્રણ પલ્યોપમની તેના નવનિકાયના દેવતાની જ૦ દશ હજાર વર્ષની ઉ૦ દોઢ પલ્યોપમની, તેની દેવીની જ૦ દશ હજાર વર્ષની, ઉ૦ પોણા પલ્યની. ઉત્તર દિશાના અસુરકુમારની સ્થિતિ જ૦ દશ હજાર વર્ષની, ઉ૦

દર્શન એક અચક્ષુદર્શન, જ્ઞાન નથી, અજ્ઞાન બે તે મતિઅજ્ઞાન ને શ્રુતઅજ્ઞાન. યોગ પૃથ્વી, પાણી, તેઉ અને વનસ્પતિ એ ચારને યોગ ત્રણ તે ૧ ઔદારિક. ૨ ઔદારિકનો મિશ્ર અને કાર્મણ કાય યોગ અને વાયરાને યોગ પાંચ તે વૈક્રય ને વૈક્રયનો મિશ્ર એ બે વધ્યા. ઉપયોગ ત્રણ પાંચેને બે અજ્ઞાન ને એક અચક્ષુદર્શન, (વાટા દં૦) તેમજ આહાર તે જઘન્ય ત્રણ દિશિનો ઉત્કૃ૦ છ દિશિનો કવળ વર્જીને બે પ્રકારનો આહાર કરે. ઊપવાય તે આવીને ઉપજે, પૃથ્વી, પાણી ને વનસ્પતિમાં ત્રેવીશ દંડકના એક નારકી વર્જીને અને તેઉ વાયુમાં દશ દંડકના આવીને ઉપજે પાંચ સ્થાવર, ત્રણ વિકલેંદ્રિ, મનુષ્ય ને તિર્યંચ. ૧ પૃથ્વીની સ્થિતિ જ૦ અંતર્મુહૂર્તની. ઉ૦ બાવીશ હજાર વર્ષની. ૨ પાણીની સ્થિતિ જ૦ અં૦ ઉ૦ સાત હજાર વર્ષની. તેઉની સ્થિતિ જ૦ અંતર્મુહૂર્તની. ઉ૦ ત્રણ અહોરાત્રિની. ૪ વાયરાની સ્થિતિ જ૦ અંતર્મુહૂર્તની. ઉ૦ ત્રણ હજાર વર્ષની, ૫ વનસ્પતિની સ્થિતિ જ૦ અંતર્મુહૂર્તની. ઉ૦ દશ હજાર વર્ષની. સમોહિયા મરણ અને અસમોહિયા મરણ એ બે મરણ છે. ચવણ તે ચવીને પૃથ્વી, પાણી ને વનસ્પતિ એ દશ દંડકમાં જાય પાંચ સ્થાવર ત્રણ વિકલેંદ્રિ મનુષ્ય ને તિર્યંચમાં જાય. અને તેઉ વાયુ નવ દંડકના જાય. મનુષ્ય વર્જી પાંચ સ્થાવર ત્રણ વિકલેંદ્રિ ને તિર્યંચ (નવ દં૦) ગતિ તે મરીને પૃથ્વી, પાણી ને વનસ્પતિ બે ગતિના. જાય મનુષ્ય ને તિર્યંચના અને તેઉ વાયુ એક તિર્યંચ ગતિમા જાય. આગતિ તે પૃથ્વી. પાણી વનસ્પતિમાં ત્રણ ગતિના આવે તે દેવના મનુષ્ય ને તિર્યંચના અને તેઉ વાયુના બે ગતિના આવે તે મનુષ્ય ને તિર્યંચના પ્રાણ પાંચેને ચાર ૧ એકેંદ્રિયપાણ. ૨ કાયબળ, ૩ શ્વાસોશ્વાસ. ૪ આઉખુ જોગ એક કાય જોગ.

ઇતિ પાંચ સ્થાવરના પાંચ દંડક.

ત્રણ વિકલેંદ્રિયના ત્રણ દંડક.

બેઇંદ્રિય [illegible]

વીશમો તિર્યંચ પંચેંદ્રિયનો દંડક.

પહેલે સમુચ્છિમને શરીર ત્રણ—ઔદારિક, તેજસ ને કાર્મણ અને ગર્ભજને ચાર શરીર તે વૈક્રય વધ્યું. જો પાંચની અવઘેણા કરે છે. જળચર સમુચ્છિમને ગર્ભજની જ૦ અંગુળ અસં૦ ઉ૦ હજાર જોજનની. થળચર સમુચ્છિમની જ૦ અંગુળ અસં૦ ઉ૦ પ્રત્યેક ગાઉની. ગર્ભજની જ૦ અંગુળ અસં૦ ઉ૦ છ ગાઉની. ઉરપર સમુચ્છિમ સર્પની જ૦ અંગુળ અસં૦ ઉ૦ પ્રત્યેક જોજનની, અને ગર્ભજની જ૦ અંગુળ અસં૦ ઉ૦ હજાર જોજનની. ભુજપર સમુચ્છિમ સર્પની જ૦ અંગુળ અસં૦ ઉ૦ પ્રત્યેક ધનુષની. ગર્ભજની જ૦ અંગુળ અસં૦ ઉ૦ પ્રત્યેક ગાઉની. ખેચર સમુચ્છિમ ને ગર્ભજની જ૦ અંગુળ અસં૦ ઉ૦ પ્રત્યેક ધનુષની. અને ઉત્તર વૈક્રય કરે તો જ૦ અંગુળ સંખ્યા૦ ઉ૦ નવસે જોજનની. સમુચ્છિમને એક છેવટું સંઘયણ. ગર્ભજને છ સંઘયણ. સમુચ્છિમને એક હુંડ સંસ્થાન, ગર્ભજને છ સંસ્થાન. કષાય ચારે. પણ તિર્યંચને માયા ઘણી. સંજ્ઞા ચારે પણ તિર્યંચને આહાર સંજ્ઞા ઘણી. લેશ્યા સમુચ્છિમને ત્રણ પહેલી ગર્ભજને છ લેશ્યા, ઇંદ્રિય પાંચે છે. સમુચ્છિમને સમુદ્ઘાત ત્રણ તે વેદની કષાય ને મારણાંતિક, અને ગર્ભજને સમુદ્ઘાત પાંચ તે વેદની, કષાય મારણાંતિક વૈક્રય અને તેજસ. સંજ્ઞી અસંજ્ઞી બે છે. સમુચ્છિમને વેદ એક નપુંસક. ગર્ભજને ત્રણ વેદ. સમુચ્છિમને પર્યાય પાંચ, મન નહિ અને ગર્ભજને છ પર્યાય છે. સમુચ્છિમને દ્રષ્ટિ બે, સમકીત ને મિથ્યાત્વ. ગર્ભજને દ્રષ્ટિ ત્રણ. સમુચ્છિમને દર્શન બે તે ચક્ષુદર્શન ને અચક્ષુદર્શન. ગર્ભજને ત્રણ દર્શન. સમુચ્છિમને જ્ઞાન બે મતિજ્ઞાન ને શ્રુતજ્ઞાન, ગર્ભજને ત્રણ જ્ઞાન. અજ્ઞાન સમુચ્છિમને બે મતિ અજ્ઞાન ને શ્રુત અજ્ઞાન અને ગર્ભજને ત્રણ અજ્ઞાન. સમુચ્છિમને યોગ ચાર તે ઔદારિકના બે કાર્મણ કાયજોગ ને વ્યવહાર વચન. ગર્ભજને તેર યોગ તે આહારકના બે નહિ. સમુચ્છિમને ઉપયોગ ... બે જ્ઞાન, બે અજ્ઞાન અને

એ દર્શન. ગર્ભજને ઉપયોગ નવ તે ત્રણ જ્ઞાન, ત્રણ અજ્ઞાન ને ત્રણ દર્શન. તેમજ આહાર જઘન્ય ઉત્કૃષ્ટો છ દિશીનો લે તથા ત્રણ પ્રકારે આહાર લે તે ઓજ, રોમ ને કવળ. ઉવવાય તે સમુચ્છિમમાં દશ દંડકના આવીને ઉપજે—પાંચ સ્થાવર, ત્રણ વિકલેંદ્રિય, મનુષ્ય ને તિર્યંચ. ગર્ભજમાં ચોવીશે દંડકના આવીને ઉપજે. સ્થિતિ જળચર સમુચ્છિમ ને ગર્ભજની જ૦ અંત૦ ઉ૦ પૂર્વ કોડની. સ્થળચર સમુચ્છિમની જ૦ અંત૦ ઉ૦ ચોરાશી હજાર વર્ષની અને ગર્ભજની જ૦ અંત૦ ઉ૦ ત્રણ પલ્યોપમની. ઊરપર સર્પ સમુચ્છિમની જ૦ અંત૦ ઉ૦ ત્રેપન હજાર વર્ષની અને ગર્ભજની જ૦ અંત૦ ઉ૦ પૂર્વક્રોડની. ભુજપર સર્પ સમુચ્છિમની જ૦ અંત૦ ઉ૦ બેતાળીશ હજાર વર્ષની અને ગર્ભજની જ૦ અંત૦ ઉ૦ પૂર્વક્રોડની. ખેચર સમુચ્છિમની જ૦ અંત૦ ઉ૦ બહોતેર હજાર વર્ષની અને ગર્ભજની જ૦ અંત૦ ઉ૦ પલ્યોપમનો અસંખ્યાતમો ભાગ. સમોહિયા મરણ ને અસમોહિયા મરણ એ બે મરણ છે. ચવણ તે ચવિને સમુચ્છિમ જાય તો બાવીશ દંડકમાં, જ્યોતિષી ને વૈમાનિકમાં જાય નહિ. અને ગર્ભજ ચોવીશે દંડકમાં જાય. ગઈ તે સમુચ્છિમ મરીને ચાર ગતિમાં જાય અને ગર્ભજ પણ ચાર ગતિમાં જાય. આગઈ તે સમુચ્છિમમાં બે ગતિનો આવે, મનુષ્ય ને તિર્યંચનો અને ગર્ભજમાં ચાર ગતિનો આવે. સમુચ્છિમને નવ પ્રાણ, એક મન નહિ અને ગર્ભજને દશ પ્રાણ લાભે, સમુચ્છિમને જોગ બે, કાય જોગ ને વચન જોગ અને ગર્ભજને ત્રણજોગ–મન, વચન ને કાય જોગ. ઇતિ વીશમો તિર્યંત પંચેંદ્રિયનો દંડક.

એકવીશમો મનુષ્યનો દંડક.

સમુચ્છિમ મનુષ્યમાં ત્રણ શરીર—ઉદારિક, તેજસ ને કાર્મણ. જુગલિયામાં પણ તેજ ત્રણ શરીર, પંદર કર્મભૂમિના ગર્ભજ મનુષ્યમાં પાંચ શરીર લાભે. સમુચ્છિમની અવઘેણા જ૦ ને ઉ૦ અંગુલનો અસંખ્યાતમો ભાગ અને ગર્ભજ મનુષ્યની ભરત ઐરવત એ બેમાં આરાને મેળે જાણવી. પહેલે

આરે બેસતાં ત્રણ ગાઉની અને ઉતરતાં આરે બે ગાઉની.
બીજે આરે બેસતાં બે ગાઉની અને ઉતરતા એક ગાઉની.
ત્રીજે આરે બેસતાં એક ગાઉની અને ઉતરતા પાંચસેં ધનુષની.
ચોથે આરે બેસતાં પાંચસેં ધનુષની અને ઉતરતાં સાત હાથની.
પાંચમે આરે બેસતા સાત હાથની અને ઉતરતા એક હાથની.
છઠ્ઠે આરે બેસતાં એક હાથની અને ઉતરતાં મૂઠા હાથની, પછી
ચઢતાં અવળા અવળી જાણવી. પાંચ મહાવિદેહમાં પાંચસેં
ધનુષની, ઉત્તર વૈક્રય કરે તો જ૦ અંગુ૦ સંખ્યા ઉ૦ લાખ
જોજનની ઝાઝેરી. હેમવય હીરણ્યવયમા જ૦ અંગુ૦ અસં૦ ઉ૦
એક ગાઉની. હરિવાસ રમ્યકવાસમા જ૦ અંગુ૦ અસં૦ ઉ૦
બે ગાઉની. દેવકુરૂ ઉત્તરકુરૂમા જ૦ અંગુ૦ અસં૦ ઉ૦ ત્રણ
ગાઉની. છપ્પન અન્તર્દ્વીપની જ૦ અંગુ૦ અસં૦ ઉ૦ આઠસેં
ધનુષની. સમૂર્છિમને એક છેવટ્ટુ સંઘયણ. જુગળિયાને એક
વજ્રઋષભનારાચ સંઘયણ. પંદર કર્મભૂમિના ગર્ભજ મનુષ્યને છ
સંઘયણ. સમૂર્છિમને એક હુંડ સંસ્થાન. જુગળિયાને એક સ-
મચઉરંસ સંસ્થાન. કર્મભૂમિના ગર્ભજ મનુષ્યને છ સંસ્થાન,
કષાય ચાર પણ મનુષ્યને માન ઘણું, સંજ્ઞા ચાર પણ મનુષ્યને
મૈથુન સંજ્ઞા ઘણી. સમૂર્છિમને પહેલી ત્રણ લેશ્યા. જુગળિ-
યાને પહેલી ચાર લેશ્યા અને ગર્ભજને છ લેશ્યા. ઇંદ્રિ પાંચે.
સમૂર્છિમને સમુદ્ઘાત [illegible] વેદની કષાય ને મારણાંતિક.
જુગળિયાને [illegible] તૈજસ [illegible] સમુદ્ઘાત. કર્મભૂમિના ગર્ભજ મનુ
ષ્યને સાતે સમુદ્ઘાત. સંજ્ઞી અસંજ્ઞી બે. સમૂર્છિમને એક ન
પુંસક વેદ. જુગળિયાને બે વેદ સ્ત્રી ને પુરૂષ. કર્મભૂમિના ગ
ર્ભજ મનુષ્યને સ્ત્રી પુરૂષ ને નપુંસક એ ત્રણ વેદ. સમૂર્છિમ
ને પર્યાપ્તિ [illegible] નહિ. ગર્ભજને [illegible] પર્યાપ્તિ. સમૂ
ર્છિમને [illegible] મિથ્યાત્વ દ્રષ્ટિ [illegible] અકર્મભૂમિના ને દ્રષ્ટિ
સમકિત [illegible] મિથ્યાત્વ [illegible] અકર્મભૂમિને [illegible] અન્તર
દ્વીપના [illegible] કર્મભૂમિના મનુષ્યને ત્રણ દ્રષ્ટિ-
સમકિત મિથ્યાત્વ [illegible] સમામિશ્ર. સમૂર્છિમ અને જુગળિ

યાને બે દર્શન—ચક્ષુદર્શન ને અચક્ષુદર્શન. ગર્ભજને ચારે દર્શન લાભે. જ્ઞાન દશ અકર્મભૂમિમાં બે અને વીશ અકર્મભૂમિ, છપ્પન અંતરદ્વીપં, અને સમુર્ચ્છિમને નથી અને ગર્ભજને પાંચે જ્ઞાન. સમુર્ચ્છિમ તથા જુગળિઆને અજ્ઞાન બે-મતિ અજ્ઞાન ને શ્રુતં અજ્ઞાન. ગર્ભજને ત્રણ. સમુર્ચ્છિમને જોગ ત્રણ-ઔદારિકના બે ને ૧ કાર્મણ કાય યોગ. જુગળિયાને જોગ અગીઆર ૪ મનના, ૪ વચનના, ૨ ઔદારિકના, ૧ કાર્મણ કાયજોગ. ગર્ભજને પંદર જોગ. ઉપયોગ, દશ અકર્મભૂમિ તે પાંચ દેવકુરૂ ને પાંચ ઉત્તરકુરૂ એ દશમાં છ–તે બે જ્ઞાન, બે અજ્ઞાન ને બે દર્શન, અને વીશ અકર્મભૂમિ, છપ્પન અંતરદ્વીપમાં ને સમુર્ચ્છિમને ચાર બે અજ્ઞાન બે દર્શન, ગર્ભજનને બાર ઉપયોગ. તેમજ આહાર લે તો જ૦ ને ઉ૦ છ દિશિનો તથા ત્રણ પ્રકારે આહાર લે, ઓજ, રોમ ને કવળ. ઉવવાય તે સમુર્ચ્છિમમાં આઠ દંડકના આવીને ઉપજે. પૃથ્વી, પાણી, વનસ્પતિ, ત્રણ વિકલેંદ્રિ, મનુષ્ય ને તિર્યંચ. જુગળિઆમાં બે દંડકના આવીને ઉપજે તે મનુષ્ય અને તિર્યંચના. કર્મભૂમિના ગર્ભજ મનુષ્યમાં બાવીશ દંડકના ઉપજે, તેઉ વાયુના નહીં. સમુર્ચ્છિમની સ્થિતિ જ૦ ને ઉ૦ અંતર્મુહૂર્તની. ગર્ભજની આરાની મેળે જાણવી. ભરત ઇરવતમાં પહેલે આરે બેસતાં ત્રણ પલ્યોપમની, ઉતરતા બે પલ્યોપમની. બીજે આરે બેસતાં બે પલ્યોપમની, ઉતરતાં એક પલ્યોપમની. ત્રીજે આરે બેસતાં એક પલ્યોપમની, ઉતરતાં પૂર્વ ક્રાડની, ચોથે આરે બેસતાં પૂર્વ ક્રાડની. ઉતરતા સવાસો વર્ષની. પાચમે આરે બેસતાં સવાસો વર્ષની, ઉતરતા વીશ વર્ષની. છઠ્ઠે આરે બેસતાં વીશ વર્ષની, ઉતરતા સોળ વર્ષની, એમ ચડતા અવળા સવળી જાણવી. હિમવય હીરણ્યવયમાં એક પલ્યોપમની, હરિવાસ રમકવાસમાં બે પલ્યોપમની, દેવકુરૂ ઉત્તરકુરૂમા ત્રણ પલ્યોપમની, છપ્પન અંતરદ્વીપમાં પલ્યોપમનો અસખ્યાતમો ભાગ, પાંચ મહાવિદેહમાં પૂર્વક્રોડની. સમોહિયા મરણ ને અસમોહિયા મરણ એ બે મરણ છે. ચવણ તે ચવિને સમુર્ચ્છિમ દશ દંડકમાં જાય—પાંચ

સ્થાવર, ત્રણ વિકલેંદ્રિય મનુષ્ય ને તિર્યંચમાં જાય. જુગલીઆ તેર દંડકમાં જાય તે દેવતાના તેર દંડકમાં કર્મભૂમિના ગર્ભજ ચોવીસે દંડકમાં જાય. ગઈ તે સમુચ્છિમ મરીને બે ગતિમાં જાય—તે મનુષ્ય ને તિર્યંચમાં જાય. જુગલીઆ મરીને એક દેવગતીમાં જાય. કર્મભૂમિના ગર્ભજ મનુષ્ય પાંચે ગતિમાં જાય. આગઈ તે સમુચ્છિમમાં આવે તો બે ગતિનો તે મનુષ્ય ને તિર્યંચનો, ગર્ભજમાં ચારે ગતિનો આવે. સમુચ્છિમને પ્રાણ આઠ. ભાષા ને મન નહિ. ગર્ભજને દશ પ્રાણ. સમુચ્છિમને એક કાયાનો જોગ. ગર્ભજને ત્રણ જોગ. ઇતિ એકવીશમો મનુષ્યનો દંડક.

બાવીશમો વાણવ્યંતરનો દંડક.

તેમાં શરીર ત્રણ—વૈક્રય; તેજસ ને કાર્મણ: અવઘેણા જ૦ અંગુ૦ અસં૦, ઉ૦ સાત હાથની અને ઉત્તર વૈક્રય કરે તો જ૦ અંગુ૦ સંખ્યા૦, ઉ૦ લાખ જોજનની. સંઘયણ નથી. સંઠાણ એક સમચઉરંસ. કષાય ચારે પણ દેવતાને લોભ ઘણો. સંજ્ઞા ચારે પણ દેવતાને પરિગ્રહ સંજ્ઞા ઘણી. લેશ્યા ચાર પહેલી. ઇંદ્રિય પાંચે. સમુદ્ઘાત પાંચ. આહારક ને કેવળ નહીં. સંજ્ઞી અસંજ્ઞી બે. વેદ બે—સ્ત્રી ને પુરૂષ. પર્યાય છ પણ ભાષા અને મન ભેગાં બાંધે. દષ્ટિ ત્રણ. દર્શન ત્ર . જ્ઞાન ત્રણ. અજ્ઞાન ત્રણ. જોગ અગીઆર. તે ચાર મનના, ચાર વચનના, ત્રણ કાયાના. તે વૈક્રય, વૈક્રયનો મિશ્ર અને કાર્મ કાય જોગ, એમ અગીઆર. ઉપયોગ નવ—ત્રણ જ્ઞાન, ત્રણ અજ્ઞાન અને ત્રણ દર્શન તેમજ આહાર લે તો જઘન્ય ને ઉ૦ છ દિશિનો તથા બે પ્રકારે ઓજ ને રોમ તથા શુભ અને અચિત્ત આહાર. ઉવવાય તે બે દંડકના આવીને ઉપજે તે મનુષ્ય ને તિર્યંચના. વાણવ્યંતરની સ્થિતિ જ૦ દશ હજાર વર્ષની, ઉ૦ એક પલ્યોપમની. તેની દેવીની જ૦ દશ હજાર વર્ષની, ઉ૦ અર્ધ પલ્યોપમની. સમોહિયા મરણ ને અસમોહિયા મરણ એ બે પ્રકારે છે. ચવણ તે ચવિને પાંચ દંડકમાં જાય તે પૃથ્વી, પાણી, વનસ્પતિ, મનુષ્ય ને તિર્યંચ એ પાંચ. ગઇ તે મરીને

બે ગતિમાં જાય તે મનુષ્ય ને તિર્યંચમાં. આગઈ તે આવે પણ બે ગતિના તે મનુષ્ય ને તિર્યંચના. પ્રાણ દશ. જોગ ત્રણ-મન, વચન ને કાયાના. ઇતિ બાવીશમો વાણવ્યંતરનો દંડક.

ત્રેવીશમો જ્યોતિષીનો દંડક.

તેમાં શરીર ત્રણ-વૈક્રય, તેજસ ને કાર્મણ. અવઘેણા જ૦ અંગુ૦ અસં૦ ઉ૦ સાત હાથની અને ઉત્તર વૈક્રય કરે તો જ૦ અંગુ૦ સંખ્યા૦ ઉ૦ લાખ જોજનની. સંઘયણ નથી. સંઠાણ એક સમચઉરસ. કષાય ચારે. સંજ્ઞા ચારે. લેશ્યા એક તેજુ. ઇંદ્રિય પાંચે. સમુદ્‌ઘાત પાંચ તે આહારક ને કેવળ નહીં, સંજ્ઞી છે, વેદ બે. પર્યાય છ પણ ભાષા ને મન ભેગાં બાંધે. દૃષ્ટિ ત્રણ, દર્શન ત્રણ, જ્ઞાન ત્રણ. અજ્ઞાન ત્રણ, જોગ અગીયાર-ચાર મનના, ચાર વચનના, ત્રણ કાયાના, તે વૈક્રય, વૈક્રયનો મિશ્ર, ને કાર્મણ કાયજોગ. ઉપયોગ નવ-ત્રણ જ્ઞાન, ત્રણ અજ્ઞાન, ત્રણ દર્શન તેમજ આહાર લે તો, જ૦ ને ઉ૦ ૬ દિશિનો તથા બે પ્રકારે તે ઓજ ને રોમ, તે પણ શુભ ને અચિત્ત આહાર. ઉવવાય તે બે દંડકના આવીને ઉપજે, તે મનુષ્ય ને તિર્યંચના. ચંદ્રમાની સ્થિતિ જ૦ પા પલ્યની, ઉ૦ એક પલ્ય ને લાખ વર્ષની. તેની દેવીની જ૦ પા પલ્યની, ઉ૦ અર્ધ પલ્ય ને પચાસ હજાર વર્ષની. સૂર્યની જ૦ પા પલ્યની, ઉ૦ એક પલ્ય ને હજાર વર્ષની. તેની દેવીની જ૦ પા પલ્યની, ઉ૦ અર્ધ પલ્ય ને પાંચસે વર્ષની. ગ્રહની જ૦ પા પલ્યની, ઉ૦ એક પલ્યની, તેની દેવીની જ૦ પા પલ્યની ઉ૦ અર્ધ પલ્યની. નક્ષત્રની જ૦ પા પલ્યની, ઉ૦ અર્ધ પલ્યની. તેની દેવીની જ૦ પા પલ્યની, ઉ૦ પા પલ્યની ઝાઝેરી. તારાની જ૦ પલ્યનો આઠમો ભાગ, ઉ૦ પા પલ્યની. તેની દેવીની જ૦ પલ્યનો આઠમો ભાગ, ઉ૦ પલ્યનો આઠમો ભાગ ઝાઝેરી. સમોહિયા મરણ ને અસમોહિયા મરણ એ બે મરણ છે. ચવણ તે ચવીને પાંચ દંડકમાં જાય, તે પૃથ્વી, પાણી, વનસ્પતિ, મનુષ્ય ને તિર્યંચમાં. ગઈ તે મરીને બે ગતિમાં જાય, તે મનુષ્ય ને તિર્યં-

સમાં આગઇ તે આવે પણ બે ગતિનો તે મનુષ્ય ને તિર્યંચનો આવે. પ્રાણ દશ, જોગ ત્રણ. ઇતિ ત્રેવીશમો જ્યોતિષીનો દંડક.

ચોવીશમો વૈમાનિકનો દંડક.

વૈમાનિક દેવમાં શરીર ત્રણ–વૈક્રય, તેજસ ને કાર્મણ. અવઘેણા સૌધર્મ ઈશાન એ બે દેવલોકે જ૦ અંગુ૦ અસં૦ ઉ૦ સાત હાથની. ત્રીજે, ચોથે દેવલોકે છ હાથની. પાંચમે, છઠ્ઠે દેવલોકે પાંચ હાથની. સાતમે, આઠમે, દેવલોકે ચાર હાથની, નવમે, દશમે, અગીયારમે અને બારમે દેવલોકે ત્રણ હાથની, નવ ગ્રૈવેયકે બે હાથની. ચાર અનુત્તર વિમાનમાં એક હાથની. સર્વાર્થસિદ્ધમાં મુઢા હાથની. ઉત્તર વૈક્રય કરે તો બાર દેવલોક સુધી, જ૦ અંગુ૦ અસંખ્યા૦ ઉ૦ લાખ જોજનની. સંઘયણ નથી. સંસ્થાન એક સમચઉરંસ, કષાય ચારે પણ લોભ ઘણો. સંજ્ઞા ચારે પણ પરિગ્રહ સંજ્ઞા ઘણી. લેશ્યા પહેલે બીજે દેવલોકે એક તેજુ લેશ્યા. ત્રીજે, ચોથે પાંચમે એક પદ્મ લેશ્યા છઠ્ઠાથી માંડી નવ ગ્રૈવેયકના એક શુકલ લેશ્યા. અને પાંચ અનુત્તર વિમાનમાં એક પરમ શુકલ લેશ્યા. ઇંદ્રિય પાંચે, બાર દેવલોક સુધી સમુદ્ઘાત પાંચ તે આહારક ને કેવળ નહી નવ ગ્રૈવેયક, પાંચ અનુત્તર વિમાનમાં [illegible] તે વેદની, કષાય ને મારણાંતિક સન્ની અસન્ની બે [illegible] પહેલે બીજે દેવલોકે બે વેદ, ત્રીજાથી તે સર્વાર્થસિદ્ધ સુધી એક પુરૂષ વેદ [illegible] પણ [illegible] દેવલોકના ત્રણ નવ ગ્રૈવેયકના [illegible] અનુત્તર વિમાનના એક સમકિત દ્રષ્ટિ દર્શન [illegible] જ્ઞાન [illegible] અજ્ઞાન ત્રણ [illegible] દેવલોકે અને નવ [illegible] ને પાંચ અનુત્તર વિમાનના અજ્ઞાન નથી. જોગ અગીયાર—[illegible] ચાર વચનના, ત્રણ કાયાના તે વૈક્રય વૈક્રયનો મિશ્ર ને કાર્મણ કાયયોગ. એમ અગીઆર ઉપયોગ બાર દેવલોક ને નવ [illegible]ના ત્રણ જ્ઞાન, ત્રણ અજ્ઞાન ત્રણ દર્શન પાંચ અનુત્તર વિમાનમાં [illegible] ઉપયોગ ત્રણ જ્ઞાન ત્રણ દર્શન [illegible] જ૦ ને ઉ૦ છ દિશિનો

અથ શ્રી ગતાગતના બોલ.

૧ પહેલી નરકે આગત ૨૫ ભેદની, તે ૧૫ કર્મભૂમિ, ૫ સંજ્ઞી તિર્યંચ ને ૫ અસંજ્ઞી તિર્યંચ, એ પચીશના પર્યાપ્તાની. ગત ૪૦ ભેદની તે ૧૫ કર્મભૂમિ ને ૫ સંજ્ઞી તિર્યંચ એ ૨૦ ના પર્યાપ્તા અને અપર્યાપ્તા એટલે ૪૦ ની.

૨ બીજી નરકે આગત ૨૦ ભેદની, તે ઉપર ૨૫ કહ્યા તેમાંથી ૫ અસંજ્ઞી તિર્યંચના પર્યાપ્તા વર્જ્યાં. ગત ૪૦ ભેદની પૂર્વવત્.

૩ ત્રીજી નરકે આગત ૧૯ ભેદની તે ઉપર ૨૦ ભેદ કહ્યા તેમાંથી ભૂજપરનો એક ભેદ વર્જ્યો. ગત ૪૦ ની પૂર્વવત્.

૪ ચોથી નરકે આગત ૧૮ ભેદની તે ઉપર ૧૯ કહ્યા તેમાંથી ખેચરનો એક ભેદ વર્જ્યો. ગત ૪૦ ની પૂર્વવત્.

૫ પાંચમી નરકે આગત ૧૭ ભેદની તે ઉપર ૧૮ કહ્યા તેમાંથી સ્થળચરનો એક ભેદ વર્જ્યો. ગત ૪૦ ની પૂર્વવત્.

૬ છઠ્ઠી નરકે આગત ૧૬ ભેદની તે ઉપર ૧૭ કહ્યા તેમાંથી ઉરપરનો એક ભેદ વર્જ્યો. ગત ૪૦ ની પૂર્વવત્.

૭ સાતમી નરકે આગત ૧૬ ભેદની તે ૧૫ કર્મભૂમિ ને ૧ મચ્છ જળચરના પર્યાપ્તાની સ્ત્રી વર્જી. ગત ૧૦ ભેદની ૫ સંજ્ઞી તિર્યંચના પર્યાપ્તા અને અપર્યાપ્તાની.

૮ એકાવન જાતના દેવતા. (૧૦ ભવનપતિ, ૧૫ પરમાધામી, ૧૬ વાણવ્યંતર અને ૧૦ જંભકા) માં આગત ૧૧૧ ભેદની તે ૧૦૧ ક્ષેત્રના સંજ્ઞી મનુષ્ય, ૫ સંજ્ઞી તિર્યંચ અને ૫ અસંજ્ઞી તિર્યંચ એ ૧૧૧ ના પર્યાપ્તાની. ગત ૪૬ ની તે ૧૫ કર્મભૂમિ, ૫ સંજ્ઞી તિર્યંચ, ૩ પૃથ્વી, પાણી અને વનસ્પતિ એ ૨૩ ના પર્યાપ્તા અને અપર્યાપ્તાની.

૯ જ્યોતિષી અને પહેલા દેવલોકમાં આગત ૫૦ ભેદની તે ૧૫ કર્મભૂમિ, ૫ સંજ્ઞી તિર્યંચ અને ૩૦ અકર્મભૂમિ એ ૫૦ ના પર્યાપ્તાની. ગત ૪૬ ની પૂર્વવત્.

૧૦ બીજા દેવલોકમાં આગત ૪૦ ભેદની તે ઉપર ૫૦ કહ્યા તેમાંથી ૫ હેમવય અને ૫ હીરણ્યવય એ ૧૦ ના પર્યાપ્તા વર્જ્યા. ગત ૪૬ ની પૂર્વવત્.

૧૧ પહેલા કિલ્વિષીમાં આગત ૩૮ ભેદની તે ઉપર ૪૦ કહ્યા તેમાંથી ૫ હરિવાસ અને ૫ રમ્યકવાસ એ ૧૦ ભેદ વર્જ્યા. ગત ૪૬ ની પૂર્વવત્.

૧૨ ત્રીજા દેવલોકથી આઠમા દેવલોક સુધી (૬ દેવલોક, ૯ લોકાંતિક અને ૨ કિલ્વિષી એ ૧૭) માં આગત ૨૦ ભેદની તે ૧૫ કર્મભૂમિ અને ૫ સંજ્ઞી તિર્યંચ એ ૨૦ ના પર્યાપ્તાની. ગત ૪૦ ભેદની તે ૧૫ કર્મભૂમિ અને ૫ સંજ્ઞી તિર્યંચના પર્યાપ્તા અને અપર્યાપ્તાની.

૧૩ નવમા દેવલોકથી સર્વાર્થસિદ્ધ સુધી (૪ દેવલોક, ૯ ગ્રૈવેયક, ૫ અનુત્તર વિમાન એ ૧૮) માં આગત ૧૫ કર્મભૂમિના પર્યાપ્તાની. ગત ૩૦ ભેદની તે ૧૫ કર્મભૂમિના પર્યાપ્તા તથા અપર્યાપ્તાની.

૧૪ પૃથ્વી, પાણી અને વનસ્પતિ એ ત્રણમાં આગત ૨૪૩ ભેદની ૧૦૧ સમુચ્છીમ મનુષ્યના અપર્યાપ્તા, ૧૫ કર્મભૂમિના અપર્યાપ્તા અને પર્યાપ્તા એટલે ૧૩૧ અને ૪૮ ભેદ તિર્યંચના એવં ૧૭૯ ની લટની[1] ૬૪ ભેદ દેવતાના (૧૦ ભવનપતિ, ૧૫ પરમાધામી, ૧૬ વાણવ્યંતર, ૧૦ જંભકા, ૧૦ જ્યોતિષી, ૨ દેવલોક અને ૧ કિલ્વિષી) પર્યાપ્તા કુલ ૨૪૩ થયા. ગત ૧૭૯ ની લટની.

૧૫ તેઉ અને વાઉ એ બેમાં આગત ૧૭૯ ની લટની. ગત ૪૮ ભેદ તિર્યંચની.

૧૬ ત્રણ વિકલેંદ્રિય (બેઇંદ્રિ, તેઇંદ્રિ અને ચઉરેંદ્રિ) માં આગત ૧૭૯ ની લટની, ગત પણ ૧૭૯ ની લટની.

૧૭ અસંજ્ઞી તિર્યંચમાં આગત ૧૭૯ ની લટની. ગત ૩૯૫ ભેદની તે ૫૬ અંતરદ્વીપા, ૫૧ જાતના દેવતા (ઉપર પ્ર-

---

૧ જ્યાં લટ આવે ત્યાં આ બતાવ્યા પ્રમાણે ૧૭૯ ભેદ સમજવા.

અથ શ્રી ગતાગતના બોલ.

૧ પહેલી નરકે આગત ૨૫ ભેદની, તે ૧૫ કર્મભૂમિ, ૫ સંજ્ઞી તિર્યંચ ને ૫ અસંજ્ઞી તિર્યંચ, એ પચીશના પર્યાપ્તાની. ગત ૪૦ ભેદની તે ૧૫ કર્મભૂમિ ને ૫ સંજ્ઞી તિર્યંચ એ ૨૦ ના પર્યાપ્તા અને અપર્યાપ્તા એટલે ૪૦ ની.

૨ બીજી નરકે આગત ૨૦ ભેદની, તે ઉપર ૨૫ કહ્યા તેમાંથી ૫ અસંજ્ઞી તિર્યંચના પર્યાપ્તા વર્જ્યા. ગત ૪૦ ભેદની પૂર્વવત્.

૩ ત્રીજી નરકે આગત ૧૯ ભેદની તે ઉપર ૨૦ ભેદ કહ્યા તેમાંથી ભુજપરનો એક ભેદ વર્જ્યો. ગત ૪૦ ની પૂર્વવત્.

૪ ચોથી નરકે આગત ૧૮ ભેદની તે ઉપર ૧૯ કહ્યા તેમાંથી ખેચરનો એક ભેદ વર્જ્યો. ગત ૪૦ ની પૂર્વવત્.

૫ પાંચમી નરકે આગત ૧૭ ભેદની તે ઉપર ૧૮ કહ્યા તેમાંથી સ્થળચરનો એક ભેદ વર્જ્યો. ગત ૪૦ ની પૂર્વવત્.

૬ છઠ્ઠી નરકે આગત ૧૬ ભેદની તે ઉપર ૧૭ કહ્યા તેમાંથી ઉરપરનો એક ભેદ વર્જ્યો. ગત ૪૦ ની પૂર્વવત્.

૭ સાતમી નરકે આગત ૧૬ ભેદની તે ૧૫ કર્મભૂમિ ને ૧ મચ્છ જળચરના પર્યાપ્તાની સ્ત્રી વર્જી. ગત ૧૦ ભેદની ૫ સંજ્ઞી તિર્યંચના પર્યાપ્તા અને અપર્યાપ્તાની.

૮ એકાવન જાતના દેવતા. (૧૦ ભવનપતિ, ૧૫ પરમાધામી, ૧૬ વાણવ્યંતર અને ૧૦ જંભકા) માં આગત ૧૧૧ ભેદની તે ૧૦૧ ક્ષેત્રના સંજ્ઞી મનુષ્ય, ૫ સંજ્ઞી તિર્યંચ અને ૫ અસંજ્ઞી તિર્યંચ એ ૧૧૧ ના પર્યાપ્તાની. ગત ૪૬ ની તે ૧૫ કર્મભૂમિ, ૫ સંજ્ઞી તિર્યંચ, ૩ પૃથ્વી, પાણી અને વનસ્પતિ એ ૨૩ ના પર્યાપ્તા અને અપર્યાપ્તાની.

૯ જ્યોતિષી અને પહેલા દેવલોકમાં આગત ૫૦ ભેદની તે ૧૫ કર્મભૂમિ, ૫ સંજ્ઞી તિર્યંચ અને ૩૦ અકર્મભૂમિ એ ૫૦ ના પર્યાપ્તાની. ગત ૪૬ ની પૂર્વવત્.

૧૦ બીજા દેવલોકમાં આગત ૪૦ ભેદની તે ઉપર ૫૦ કહ્યા તેમાંથી ૫ હેમવય અને ૫ હીરણ્યવય એ ૧૦ ના પર્યાપ્તા વર્જ્યા. ગત ૪૬ ની પૂર્વવત.

૧૧ પહેલા કિલ્બિષીમાં આગત ૩૮ ભેદની તે ઉપર ૪૦ કહ્યા તેમાંથી ૫ હરિવાસ અને ૫ રમ્યકવાસ એ ૧૦ ભેદ વર્જ્યા. ગત ૪૬ ની પૂર્વવત.

૧૨ ત્રીજા દેવલોકથી આઠમા દેવલોક સુધી (૬ દેવલોક, ૯ લોકાંતિક અને ૨ કિલ્બિષી એ ૧૭) માં આગત ૨૦ ભેદની તે ૧૫ કર્મભૂમિ અને ૫ સંજ્ઞી તિર્યંચ એ ૨૦ ના પર્યાપ્તાની. ગત ૪૦ ભેદની તે ૧૫ કર્મભૂમિ અને ૫ સંજ્ઞી તિર્યંચના પર્યાપ્તા અને અપર્યાપ્તાની.

૧૩ નવમા દેવલોકથી સર્વાર્થસિદ્ધ સુધી (૪ દેવલોક, ૯ ગ્રૈવેયક, ૫ અનુત્તર વિમાન એ ૧૮) માં આગત ૧૫ કર્મભૂમિના પર્યાપ્તાની. ગત ૩૦ ભેદની તે ૧૫ કર્મભૂમિના પર્યાપ્તા તથા અપર્યાપ્તાની.

૧૪ પૃથ્વી, પાણી અને વનસ્પતિ એ ત્રણમાં આગત ૨૪૩ ભેદની ૧૦૧ સમુર્છીમ મનુષ્યના અપર્યાપ્તા, ૧૫ કર્મભૂમિના અપર્યાપ્તા અને પર્યાપ્તા એટલે ૧૩૧ અને ૪૮ ભેદ તિર્યંચના એવં ૧૭૯ ની લટની[1] ૬૪ ભેદ દેવતાના (૧૦ ભવનપતિ, ૧૫ પરમાધામી, ૧૬ વાણવ્યંતર, ૧૦ જંભકા, ૧૦ જ્યોતિષી, ૨ દેવલોક અને ૧ કિલ્બિષી) પર્યાપ્તા કુલ ૨૪૩ થયા. ગત ૧૭૯ ની લટની.

૧૫ તેઉ અને વાઉ એ બેમાં આગત ૧૭૯ ની લટની. ગત ૪૮ ભેદ તિર્યંચના.

૧૬ ત્રણ વિકલેંદ્રિય (બેઇદ્રિ, તેઇદ્રિ અને ચઉરેંદ્રિ) માં આગત ૧૭૯ ની લટની, ગત પણ ૧૭૯ ની લટની.

૧૭ અસંજ્ઞી તિર્યંચમાં આગત ૧૭૯ ની લટની. ગત ૩૯૫ ભેદની તે ૫૬ અંતરદ્વીપા, ૫૧ જાતના દેવતા (ઉપર પ્ર-

---

[1] જ્યાં લટ આવે ત્યાં આ બતાવ્યા પ્રમાણે ૧૭૯ ભેદ સમજવા.

માટે) ૧ પહેલી નરકે એ ૧૯૮ ના પર્યાપ્તા અને અપર્યાપ્તા એટલે ૨૧૧ અને ૧૫૪ ની હદ સુધી ૩૬૫ ભેદ થયા.

૧૮ સંજ્ઞી તિર્યંચમાં આગત ૨૬૭ ભેદની તે ૯૯ ભેદ દેવતાના (૯૯ ભેદમાંથી ઉપરના ૪ ગ્રૈવેયક, ૫ અનુત્તર વિમાન એ ૧૯ ભેદ બાદ કરવા તે) ૧૦૧ ની હદ અને ૭ નરકના પર્યાપ્તા એમ ૨૬૭ ની. પાંચેની જુદી જુદી કહે છે. જળચરની ગત ૫૨૭ ભેદની ૫૬૩ માંથી નવમા દેવલોકથી સર્વાર્થસિદ્ધ સુધીના ઉપરના દેવતાના અપર્યાપ્તા અને પર્યાપ્તા એટલે ૩૬ ભેદ બાદ કરવા. શેષ ૫૨૭ રહ્યા તે. ઉરપરની ગત ૫૨૩ ભેદની. તે ૫૨૭ માંથી છઠ્ઠી તથા સાતમી એ બે નરકના અપર્યાપ્તા અને પર્યાપ્તા એ ૪ ભેદ બાદ કરવા. સ્થલચરની ગત ૫૨૧ ની તે ૫૨૩ માંથી પાંચમી નરકના અપર્યાપ્તા અને પર્યાપ્તા એ બે ભેદ બાદ કરવા. ખેચરની ગત ૫૧૯ ની તે ૫૨૧ માંથી ચોથી નરકના અપર્યાપ્તા અને પર્યાપ્તા એ બે ભેદ બાદ કરવા. ભૂજપરની ગત ૫૧૭ ની તે ૫૧૯ માંથી ત્રીજી નરકના અપર્યાપ્તા અને પર્યાપ્તા એ બે ભેદ બાદ કરવા.

૧૯ સમુર્ચ્છિમ મનુષ્યની આગત ૧૭૧ ભેદની તે ૧૭૯ ની હદમાંથી તેઉ વાઉના આઠ ભેદ બાદ કરવા. શેષ ૧૭૧ રહ્યા તે, ગત ૧૭૯ ની હદની

૨૦ સંજ્ઞી મનુષ્યની આગત ૨૭૬ ભેદની તે ૧૭૯ ની હદમાંથી તેઉ વાઉના આઠ બાદ કરવા શેષ ૧૭૧ તથા ૯૯ જાતના દેવતા અને ૬ નરકના પર્યાપ્તા સર્વ મળી ૨૭૬ ભેદ થયા. ગત ૫૬૩ ભેદની.

૨૧ અકર્મભૂમિના આગત ૨૦ ભેદની. ૧૫ કર્મભૂમિ અને ૫ સંજ્ઞી તિર્યંચ એમ ૨૦ ની ગત જુદી જુદી કહે છે. ૫ દેવકુરૂ અને ૫ ઉત્તરકુરૂની ગત ૧૨૮ ભેદની તે ૧૦ ભવનપતિ, ૧૫ પરમાધામી, ૧૬ વાણવ્યંતર, ૧૦ જ્યોતિષ.

૧૦ જ્યોતિષી, ૨ દેવલોક, પહેલું, બીજું અને ૧ કિલ્બિષી; એ ૧૪ જાતના દેવતાના અપર્યાપ્તા અને પર્યાપ્તા એટલે ૧૨૮. ૫ હરિવાસ અને ૫ રમકવાસની ગત ૧૨૬ ની તે પૂર્વે ૧૨૮ કહ્યા તેમાંથી પહેલા કિલ્બિષીના અપર્યાપ્તા ને પર્યાપ્તા એ બે ભેદ વર્જ્યા. ૫ હેમવય અને ૫ એરણ્યવયની ગત ૧૨૪ ભેદની તે પૂર્વે ૧૨૬ કહ્યા તેમાંથી બીજા દેવલોકના અપર્યાપ્તા પર્યાપ્તા એ બે ભેદ વર્જ્યા.

૨૨ છપ્પન અંતરદ્વિપમાં આગત ૨૫ ભેદની તે, ૧૫ કર્મભૂમિ ૫ સંજ્ઞિતિર્યંચ અને ૫ અસંજ્ઞિતિર્યંચ એ ૨૫ ના પર્યાપ્તાની. ગત ૧૦૨ ભેદની તે ૧૦ ભવનપતિ, ૧૫ પરમાધામી, ૧૬ વાણવ્યંતર, ૧૦ જંભકા એમ ૫૧ ના અપર્યાપ્તા અને પર્યાપ્તા એટલે ૧૦૨.

ઈતિ ચોવીશ દંડકની ગતાગત સંપૂર્ણ.

૨૩ તીર્થંકરદેવમાં આગત ૩૮ ભેદની તે. ૧૨ દેવલોક, ૯ લોકાંતિક, ૯ ગ્રૈવેયક. ૫ અનુત્તર વિમાન અને ૩ પહેલી નરક એમ ૩૮ ની ગત મોક્ષની.

૨૪ ચક્રવર્તિના આગત ૮૨ ભેદની. તે ૯૯ જાતના દેવતામાંથી ૧૫ પરમાધામી અને ૩ કિલ્બિષી એ ૧૮ વર્જ્યા શેષ ૮૧ કહ્યા તે અને ૧ પહેલી નરક એમ ૮૨ ભેદની. ગત ૭ નરકના અપર્યાપ્તા અને પર્યાપ્તાની.

૨૫ બળદેવમાં આગત ૮૩ ભેદની. તે પૂર્વે ૮૨ કહ્યા તે અને એક બીજી નરક એમ ૮૩ ભેદ ગત ૭૦ ભેદની, તે ૧૨ દેવલોક ૯ એકાંતિક ૯ ગ્રૈવેયક. ૫ અનુત્તર વિમાન એ ૩૫ ના અપર્યાપ્તા અને પર્યાપ્તાના

૨૬ વાસુદેવમાં આગત ૩૨ ભેદની તે ૧૨ દેવલોક. ૯ લોકાંતિક. ૯ ગ્રૈવેયક અને ૨ નરક પહેલી ને બીજી એમ ૩૨ ની ગત ૧૪ ભેદની તે ૭ નરકના અપર્યાપ્તા અને પર્યાપ્તાની

૧૭

૨૭. કેવળીમાં આગત ૧૦૮ ભેદની તે ૯૯ જાતના દેવતામાંથી ૧૫ પરમાધામી, ૩ કિલ્બિષી એ અઢાર વર્જ્યાં, શેષ ૮૧ રહ્યા તે, ૧૫ કર્મભૂમિ, ૫ સંજ્ઞીતિર્યંચ, ૪ નરક પહેલી અને પૃથ્વી, પાણી, વનસ્પતિ એ ૩ એમ સર્વ મળી ૧૦૮ ભેદ થયા તે ગત મોક્ષની.

૨૮. સાધુમાં આગત ૨૭૫ ની તે ૧૭૯ ની લટમાંથી તેઉ વાઉના ૮ વર્જ્યાં શેષ ૧૭૧, ૯૯ મતના દેવતા અને ૫ નરક એમ ૨૭૫ ની. ગત ૭૦ ભેદની તે ૧૨ દેવલોક, ૯ લોકાંતિક, ૯ ગ્રૈવેયક અને ૫ અનુત્તર વિમાન એ ૩૫ ના અપર્યાપ્તા અને પર્યાપ્તાની.

૨૯. શ્રાવકમાં આગત ૨૭૬ ભેદની તે પૂર્વે ૨૭૫ કહ્યા તે અને ૧ છઠ્ઠી નરક વધી. ગત ૪૨ ભેદની તે ૧૨ દેવલોક અને ૯ લોકાંતિક એ ૨૧ ના અપર્યાપ્તા અને પર્યાપ્તાની.

૩૦ સમદષ્ટિમાં આગત ૩૬૩ ભેદની તે ૧૭૯ ની લટમાંથી ૧૫ કર્મભૂમિના પર્યાપ્તા તથા તેઉ વાઉના ૮ એ ૨૩ વર્જ્યાં. શેષ ૧૫૬ તથા ૧૦૧ સંજ્ઞીમનુષ્ય, ૯૯ જાતના દેવતા અને ૭ નરકના પર્યાપ્તા એમ સર્વ મળી ૩૬૩ ભેદ થયા. ગત ૨૨૨ ની તે ૮૧ જાતના દેવતા, ૯૯ ભેદમાંથી ૧૫ પરમાધામી અને ૩ કિલ્બિષી એ ૧૮ વર્જ્યાં ને ૧૫ કર્મભૂમિ, ૫ સંજ્ઞીતિર્યંચ, ૬ નરક એમ ૧૦૭ ના અપર્યાપ્તા અને પર્યાપ્તા એટલે ૨૧૪ ત્રણ વિકલેંદ્રિના અપર્યાપ્તા અને ૫ અસંજ્ઞીતિર્યંચના અપર્યાપ્તા એમ સર્વ મળી ૨૨૨ થયા તે. ૧૫ પરમાધામી અને ૩ કિલ્વિષીના પર્યાપ્તા અપર્યાપ્તા ૩૬ ભેદ ભેળવતાં ૨૫૮ ભેદની ગત કેટલાકો કહે છે.

૩૧ મિથ્યાતીમાં આગત ૩૭૧ ભેદની તે પૂર્વે ૩૬૩ કહ્યા તેમાં તેઉ વાઉના ૮ ભેદ વધ્યા. ગત ૫૫૩ ભેદની તે ૫૬૩ માંથી ૫ અનુત્તર વિમાનના અપર્યાપ્તા અને પર્યાપ્તા એ ૧૦ ભેદ વર્જ્યાં.

૩૨ સ્ત્રીવેદ અને પુરૂષવેદમાં આગત ૩૭૧ ભેદની મિથ્યાતીની પેઠે. ગત પુરૂષવેદની ૫૬૩ ની, સ્ત્રીવેદની ૫૬૧ ની સાતમી નરકના બે ભેદ વર્જ્યા.

૩૩ નપુંસકવેદમાં આગત ૨૮૫ ભેદની તે, ૯૯ જાતના દેવનાં ૧૭૯ ની ૯૮ ૭ નારકી એમ ૩૮૫ ની. ગત ૫૬૩ ભેદની.

ઇતિ ગતાગતના બોલ સંપૂર્ણ.

અથ શ્રી ગુણસ્થાનદ્વાર.

[अनुष्टुपवृत्त.]

नाम १ लखणगुण २ ठिइ ३ ।
किरिआ ४ सत्ता ५ बंध ६ वेदेय ७ ॥
उदेय ८ उदिरणा ९ चेव ॥
निज्जरा १० भाव ११ कारणा १२ ॥ १ ॥
परिसह १३ मग्ग १४ आयाय १५ ।
जीवाय भेदे १६ जोग १७ उवओग १८ ॥
लेस्या १९ चरण २० सम्मत्तम् २१ ।
अप्पाबहुत्त २२ गुणठाणेहिम ॥ २ ॥

[illegible]

પહેલો નામદ્વાર કહે છે.

[illegible]

બીજો લક્ષણ ગુણદ્વાર કહે છે.

પહેલાં મિથ્યાત્વ ગુણઠાણાનાં લક્ષણ કહે છે—શ્રી વીતરાગની વાણીથી ઓછું, અધિક, વિપરીત, સરદહે, પરૂપે, ફરસે તેહને મિથ્યાત્વ કહીએ. ઓછી પરૂપણા તે કોને કહીએ ? જેમ કોઈ કહે જે જીવ અંગુઠા માત્ર છે, તંદુલ માત્ર છે, શામા માત્ર છે, દીપક માત્ર છે તેહને ઓછી પરૂપણા કહીએ. બીજી અધિકી પરૂપણા તે કોને કહીએ–એક જીવ સર્વ લોક બ્રહ્માંડ માત્રમાં વ્યાપી રહ્યો છે તેહને અધિકી પરૂપણા કહીએ. ત્રીજી વિપરીત પરૂપણા તે કોને કહીએ—કોઈ કહે જે પાંચ ભૂત થકી આત્મા ઉપન્યો છે અને એહને વિનાશે જીવ પણ વીણશે છે. તે જડ છે તે થકી ચૈતન્ય ઉપજે, વીણશે એમ કહે તેહને વિપરીત પરૂપણા કહીએ. એમ નવ પદાર્થનુ વિપરીતપણું સરદહે, પરૂપે, ફરસે તેહને મિથ્યાત્વ કહીએ પણ જૈન માર્ગે આત્મા અકૃત્રિમ, અખંડ, અવિનાશી, નિત્ય છે. શરીર માત્ર વ્યાપક છે તે વિષે ગૌતમ સ્વામી હાથ જોડી માન મોડી વંદણા નમસ્કાર કરીને શ્રી ભગવંતને પુછવા લાગ્યા, સ્વામીનાથ ! તે જીવને શું ગુણ નીપન્યો ? શ્રી ભગવંતે કહ્યુ જે, જીવરૂપ દડી ને કર્મરૂપ ગેડીએ કરી ૪ ગતી, ૨૪ દંડક, ૮૪ લાખ જીવાજોનીમાં વારંવાર પરિભ્રમણ કરે પણ સંસારનો પાર પામે નહિ.

બીજા ગુણઠાણાના લક્ષણ કહે છે–જેમ કોઇ પુરૂષ ખીરખાંડનું ભોજન જમ્યો, પછી વમન કર્યુ, ત્યારે કોઈક પુરૂષે પુછયુ, ભાઈ કાંઈ સ્વાદ રહ્યા ? એટલે કહે જે થોડો સ્વાદ રહ્યો તે સમાન સમકિત અને વમ્યો તે સમાન મિથ્યાત્વ ૧. બીજું દષ્ટાંત કહે છે—જેવો ઘંટાનો નાદ પહેલો ગહેર ગંભીર પછી રણકો રહી ગયો. ગહેરગંભીર સમાન સમકિત અને રણકો રહી ગયો તે સમાન મિથ્યાત્વ. ૨. ત્રીજુ દષ્ટાત આંબાનું—જીવરૂપ આંબો તેની પ્રમાણરૂપ ડાળથી સમકિતરૂપ ફળ મોહરૂપ વાયરે કરી તુટયુ, મિથ્યાત્વરૂપ ધરતીએ આવી પડયુ નથી, વચમાં છે ત્યાં સુધી સાસ્વાદાન કહીએ અને ધરતીએ આવી

પડશું ત્યારે મિથ્યાત્વ. તે વિષે ગૌતમ સ્વામી હાથ જોડી માન મોડી શ્રી ભગવંતને પુછવા લાગ્યા. સ્વામીનાથ! તે જીવને શું ગુણ નીપન્યો ? શ્રી ભગવંત કહે, કૃષ્ણપક્ષી હતો તે શુક્લપક્ષી થયો, અર્દ્ધ પુદ્ગલ સંસાર ભોગવવો રહ્યો. જેમ કોઈ પુરૂષને માથે લાખ ક્રોડનું દેણું હતું તે પરદેશ જઈને કમાઈ આવ્યો. દેણું દેતાં એક અધેલીનું દેણું રહ્યું તેહનું વ્યાજ થયું; અર્દ્ધ પુદ્ગલ સંસાર ભોગવવો રહ્યો. સાસ્વાદાન સમકિત પાંચવાર આવે.

ત્રીજા ગુણઠાણાનાં લક્ષણ કહે છે—ત્રીજું મિશ્રગુણઠાણું તે બે વસ્તુ મળીને મિશ્ર શીખંડને દષ્ટાંતે. જેમ શીખંડ ખાટો ને મીઠો, તેમ મીઠાશ સમાન સમકિત ને ખટાશ સમાન મિથ્યાત્વ. તે જિનમાર્ગ પણ રૂડો જાણે તથા અન્ય માર્ગ પણ રૂડો જાણે. જેમકે નગર બહાર સાધુ મહાપુરૂષ પધાર્યા છે તેહને શ્રાવક વાંદવા જાય છે એવામાં મિશ્રદષ્ટિવાળો મિત્ર મળ્યો તેણે પુછયું, કયાં જાઓ છો ? શ્રાવક કહે સાધુ મહાપુરૂષને વાંદવા જઈએ છઈએ. એટલે મિશ્રદષ્ટિવાળો કહે, એહને વાંદે શું થાય ? શ્રાવક કહે જે મહા લાભ થાય. તેથી તે કહે હું પણ આવું છું એમ કહીને મિશ્રગુણઠાણાવાળે વાંદવાને પગ ઉપાડયો એટલામાં બીજો મહા મિથ્યાત્વી મીત્ર મળ્યો, તેણે પુછયું કે શા ભણી જાઓ છો ? મિશ્રગુણઠાણાવાળો કહે જે, સાધુ મહા પુરૂષને વાંદવા જઈએ છઇએ. ત્યારે મહા મિથ્યાત્વી કહે જે એહને વાંદે શું થાય ? એ તો મેલા, ઘેલા છે, એમ કહીને ભોળવી નાખ્યો એથી પાછો ગયો. સાધુજ્ઞાનીને શ્રાવકે પુછયું, સ્વામી ! વાંદવા પગ ઉપાડયો તેહને શું ગુણ નીપન્યો ? જ્ઞાની ગુરૂ કહે જે કાળા અડદ સરખો હતો તે છડીદાળ સરખો થયો, કૃષ્ણપક્ષી ટળીને શુક્લપક્ષી થયો, અનાદિ કાળનો ઉલટો હતો તે સુલટો થયો, સમકિત સન્મુખ થયો પણ પગ ભરવા સમર્થ નહીં, તે વિષે ગૌતમ સ્વામી હાથ જોડી માન મોડી વંદણા નમસ્કાર કરીને શ્રી ભગવંતને પુછવા લાગ્યા, સ્વામીનાથ ! તે જીવને શું ગુણ નીપન્યો ? શ્રી ભગવંત કહે, તે જીવ ૪ ગતિ, ૨૪ દંડકમાં

બીજો લક્ષણ ગુણદ્વાર કહે છે.

પહેલાં મિથ્યાત્વ ગુણઠાણાનાં લક્ષણ કહે છે—શ્રી વીતરાગની વાણીથી ઓછું, અધિક, વિપરીત, સરદહે, પરૂપે, તેહને મિથ્યાત્વ કહીએ. ઓછી પરૂપણા તે કોને કહીએ ? જેમ કોઈ કહે જે જીવ અંગુઠા માત્ર છે, તંદુલ માત્ર છે, શામાં માત્ર છે, દીપક માત્ર છે તેહને ઓછી પરૂપણા કહીએ. બીજી અધિકી પરૂપણા તે કોને કહીએ—એક જીવ સર્વ લોક બ્રહ્માંડ માત્રમાં વ્યાપી રહ્યો છે તેહને અધિકી પરૂપણા કહીએ. ત્રીજી વિપરીત પરૂપણા તે કોને કહીએ—કોઈ કહે જે પાંચ ભૂત થકી આત્મા ઉપન્યો છે અને એહને વિનાશે જીવ પણ વીણશે છે. તે જડ છે તે થકી ચૈતન્ય ઉપજે, વીણશે એમ કહે તેહને વિપરીત પરૂપણા કહીએ. એમ નવ પદાર્થનું વિપરીતપણું સરદહે, પરૂપે, ફરસે તેહને મિથ્યાત્વ કહીએ પણ જૈન માર્ગે આત્મા અકૃત્રિમ, અખંડ, અવિનાશી, નિત્ય છે. શરીર માત્ર વ્યાપક છે તે વિષે ગૌતમ સ્વામી હાથ જોડી માન મોડી વંદણા નમસ્કાર કરીને શ્રી ભગવંતને પુછવા લાગ્યા, સ્વામીનાથ ! તે જીવને શું ગુણ નીપન્યો ? શ્રી ભગવંતે કહ્યું જે, જીવરૂપ દડી ને કર્મરૂપ ગેડીએ કરી ૪ ગતી, ૨૪ દંડક, ૮૪ લાખ જીવાજોનીમાં વારંવાર પરિભ્રમણ કરે પણ સંસારનો પાર પામે નહિ.

બીજા ગુણઠાણાના લક્ષણ કહે છે—જેમ કોઇ પુરૂષ ખીરખાંડનું ભોજન જમ્યો, પછી વમન કર્યું, ત્યારે કોઇક પુરૂષે પુછયું, ભાઈ કાંઈ સ્વાદ રહ્યો ? એટલે કહે જે થોડો સ્વાદ રહ્યો તે સમાન સમકિત અને વમ્યો તે સમાન મિથ્યાત્વ ૧. બીજું દ્દષ્ટાંત કહે છે—જેવો ઘંટાનો નાદ પહેલો ગહેર ગંભીર પછી રણકો રહી ગયો. ગહેરગંભીર સમાન સમકિત અને રણકો રહી ગયો તે સમાન મિથ્યાત્વ. ૨. ત્રીજું દ્દષ્ટાંત આંબાનું— જીવરૂપ આંબો તેની પ્રમાણરૂપ ડાળથી સમકિતરૂપ ફળ મોહરૂપ વાયરે કરી તુટયું, મિથ્યાત્વરૂપ ધરતીએ આવી પડયું નથી, વચમાં છે ત્યાં સુધી સાસ્વાદાન કહીએ અને ધરતીએ આવી

પડયું ત્યારે મિથ્યાત્વ. તે વિષે ગૌતમ સ્વામી હાથ જોડી માન મોડી શ્રી ભગવંતને પુછવા લાગ્યા. સ્વામીનાથ! તે જીવને શું ગુણ નીપજ્યો ? શ્રી ભગવંત કહે, કૃષ્ણપક્ષી હતો તે શુકલપક્ષી થયો, અર્દ્ધ પુગલ સંસાર ઓછો થયો. જેમ કોઈ પુરૂષને માથે લાખ ક્રોડનું દેણું હતું તે પરદેશ જઈને કમાઈ આવ્યો. દેણું દેતાં એક કાપિતીનું દેણું રહ્યું તેહનું વ્યાજ થયું; અર્દ્ધ પુગલ સંસાર ઓછો થયો. આસ્વાદાન સમકિત પાંચવાર આવે.

ત્રીજા ગુણઠાણાના લક્ષણ કહે છે—ત્રીજું મિશ્રગુણઠાણું તે બે વસ્તુ મળીને મિશ્ર શીખંડને ન્યાયે જેમ શીખંડ ખાટો ને મીઠો. તેમ મીઠાશ સમાન સમકિત ને ખટાશ સમાન મિથ્યાત્વ તે જિનમાર્ગ પણ રૂડો જાણે તથા અન્ય માર્ગ પણ રૂડો જાણે જેમકે નગર બહાર સાધુ મહાપુરૂષ પધાર્યા છે તેહને શ્રાવક વાંદવા જાય છે એવામાં મિશ્રદ્રષ્ટિવાળો મિત્ર મળ્યો તેણે પુછયું, ક્યાં જાઓ છો ? શ્રાવક કહે સાધુ મહાપુરૂષને વાંદવા જઈએ છઈએ ત્યારે મિશ્રદ્રષ્ટિવાળો કહે, એહને વાંદે શું થાય ! શ્રાવક કહે જે મહા લાભ થાય તેથી તે કહે હું પણ આવું છું એમ કહીને મિશ્રગુણઠાણાના [illegible] ઉપાડયો એટલામાં બીજો મહા મિથ્યાત્વી મિત્ર [illegible]. તેણે પુછયું કે શા ભણી [illegible] છો ? મિશ્રગુણઠાણા [illegible] કહે જે સાધુ મહા પુરૂષને વાંદવા [illegible] મિથ્યાત્વી કહે જે એહને વાંદે શું થાય [illegible] કહીને પાછો વાળ્યો. [illegible] પુછયું, સ્વામી ! વાંદવા [illegible] ? જ્ઞાની ગુરૂ કહે જે [illegible] થયા, કૃષ્ણપક્ષી ટાળીને શુકલપક્ષી [illegible] ઉદ્યો [illegible] સમકિત [illegible] સમર્થ નહીં [illegible] વધારો [illegible]

શ્રી [illegible] સ્વામીનાથ ! તે જીવ [illegible]

નીપજ્યો [illegible]

ભમીને પણ ફેરી ઉણું અર્દ્ધ પુદ્ગળ પરાવર્ત્તનમાં ઉત્કૃષ્ટે સંસારનો પાર પામશે.

ચોથું અવિરતિ સમ્યક્ત્વદષ્ટિ ગુણઠાણું તેનું શું લક્ષણ—૭ પ્રકૃતિને ક્ષયોપશમાવે તે. ૧ અનંતાનુબંધી ક્રોધ, ૨ માન, ૩ માયા, ૪ લોભ, ૫ સમ્યક્ત્વ મોહીનીય, ૬ મિથ્યાત્વ મોહનીય, ૭ મિશ્ર મોહનીય. એ ૭ પ્રકૃતિ કાંઇક ઉદય આવે તેહને ક્ષય કરે અને સત્તામાં દળ છે તેહને ઉપશમાવે, તેને ક્ષયોપશમ સમ્યક્ત્વ કહીયે. તે સમ્યક્ત્વ અસંખ્યાતીવાર આવે અને ૭ પ્રકૃતિના દળને સર્વથા ઉપશમાવે, ઢાંકે તેને ઉપશમસમકિત કહીયે. તે સમકિત પાંચવાર આવે, અને ૭ પ્રકૃતિના દળને સર્વથા ક્ષય કરે તેને ક્ષાયક સમકિત કહીયે. તે સમ્યક્ત્વ ૧ વાર આવે, ચોથે ગુણઠાણે આવ્યો થકો જીવાદિક પદાર્થ દ્રવ્યથી ૧, ક્ષેત્રથી ૨, કાળથી ૩, ભાવથી ૪, નોકારસીઆદિ છમાસી તપ સદ્દહે, પરૂપે પણ ફરસી શકે નહિ તે વિષે ગૌતમસ્વામી હાથ જોડી માન મોડી શ્રી ભગવંતને પુછવા લાગ્યા સ્વામીનાથ! તે જીવને શું ગુણ નીપજ્યો? શ્રી ભગવંત કહે હે ગાૈતમ! તે જીવ સમકિત ચાવકસ્યપણું શુદ્ધ પ્રવર્ત્તે. જઘન્ય ત્રીજે ભવે મોક્ષ જાય, ઉત્કૃષ્ટે પંદર ભવે મોક્ષ જાય [illegible] સમકિત એક વાર આવે, એક ભવની સ્થિતિ જો પરભવનું આયુષ્યનો બંધ પડ્યો ન હોય તો ૭ ઠેકાણે બંધ પડે નહિ ૧ નરકનું આયુષ્ય, ૨ ભવનપતિનું આયુષ્ય, ૩ [illegible]નું આયુષ્ય ૪ [illegible] આયુષ્ય ૫ [illegible]નું આયુષ્ય ૬ [illegible] વેદ ૭ નપુંસક વેદ, એ ૭ ઠેકાણાના આયુષ્યને બંધ પડે નહિ. તે જીવ, ૮ [illegible] સમકિતના [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] કરે. [illegible] જઘન્ય પહેલે દેવલોકે ઉપજે, ઉત્કૃષ્ટે [illegible] દેવલોકે ઉપજે [illegible] [illegible] કર્મને ઉદયે કરીને [illegible] પચ્ચખ્ખાણ કરી ન શકે [illegible] અનેક [illegible]ની [illegible] [illegible] પ્રશંસાદિ [illegible] કરાવે [illegible] [illegible] [illegible] કહ્યું છે તે માટે [illegible] [illegible] અવિરતિ સમકીતી કહીયે

પાંચમું દેશવિરતિ ગુણઠાણું તેનું શું લક્ષણ—અગીઆર પ્રકૃતિને ક્ષયોપશમભાવે તે. ૭ પૂર્વે કહી તે અને ૧ અપચ્ચખાણી ક્રોધ, ૨ માન, ૩ માયા, ૪ લોભ એમ ૧૧ પ્રકૃતિને ક્ષય કરે તો ક્ષાયકસમકિત કહીયે. ઢાંકે ઉપશમાવે તો ઉપશમસમકિત કહીયે અને કાંઇક ઢાંકે ને કાંઇક ક્ષય કરે તો ક્ષયોપશમસમકિત કહીયે. પાંચમે ગુણઠાણે આવ્યો થકો જીવાદિક પદાર્થ દ્રવ્યથી, ક્ષેત્રથી, કાળથી, ભાવથી, નોકારસીઆદી લઇને છમાસી તપ જાણે, સરદહે, પરૂપે, શક્તિ પ્રમાણે ફરસે. એક પચ્ચખાણથી માંડીને, ૧૨ વ્રત. ૧૧ શ્રાવકની પડીમા આદરે, યાવત સંલેખણા સુધી અનશન કરી આરાધે તે વિષે ગૌતમસ્વામી હાથ જોડી માન મોડી શ્રી ભગવંતને પુછવા લાગ્યા, સ્વામીનાથ! તે જીવને શું ગુણ નીપજ્યો? ત્યારે શ્રી ભગવંતે કહ્યું, જઘ૦ ત્રીજે ભવે મોક્ષ જાય. ઉ૦ ૧૫ ભવે મોક્ષ જાય, જઘ૦ પહેલે દેવલોકે ઉપજે ઉ૦ ૧૨ મે દેવલોકે ઉપજે. તે આઉખાના બંધની અપેક્ષાયે દેશવિરતિ કહીયે પણ પરિગ્રહથી અવ્રતની ક્રિયા ઉતરી ગઈ છે [illegible], અલ્પઆરંભી, અલ્પપરિગ્રહી, સુશીલ સુવ્રતી, ધર્મિષ્ઠ ધર્મવ્રતી કલ્પઉગ્રવિહારી, મહાસંવેગવિહારી, ઉદાસી, વૈરાગ્યવંત, એકાંતઆર્ય, સમ્યગમાર્ગી, સુસાધુ, સુપાત્ર, ઉત્તમ ક્રિયાવાદી, આસ્તિક, આરાધક, જૈનમાર્ગપ્રભાવક, અરિહંતના શિષ્ય [illegible] કહ્યાં છે, સિદ્ધાંતમાં [illegible] ભગવંતે કહ્યું છે.

છઠું પ્રમત્તસંયતિ ગુણઠાણું તેનું શું લક્ષણ—૧૫ પ્રકૃતિને ક્ષયોપશમભાવે તે. ૧૧ પ્રકૃતિ પૂર્વે કહી તે અને ૧ પચ્ચખાણાવરણીય ક્રોધ, ૨ માન, ૩ માયા, ૪ લોભ એવં ૧૫ પ્રકૃતિને ક્ષય કરે તો ક્ષાયકસમકિત કહીયે, ઢાંકે તો ઉપશમસમકિત કહીયે અને કાંઇક ઢાંકે ને કાંઇક ક્ષય કરે તો ક્ષયોપશમસમકિત કહીયે. તે વિષે ગૌતમસ્વામી હાથ જોડી માન મોડી શ્રી ભગવંતને પુછવા લાગ્યા, તે જીવને શું ગુણ નિપન્યો? શ્રી ભગવંતે કહ્યું [illegible] દ્રવ્યથી ક્ષેત્રથી કાળથી ભાવથી

જીવાદિક નવ પદાર્થને તથા નોકારસીઆદિ છમાસી તપ જાણે, સરદહે, પરૂપે, ફરસે. સાધુપણું એક ભવમાં નવસેંવાર આવે. તે જીવ જઘન્ય ત્રીજે ભવે મોક્ષ જાય, ઉત૦ ૧૫ ભવે મોક્ષ જાય. આરાધક જીવ જઘ૦ પહેલે દેવલોકે ઉપજે, ઉત૦ અનુત્તર વિમાને ઉપજે. ૧૭ ભેદે સંજમ નિર્મળ પાળે, ૧૨ ભેદે તપસ્યા કરે, પણ યોગ ચપળ, કષાય ચપળ, વચન ચપળ, દ્રષ્ટિમાં ચપળતાનો અંશ છે; તેણે કરીને યદ્યપિ ઉત્તમ અપ્રમાદિપણે રહે છે. તો પણ પ્રમાદ રહે છે માટે પ્રમાદપણે કરી તથા કૃષ્ણાદિક લેશા, અશુભ જોગ કોઇક કાળે પ્રણીત પ્રણમે છે માટે કષાય પ્રકૃષ્ટમત્ત થઈ જાય છે. તેને પ્રમત્ત સંજતિ ગુણઠાણું કહીયે.

સાતમું અપ્રમત્ત સંજતી ગુણઠાણું તેહનું શું લક્ષણ—પાંચ પ્રમાદ છાંડે ત્યારે સાતમે ગુણઠાણે આવે. તે ૫ પ્રમાદનાં નામ (ગાથા) ૧ મદ, ૨ વિષય, ૩ કષાય, ૪ નિંદા, ૫ વિકહા પચમા ભણિયા; એ એ પંચ પમાયા, જીવા પડંતી સંસારે, ૧ એ ૫ પ્રમાદ છાંડે અને ૧૬ પ્રકૃતિને ઉપશમાવે તે ૧૫ પૂર્વે કહી તે અને સંજલનો ક્રોધ, એમ ૧૬ પ્રકૃતિને ક્ષયોપશમાવે તેને શું ગુણ નીપન્યો ? જીવાદિ પદાર્થ દ્રવ્યથી, ક્ષેત્રથી, કાળથી, ભાવથી તથા નોકારસી આદિ દેઇને છમાસી તપ ધ્યાન શુધ્ધપણે જાણે સરદહે, પરૂપે ફરસે તે જીવ જઘન્ય તેજ ભવે મોક્ષ જાય, ઉત્કૃષ્ટો ત્રીજે ભવે મોક્ષ જાય. ગતિ તો પ્રાયઃ કલ્પાતીતની થાય. ધ્યાનને વિષે, અનુષ્ઠાનને વિષે, અપ્રમત્ત ઉદાસ રહે છે, તથા શુભ લેશ્યાપણેજ કરીને નથી પ્રમત્ત કષાય જેને તેને અપ્રમત્ત સંજતી ગુણઠાણું કહીયે.

આઠમું નીયટ્ટિ બાદર ગુણઠાણું તેનું શું લક્ષણ—૧૭ પ્રકૃતિને ક્ષયોપશમાવે. તે સોળ પૂર્વે કહી તે અને સંજલનું માન મળી ૧૭ પ્રકૃતિને ક્ષયોપશમાવે. તે વિષે ગૌતમસ્વામી હાથ જોડી માન મોડી શ્રી ભગવંતને પુછવા લાગ્યા, સ્વામીનાથ ! તે જીવને શું ગુણ નીપન્યો ? શ્રી ભગવંતે કહ્યું પરિણામધારા, અપૂર્વ કરણ જે કોઈ કાળે જીવને કોઈ દિને આવ્યું નથી, તે

વિણી સુગમ શુકૃદિ પદાર્થ કહ્યાથી. દેશથી, કાળથી, ભાવથી, ભોગાસ્થી આદિ કઈ પ્રમાણથી લય જાણે. અનંતાદિ, પરૂપે, ક્ષેત્રે તે જીવ જઘન્ય તેજ ભવે મોક્ષ જાય, ઉત્કૃષ્ટ ત્રીજે ભવે મોક્ષ જાય, અહીંથી આગળ ૨ શ્રેણી ઉપશમશ્રેણી, ને ૨ ક્ષપકશ્રેણી. ઉપશમ શ્રેણીવાળો જીવ મોહનીય કર્મની પ્રકૃતિના દળને ઉપશમાવતો અગ્યારમા ગુણઠાણ સુધી જાય, પડિવાઈ પણ થાય, હાય માન પરીણામ પણ પરીણમે અને ક્ષપકશ્રેણીવાળો જીવ તે મોહનીય કર્મની પ્રકૃતિના દળને ખપાવતો, શુદ્ધ મૂળમાંથી નિર્જરા કરતો, નવમે, દશમે ગુણઠાણે થઈને બારમે ગુણઠાણે જાય. અપડિવાઈ જ હોય વર્દ્ધમાન પરીણામ પરીણમે હવે નીયટ્ટિ બાદરનો અર્થ તે નિવર્તે તે બાદર કષાયથી. બાદર [illegible] અધ્યવસાય પરીણામે, અધ્યવસાય [illegible] નીયટ્ટિ બાદર [illegible] અપૂર્વ કરણ ગુણઠાણું પણ [illegible]

[illegible]

યટ્રિબાદર ગુણઠાણું કહીયે. "આઠમા, નવમા ગુણઠાણાના શબ્દાર્થ ઘણા ગંભીર છે તે અન્ય પંચસંગ્રહાદિક ગ્રંથ તથા સિદ્ધાંતથી સમજવા."

દશમું સૂક્ષ્મ સંપરાય ગુણઠાણું તેનું શું લક્ષણ—૨૭ પ્રકૃતિને ક્ષયોપસમાવે. ૨૧ પ્રકૃતિ પૂર્વે કહી તે અને ૧ હાસ્ય, ૨ રતી, ૩ અરતી, ૪ ભય, ૫ શોક, ૬ દુગંછા. એ ૨૭ પ્રકૃતિને ક્ષયોપશમાવે. તે વિષે ગૌતમસ્વામી હાથ જોડી માન મોડી શ્રી ભગવંતને પુછવા લાગ્યા, સ્વામીનાથ! તે જીવને શું ગુણ નીપન્યો? શ્રી ભગવંતે કહ્યું તે જીવ દ્રવ્યથી, ક્ષેત્રથી, કાળથી, ભાવથી, જીવાદિક પદાર્થ તથા નોકારસી આદિ દઈને છમાસી તપ, નિરભિલાષ, નિર્વંછક, નિર્વંછકતાપણે, નિરાશી, અવ્યામોહ, અવિભ્રમપણે જાણે, સરદહે, પરૂપે, ફરસે. તે જીવ જઘન્ય તેજ ભવે મોક્ષ જાય, ઉત્ત૦ ત્રીજે ભવે મોક્ષ જાય. સૂક્ષ્મ થોડીક લગારેક પાતળીશી સંપરાય ક્રિયા રહી છે, તેને સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણઠાણું કહીયે.

અગ્યારમું ઉપશાંતમોહ ગુણઠાણું તેનું શું લક્ષણ—૨૮ પ્રકૃતિને ઉપશમાવે, તે ૨૭ પ્રકૃતિ પૂર્વે કહી તે અને ૧ સંજ્વલનો લોભ, એવં ૨૮ મોહનીય કર્મની પ્રકૃતિને ઉપશમાવે સર્વથા ઢાંકે. (ભસ્મભારી પ્રછન્ન અગ્નિવત્) તે વિષે ગૌતમસ્વામી હાથ જોડી માન મોડી શ્રી ભગવંતને પુછવા લાગ્યા. સ્વામીનાથ! તે જીવને શું ગુણ નીપન્યો? શ્રી ભગવંતે કહ્યું તે જીવ જીવાદિક પદાર્થ દ્રવ્યથી, ક્ષેત્રથી, કાળથી, ભાવથી, નોકારસી આદિ દઈને છમાસી તપ વીતરાગ ભાવે, જથાખ્યાત ચારિત્રપણે, જાણે, સરદહે, પરૂપે, ફરસે, એવામાં જો કાળ કરે તો અનુત્તર વિમાનમાં જાય પછી મનુષ્ય થઈ મોક્ષ જાય અને જો સૂક્ષ્મ લોભનો ઉદય થાય તો કષાય અગ્નિ પ્રકટે, પછી પડે, દશમાંથી સર્વથા પડે તો પહેલે ગુણઠાણે જાય, પણ અગ્યારમેથી ચઢવું તો નથી. ઉપશાંત તે ઉપશમ્યો છે મોહ સર્વથા. જળે

કરી અગ્નિ ઓલવ્યાની પેઠે. ટાળ્યો નહિ, ઢાંકયો છે માટે ઉપશાંતમોહ ગુણઠાણું કહીયે.

બારમું ક્ષીણમોહ ગુણઠાણું તેનું શું લક્ષણ—૨૮ પ્રકૃતિને સર્વથા ખપાવે. ક્ષપકશ્રેણી, ક્ષાયક ભાવ, ક્ષાયકસમકિત, ક્ષાયકજથાખ્યાત ચારિત્ર, કરણસત્ય, જોગસત્ય, ભાવસત્ય, અમાયી, અકષાયી, વીતરાગી, ભાવનિગ્રંથ, સંપૂર્ણ સંવુડ, સંપૂર્ણભાવતાત્મા, મહાતપસ્વી, મહાસુશીલ, અમોહી, અવિકારી, મહાજ્ઞાની, મહાધ્યાની, વર્દ્ધમાન પરિણામી, અપડીવાઈ થઈ, અંતર્મુહુર્ત રહે. એ ગુણઠાણે કાળ કરવો નથી, પુનર્ભવ છે નહિ, છેલ્લે સમયે પાંચ જ્ઞાનાવરણીય, નવ દર્શનાવરણીય, પંચવિધ અંતરાયક્ષય કરણોદ્યમ કરી, તેરમા ગુણઠાણાને પહેલે સમયે ક્ષય કરી કેવળ જ્યોતિ પ્રકટે તે માટે ક્ષીણમોહ ગુણઠાણું કહીયે.

તેરમું સજોગી કેવળી ગુણઠાણું તેનું શું લક્ષણ—દશ બોલ સહિત તેરમે ગુણઠાણે વિચરે. ૧ સજોગી, ૨ સશરીરી, ૩ સલેશી, ૪ શુકલલેશી, ૫ જથાખ્યાતચારિત્ર, ૬ ક્ષાયકસમકિત, ૭ પંડિતવીર્ય, ૮ શુકલધ્યાન, ૯ કેવળજ્ઞાન, ૧૦ કેવળ દર્શન. એ દશ બોલ સહિત જઘન્ય અતર્મુહુર્ત. ઉત૦ દેશેઉણું પૂર્ણ કોડી સુધી વિચરે. ઘણા જીવને તારી, પ્રતિબોધી. ન્યાલ કરીને બીજા ત્રીજા શુકલધ્યાનના પાયાને ધ્યાઈને ચઉદમે જાય, સજોગી તે શુભ મન વચન કાયાના જોગ સહિત છે. બાહ્યવંદાપકરણ છે. ગમનાગમનાદિક ચેષ્ટા શુભ સહિત છે કેવળજ્ઞાન, કેવળદર્શન, ઉપયોગ સમવાય અવિચ્છિન્નપણે શુદ્ધ પ્રણમે તે માટે સજોગી કેવળી ગુણઠાણું કહીયે

ચઉદમું અજોગી કેવળી ગુણઠાણું તેનું શું લક્ષણ—શુકલ ધ્યાનનો ચોથો પાયો, સમુચ્છિન્નક્રિય અનન્તર અપ્રતિપાતી અનિવૃત્તિધ્યાતા મનજોગ રૂંધી વચનજોગ રૂંધી. કાયજોગ રૂંધી અને પ્રાણનિરોધ કરી [illegible] ત્રીજા [illegible] શુકલધ્યાન [illegible], ૭ બોલ સહિત વિચરે તેરમે ૧૦ [illegible] કહ્યા તેમાંથી ૧ સજોગી

યટ્ટિબાદર ગુણઠાણું કહીયે. "આઠમા, નવમા ગુણઠાણાના શબ્દાર્થ ઘણા ગંભીર છે તે અન્ય પંચસંગ્રહાદિક ગ્રંથ તથા સિદ્ધાંતથી સમજવા."

દશમું સૂક્ષ્મ સંપરાય ગુણઠાણું તેનું શું લક્ષણ—૨૭ પ્રકૃતિને ક્ષયોપસમાવે. ૨૧ પ્રકૃતિ પૂર્વે કહી તે અને ૧ હાસ્ય, ૨ રતી, ૩ અરતી, ૪ ભય, ૫ શોક, ૬ દુગંછા. એ ૨૭ પ્રકૃતિને ક્ષયોપશમાવે. તે વિષે ગૌતમસ્વામી હાથ જોડી માન મોડી શ્રી ભગવંતને પુછવા લાગ્યા, સ્વામીનાથ! તે જીવને શું ગુણ નીપન્યો? શ્રી ભગવંતે કહ્યું તે જીવ દ્રવ્યથી, ક્ષેત્રથી, કાળથી, ભાવથી, જીવાદિક પદાર્થ તથા નોકારસી આદિ દઈને છમાસી તપ, નિરભિલાષ, નિર્વંછક, નિર્વેદકતાપણે, નિરાશી, અવ્યામોહ, અવિભ્રમપણે જાણે, સરદહે, પરૂપે, ફરસે. તે જીવ જઘન્ય તેજ ભવે મોક્ષ જાય, ઉ૦ ત્રીજે ભવે મોક્ષ જાય. સૂક્ષ્મ થોડીક લગારેક પાતળીશી સંપરાય ક્રિયા રહી છે, તેને સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણઠાણું કહીયે.

અગ્યારમું ઉપશાંતમોહ ગુણઠાણું તેનું શું લક્ષણ—૨૮ પ્રકૃતિને ઉપશમાવે, તે ૨૭ પ્રકૃતિ પૂર્વે કહી તે અને ૧ સંજ્વલનો લોભ, એવં ૨૮ મોહનીય કર્મની પ્રકૃતિને ઉપશમાવે સર્વથા ઢાંકે. (ભસ્મભારી પ્રછન્ન અગ્નિવત્) તે વિષે ગૌતમસ્વામી હાથ જોડી માન મોડી શ્રી ભગવંતને પુછવા લાગ્યા. સ્વામીનાથ! તે જીવને શું ગુણ નીપન્યો? શ્રી ભગવંતે કહ્યું તે જીવ જીવાદિક પદાર્થ દ્રવ્યથી, ક્ષેત્રથી, કાળથી, ભાવથી, નોકારસી આદિ દઈને છમાસી તપ વીતરાગ ભાવે, જથાખ્યાત ચારિત્રપણે, જાણે, સરદહે, પરૂપે, ફરસે, એવામાં જો કાળ કરે તો અનુત્તર વિમાનમાં જાય પછી મનુષ્ય થઈ મોક્ષ જાય અને જો સૂક્ષ્મ લોભનો ઉદય થાય તો કષાય અગ્નિ પ્રકટે, પછી પડે, દશમાંથી સર્વથા પડે તો પહેલે ગુણઠાણે જાય, પણ અગ્યારમેથી ચઢવું તો નથી. ઉપશાંત તે ઉપશમ્યો છે મોહ સર્વથા. જેમ

કરી અગ્નિ ઓલવ્યાની પેરે. ટાળ્યો નહિ, ઢાંકયો એ માટે ઉપશાંતમોહ ગુણઠાણું કહીયે.

બારમું ક્ષીણમોહ ગુણઠાણું તેનું શું લક્ષણ—૨૮ પ્રકૃતિને સર્વથા ખપાવે. ક્ષપકશ્રેણી, ક્ષાયક ભાવ, ક્ષાયકસમકિત, ક્ષાયકજથાખ્યાત ચારિત્ર, કરણસત્ય, જોગસત્ય, ભાવસત્ય, અમાયી, અકષાયી, વીતરાગી, ભાવનિગ્રંથ, સંપૂર્ણ સંવુડ, સંપૂર્ણભાવતાત્મા, મહાતપસ્વી, મહાસુશીલ, અમોહી, અવિકારી, મહાજ્ઞાની, મહાધ્યાની, વર્દ્ધમાન પરિણામી, અપડીવાઈ થઈ, અંતર્મુહૂર્ત રહે. એ ગુણઠાણે કાળ કરવો નથી, પુનર્ભવ છે નહિ, છેલ્લે સમયે પાંચ જ્ઞાનાવરણીય, નવ દર્શનાવરણીય, પંચવિધ અંતરાયક્ષય કરણોદ્યમ કરી, તેરમા ગુણઠાણાને પહેલે સમયે ક્ષય કરી કેવળ જ્યોતિ પ્રકટે તે માટે ક્ષીણમોહ ગુણઠાણું કહીયે.

તેરમું સજોગી કેવળી ગુણઠાણું તેનું શું લક્ષણ—દશ બોલ સહિત તેરમે ગુણઠાણે વિચરે. ૧ સજોગી, ૨ સશરીરી, ૩ સલેશી, ૪ શુકલલેશી, ૫ જથાખ્યાતચારિત્ર, ૬ ક્ષાયકસમકિત, ૭ પંડિતવીર્ય, ૮ શુકલધ્યાન, ૯ કેવળજ્ઞાન, ૧૦ કેવળ દર્શન. એ દશ બોલ સહિત જઘન્ય અંતર્મુહૂર્ત. ઉત્૦ દેશેઉણું પૂર્વ કોડી સુધી વિચરે. ઘણા જીવને તારી, પ્રતિબોધી, ન્યાલ કરીને બીજા ત્રીજા શુકલધ્યાનના પાયાને ધ્યાઈને ચઉદમે જાય, સજોગી તે શુભ મન વચન કાયાના જોગ સહિત છે. બાહ્યચલોપકરણ છે, ગમનાગમનાદિક ચેષ્ટા શુભ સહિત છે. કેવળજ્ઞાન, કેવળદર્શન, ઉપયોગ સમયાંતર અવિછિન્નપણે શુદ્ધ પ્રણમે તે માટે સજોગી કેવળી ગુણઠાણું કહીયે.

ચઉદમું અજોગી કેવળી ગુણઠાણું તેનું શું લક્ષણ—શુકલ ધ્યાનનો ચોથો પાયો, સમછીન્નક્રિય, અનંતર અપ્રતિપાતી અનિવૃત્તિધ્યાતા મનજોગ રૂંધી. વચનજોગ રૂંધી, કાયજોગ રૂંધી અને પ્રાણનિરોધ કરી રૂપાતીત પરમ શુકલધ્યાન ધ્યાતા, ૭ બોલ સહિત વિચરે. તેરમે ૧૦ બોલ કહ્યા તેમાંથી ૧ સજોગી,

યદ્વિબાદર ગુણઠાણું કહીયે. "આઠમા, નવમા ગુણઠાણાના શબ્દાર્થ ઘણા ગંભીર છે તે અન્ય પંચસંગ્રહાદિક ગ્રંથ તથા સિદ્ધાંતથી સમજવા."

દશમું સૂક્ષ્મ સંપરાય ગુણઠાણું તેનું શું લક્ષણ—૨૭ પ્રકૃતિને ક્ષયોપસમાવે. ૨૧ પ્રકૃતિ પૂર્વે કહી તે અને ૧ હાસ્ય, ૨ રતી, ૩ અરતી, ૪ ભય, ૫ શોક, ૬ દુગંછા. એ ૨૭ પ્રકૃતિને સયોપશમાવે. તે વિષે ગૌતમસ્વામી હાથ જોડી માન મોડી શ્રી ભગવંતને પુછવા લાગ્યા, સ્વામીનાથ ! તે જીવને શું ગુણ નીપન્યો ? શ્રી ભગવંતે કહ્યું તે જીવ દ્રવ્યથી, ક્ષેત્રથી, કાળથી, ભાવથી, જીવાદિક પદાર્થ તથા નોકારસી આદિ દઈને છમાસી તપ, નિરભિલાષ, નિર્વંછક, નિર્વેદકતાપણે, નિરાશી, અવ્યામોહ, અવિભ્રમપણે જાણે, સરદહે, પરૂપે, ફરસે. તે જીવ જઘન્ય તેજ ભવે મોક્ષ જાય, ઉત૦ ત્રીજે ભવે મોક્ષ જાય. સૂક્ષ્મ થોડીક લગારેક પાતળીશી નપરાય ક્રિયા રહી છે, તેને સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણઠાણું કહીયે.

અગ્યારમું ઉપશાતમોહ ગુણઠાણું તેનું શું લક્ષણ—૨૮ પ્રકૃતિને ઉપશમાવે, તે ૨૭ પ્રકૃતિ પૂર્વે કહી તે અને ૧ સંજલનો લોભ, એવં ૨૮ મોહનીય કર્મની પ્રકૃતિને ઉપશમાવે સર્વથા ઢાકે. (ભસ્મભારી પ્રછન્ન અગ્નિવત્) તે વિષે ગૌતમસ્વામી હાથ જોડી માન મોડી શ્રી ભગવંતને પુછવા લાગ્યા. સ્વામીનાથ ! તે જીવને શુ ગુણ નીપન્યો ? શ્રી ભગવતે કહ્યું તે જીવ જીવાદિક પદાર્થ દ્રવ્યથી, ક્ષેત્રથી, કાળથી, ભાવથી, નોકારસી આદિ દઈને છમાસી તપ વીતરાગ ભાવે, જથાખ્યાત ચારિત્રપણે, જાણે, સરદહે, પરૂપે, ફરસે, એવામાં જો કાળ કરે તો અનુત્તર વિમાનમા જાય પછી મનુષ્ય થઈ મોક્ષ જાય અને જો સૂક્ષ્મ લોભનો ઉદય થાય તો કષાય અગ્નિ પ્રકટે, પછી પડે, દશમાંથી સર્વથા પડે તો પહેલે ગુણઠાણે જાય, પણ અગ્યારમેથી ચઢવું તો નથી. ઉપશાત તે ઉપશમ્યો છે મોહ સર્વથા. જળે

ના ભવ આશ્રિ જાણવી, તથા બે ચાર અનુત્તર વિમાનમાં ૩૩ સાગરોપમની સ્થિતિએ ઉપજે. ૩૩ ૬ છાસઠ સાગરોપમ ને પૂર્વકોટી અધિક મનુષ્યના ભવ આશ્રિ જાણવી ૪. પાંચમાં, છઠ્ઠા, તેરમા ગુણઠાણાની સ્થિતિ જ૦ અંત૦ ઉ૦ દેશે ઉણી તે સાડાઆઠ વર્ષે ઉણી પૂર્વકોડીની. સાતમાથી અગીઆરમાં ગુ૦ સુધી જ૦ ૧ સમય૦ ઉ૦ અંત૦. બારમા ગુ૦ સ્થિતિ જઘન્ય ઉ૦ અંત૦. ચઉદમાં ગુણઠાણાની સ્થિતિ પાંચ હ્રસ્વ અક્ષર અ[1] ઇ[2] ઉ[3] ઋ[4] લૃ[5] બોલવા પ્રમાણે જાણવી.

ચોથો ક્રિયાદ્વાર કહે છે.

પહેલે ને ત્રીજે ગુણઠાણે ૨૪ ક્રિયા લાભે, ઈરિયાવહી ક્રિયા વર્જિને. બીજે ચોથે ગુ૦ ૨૩ ક્રિયા લાભે, ઈરિયાવહી ૧ ને મિથ્યાત્વની ૨, એ બે વર્જિને. પાંચમે ગુ૦ ૨૨ ક્રિયા લાભે; મિથ્યાત્વ ૧, અવિરતિ ૨, ઇરિયાવહી ૩ એ ૩ વર્જિને. છઠે ગુ૦ ૨ ક્રિયા–આરંભીઆ ૧, માયાવત્તિયા ૨. લાભે. સાતમે ગુણઠાણેથી તે દશમાં ગુ૦ સુધી ૧ માયાવત્તિયા ક્રિયા લાભે. અગીઆરમે, બારમે, તેરમે ગુ૦ ૧ ઇરિયાવહી ક્રિયા લાભે. ચોદમે ગુ૦ કોઈ ક્રિયા લાભે નહિ.

પાંચમો સત્તાદ્વાર કહે છે.

પહેલા ગુણઠાણાથી તે અગીઆરમા ગુ૦ સુધી આઠ કર્મની સત્તા, બારમે સાત કર્મની સત્તા ૧ મોહનીય કર્મ વર્જિને, તેરમે ચઉદમે ગુ૦ ૪ કર્મની સત્તા–વેદનીય ૧, આયુષ ૨, નામ ૩, ગોત્ર ૪.

છઠ્ઠો બંધદ્વાર કહે છે.

પહેલા ગુણઠાણાથી તે સાતમા ગુ૦ સુધી ત્રીજું ગુ૦ વર્જિને ૮ કર્મ બાંધે અને જો ૭ બાંધે તો આયુષ્ય વર્જિને. ત્રીજે આઠમે નવમે ગુ૦ ૭ કર્મ બાંધે આયુષ્ય વર્જિને. દશમે ગુ૦ ૬ કર્મ બાંધે આયુષ્ય ૧ ને મોહનીય એ ૨ વર્જિને અગીઆરમે બારમે તેરમે ગુ૦ ૧ સાતા વેદનીય બાંધે, ચઉદમે ગુ૦ અબંધ.

૨ સલેશી, ૩ શુક્લલેશી. એ ત્રણ વર્જિને શેષ ૭ બોલ સહિત સકલ ગિરીનો રાજા મેરૂ તેની પેઠે અડોલ, અચલ, સ્થિર અવસ્થાને પામે. શૈલેશીપણે રહી પંચ લઘુ અક્ષર ઉચ્ચારપ્રમાણ કાળ રહી શેષ ૧ વેદનીય, ૨ આયુષ્ય, ૩ નામ, ૪ ગોત્ર. એ ચાર કર્મ ક્ષીણ કરીને મુક્તિપદ પામે. શરીર ઉદારીક, તેજસ કાર્મણ, સર્વથા છાંડીને સમશ્રેણી, રૂજુગતિ, અન્ય આકાશ પ્રદેશાનાવગાહતો અણફરસ્તો, એક સમય માત્રમાં ઉર્ધ્વગતિ, અવિગ્રહગતિએ તીહાં જાય. "એરંડબીજ બંધન મુક્તાવત, નિર્લેપ તુંબીવત્, કોદંડમુક્તબાણવત્, ઈંધનવન્હિમુક્ત ધૂમ્રવત્." તીહાં સિદ્ધ ક્ષેત્રે જઈ સાકારોપયોગે સિદ્ધ થાય, બુદ્ધ થાય, પારંગત થાય, પરંપરાગત થાય, સકલકાર્ય અર્થ સાધી કૃતકૃતાર્થ નિષ્ઠિતાર્થ અતુલ્ય સુખસાગર નિર્મગ્નસાદી અનંત ભાગે સિદ્ધ થાય. એ સિદ્ધ પદનો ભાવસ્મરણ ચિંતન મનન કદાકાળે મુજને હોશે! સો ઘડી પળ ધન્ય સફળ હોશે. અજોગી તે જોગ રહિત કેવળ સહિત વિચરે તેને અજોગી કેવળી ગુણઠાણું કહીયે.

ત્રીજો સ્થિતિદ્વાર કહે છે.

પહેલા ગુણઠાણાની સ્થિતિ ૩ પ્રકારની છે—અણાદીઆ અપર્જ્જવસીઆ તે જે મિથ્યાત્વની આદિ નથી ને અંત પણ નથી તે અભવ્યજીવ આશ્રિ મિથ્યાત્વ ૧. અણાદિઆ સપર્જ્જવસીઆ તે જે મિથ્યાત્વની આદી નથી પણ અંત છે તે ભવ્ય જીવના મિથ્યાત્વ આશ્રિ ૨. સાદીઆસપર્જ્જવસીઆ તે જે મિથ્યાત્વની આદિ પણ છે ને અંત પણ છે તે પડીવાઈ સમદ્રિષ્ટીના મિથ્યાત્વ આશ્રિ. તેની સ્થિતિ જઘન્ય અંતર્મુહુર્ત્ત ઉત્૦ અર્દ્ધ પુદ્ગલ પરાવર્ત્તન દેશે ઉણી. પછી અવશ્ય સમકિત પામીને મોક્ષ જાય ૩. ૧. બીજા ગુણઠાણાની સ્થિતિ જ૦ ૧ સમય[1] ઉ૦ ૬ આવલીકાને[1] ૭ સમયની ૨. ત્રીજા ગુણઠાણાની સ્થિતિ જ૦ ઉ૦ અંતર્મુહૂર્ત્તની ૩. ચોથા ગુણઠાણાની સ્થિતિ જ૦ અંત૦; ઉ૦ ૬૬ સાગરોપમઝાઝેરાની તે ૨૨ સાગરોપમની સ્થિતિએ ત્રણવાર બારમે દેવલોકે ઉપજે. ત્રણ પૂર્વકોડી અધિક મનુષ્ય-

ના ભવ આશ્રિ જાણવી, તથા બે વાર અનુત્તર વિમાનમાં ૩૩ સાગરોપમની સ્થિતિએ ઉપજે. ૩૩ ને છાસઠ સાગરોપમ ને પૂર્વકોડી અધિક મનુષ્યના ભવ આશ્રિ જાણવી ૪. પાંચમાં, છઠ્ઠા, તેરમા ગુણઠાણાની સ્થિતિ જ૦ અંત૦ ઉ૦ દેશે ઉણી તે સાઠા-આઠ વર્ષે ઉણી પૂર્વકોડીની. સાતમાથી અગીઆરમાં ગુ૦ સુધી જ૦ ૧ સમય૦ ઉ૦ અંત૦. બારમા ગુ૦ સ્થિતિ જઘન્ય ઉ૦ અંત૦. ચઉદમાં ગુણઠાણાની સ્થિતિ પાંચ હ્રસ્વ અક્ષર અ૧ ઇ૨ ઉ૩ ઋ૪ લૃ૫ બોલવા પ્રમાણે જાણવી.

ચોથો ક્રિયાદ્વાર કહે છે.

પહેલે ને ત્રીજે ગુણઠાણે ૨૪ ક્રિયા લાભે, ઈરિયાવહી ક્રિયા વર્જિને. બીજે ચોથે ગુ૦ ૨૩ ક્રિયા લાભે, ઈરિયાવહી ૧ ને મિથ્યાત્વની ૨, એ બે વર્જિને. પાંચમે ગુ૦ ૨૨ ક્રિયા લાભે, મિથ્યાત્વ ૧, અવિરતિ ૨, ઇરિયાવહી ૩ એ ૩ વર્જિને. છઠે ગુ૦ ૨ ક્રિયા—આરંભીઆ ૧, માયાવત્તિયા ૨. લાભે. સાતમે ગુણઠાણેથી તે દશમાં ગુ૦ સુધી ૧ માયાવત્તિયા ક્રિયા લાભે. અગીઆરમે, બારમે, તેરમે ગુ૦ ૧ ઇરિયાવહી ક્રિયા લાભે. ચૌદમે ગુ૦ કોઈ ક્રિયા લાભે નહિ.

પાંચમો સત્તાદ્વાર કહે છે.

પહેલા ગુણઠાણાથી તે અગીઆરમા ગુ૦ સુધી આઠ કર્મની સત્તા, બારમે સાત કર્મની સત્તા ૧ મોહનીય કર્મ વર્જિને, તેરમે ચઉદમે ગુ૦ ૪ કર્મની સત્તા-વેદનીય ૧, આયુષ ૨, નામ ૩, ગોત્ર ૪

છઠ્ઠો બંધદ્વાર કહે છે.

પહેલા ગુણઠાણાથી તે સાતમા ગુ૦ સુધી ત્રીજુ ગુ૦ વર્જિને ૮ કર્મ બાંધે અને જો ૭ બાંધે તો આયુષ્ય વર્જિને ત્રીજે આઠમે નવમે ગુ૦ ૭ કર્મ બાંધે આયુષ્ય વર્જિને દશમે ગુ૦ ૬ કર્મ બાંધે આયુ૦ ૧ ને મોહનીય ૨ એ ૨ વર્જિને અગીઆરમે બારમે તેરમે ગુ૦ ૧ સાત વેદનીય બાંધે. ચઉદમે ગુ૦ અબંધ

૨ સમયે ૬ નિકે. બાદરો ત્યાં તાપનો નહિ, તાપનો ત્યાં દરવનો નહિ, આહારનો ત્યાં અનાહારનો નહિ, અનાહારનો ત્યાં આહારનો નહિ.

ચઉદમો આગંજાદ્વાર કહે છે.

પહેલે ગુણઠાણે આગંજા ૪-બીજે, ચોથે, પાંચમે, સાતમે જાય. બીજે ગુણઠ આગંજા ૧, પડે તો પહેલે આવે, ચડવું આવે નહીં. ત્રીજે આગંજા ૪, પડે તો પહેલે આવે અને ચડે તો ચોથે, પાંચમે અને સાતમે જાય, ચોથે આગંજા ૫, પડે તો પહેલે, બીજે, ત્રીજે આવે અને ચડે તો પાંચમે, સાતમે જાય. પાંચમે આગંજા ૫. પડે તો પહેલે, બીજે, ત્રીજે, ચોથે આવે અને ચડે તો સાતમે જાય. છઠું આગંજા ૬-પડે તો પહેલે, બીજે, ત્રીજે, ચોથે, પાંચમે આવે અને ચડે તો સાતમે જાય. સાતમે આગંજા ૩, પડે તો છઠું, ચોથે આવે અને ચડે તો આઠમે જાય. આઠમે આગંજા ૩-પડે તો સાતમે ચોથે આવે, ચડે તો નવમે જાય. નવમે આગંજા ૩, પડે તો આઠમે ચોથે આવે, અને ચડે તો દશમે જાય. દશમે આગંજા ૪, પડે તો નવમે ચોથે આવે, ચડે તો અગ્યારમે બારમે જાય. અગ્યારમે આગંજા ૨, કાળ કરે તો અનુત્તર વિમાને જાય, પડે તો દશમે તથા પહેલે આવે. ચડવું નથી, બારમે આગંજા ૧-તેરમે જાય, પડવું નથી. તેરમે આગંજા ૧, ચઉદમે જાય, પડવું નથી, ચઉદમે આગંજા કોઈ નથી, મોક્ષ જાય.

પંદરમો આત્માદ્વાર કહે છે.

આત્મા ૮. દ્રવ્યઆત્મા ૧, કષાય આત્મા ૨, યોગ આત્મા ૩, ઉપયોગ આત્મા ૪, જ્ઞાન આત્મા ૫, દર્શન આત્મા ૬, ચારિત્ર આત્મા ૭, વીર્ય આત્મા ૮. પહેલે ત્રીજે ગુણ૦ ૬ આત્મા જ્ઞાન ૧, ચારિત્ર ૨ એ ૨ વર્જીને. બીજે, ચોથે ગુણ૦ ૭ આત્મા ચારિત્ર વર્જીને. પાંચમે ગુણઠાણે પણ ૭ આત્મા દેશથી ચારિત્ર છે. છઠ્ઠાથી દશમા ગુણઠાણા સુધી આઠ આત્મા. અગ્યારમે, બારમે, તેરમે ૭ આત્મા કષાય વર્જીને. ચૌદમે ૬ આત્મા

કષાય ને જોગ વર્જિને. સિદ્ધમાં ૪ આત્મા-જ્ઞાન આત્મા ૧, દર્શન આત્મા ૨, દ્રવ્ય આત્મા ૩, ઉપયોગ આત્મા ૪.

સોળમો જીવભેદદ્વાર કહે છે.

પહેલે ગુણઠાણે ૧૪ ભેદ લાભે. બીજે ગુણ૦ ૬ ભેદ લાભે બેઇંદ્રિય ૧, તેઇંદ્રિય ૨, ચોરેંદ્રિય ૩, અસંજ્ઞીતિર્યંચ પંચેંદ્રિય ૪, એ ૪ ના અપર્યાપ્તા, ને સંજ્ઞી પંચેંદ્રિયનો અપર્યાપ્તો ને પર્યાપ્તો એ ૬. ત્રીજે ગુણ૦ ૧ સંજ્ઞી પંચેંદ્રિયનો પર્યાપ્તો લાભે. ચોથે ગુણઠાણે ૨ ભેદ લાભે, સંજ્ઞી પંચેંદ્રિયનો ૧ અપર્યાપ્તો ને ૨ પર્યાપ્તો. પાંચમાથી તે ૧૪ મા ગુણઠાણા સુધી ૧ સંજ્ઞી પંચેંદ્રિયનો પર્યાપ્તો લાભે.

સત્તરમો જોગદ્વાર કહે છે.

પહેલે, બીજે ને ચોથે ગુણઠાણે જોગ ૧૩ લાભે બે આહારકના વર્જિને. ત્રીજે ગુણ૦ ૧૦ જોગ લાભે ૪ મનના, ૪ વચનના, ૧ ઉદારિકનો, ૧ વૈક્રેયનો એ ૧૦ લાભે. પાંચમે ગુણઠાણે ૧૨ જોગ ૨ આહારકના ને એક કાર્મણનો એ ૩ વર્જિને. છઠ્ઠે ગુણ૦ ૧૪ જોગ લાભે, ૧ કાર્મણનો વર્જિને. સાતમે ગુણ૦ ૧૧ જોગ, ૪ મનના, ૪ વચનના, ૧ ઉદારિકનો, ૧ વૈક્રેયનો, ૧ આહારકનો એવં ૧૧. આઠમાંથી માંડીને ૧૨ મા ગુણઠાણા સુધી જોગ ૯ લાભે. ૪ મનના, ૪ વચનના ને ૧ ઉદારિકનો. તેરમે ગુણઠાણે ૭ જોગ લાભે, બે મનના, બે વચનના, ઉદારિકનો ૧, ઉદારિકનો મિશ્ર ૨, કાર્મણકાય જોગ ૩ એવં ૭. ચૌદમે ગુણઠાણે જોગ નથી.

અઢારમો ઉપયોગદ્વાર કહે છે.

પહેલે ને ત્રીજે ગુણઠાણે ૬ ઉપયોગ લાભે, ૩ અજ્ઞાન, ને ૩ દર્શન. બીજે, ચોથે, પાંચમે ગુણ૦ ૬ ઉપયોગ લાભે, ૩ જ્ઞાન, ૩ દર્શન. છઠ્ઠાથી તે બારમા ગુણઠાણા સુધી ઉપયોગ ૭ લાભે ૪ જ્ઞાન ને ૩ દર્શન. તેરમે ચૌદમે ગુણઠાણે તથા સિદ્ધમાં ૨ ઉપયોગ-કેવળજ્ઞાન ૧ ને કેવળદર્શન ૨.

ઓગણીશમો લેશાદ્વાર કહે છે.

પહેલાથી તે છઠ્ઠા ગુણઠાણા સુધી ૬ લેશા લાભે, સાતમે ગુણ૦ ઉપલી ૩ લેશા લાભે. આઠમેથી માંડીને બારમા ગુણઠાણા સુધી શુકલલેશા લાભે. તેરમે ગુણઠાણે ૧ પરમ શુકલ લેશા લાભે. ચૌદમે ગુણઠાણે લેશા નથી.

વીશમો ચારિત્રદ્વાર કહે છે.

પહેલાથી તે ચોથા ગુણઠાણા સુધી કોઇ ચારિત્ર નથી. પાંચમે ગુણઠાણે દેશથી સામાયક ચારિત્ર છે. છઠ્ઠા, સાતમે ગુણઠાણે ૩ ચારિત્ર લાભે, સામાયક ચારિત્ર ૧, છેદોપસ્થાપનીય ચારિત્ર ૨, પરિહારવિશુદ્ધ ચારિત્ર ૩, એ ૩ લાભે. આઠમે, નવમે ગુણઠાણે ૨ ચારિત્ર લાભે, સામાયક ૧, છેદોપસ્થાપનીય ૨. દશમે ગુણ૦ ૧ સૂક્ષ્મસંપરાય ચારિત્ર લાભે. અગ્યારમેથી તે ચૌદમા ગુણઠાણા સુધી ૧ જથાખ્યાત ચારિત્ર લાભે.

એકવીશમો સમકિતદ્વાર કહે છે.

પહેલે ને ત્રીજે ગુણઠાણે સમકિત નથી. બીજે ગુણ૦ ૧ સાસ્વાદાન સમકિત લાભે. ચોથેથી તે સાતમા ગુણઠાણા સુધી ૪ સમકિત લાભે. ઉપશમ ૧, ક્ષયોપશમ ૨, વેદક ૩, ક્ષાયક સમકિત ૪. આઠમે, નવમે ગુણઠાણે ૩ સમકિત લાભે, ઉપશમ ૧, ક્ષયોપશમ ૨. ક્ષાયક ૩. દશમે, અગીઆરમે ગુણઠાણે ૨ સમકિત લાભે. ઉપશમ ૧, ક્ષાયક ૨. બારમે, તેરમે, ચૌદમે ગુણઠાણે તથા સિદ્ધમા ૧ ક્ષાયક સમકિત લાભે.

બાવીશમો અલ્પબહુત્વદ્વાર કહે છે.

સર્વથી થોડા અગ્યારમા ગુણઠાણાવાળા, એક સમયે ઉપશમશ્રેણીવાળા ૫૪ જીવ લાભે ૧. તેથી બારમા ગુણઠાણાવાળા સંખેજગુણા, એક સમયે ક્ષપકશ્રેણિવાળા એકસો ને આઠ જીવ લાભે ૨. તેથી આઠમા, નવમા, દશમા ગુણઠાણાવાળા સંખેજ ગુણ૦ જ૦ બસેં ઉ૦ નવસેં લાભે ૩. તેથી તેરમા ગુણઠાણાવાળા સંખેજગુણા—જઘ૦ બે ક્રોડી ઉત૦ નવ ક્રોડી લાભે ૪.

તેથી સાતમા ગુણઠાણાવાળા સંખેજગુણા, જઘ૦ બસેં કોડી ઉત્કૃ૦ નવસેં કોડી લાભે ૫. તેથી છઠ્ઠા ગુણઠાણાવાળા સંખેજગુણા, જઘ૦ બે હજાર કોડી ઉત્કૃ૦ નવ હજાર કોડી લાભે ૬. તેથી પાંચમા ગુણઠાણાવાળા અસંખેજગુણા, તિર્યંચ શ્રાવક ભણ્યા ૭. તેથી બીજા ગુણઠાણાવાળા અસંખેજગુણા, ૪ ગતિમાં લાભે ૮. તેથી ત્રીજા ગુણઠાણાવાળા અસંખેજગુણા ૪ ગતિમાં વિશેષ છે ૯. તેથી ચોથા ગુણઠાણાવાળા અસંખેજગુણા, ઘણી સ્થિતી છે ૧૦. તેથી તેરમા ગુણઠાણાવાળા ને સિદ્ધભગવંતજી અનંતગુણા ૧૧. તેથી પહેલા ગુણઠાણાવાળા અનંતગુણા એકેંદ્રિય પ્રમુખ સર્વ મિથ્યાદ્રષ્ટિ છે તે માટે ૧૨.

ઇતિ ગુણઠાણાના ૨૨ દ્વાર સમાપ્ત.

હવે ૬ ભાવ કહે છે.

૧ ઉદય ભાવ, ૨ ઉપશમ ભાવ, ૩ ક્ષાયક ભાવ, ૪ ક્ષયોપશમ ભાવ, ૫ પારિણામિક ભાવ, ૬ સંનિવાઈ ભાવ. ઉદય ભાવનાં ૨ ભેદ—૧ જીવ ઉદયનિષ્પન્ન, ને ૨ અજીવ ઉદયનિષ્પન્ન. જીવઉદયનિષ્પન્નના ૩૩ બોલ પામે. ૪ ગતિ, ૬ કાય, ૬ લેશ્યા, ૪ કષાય, ૩ વેદ. એવં ૨૩ ને ૧ મિથ્યાત્વ, ૨ અજ્ઞાન, ૩ અવિરતિ, ૪ અસંજ્ઞીપણું. ૫ આહારકપણું, ૬ છદ્મસ્થપણું, ૭ સજોગીપણું, ૮ સંસાર પરિયટ્ટણા, ૯ અસિદ્ધ, ૧૦ અકેવળી. એવં ૩૩. અજીવ ઉદયનિષ્પન્નના ૩૦ બોલ પામે, ૫ વર્ણ, ૨ ગંધ, ૫ રસ. ૮ સ્પર્શ, ૫ શરીર, ૫ શરીરના વ્યાપાર. એવં ૩૦. ઉભય મળીને ૩૩ ને ૩૦ ત્રેશઠ ભેદ ઉદયભાવના કહ્યા.

ઉપશમભાવે ૧૧ બોલ છે—૪ કષાયનો ઉપશમ. ૫ રાગનો ઉપશમ, ૬ દ્વેષનો ઉપશમ. ૭ દર્શનમોહનીયનો ઉપશમ, ૮ ચારિત્રમોહનીયનો ઉપશમ. એવં ૮ મોહનીયની પ્રકૃતિ અને ૯ ઉવસમીયા દંસણલદ્ધિ ને સમકિત. ૧૦ ઉવસમીયાચરીત્તલદ્ધિ. ૧૧ ઉવસમીયા અકષાયછદ્મસ્થ વિતરાગલદ્ધિ એવં ૧૧.

ક્ષાયક ભાવે ૩૭ બોલ છે—૫ જ્ઞાનાવરણીયની, ૯ દર્શનાવરણીયની. ૨ વેદનીયની. ૧ રાગની, ૧ દ્વેષની, ૪ કષાયની, ૧

દર્શનમોહનીયની. ૧ ચારિત્રમોહનીયની, ૪ આયુષની, ... મની, ૨ ગોત્રની, ૫ અંતરાયની, એવં ૩૭ પ્રકૃતિને ક્ષય કરે તેહને ક્ષાયક ભાવ કહીયે; તે ૯ બોલ પામે-૧ ક્ષાયક સમકિત, ૨ ક્ષાયક જથાખ્યાત ચારિત્ર, ૩ કેવળજ્ઞાન, ૪ કેવળદર્શન ક્ષાયક દાનાદિક લબ્ધિના ૫ ભેદ એમ ૯.

ક્ષયોપશમભાવે ૩૦ બોલ છે-૪ જ્ઞાન પ્રથમ, ૩ ૩ દર્શન, ૩ દષ્ટિ, ૪ ચારિત્ર પ્રથમ, ૧ ચરિત્તાચરીતે તે પણ પામે, ૧ આચાર્યજીની પદવી, ૧ ચૌદ પૂર્વ જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ, ૫ ઇંદ્રિયની ૫ લબ્ધિ, ૫ દાનાદિલબ્ધિ. એવં સર્વ મળી ૩૦

પારિણામિક ભાવના ૨ ભેદ—૧ સાદિપારિણામિક, ૨ અનાદિપારિણામિક. સાદિ વિણશે, અનાદિ વિણશે નહિ. સાદિપારિણામિકના અનેક ભેદ છે, જુનો સુરા મદિરા, જુનો ગોળ, તંદુલ એ આદિ ૭૩ બોલ ભગવતીની સાખે છે. અનાદિપારિણામિકભાવના ૧૦ બોલ—૧ ધર્માસ્તિકાય, ૨ અધર્માસ્તિકાય, ૩ આકાશાસ્તિકાય, ૪ પુદ્ગલાસ્તિકાય, ૫ જીવાસ્તિકાય, ૬ કાળ, ૭ લોક, ૮ અલોક, ૯ ભવ્ય, ૧૦ અભવ્ય, એવં ૧૦.

સન્નિવાઈભાવના ૨૬ ભાંગા-૧૦ દ્વિકસંજોગીના; ૧૦ ત્રિકસંજોગીના, ૫ ચૌકસંજોગીના, ૧ પંચસંજોગીના. એવં ૨૬ ભાંગા. એહનો વિચાર શ્રી અનુયોગદ્વાર સિદ્ધાંતથી જાણવો ૬. ઇતિ.

૧૪ ગુણઠાણા ઉપર ૧૦ ક્ષેપકદ્વાર ઉતારે છે.

૧ હેતુદ્વાર—૨૫ કષાય, ૧૫ જોગ, એવં ૪૦ ને ૬ કાય, ૫ ઇંદ્રિય, ૧ મન એ ૧૨ અવ્રત, એવં ૫૨ ને ૫ મિથ્યાત્વ, એવં ૫૭ હેતુ. પહેલે ગુણઠાણે ૫૫ હેતુ તે આહારકના ૨ વર્જિને ૧. બીજે ગુ૦ ૫૦ હેતુ તે ૫૫ માંથી ૫ મિથ્યાત્વ ટળ્યા ૨. ત્રીજે ગુ૦ ૪૩ હેતુ તે ૫૭ માંથી ૪ અનંતાનુબંધીના, ૧ ઉદારીકનો મિશ્ર, ૧ વૈક્રેયનો મિશ્ર. ૨ આહારકના, ૧ કાર્મણનો, ૫ મિથ્યાત્વના એવં ૧૪ વર્જ્યા, શેષ ૪૩. ૩. ચોથે ગુ૦ ૪૬ હેતુ તે પૂર્વે ૪૩ કહ્યા તે અને ૧ ઉદારિકનો મિશ્ર, ૨ વૈક્રેયનો મિશ્ર, ૩ કાર્મણકાયજોગ, એ ૩ વધ્યા. સર્વ મળીને ૪૬. ૪. પાંચમે ગુ૦ ૪૦

હેતુ તે પૂર્વે ૪૬ કહ્યા તેમાંથી ૪ અપ્રત્યાખ્યાનીની ચોકડી, ૧ ત્રસકાયનો અવ્રત, ૧ કાર્મણકાયજોગ, એવં ૬ ઘટયા, શેષ ૪૦ હેતુ-૫. છઠ્ઠે ગુ૦ ૨૭ હેતુ; પૂર્વે ૪૦ કહ્યા તેમાંથી ૪ પ્રત્યાખ્યાનાવરણીયની ચોકડી, ૫ સ્થાવરનો અવ્રત, ૫ ઇંદ્રિયનો અવ્રત ને એક મનનો અવ્રત, એવં ૧૫ વર્જ્યા, શેષ ૨૫ રહ્યા ને ૨ આહારકના વધ્યા, એવં સર્વ મળી ૨૭ હેતુ. ૬. સાતમે ગુ૦ ૨૪ હેતુ તે પૂર્વે ૨૭ કહ્યા તેમાંથી ૧ ઊદારિક મિશ્ર, ૨ વૈક્રિય મિશ્ર, ૩ આહારક મિશ્ર, એ ૩ વર્જ્યા, શેષ ૨૪ હેતુ. ૭. આઠમે ગુ૦ ૨૨ હેતુ તે પૂર્વે ૨૪ કહ્યા તેમાંથી ૧ વૈક્રિયનો, ૧ આહારકનો, એ બે વર્જ્યા, શેષ ૨૨ હેતુ. ૮. નવમે ગુ૦ ૧૬ હેતુ: તે પૂર્વે ૨૨ કહ્યા તેમાંથી ૧ હાસ્ય, ૨ રતિ, ૩ અરતિ, ૪ ભય, ૫ શોક, ૬ દુગંછા, એ ૬ વર્જ્યા, શેષ ૧૬ હેતુ. ૯. દશમે ગુ૦ ૧૦ હેતુ તે ૯ જોગ ને ૧ સંજ્વલનો લોભ, એવં ૧૦ હેતુ. ૧૦. અગીઆરમે બારમે ગુ૦ ૯ હેતુ તે ૯ જોગ જાણવા. ૧૧, ૧૨; તેરમે ગુ૦ ૭ હેતુ તે ૭ જોગ જાણવા. ચઉદમે ગુ૦ હેતુ નથી.

૨ દંડકદ્વાર—પહેલે ગુ૦ ૨૪ દંડક, બીજે ગુ૦ ૧૯ દંડક તે ૫ સ્થાવરના વર્જ્યા, ત્રીજે ચોથે ગુ૦ ૧૬ દંડક તે ૩ વિકલેંદ્રિય વર્જ્યા, પાંચમે ગુ૦ ૨ દંડક–૧ સંજ્ઞિમનુષ્ય, ૨ સંજ્ઞિતિર્યંચ. છઠ્ઠાથી તે ચઉદમા ગુણઠાણા સુધી ૧ મનુષ્યનો દંડક.

૩ જીવાજોનીદ્વાર—પહેલે ગુ૦ ૮૪ લાખ જીવાજોની. બીજે ગુ૦ ૩૨ લાખ તે એકેંદ્રિયની વર્જિ. ત્રીજે ચોથે ગુ૦ ૨૬ લાખ જીવાજોની. પાંચમે ગુ૦ ૧૮ લાખ જીવાજોની. છઠ્ઠાથી તે ૧૪ મા ગુણઠાણા સુધી ૧૪ લાખ જીવાજોની.

૪ અંતરદ્વાર—પહેલે ગુ૦ જઘ૦ અંતર્મુહૂર્ત ઉત૦ ૬૬ સાગર ઝાઝેરાનું. બીજાથી માંડીને અગ્યારમા ગુણઠાણા સુધી જ૦ અંત૦ અથવા પલનો અસંખ્યાતમો ભાગ એટલા કાલ વિના ઉપશમ શ્રેણી કરવી પડે નહિ ઉ૦ અર્દ્ધ પુદ્‌ગલ દેશે ઉણું. બારમે તેરમે ને ચઉદમે ગુણ૦ આંતરું નથી. એ એક જીવ આશ્રિ.

૫ ધ્યાનદ્વાર—પહેલે બીજે ત્રીજે ગુણ૦ ૨ ધ્યાન પહેલાં. ચોથે પાંચમે ગુણ૦ ૩ ધ્યાન પહેલાં, છઠ્ઠે ગુણ૦ ૨ ધ્યાન, ૧ આર્ત્ત ને ૨ ધર્મ. સાતમે ગુણ૦ ૧ ધર્મધ્યાન. આઠમેથી માંડીને ચઉદમા ગુણઠાણા સુધી ૧ શુકલધ્યાન.

૬ સ્પર્શનાદ્વાર—પહેલું ગુણઠાણું ૧૪ રાજલોક સ્પર્શે. બીજું ગુણ૦ હેઠું પંડગવનથી તે ૬ ઠ્ઠી નરક લગે સ્પર્શે તથા ઉંચું અધોગામ વિજયથી તે ૯ ગ્રૈવેયક સુધી સ્પર્શે. ત્રીજું ગુણ૦ લોકનો અસંખ્યાતમો ભાગ સ્પર્શે. ચોથું ગુણ અધોગામ વિજયથી ૧૨ મા દેવલોક સુધી સ્પર્શે. પાંચમું ગુણ૦ પણ એમજ સ્પર્શે. છઠ્ઠાથી તે અગ્યારમા ગુણઠાણાવાળા અધોગામ વિજયથી ૫ અનુત્તર વિમાન સુધી સ્પર્શે. બારમું ગુણ૦ લોકનો અસંખ્યાતમો ભાગ સ્પર્શે. તેરમું ગુણ૦ સર્વે લોક સ્પર્શે. ચઉદમું ગુણઠાણું લોકનો અસંખ્યાતમો ભાગ સ્પર્શે.

૭ તીર્થંકર ગોત્ર, ૪ ગુણઠાણે ન બાંધે—ચોથે, પાંચમે છઠ્ઠે ને સાતમે શેષ ગુણઠાણે ન બાંધે. તીર્થંકર દેવ ૯ ગુણઠાણા સ્પર્શે તે ૪, ૬, ૭, ૮, ૯, ૧૦, ૧૨, ૧૩, ૧૪, એ ૯.

૮ ગુણઠાણા ૧૪ માં-૧, ૪, ૫, ૬, ૧૩. એ ૫ શાશ્વતા, શેષ ૯ ગુણઠાણા અશાશ્વતા.

૯ ગુણઠાણા ૧૪ માં-૧, ૨, ૩, ૪, ૫, ૬, ૭. એ ૭ ગુણઠાણે ૬ સંઘયણ, આઠમાથી તે ૧૪ મા ગુણઠાણા સુધી એક વજ્રઋષભ નારાચ સંઘયણ.

૧ આર્યાજી, ૨ અવેદિ, ૩ પરિહારવિશુદ્ધ ચારિત્રવંત, ૪ પુલાકલબ્ધિવંત, ૫ અપ્રમાદિ સાધુ, ૬ ચઉદપુર્વી સાધુ, ૭ આહારક શરીરી, એનું કોઈ દેવતા સાહારણ કરી શકે નહિ.

ઇતિ ક્ષેપકદ્વાર અને ગુણઠાણદ્વાર સમાપ્ત.

અથ શ્રી મ્હોટી બાસઠીઓ.

अनुष्टुपवृत्त.

जीव १ गइ २ इंदिय ३ काए ४ । जोग ५ वेए ६ कसाय ७ लेस्सा ८ ॥ सम्मत्त ९ नाण १० दंसण ११ । संजय १२ उवओग १३ आहारे १४ ॥ १ ॥ भासग १५ परित १६ पज्जत्ति १७ । सुहुम १८ सन्नि १९ भवत्थि २० चरिमेय २१ ॥ जीवेय-लियवंधे । पुग्गलप्पमहादंदपचेव ॥ २ ॥

એ બે ગાથાનો વિસ્તાર કહે છે.

૧ જીવદ્વાર.

૧ સમુચ્ચય જીવમાં—જીવના ભેદ ૧૪, ગુણઠાણા ૧૪, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૧૨, લેશ્યા ૬.

૨ ગતિદ્વાર.

૧ નરક ગતિમાં—જીવના ભેદ ૩–૧ સંજ્ઞીનો અપર્યાપ્તો, ૨ પર્યાપ્તો ને ૩ અસંજ્ઞીનો અપર્યાપ્તો. ગુણઠાણા ૪ પ્રથમ, જોગ ૧૧, ૪ મનના, ૪ વચનના, ૧ વૈક્રેય, ૧ વૈક્રેયનો મિશ્ર, ૧ કર્મણકાયજોગ, એવં ૧૧. ઉપયોગ ૯—૩ જ્ઞાન, ૩ અજ્ઞાન, ૩ દર્શન. લેશ્યા ૩ પ્રથમ.

૨ તિર્યંચની ગતિમાં—જીવના ભેદ ૧૪. ગુ૦ ૫ પ્રથમ, જોગ ૧૩ આહારકના ૨ વર્જીને. ઉપ૦ ૯–૩ જ્ઞાન, ૩ અજ્ઞાન, ૩ દર્શન. લેશ્યા ૬.

૩ તિર્યંચણીમાં-જીવના ભેદ ૨—સંજ્ઞીનો અપર્યાપ્તો ને ૨ પર્યાપ્તો. ગુ૦ ૫ પ્રથમ, જોગ ૧૩, ઉપયોગ ૯—૩ જ્ઞાન, ૩ અજ્ઞાન, ૩ દર્શન, લેશ્યા ૬.

૪ મનુષ્યની ગતિમાં—જીવના ભેદ ૩—૧ સંજ્ઞીનો અપર્યાપ્તો, ૨ પર્યાપ્તો, ૩ અસંજ્ઞીનો અપર્યાપ્તો, ગુણ ૧૪, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૧૨, લેશ્યા ૬.

૫ મનુષ્યણીમાં-જીવના ભેદ ૨, સંજ્ઞીના ગુ૦ ૧૪, આહારકના ૨ વર્જીને, ઉપયોગ ૧૨, લેશ્યા ૬.

૬ દેવતાની ગતિમાં—જીવના ભેદ ૩—૧ સંજ્ઞીનો ૨ પર્યાપ્તો, ૩ અસંજ્ઞીનો અપર્યાપ્તો, ગુ૦ ૪ ૧૧—૪ મનના, ૪ વચનના, ૨ વૈક્રેયના, ૧ યોગ ૯, લેશ્યા ૬.

૭. દેવાંગનામાં-જીવના ભેદ ૨—૧ સંજ્ઞીનો અપર્યાપ્તો ને પર્યાપ્તો, ગુ૦ ૪ પ્રથમ; જોગ ૧૧—૪ મનના, ૪ વચનના ૨ વૈક્રેયના ને ૧ કાર્મણનો, ઉપયોગ ૯, લેશ્યા ૪.

૮ સિદ્ધગતિમાં-જીવના ભેદ નથી, ગુણઠાણા નથી, જોગ નથી, ઉપયોગ ૨—૧ કેવળજ્ઞાન, ૨ કેવળદર્શન, લેશ્યા નથી.

એ આઠ ભેદનો અલ્પબહુત્વ, સર્વથી થોડી મનુષ્યણી ૧. તેથી મનુષ્ય સમુચ્છિમ ભેળતાં અસંખ્યેજ્જગુણા ૨. તેથી નારકી અસંખ્યેજ્જગુણા ૩. તેથી તિર્યંચણી અસંખ્યેજ્જગુણી ૪ તેથી અસંખ્યેજ્જગુણા ૫. તેથી દેવી સંખ્યેજ્જગુણી ૬. તેથી સિદ્ધભગવંત અનંતગુણા ૭. તેથી તિર્યંચ અનંતગુણા ૮.

૩ ઈંદ્રિયદ્વાર.

૨ સઇંદ્રિયામાં-જીવના ભેદ ૧૪, ગુણઠાણા ૧૨ પ્રથમ, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૧૦ તે ૧ કેવળજ્ઞાન, ૨ કેવળદર્શન એ ૨ વર્જીને, લેશ્યા ૬.

૨ એકેંદ્રિયમાં-જીવના ભેદ ૪—૧ સુક્ષ્મ એકેંદ્રિયનો અપર્યાપ્તો ને ૨ પર્યાપ્તો, ૩ બાદર એકેંદ્રિયનો અપર્યાપ્તો ને પર્યાપ્તો, ગુ૦ ૧ પ્રથમ, જોગ ૫, ઉદારિક ૧, ઉદારિકનો મિશ્ર ૨, વૈક્રેય ૩, વૈક્રેયનો મિશ્ર ૪, કાર્મણ કાયજોગ ૫. ઉપયોગ ૩—૨ અજ્ઞાન ને ૧ અચક્ષુદર્શન; લેશ્યા ૪.

૫ બેઇંદ્રિય ૧, તેઇંદ્રિય ૨ ચઉરેંદ્રિય એ ૩ માં—જીવના ભેદ ૨ પોતપોતાનો અપર્યાપ્તો ૧ ને પર્યાપ્તો ૨, ગુ૦ ૨ પહેલા, જોગ ૪—૨ ઉદારિકના, ૧ કાર્મણનો ને ૧ વ્યવહાર વચનનો. ઉપયોગ બેઇંદ્રિય તેઇંદ્રિયમાં ૫—૨ જ્ઞાન, ૨ અજ્ઞાન

ને ૧ અચક્ષુદર્શન અને ચઉરેંદ્રિયમાં ૬ તે ૧ ચક્ષુદર્શન વધ્યું, લેશા ૩.

૬ પચેંદ્રિયમાં—જીવના ભેદ ૪—૧ સંજ્ઞીનો અપર્યાપ્તો, ૨ પર્યાપ્તો, ૩ અસંજ્ઞીનો અપર્યાપ્તો ને ૪ પર્યાપ્તો, ગુ૦ ૧૨ પ્રથમ, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૧૦. કેવળજ્ઞાન ૧, કેવળદર્શન ૨ એ ૨ વર્જ્યા. લેશા ૬.

૭ અનિંદિયામાં—જીવનો ભેદ ૧ સંજ્ઞીનો પર્યાપ્તો, ગુણ૦ ૨ તેરમું ને ચઉદમું. જોગ ૭–૨ મનના તે સત્ય મન ૧, વ્યવહાર મન ૨, બે વચનના તે સત્ય વચન ૧. વ્યવહાર વચન ૨ અને ઉદારિકનો ૫, ઉદારિકનો મિશ્ર ૬, કાર્મણકાયજોગ ૭. ઉપયોગ ૨ કેવળજ્ઞાન ૧ કેવળદર્શન ૨. લેશા ૧ શુક્લ.

એનો અલ્પબહુત્વ, સર્વથી થોડા પંચેંદ્રિયા ૧, તેથી ચઉરેંદ્રિયા વિશેષાહિયા ૨, તેથી તેઇંદ્રિયા વિશેષાહિયા ૩, તેથી બેઇંદ્રિયા વિશેષાહિયા ૪. તેથી અનિંદિયા અનંતગુણા ૫, તેથી એકેંદ્રિયા અનંતગુણા ૬. તેથી સઇંદ્રિયા વિશેષાહિયા ૭.

૪ કાયદ્વાર.

૧ સકાયામાં—જીવના ભેદ ૧૪, ગુણઠાણા ૧૪, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૧૨, લેશા ૬.

૪ પૃથ્વીકાય ૧ અપકાય ૨. વનસ્પતિકાય ૩ એ ૩ માં—જીવના ભેદ ૪. ગુણ૦ ૧. જોગ ૩, ઉપયોગ ૩, લેશા ૪.

૬ તેઉકાય ૧ વાઉકાય ૨ એ ૨ માં—જીવના ભેદ ૪, ગુ૦ ૧, જોગ—તેઉના ૩ ને વાઉના ૫ તે ૨ વૈક્રયના વધ્યા, ઉપયોગ ૩, લેશા ૩

૭ ત્રસકાયમાં—જીવના ભેદ ૧૦ તે ૪ એકેંદ્રિયના વર્જ્યા, ગુણઠાણા ૧૪ જોગ ૧૫ ઉપયોગ ૧૨, લેશા ૬

૮ અકાયામાં—જીવના ભેદ નથી, ગુણઠાણા નથી. જોગ નથી, ઉપયોગ ૨ લેશા નથી

એનો અલ્પબહુત્વ, સર્વથી થોડા ત્રસકાયા ૧, તેથી તેઉકાયા અસંખેજ્જગુણા ૨. તેથી પૃથ્વીકાયા વિશેષાહિયા ૩, તેથી અપ-

કાયા વિશેષાહિયા ૪, તેથી વાઉકાયા વિશેષાહિયા ૫, અકાયા અનંતગુણા ૬, તેથી વનસ્પતિકાયા અનંતગુણા તેથી સકાયા વિશેષાહિયા ૮.

૫ જોગદ્વાર.

૧ સજોગીમાં જીવના ભેદ ૧૪, ગુણઠાણા ૧૩, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૧૨, લેશા ૬.

૨ મનજોગીમાં—જીવનો ભેદ ૧, સંજ્ઞીનો પર્યાપ્તો, ગુ૦ ૧૩, જોગ ૧૪ એક કાર્મણનો વર્જિને, ઉપયોગ ૧૨, લેશા ૬.

૩ વચનજોગીમાં—જીવના ભેદ ૫, બેઇંદ્રિય ૧, તેઇંદ્રિય ૨, ચઉરેંદ્રિય ૩, અસંજ્ઞીપંચેંદ્રિય ૪, સંજ્ઞીપંચેંદ્રિય ૫ એ ૫ ના પર્યાપ્તા. ગુણઠાણા ૧૩, જોગ ૧૪, કાર્મણ વર્જિને, ઉપયોગ ૧૨, લેશા ૬.

૪ કાયજોગીમાં—જીવના ભેદ ૧૪, ગુણઠાણા ૧૩, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૧૨, લેશા ૬.

૫ અજોગીમાં—જીવનો ભેદ ૧, સંજ્ઞીનો પર્યાપ્તો, ગુણઠાણું ૧ ચઉદમું, જોગ નહિ, ઉપયોગ ૨ કેવળજ્ઞાન ને કેવળદર્શન, લેશા નથી.

એહનો અલ્પબહુત્વ, સર્વથી થોડા મનજોગી ૧, તેથી વચનજોગી અસંખેજ્જગુણા ૨, તેથી અજોગી અનંતગુણા ૩, તેથી કાયજોગી અનંતગુણા ૪, તેથી સજોગી વિશેષાહિયા ૫.

૬ વેદદ્વાર.

૧ સવેદીમાં—જીવના ભેદ ૧૪, ગુણ૦ ૯ પ્રથમ, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૧૦, કેવળજ્ઞાન ૧, કેવળદર્શન વર્જિને. લેશા ૬.

૩ સ્ત્રી વેદ ૧, પુરૂષવેદ ૨, એ ૨ માં—જીવના ભેદ ૨ સંજ્ઞીના ગુણ૦ ૯, જોગ ૧૫ પુરૂષવેદમાં અને સ્ત્રીવેદમાં ૧૩ તે ૨ આહારકના વર્જિને, ઉપયોગ ૧૦, લેશા ૬.

૪ નપુંસકવેદમાં—જીવના ભેદ ૧૪, ગુણ૦ ૯, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૧૦, કેવળજ્ઞાન ૧, કેવળદર્શન ૨, વર્જિને. લેશા ૬.

૫ અવેદીમાં—જીવનો ભેદ ૧ સંજ્ઞીનો પર્યાપ્તો, ગુણ૦ ૬, નવમાથી તે ૧૪ મા સુધી, જોગ ૧૧—૪ મનના, ૪ વચનના, ૨ ઉદારિકના ને ૧ કાર્મણનો એવં ૧૧. ઉપયોગ ૯, ૩ અજ્ઞાન વર્જિને, લેશ્યા ૧ શુક્લ.

એનો અલ્પબહુત્વ, સર્વથી થોડા પુરૂષવેદી ૧, તેથી સ્ત્રીવેદી સંખ્યેજ્ઞગુણા ૨, તેથી અવેદી અનંતગુણા ૩. તેથી નપુંસકવેદી અનંતગુણા ૪, તેથી સવેદી વિશેષાહિયા ૫.

૭ કષાયદ્વાર.

૧ સકષાઈમાં—જીવના ભેદ ૧૪, ગુણ૦ ૧૦ પ્રથમ, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૧૦, કેવળજ્ઞાન ૧, કેવળદર્શન ૨ વર્જિને, લેશ્યા ૬.

૪ ક્રોધ ૧, માન ૨, માયા ૩, એ ૩ માં—જીવના ભેદ ૧૪, ગુણઠાણા ૯, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૧૦, લેશ્યા ૬.

૫ લોભકષાયીમાં—જીવના ભેદ ૧૪, ગુણઠાણા ૧૦ પહેલાં, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૧૦, લેશ્યા ૬.

૬ અકષાયીમાં—જીવનો ભેદ ૧, સંજ્ઞીનો પર્યાપ્તો. ગુણ૦ ૪ ઉપરલા, જોગ ૧૧—૪ મનના, ૪ વચનના, ૨ ઉદારિકના, ૧ કાર્મણનો એવં ૧૧, ઉપયોગ ૯—૫ જ્ઞાન, ૪ દર્શન એવં ૯, લેશ્યા ૧.

એનો અલ્પબહુત્વ, સર્વથી થોડા અકષાયી ૧, તેથી માનકષાયી અનંતગુણા ૨, તેથી ક્રોધકષાયી વિશેષાહિયા ૩, તેથી માયાકષાયી વિશેષાહિયા ૪, તેથી લોભકષાયી વિશેષાહિયા ૫, તેથી સકષાયી વિશેષાહિયા ૬.

૮ લેશ્યાદ્વાર.

૧ સલેશીમાં—જીવના ભેદ ૧૪, ગુણઠાણા ૧૩, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૧૨, લેશ્યા ૬.

૪ કૃષ્ણ ૧, નીલ ૨, કાપુત ૩, એ ૩ લેશીમાં—જીવના ભેદ ૧૩, ગુણઠાણા ૬ પ્રથમ, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૧૦, બે કેવળના વર્જ્યા. લેશ્યા પોતપોતાની

૫ તેજુલેશીમાં—જીવના ભેદ ૩, સંજ્ઞીનો અપર્યાપ્તો ૧, પર્યાપ્તો ૨, બાદર એકેંદ્રિયનો અપર્યાપ્તો ૩, ગુણ૦ ૭ પ્રથમ, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૧૦, લેશા ૧ તેજુ.
૬ પદ્મલેશીમાં જીવના ભેદ ૨ સંજ્ઞીના, ગુણ૦ ૭ પ્રથમ, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૧૦, લેશા ૧ પદમ.
૭ શુકલલેશીમાં—જીવના ભેદ ૨ સંજ્ઞીના, ગુણ૦ ૧૩ પ્રથમ, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૧૨, લેશા ૧ શુકલ.
૯ અલેશીમાં—જીવનો ભેદ ૧ સંજ્ઞીનો પર્યાપ્તો. ગુણ૦ ૧ ચઉદમું, જોગ નથી, ઉપયોગ ૨—કેવળજ્ઞાન ૧ ને કેવળદર્શન ૨, લેશા નથી.

એહનો અલ્પબહુત્વ, સર્વથી થોડા શુકલલેશી ૧ તેથી પદમલેશી સંખેજ્જગુણા ૨, તેથી તેજુલેશી સંખેજ્જગુણા ૩, તેથી અલેશી અનંતગુણા ૪, તેથી કાપુતલેશી અનંતગુણા ૫, તેથી નીલલેશી વિશેષાહિયા ૬, તેથી કૃષ્ણલેશી વિશેષાહિયા ૭, તેથી સલેશી વિશેષાહિયા ૯.

૯ સમકિતદ્વાર.

૧ સમુચ્ચય સમ્યક્તદષ્ટિમાં—જીવના ભેદ ૬, બેઇદ્રિય ૧, તેઇંદ્રિય ૨, ચઉરેંદ્રિય ૩, અસંજ્ઞીપચેંદ્રિય ૪, એ ૪ ના અપર્યાપ્તા અને સંજ્ઞીપચેંદ્રિયનો અપર્યાપ્તો ને પર્યાપ્તો એવં ૬, ગુણ૦ ૧૨ પહેલું ત્રીજું વર્જિને, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૯, ૩ અજ્ઞાન વર્જિને, લેશા ૬.
૨ સાસ્વાદાન સમ્યક્તદષ્ટિમાં—જીવના ભેદ ૬, ગુણ૦ બીજું, જોગ ૧૩ આહારકના ૨ વર્જિને, ઉપયોગ ૬—૩ જ્ઞાન, ૩ દર્શન. લેશા ૬.
૩ ઉપશમ સમ્યક્તદષ્ટિમા—જીવના ભેદ ૨ સંજ્ઞીના, ગુણ૦ ૮, ચોથાથી ૧૧ મા સુધી, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૭-૪ જ્ઞાન, ૩ દર્શન. લેશા ૬.
૪ ક્ષયોપશમ ને વેદક સમ્યક્તદષ્ટિમા-જીવના ભેદ ૨ સંજ્ઞીના, ગુણ૦ ક્ષયોપશમ સમ્યક્તદષ્ટિમા ૪ થી નવમા સુધી અને

· વેદકમાં ૪ થી સાતમા સુધી, જોગ ૧૫, ઉપ૦ ૭, લેશા ૬.

૫ ક્ષાયક સમ્ય૦—જીવના ભેદ ૨ સંજ્ઞીના, ગુણઠાણા ૧૧ ચોથાથી તે ૧૪ મા સુધી, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૯, ૩ અજ્ઞાન વર્જિને, લેશા ૬.

૬ મિથ્યાત્વદષ્ટિમાં—જીવના ભેદ ૧૪, ગુણઠાણા ૧ પ્રથમ, જોગ ૧૩, આહારકના ૨ વર્જિને, ઉપયોગ ૬—૩ અજ્ઞાન, ૩ દર્શન, લેશા ૬.

૭ સમામિથ્યાત્વ દષ્ટિમાં—જીવનો ભેદ ૧ સંજ્ઞીનો પર્યાપ્તો, ગુણઠાણું ૧ ત્રીજું, જોગ ૧૦—૪ મનના, ૪ વચનના, ૧ ઉદારિકનો, ૧ વૈક્રયનો એવં ૧૦, ઉપયોગ ૬, લેશા ૬.

એનો અલ્પબહુત્વ, સર્વથી થોડા સાસ્વાદાન સમકિતી ૧, તેથી ઉપશમ સમકિતી સંખેજ્જગુણા ૨, તેથી મિશ્રદષ્ટિ સંખેજ્જગુણા ૩, તેથી ક્ષયોપશમ સમકિતી સંખેજ્જગુણા, તેથી વેદક સમકિતી અસંખેજ્જગુણા ૪, તેથી ક્ષાયક સમકિતી અનંતગુણા ૫, તેથી સમુચ્ચય સમકિતી વિશેષાહિયા ૬, તેથી મિથ્યાત્વ દષ્ટિ અનંતગુણા ૭.

૧૦ જ્ઞાનદ્વાર.

૧ સમુચ્ચયજ્ઞાનીમાં—જીવના ભેદ ૬. બેઇંદ્રિય ૧, તેઇંદ્રિય ૨, ચઉરેંદ્રિય ૩, અસંજ્ઞીપંચેંદ્રિય ૪. એ ૪ ના અપર્યાપ્તા ને સંજ્ઞીનો અપર્યાપ્તો ને પર્યાપ્તો એવં ૬. ગુણઠાણા ૧૨ પહેલું ત્રીજું વર્જિને. જોગ ૧૫. ઉપયોગ ૯—૫ જ્ઞાન ને ૪ દર્શન. લેશા ૬

૩ મતિજ્ઞાની ૧, શ્રુતજ્ઞાની ૨ એ બેમાં—જીવના ભેદ ૬, ગુણઠાણા ૧૦. પહેલું ત્રીજું તેરમું ચઉદમું વર્જિને, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૭. લેશા ૬

૪ અવધિજ્ઞાનીમાં—જીવના ભેદ ૨ ... , ગુણઠાણા ૧૦, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૭ લેશા ૬

૫ મનપર્યવજ્ઞાનીમાં—જીવનો ભેદ ૧ સંજ્ઞીનો પર્યાપ્તો, ગુણઠાણા ૭ છઠ્ઠાથી બારમા સુધી, જોગ ૧૪ કાર્મણનો વર્જિને, ઉપયોગ ૭ લેશા ૬

૬ કેવળજ્ઞાનીમાં—જીવનો ભેદ ૧ સંજ્ઞીનો પર્યાપ્તો, ગુ૦ ૨, તેરમું ને ચૌદમું, જોગ ૭, ઉપયોગ ૨, લેશા ૧ પરમશુક્લ.
૭ અજ્ઞાનીમાં—જીવના ભેદ ૧૪, ગુણઠાણા ૨ પહેલું ને ત્રીજું, જોગ ૧૩ આહારકના ૨ વર્જીને, ઉપયોગ ૬—૩ અજ્ઞાન, ૩ દર્શન, લેશા ૬.
૯ મતિશ્રુત અજ્ઞાનીમાં—જીવના ભેદ ૧૪, ગુણઠાણા ૨, પહેલું ત્રીજું, જોગ ૧૩, ઉપયોગ ૬, લેશા ૬.
૧૦ વિભંગજ્ઞાનીમાં—જીવના ભેદ ૨ સંજ્ઞીના, ગુણઠાણા ૨ પહેલું ને ત્રીજું, જોગ ૧૩, ઉપયોગ ૬, લેશા ૬.

એનો અલ્પ બહુત્વ, સર્વથી થોડા મનપર્યવજ્ઞાની ૧, તેથી અવધિજ્ઞાની અસંખ્યાતગુણા ૨, તેથી મતિજ્ઞાની ને શ્રુતજ્ઞાની માંહોમાંહિ તુલ્ય ને વિશેષાહિયા ૪, તેથી વિભંગ જ્ઞાની અસંખ્યાતગુણા ૫, તેથી કેવળજ્ઞાની અનંતગુણા ૬, તેથી જ્ઞાની વિશેષાહિયા ૭, તેથી મતિશ્રુતઅજ્ઞાની માંહોમાંહિ તુલ્ય ને અનંતગુણા ૯, તેથી અજ્ઞાની વિશેષાહિયા ૧૦.

૧૧ દર્શનદ્વાર.

૧ ચક્ષુદર્શનીમાં-જીવના ભેદ ૬ ચૌરેંદ્રિય ૧, અસંજ્ઞીપંચેંદ્રિય ૨, સંજ્ઞીપંચેંદ્રિય ૩, એ ૩ ના અપર્યાપ્તા ને પર્યાપ્તા, ગુણઠાણા ૧૨ પ્રથમ, જોગ ૧૪ કાર્મણનો વર્જીને ઉપયોગ ૧૦ કેવળના ૨ વર્જ્યા, લેશા ૬.
૨ અચક્ષુદર્શનીમાં-જીવના ભેદ ૧૪, ગુણઠાણા ૧૨, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૧૦ લેશા ૬.
૩ અવધિદર્શનીમાં-જીવના ભેદ ૨, ગુણઠાણા ૧૨, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૧૦, લેશા ૬.
૪ કેવળદર્શનીમાં—જીવનો ભેદ ૧, ગુણઠાણા ૨ તેરમું, ચૌદમું જોગ ૭, ઉપયોગ ૨, લેશા ૧.

એનો અલ્પબહુત્વ, સર્વથી થોડા અવધિદર્શની ૧, તેથી ચક્ષુદર્શની અસંખ્યાતગુણા ૨, તેથી કેવળદર્શની અનંતગુણા ૩, તેથી અચક્ષુદર્શની અનંતગુણા ૪.

૧૨ સંજયદ્વાર.

૧ સંજતિમાં—જીવનો ભેદ ૧. સંજ્ઞીનો પર્યાપ્તો, ગુણઠાણા ૯, છઠ્ઠાથી તે ૧૪ માં સુધી, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૯, ૩ અજ્ઞાન વર્જિને, લેશ્યા ૬.

૩ સામાયક ૧, છેદોપસ્થાપનીય ૨, એ બે ચારિત્રમાં—જીવનો ભેદ ૧ સંજ્ઞીનો પર્યાપ્તો, ગુણઠાણા ૪, છઠ્ઠાથી ૯ મા સુધી જોગ ૧૪, કાર્મણનો વર્જિને, ઉપયોગ ૭–૪ જ્ઞાનને ૩ દર્શન, લેશ્યા ૬.

૪ પરિહારવિશુદ્ધ ચારિત્રમાં—જીવનો ભેદ ૧, ગુણઠાણા ૨, છઠ્ઠું ને સાતમું, જોગ ૯—૪ મનના, ૪ વચનના, ને ૧ ઉદારિકનો ઉપયોગ ૭, લેશ્યા ૩ ઉપલી.

૫ સૂક્ષ્મસંપરાય ચારિત્રમાં—જીવનો ભેદ ૧, ગુણઠાણું ૧ દશમું જોગ ૯, ઉપયોગ ૭, લેશ્યા ૧ શુક્લ.

૬ યથાખ્યાત ચારિત્રમાં—જીવનો ભેદ ૧, ગુણઠાણા ૪ ઉપલા, જોગ ૧૧, ૪ મનના, ૪ વચનના, ૨ ઉદારિકના ને ૧ કાર્મણનો, ઉપયોગ ૯, ૩ અજ્ઞાન વર્જિને, લેશ્યા ૧.

૭ સંજતાસંજતિમાં—જીવનો ભેદ ૧, ગુણઠાણું ૧ પાંચમું, જોગ ૧૨, આહારકના ૨ ને ૧ કાર્મણનો વર્જિને, ઉપયોગ ૬, ૩ જ્ઞાન ને ૩ દર્શન, લેશ્યા ૬.

૮ અસંજતિમાં—જીવના ભેદ ૧૪, ગુણઠાણા ૪ પ્રથમ, જોગ ૧૩ આહારકના ૨ વર્જિને, ઉપયોગ ૯—૩ જ્ઞાન, ૩ અજ્ઞાન, ૩ દર્શન, લેશ્યા ૬.

૯ નો સંજતિ, નો અસંજતિ, નો સંજતાસંજતિમાં—જીવનો ભેદ ૦, ગુણ ૦, જોગ નથી, ઉપયોગ ૨, લેશ્યા નથી.

એનો અલ્પબહુત્વ, સર્વથી થોડા સૂક્ષ્મસંપરાય ચારિત્રિયા ૧, તેથી પરિહારવિશુદ્ધ ચારિત્રિયા સંખેજ્જગુણા ૨, તેથી યથાખ્યાત ચારિત્રિયા સંખેજ્જગુણા ૩, તેથી છેદોપસ્થાપનીય ચારિત્રિયા સંખેજ્જગુણા ૪, તેથી સામાયક ચારિત્રિયા સંખેજ્જગુણા ૫, તેથી સંજતી વિશેષાહિયા ૬, તેથી સંજતા–

સંજતિ અસંખ્યાતગુણા ૭, તેથી નોસંજતિ, નોઅસંજતિ, નોસંજતાસંજતિ અનંતગુણા ૮, તેથી અસંજતિ અનંતગુણા ૯.

૧૩ ઉવઓગદ્વાર.

૧ સાગારોવઉત્તામાં—જીવના ભેદ ૧૪, ગુણઠાણા ૧૪, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૧૨, લેશા ૬.

૨ અણાગારોવઉત્તામાં—જીવના ભેદ ૧૪. ગુણઠાણા ૧૩ દશમું વર્જિને, જોગ ૧૬, ઉપયોગ ૧૨, લેશા ૬.

એનો અલ્પબહુત્વ, સર્વથી થોડા અણાગારોવઉત્તા ૧, તેથી સાગારોવઉત્તા સંખેજ્જગુણા ૨.

૧૪ આહારદ્વાર.

૧ આહારકમાં—જીવના ભેદ ૧૪, ગુણઠાણા ૧૩ પહેલાં, જોગ ૧૪, કાર્મણનો વર્જિને, ઉપયોગ ૧૨, લેશા ૬.

૨ અણાહારકમાં—જીવના ભેદ ૮, સાત અપર્યાપ્તા ને ૧ સંજ્ઞીનો પર્યાપ્તો, ગુણ૦ ૫ પહેલું, બીજું, ચોથું, તેરમું ને ચૌદમું એ ૫, જોગ ૧ કાર્મણનો, ઉપયોગ ૧૦ મનપર્યવજ્ઞાન ૧ ને ચક્ષુદર્શન ૨, એ વર્જિને, લેશા ૬.

એનો અલ્પબહુત્વ, સર્વથી થોડા અણાહારક ૧, તેથી આહારક અસંખેજ્જગુણા ૨.

૧૫ ભાસગદ્વાર.

૧ ભાસગામ—જીવના ભેદ ૫, બેઇંદ્રિ ૧ તેઇંદ્રિય ૨, ચૌરેંદ્રિય ૩, અસંજ્ઞીપંચેંદ્રિય ૪, સંજ્ઞીપંચેંદ્રિય ૫, એ ૫ ના પર્યાપ્તા, ગુણઠાણા ૧૩ પ્રથમ, જોગ ૧૪ કાર્મણનો વર્જિને, ઉપયોગ ૧૨, લેશા ૬.

૨ અભાસગામાં—જીવના ભેદ ૧૦, તે ૧૪ માંથી બેઇંદ્રિય ૧, તેઇંદ્રિય ૨, ચૌરેંદ્રિય ૩, અસંજ્ઞીપંચેંદ્રિય ૪, એ ૪ વર્જ્યાં, ગુણ૦ ૫ તે પહેલું ૧, બીજું ૨, ચોથું ૩, તેરમું ૪, ચૌદમું ૫, જોગ ૫ તે ૨ ઉદારિકના, ૨ વૈક્રેયના ને ૧ કાર્મણનો, ઉપયોગ ૧૧ તે મનપર્યવજ્ઞાન નહિ, લેશા ૬.

એનો અલ્પબહુત્વ, સર્વથી થોડા ભાસગા ૧, તેથી અભાસગા અનંતગુણા ૨.

૧૬ પરિત્તદ્વાર.

૧ પરિતસંસારીમાં—જીવના ભેદ ૧૪, ગુણ૦ ૧૪, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૧૨, લેશ્યા ૬.
૨ અપરિતસંસારીમાં—જીવના ભેદ ૧૪, ગુણ૦ ૧ પહેલું, જોગ ૧૩ આહારકના ૨ વર્જિને, ઉપયોગ ૬—અજ્ઞાન ૩, દર્શન ૩, લેશ્યા ૬.
૩ નોપરિત નોઅપરિત્તમાં—જીવના ભેદ ૦, ગુણ૦ ૦, જોગ નથી, ઉપયોગ ૨, લેશ્યા નથી.

એનો અલ્પબહુત્વ, સર્વથી થોડા પરિત ૧, તેથી નોપરિત નોઅપરિત અનંતગુણા ૨, તેથી અપરિત અનંતગુણા ૩.

૧૭ પર્યાપ્તાદ્વાર.

૧ પર્યાપ્તામાં—જીવના ભેદ ૭, ગુણઠાણા ૧૪, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૧૨, લેશ્યા ૬.
૨ અપર્યાપ્તામાં—જીવના ભેદ ૭, ગુણ૦ ૩ તે પહેલું, બીજું ને ચોથું, જોગ ૫ તે ૨ ઉદારિકના, ૨ વૈક્રિયના ને ૧ કાર્મણનો, ઉપ૦ ૯—૩ જ્ઞાન, ૩ અજ્ઞાન, ૩ દર્શન, એવં ૯, લેશ્યા ૬.
૩ નોપર્યાપ્તા નોઅપર્યાપ્તામાં—જીવના ભેદ ૦, ગુણ૦ ૦; જોગ નથી. ઉપ૦ ૨, લેશ્યા નથી

એનો અલ્પબહુત્વ. સર્વથી થોડાનો પર્યાપ્તા નોઅપર્યાપ્તા ૧, તેથી અપર્યાપ્તા અનંતગુણા ૨ તેથી પર્યાપ્તા સંખ્યેજ્જગુણા ૩.

૧૮ સૂક્ષ્મદ્વાર.

૧ સૂક્ષ્મમાં—જીવના ભેદ ૨, સૂક્ષ્મ એકેંદ્રિયનો અપર્યાપ્તો ૧ ને પર્યાપ્તો ૨, ગુણ૦ ૧ પ્રથમ, જોગ ૩—બે ઉદારિકના ૧ કાર્મણનો. ઉપ૦ ૩ બે અજ્ઞાન ને ૧ અચક્ષુદર્શન લેશ્યા ૩.
૨ બાદરમાં—જીવના ભેદ ૧૨ તે ૨ સૂક્ષ્મના વર્જ્યાં ગુણ૦ ૧૪. જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૧૨, લેશ્યા ૬.

૩ નો સૂક્ષ્મ, નો બાદરમાં–જીવના ભેદ ૦, ગુણ૦ ૦, જોગ નથી, ઉપયોગ ૨, લેશા નથી.

એનો અલ્પબહુત્વ, સર્વથી થોડા નોસૂક્ષ્મનો બાદર ૧, તેથી બાદર અનંતગુણા ૨, તેથી સૂક્ષ્મ અસંખ્યગુણા ૩.

૧૯ સંજ્ઞાદ્વાર.

૧ સંજ્ઞીમાં—જીવના ભેદ ૨, ગુણઠાણા ૧૨ પહેલાં, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૧૦ કેવળના ૨ વર્જ્યા, લેશા ૬.

૨ અસંજ્ઞીમાં—જીવના ભેદ ૧૨ તે ૨ સંજ્ઞીના વર્જ્યા, ગુણ૦ ૨ પ્રથમ, જોગ ૬—૨ ઉદારિકના, ૨ વૈક્રેયના, ૧ કાર્મણનો, ૧ વ્યવહાર વચનનો એવં ૬, ઉપ૦ ૬–૨ જ્ઞાન, ૨ અજ્ઞાન, ૨ દર્શન એવં ૬, લેશા ૪ પ્રથમ.

૩ નોસંજ્ઞી નોઅસંજ્ઞીમાં–જીવનો ભેદ ૧ સંજ્ઞીનો પર્યાપ્તો, ગુ૦ ૨ તેરમું ચઉદમું, જોગ ૭. ઉપ૦ ૨, લેશા ૧ પરમ શુક્લ.

એનો અલ્પબહુત્વ, સર્વથી થોડા સંજ્ઞી ૧, તેથી નોસંજ્ઞી નોઅસંજ્ઞી અનંતગુણા ૨, તેથી અસંજ્ઞી અનંતગુણા ૩.

૨૦ ભવાભવ્યદ્વાર.

૧ ભવ્યમાં–જીવના ભેદ ૧૪, ગુણઠાણા૦ ૧૪, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૧૨, લેશા ૬.

૨ અભવ્યમાં–જીવના ભેદ ૧૪, ગુણ૦ ૧ પ્રથમ, જોગ ૧૩ આહારકના ૨ વર્જિને, ઉપયોગ ૬, લેશા ૬.

૩ નોભવ્ય નોઅભવ્યમાં—જીવના ભેદ ૦, ગુણ૦–૦, જોગ ૦ નથી, ઉપયોગ ૨, લેશા નથી.

એનો અલ્પબહુત્વ, સર્વથી થોડા અભવ્ય ૧, તેથી નોભવ્ય નોઅભવ્ય અનંતગુણા ૨ તેથી ભવ્ય અનંતગુણા ૩.

૨૧ ચરમદ્વાર.

૧ ચરમમાં—જીવના ભેદ ૧૪, ગુણઠાણા ૧૪, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૧૨, લેશા ૬.

૨ અચરમમાં—જીવના ભેદ ૧૪, ગુણ૦ ૧ પ્રથમ, જોગ ૧૩ આહારકના ૨ વર્જિને, ઉપયોગ ૯, લેશા ૬.

ઓનો અલ્પબહુત્વ, સર્વથી થોડા અયોગ ૧, તેથી સરોગ અનંતગુણા ૨.

૧ સમુચ્ચય કેવળીમાં—જીવના ભેદ ૨ સંજ્ઞીના, ગુ૦ ૧૧ ઉપરાં, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૯—૩ અજ્ઞાન વર્જીને, લેશ્યા ૬.

૨ વીતરાગીમાં—જીવનો ભેદ ૧, ગુ૦ ૪, તે અગ્યારમાંથી ચાૈદમા સુધી, જોગ ૧૧, ઉપયોગ ૯, લેશ્યા ૧.

૩ જુગલિયામાં—જીવ ભેદ ૨, સંજ્ઞીના ગુ૦ ૨ પહેલું ને ચોથું જોગ ૧૧ તે ૪ મનના, ૪ વચનના, ૨ ઉદારીકના ને ૧ કાર્મણનો એવં ૧૧, ઉપ૦ ૬—બે જ્ઞાન, બે અજ્ઞાન, બે દર્શન એવં ૬, લેશ્યા ૪ પ્રથમ.

૪ અસંજ્ઞી તિર્યચમાં—જીવના ભેદ ૨, ગુ૦ ૨ પ્રથમ, જોગ ૪ તે ૨ ઉદારિકના, ૧ કાર્મણનો ને ૧ વ્યવહાર વચનનો એવં ૪, ઉપયોગ ૬ તે ૨ જ્ઞાન, ૨ અજ્ઞાન, ૨ દર્શન, લેશ્યા ૩ પ્રથમ.

૫ સમૂર્છિમ મનુષ્યમાં—જીવનો ભેદ ૧, ગુ૦ ૧ પહેલું, જોગ ૩ તે ૨ ઉદારિકના ને ૧ કાર્મણનો, ઉપયોગ ૪ તે ૨ અજ્ઞાન ને ૨ દર્શન, લેશ્યા ૩.

એહનો અલ્પબહુત્વ, સર્વથી થોડા જુગલીયા ૧, તેથી સમૂર્છિમ મનુષ્ય અસંખ્યેજગુણા ૨, તેથી અસંજ્ઞી તિર્યચ અસંખ્યેજગુણા ૩, તેથી વીતરાગી અનંતગુણા ૪, તેથી સમુચ્ચય કેવળી વિશેષાહિયા ૫.

૧ ઉદારિક શરીરમા—જીવના ભેદ ૧૪, ગુણ૦ ૧૪, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૧૨, લેશ્યા ૬.

૨ વૈક્રેય શરીરમાં—જીવના ભેદ ૪ તે ૨ સંજ્ઞીના ને ૧ અસંજ્ઞી તિર્યચનો અપર્યાપ્તો અને ૧ બાદર વાઉકાયનો પર્યાપ્તો એવં ૪, ગુણ૦ ૭ પ્રથમ, જોગ ૧૨ તે ૨ આહારકના ને ૧ કાર્મણનો એ ૩ વર્જ્યા, ઉપયોગ ૧૦ તે ૨ કેવળના વર્જ્યા, લેશ્યા ૬

૩ આહારક શરીરમાં-જીવનો ભેદ ૧ સંજ્ઞીનો પર્યાપ્તો, ગુ૦ ૨ છઠ્ઠું ને સાતમું, જોગ ૧૨ તે ૨ વૈક્રેયના ને કાર્મણનો એ ૩ વર્જ્યાં, ઉપ૦ ૭ તે ૪ જ્ઞાન ને ૩ દર્શન, લેશા ૬.

૫ તેજસ કાર્મણ શરીરમાં-જીવના ભેદ ૧૪, ગુણઠાણા ૧૪, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૧૨, લેશા ૬.

એનો અલ્પબહુત્વ, સર્વથી થોડા આહારક શરિરી ૧, તેથી વૈક્રેય શરિરી અસંખ્યાતગુણા ૨, તેથી ઉદારિક શરિરી અસંખ્યાતગુણા ૩, તેથી તેજસ કાર્મણ શરિરી માંહોમાંહિ તુલ્ય ને અનંતગુણા ૫. ઈતિ મહોટો બાસઠીઓ સમાપ્ત.

અથ શ્રી ચાર કષાયનો થોકડો.

શ્રી પન્નવણાજી સૂત્ર પદ ચૌદમે કષાયનો વર્ણવ ચાલ્યો છે. કષાય ૧૬ પ્રકારે કહી છે-૧. પોતાને માટે, ૨. પરને માટે, ૩. તદુભયા કહેતાં બન્ને માટે, ૪. ખેત કહેતાં ઉઘાડી જમીનને માટે, ૫. વથ્થુ કહેતાં ઢાંકી જમીનને માટે, ૬. શરીર માટે, ૭. ઉપધિને માટે, ૮. નિરર્થકપણે, ૯. જાણતાં, ૧૦. અજાણતાં, ૧૧. ઉપશાંતપણે, ૧૨. અણુપશાંતપણે, ૧૩. અનંતાનુંબંધી ક્રોધ, ૧૪. અપ્રત્યાખ્યાની ક્રોધ, ૧૫. પ્રત્યાખ્યાની ક્રોધ, ૧૬. સંજ્વલનો ક્રોધ, એવં ૧૬. તે ૧૬ સમુચ્ચય જીવઆશ્રી અને ચોવીશ દંડક આશ્રી એમ ૨૫ ને ૧૬ સોલે ગુણતાં ૪૦૦ થયા. હવે કષાયના દળીઆ કહે છે-ચણીઆ, ઉપચણીઆ, બાંધ્યા, વેદ્યા, ઉદીરીયા, નિર્જર્યા એવં છ. તે ભૂતકાળ, વર્તમાનકાળ અને ભવિષ્યકાળ આશ્રી એમ ૬ ને ૩ ત્રણે ગુણતાં ૧૮ થાય. તે એક જીવ આશ્રી અને ૧૮ બહુ જીવ આશ્રી એવં ૩૬ થાય તે સમુચ્ચય જીવ આશ્રી, અને ચોવીશ દંડક આશ્રી, એમ ૩૬ ને ૨૫ સે ગુણતાં ૯૦૦ થાય. અને ૪૦૦ ઉપર કહ્યા તે મળી કુલ ૧૩૦૦ ક્રોધના, ૧૩૦૦ માનના, ૧૩૦૦ માયાના, અને ૧૩૦૦ લોભના, એવં સર્વ મળી ૫૨૦૦ થાય.

શ્રી અઠ્ઠાણું બોલનો અલ્પ બહુત્વદ્વાર.

૧ સર્વથી થોડા ગર્ભજ મનુષ્ય.
૨ મનુષ્યણી સંખ્યેજ઼ગુણી.
૩ બાદર તેઉકાયા પર્યાપ્તા અસંખ્યેજ઼ગુણા.
૪ અનુત્તર વિમાનના દેવતા અ૦
૫ ઉપલી ત્રિકના દેવતા સં૦
૬ મધ્યમ ત્રિકના દેવતા સં૦
૭ હેઠલી ત્રિકના દેવતા સં૦
૮ બારમા દેવલોકના દેવતા સં૦
૯ અગિયારમા દેવ૦ દેવતા સં૦
૧૦ દશમા દેવલોકના દેવતા સં૦
૧૧ નવમા દેવલોકના દેવતા સં૦
૧૨ સાતમી નરકના નારકી અસં૦
૧૩ છઠ્ઠી નરકના નારકી અસં૦
૧૪ આઠમાં દેવ૦ દેવતા અસં૦
૧૫ સાતમા દેવ૦ દેવતા અસં૦
૧૬ પાંચમી નરકના નારકી અસં૦
૧૭ છઠ્ઠા દેવલોકના દેવતા અસં૦
૧૮ ચોથી નરકના નારકી અસં૦
૧૯ પાચમા દેવ૦ દેવતા અસં૦
૨૦ ત્રીજી નરકના નારકી અસં૦
૨૧ ચોથા દેવ૦ દેવતા અસં૦
૨૨ ત્રીજા દેવ૦ દેવતા અસં૦
૨૩ બીજી નરકના નારકી અસં૦
૨૪ સમૂર્છિમ મનુષ્ય અસં૦
૨૫ બીજા દેવ૦ દેવતા અસં૦
૨૬ બીજા દેવલોકની દેવી સં૦
૨૭ પહેલા દેવલોકના દેવતા સં૦
૨૮ પહેલા દેવલોકની દેવી સં૦
૨૯ ભવનપતિ દેવતા અસં૦
૩૦ ભવનપતિની દેવી સં૦
૩૧ પહેલી નરકના નારકી અસં૦
૩૨ ખેચર પુરૂષ અસં૦
૩૩ ખેચરની સ્ત્રી સં૦
૩૪ થળચર પુરૂષ સં૦
૩૫ થળચર સ્ત્રી સં૦
૩૬ જળચર પુરૂષ સં૦
૩૭ જળચર સ્ત્રી સં૦
૩૮ વ્યંતર દેવતા સં૦
૩૯ વ્યંતર દેવી સં૦
૪૦ જ્યોતિષી દેવતા સં૦
૪૧ જ્યોતિષીની દેવી સં૦
૪૨ ખેચર નપુંસક સં૦
૪૩ થળચર નપુંસક સં૦
૪૪ જળચર નપુંસક સં૦
૪૫ ચઉરેંદ્રિય પર્યાપ્તા સં૦
૪૬ પચેંદ્રિય પર્યા૦ વિશેષાહીયા.
૪૭ બેઇંદ્રિય પર્યા૦ વિશેષાહીયા.
૪૮ તેઇંદ્રિય પર્યા૦ વિ૦
૪૯ પચેંદ્રિય અપ૦ અસં૦
૫૦ ચઉરેંદ્રિય અપ૦ અસં૦
૫૧ તેઇંદ્રિય અપ૦ વિ૦
૫૨ બેઇંદ્રિય અપ૦ વિ૦
૫૩ પ્રત્યેક શરીરી બાદર વનસ્પતિ-

અથ શ્રી ચોવીશ જિનાંતરાં.

૧. અઢાર કોડાકોડ સાગરને આંતરે પેહેલા શ્રી આદિનાથ તીર્થંકર વનીતા નગરીને વિષે થયા. નાભિરાજા પિતા, મરૂદેવી રાણી માતા, હેમવર્ણે, વૃષભ લંછન, પાંચસેં ધનુષ દેહિમાન, ચોરાશી લાખ પૂર્વનું આયુષ, વીશ લાખ પૂર્વ કુંવરપણે રહ્યા, ત્રેસઠ લાખ પૂર્વ રાજ્ય પાળ્યું, એક લાખ પૂર્વની પ્રવજ્યા પાળી, પ્રવજ્યા લીધા પછી એક હજાર વર્ષે કેવળજ્ઞાન ઉપન્યું. સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકારૂપ ચતુર્વિધ સંઘ તીર્થ સ્થાપીને દ્વાદશાંગી ગણિની પેટી આપીને, ત્રીજા આરાના ત્રણ વર્ષ ને સાડા આઠ મહિના બાકી રહ્યા તેવારે માહા વદ તેરશને દહાડે દશ હજાર સાધુ સંઘાતે સ્વામી નિર્વાણ મોક્ષ પધાર્યા.

૨. પહેલા શ્રી આદિનાથ તીર્થંકર નિર્વાણ મોક્ષ પહોંચ્યા પછી પચાસ લાખ ક્રોડ સાગરને આંતરે બીજા અજિતનાથ તીર્થંકર અયોધ્યા નગરીને વિષે થયા. જિતશત્રુ રાજા પિતા, વિજયાદેવી રાણી માતા, હેમવર્ણે, ગજ કહેતાં હસ્તીનું લંછન સાડા ચારસે ધનુષનું દેહિમાન, બહોંતેર લાખ પૂર્વનું આયુષ, અઢાર લાખ પૂર્વ કુંવરપણે રહ્યા, ત્રેપનલાખ પૂર્વ રાજ પાળ્યું, એક લાખ પૂર્વની પ્રવજ્યા પાળી, પ્રવજ્યા લીધા પછી બાર વર્ષે કેવળજ્ઞાન ઉપન્યુ. સાધુ સાધ્વી, શ્રાવક શ્રાવિકારૂપ ચતુર્વિધ સંઘ તીર્થ સ્થાપીને, દ્વાદશાંગી ગણીની પેટી આપીને એક હજાર સાધુ સંઘાતે નિર્વાણ મોક્ષ પધાર્યા.

૩. બીજા અજિતનાથ તીર્થંકર મોક્ષ પહોંચ્યા પછી ત્રીશ લાખ ક્રોડ સાગરને આંતરે ત્રીજા સંભવનાથ તીર્થંકર સાવથી નગરીને વિષે થયા. જિતાર્થ રાજા પિતા, સેન્યાદેવી રાણી માતા, હેમવર્ણે, અશ્વ કહેતાં ઘોડાનું લંછન, ચારસેં ધનુષનું દેહિમાન, સાઠ લાખ પૂર્વનું આયુષ. પંદર લાખ પૂર્વ કુંવરપણે રહ્યા, ચુમ્માલીશ લાખ પૂર્વ રાજ પાળ્યુ, એક લાખ પવે પ્રવજ્યા

પાળી. પ્રવજ્યા લીધા પછી ચઉદ વર્ષે કેવળજ્ઞાન ઉપન્યું. સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક શ્રાવિકારૂપ ચતુર્વિધ સંઘ તીર્થ સ્થાપીને દ્વાદશાંગી ગણીની પેટી આપીને એક હજાર સાધુ સંઘાતે સ્વામી નિર્વાણ મોક્ષ પધાર્યા.

૪. ત્રીજા સંભવનાથ તીર્થંકર મોક્ષ પહોંચ્યા પછી દશ લાખ ક્રોડ સાગરોપમને અંતરે ચોથા અભિનંદન તીર્થંકર વનીતા નગરીને વિષે થયા. સંવર રાજા પિતા, સિદ્ધાથા રાણી માતા, હેમવર્ણે, વાનરનું લંછન, સાડાત્રણસેં ધનુષનું દેહિમાન, પચ્ચાસ લાખ પૂર્વનું આયુષ તેમાં સાડાબાર લાખ પૂર્વ કુંવરપણે રહ્યા. સાડીછત્રીસ લાખ પૂર્વ રાજ પાળ્યું, એક લાખ પૂર્વની પ્રવજ્યા પાળી, પ્રવજ્યા લીધા પછી અઢાર વર્ષે કેવળજ્ઞાન ઉપન્યું. સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક શ્રાવિકારૂપ ચતુર્વિધ સંઘ તીર્થ સ્થાપી, દ્વાદશાંગી ગણીની પેટી આપીને એકહજાર સાધુ સંઘાતે સ્વામી નિર્વાણ મોક્ષ પધાર્યા.

૫. ચોથા અભિનંદન તીર્થંકર મોક્ષ પહોંચ્યા પછી નવ લાખ ક્રોડ સાગરને આંતરે પાંચમા સુમતિનાથ તીર્થંકર કુશલપુરી નગરીને વિષે થયા. મેઘરથ રાજા પિતા, સુમંગલા દેવી રાણી માતા, હેમવર્ણે, ક્રૌંચ પંખીનું લંછન, ત્રણસેં ધનુષનું દેહિમાન, ચાળીશ લાખ પૂર્વનું આયુષ, તેમાં દશ લાખ પૂર્વ કુંવરપણે રહ્યા, ઓગણત્રીશ લાખ પૂર્વ રાજ પાળ્યું, એક લાખ પૂર્વની પ્રવજ્યા પાળી, પ્રવજ્યા લીધા પછી વીશ વર્ષે કેવળજ્ઞાન ઉપન્યુ. સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકારૂપ, ચતુર્વિધ સંઘ તીર્થ સ્થાપીને, દ્વાદશાંગી ગણીની પેટી આપીને એક હજાર સાધુ સંઘાતે સ્વામી નિર્વાણ પધાર્યા.

૬. પાંચમા સુમતિનાથ તીર્થંકર નિર્વાણ મોક્ષ પહોંચ્યા પછી નેવું હજાર ક્રોડ સાગરને આંતરે છઠ્ઠા પદ્મપ્રભુ તીર્થંકર કુસંબી નગરીને વિષે થયા. ધર રાજા પિતા, સુસિમા દેવી રાણી માતા, રાતે વર્ણે, પદ્મકમળનું લંછન, અઢીસેં ધનુષનું દેહિમાન, ત્રીશ લાખ પૂર્વનું આયુષ, સાડાસાત લાખ પૂર્વ કુંવર-

પણે રહ્યા, ચાલીસ લાખ પૂર્વ રાજ પાળ્યું, એક લાખ પૂર્વની પ્રવર્જ્યા પાળી, પ્રવર્જ્યા લીધા પછી છઠ્ઠે મહીને કેવળજ્ઞાન ઉપન્યું. સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકારૂપ ચતુર્વિધ સંઘ તીર્થ સ્થાપીને, દ્વાદશાંગી ગણીની પેટી આપીને ત્રણસેંતેર સાધુ સંઘાતે સ્વામી નિર્વાણ પધાર્યા.

૭. છઠ્ઠા શ્રીપદ્મપ્રભુ તીર્થંકર નિર્વાણ મોક્ષ પહોંચ્યા પછી નવ હજાર ક્રોડ સાગરને આંતરે સાતમા સુપાર્શ્વનાથ તીર્થંકર વણારસી નગરીને વિષે થયા. પ્રતિષ્ટ રાજા પિતા, પૃથ્વી દેવી રાણી માતા, હેમવર્ણ, સાથીયાનું લંછન, બસેં ધનુષનું દેહિમાન, વીશ લાખ પૂર્વનું આયુષ, તેમાં પાંચ લાખ પૂર્વ કુંવરપણે રહ્યા, ચઉદ લાખ પૂર્વ રાજ પાળ્યું. એક લાખ પૂર્વની પ્રવર્જ્યા પાળી, પ્રવર્જ્યા લીધા પછી નવ માસે કેવળજ્ઞાન ઉપન્યું. સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકારૂપ, ચતુર્વિધ સંઘ તીર્થ સ્થાપીને, દ્વાદશાંગી ગણીની પેટી આપીને પાંચસેં સાધુ સંઘાતે સ્વામી નિર્વાણ પધાર્યા.

૮. સાતમા શ્રી સુપાર્શ્વનાથ તીર્થંકર મોક્ષ પહોંચ્યા પછી નવસેં ક્રોડ સાગરને આંતરે આઠમા ચંદ્રપ્રભ તીર્થંકર ચંદનપુરી નગરીને વિષે થયા. મહાસેન રાજા પિતા, લક્ષ્મણા દેવી રાણી માતા, ઉજ્વલ વર્ણ, ચંદ્રમાનું લંછન, દોઢસો ધનુષનું દેહિમાન, દશ લાખ પૂર્વનું આયુષ, તેમાં અઢીલાખ પૂર્વ કુંવરપણે રહ્યા, સાડાછ લાખ પૂર્વ રાજ પાળ્યું. એક લાખ પૂર્વ પ્રવર્જ્યા પાળી. પ્રવર્જ્યા લીધા પછી છઠ્ઠે મહીને કેવળજ્ઞાન ઉપન્યું. સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકારૂપ ચતુર્વિધ સંઘ તીર્થ સ્થાપીને દ્વાદશાંગી ગણીની પેટી આપીને એક હજાર સાધુ સંઘાતે સ્વામી નિર્વાણ મોક્ષ પધાર્યા.

૯. આઠમા શ્રી ચંદ્રપ્રભ તીર્થંકર નિર્વાણ મોક્ષ પહોંચ્યા પછી નેવુ ક્રોડ સાગરને આંતરે નવમા શ્રીસુવિધિનાથ તીર્થંકર કાકંદી નગરીને વિષે થયા. સુગ્રીવ રાજા પિતા. રામાદેવી રાણી માતા, ઉજ્વલ વર્ણ, મગરમચ્છનું લંછન. સો ધનુષનું દેહિમાન, બે લાખ પૂર્વનું આયુષ તેમાં અર્ધ લાખ પૂર્વ કુંવરપણે રહ્યા,

અર્ધ લાખ પૂર્વ રાજ પાળ્યું, એક લાખ પૂર્વ પ્રવર્જ્યા પાળી. પ્રવર્જ્યા લીધા પછી ચાર મહીને કેવળજ્ઞાન ઉપન્યું. સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકારૂપ ચતુર્વિધ સંઘ તીર્થ સ્થાપીને દ્વાદશાંગીગણીની પેટી આપીને એકહજાર સાધુ સંઘાતે સ્વામી નિર્વાણ મોક્ષ પધાર્યા.

૧૦. નવમા શ્રી સુવિધિનાથ તીર્થંકર નિર્વાણ મોક્ષ પહોંચ્યા પછી નવ ક્રોડ સાગરને આંતરે દશમા શ્રી શીતળનાથ તીર્થંકર ભદ્દીલપુર નગરીને વિષે થયા. દશરથ રાજા પિતા, નંદાદેવી રાણી માતા, હેમવર્ણ, શ્રીવત્સ સાથીયાનું લંછન, નેવું ધનુષનું દેહિમાન, એક લાખ પૂર્વનું આયુષ તેમાં પાલાખપૂર્વ કુંવરપણે રહ્યા, અર્ધ લાખ પૂર્વ રાજ પાળ્યું, પાલાખ પૂર્વની પ્રવર્જ્યા પાળી. પ્રવર્જ્યા લીધા પછી ત્રણ માસે કેવળજ્ઞાન ઉપન્યું. સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકારૂપ ચતુર્વિધ સંઘ તીર્થ સ્થાપી દ્વાદશાંગી ગણીની પેટી આપીને એક હજાર સાધુ સંઘાતે સ્વામી નિર્વાણ મોક્ષ પધાર્યા.

૧૧. દશમા શ્રી શીતળનાથ તીર્થંકર નિર્વાણ પહોંચ્યા પછી એક ક્રોડ સાગરમાં એકસો સાગર છાસઠ લાખ છવિશ હજાર વરસને ઉણે આંતરે, અગ્યારમા શ્રેયાંસનાથ તીર્થંકર સિંહપુરી નગરીને વિષે થયા. વિષ્ણુ રાજા પિતા અને વિષ્ણુ દેવી રાણી માતા, હેમવર્ણે, ગેંડાનું લંછન, એંસી ધનુષનું દેહિમાન, ચોરાસી લાખ વરસનું આયુષ, તેમાં ૨૧ લાખ વરસ કુંવરપણે રહ્યા, ૪૨ લાખ વરસ રાજ પાળ્યું, ૨૧ લાખ વરસની પ્રવર્જ્યા પાળી, પ્રવર્જ્યા લીધા પછી બે માસે કેવળજ્ઞાન ઉપન્યું. સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકારૂપ ચતુર્વિધ સંઘ તીર્થ થાપીને દ્વાદશાંગી ગણીની પેટી આપીને એક હજાર સાધુ સંઘાતે સ્વામી નિર્વાણ મોક્ષ પધાર્યા.

૧૨. અગ્યારમા શ્રી શ્રેયાંસનાથ તીર્થંકર મોક્ષ પહોંચ્યા પછી ૫૪ સાગરને આંતરે, બારમા શ્રી વાસુપૂજ્ય તીર્થંકર ચંપાપુરી નગરીને વિષે વસુપુજ્ય રાજા પિતા, જયાદેવી રાણી માતા, રાતેવર્ણે, ભેસનું લંછન, સિત્તેર ધનુષનું દેહિમાન, બોહોતેર લાખ વરસનું આયુષ તેમાં અઢાર લાખ વરસ કુંવરપણે રહ્યા, ચોપનલાખ વરસની પ્રવર્જ્યા પાળી, પ્રવર્જ્યા લીધા પછી એક

માંસે કેવળજ્ઞાન ઉપન્યું. સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકારૂપ ચતુર્વિધ સંઘ તીર્થ સ્થાપી દ્વાદશાંગી ગણીની પેટી આપીને છસેં સાધુ સંઘાતે સ્વામી નિર્વાણ મોક્ષ પધાર્યા.

૧૩. બારમા શ્રી વાસુપૂજ્ય તીર્થંકર નિર્વાણ મોક્ષ પહોંચ્યા પછી ત્રીશ સાગરને આંતરે તેરમા શ્રી વિમળનાથ તીર્થંકર કં-પીલપુર નગરને વિષે થયા. કૃતવર્મા રાજા પિતા, શ્યામાદેવી રાણી માતા, હેમવર્ણે, સુવરનું લાંછન, સાઠ ધનુષનું દેહિમાન, સાઠ લાખ વરસનું આયુષ. તેમા પંદર લાખ વરસ કુંવરપણે રહ્યા, ત્રીશ લાખ વરસ રાજ્ય પાળ્યું, ૧૫ લાખ વરસની પ્રવર્જ્યા પાળી. પ્રવર્જ્યા લીધા પછી બે મહીને કેવળજ્ઞાન ઉ-પન્યું. સાધુ સાધ્વી શ્રાવક શ્રાવિકારૂપ ચતુર્વિધ સંઘ તીર્થ સ્થાપીને દ્વાદશાંગી ગણીની પેટી આપીને ૬૦૦ સાધુ સંઘાતે સ્વામી નિર્વાણ મોક્ષ પધાર્યા.

૧૪ તેરમા શ્રી વિમળનાથ તિર્થંકર મોક્ષ પહોંચ્યા પછી નવ સાગરને આંતરે ચઉદમા અનંતનાથ તીર્થંકર અયોધ્યા નગરીને વિષે થયા. સિંહસેન રાજા પિતા, સુયશાદેવી રાણી માતા, હેમવર્ણે, [illegible] લાંછન, પચાસ ધનુષનું દેહિમાન, ૩૦ લાખ વરસનું આયુષ [illegible] લાખ વરસ કુંવરપણે રહ્યા, પંદર [illegible] લાખ વરસની પ્રવર્જ્યા પાળી, પ્રવર્જ્યા લીધા [illegible] મહીને કેવળજ્ઞાન ઉપન્યું. સાધુ [illegible] ચતુર્વિધ [illegible] સ્થાપી દ્વાદશાંગી ગણીની [illegible] આપીને [illegible] સ્વામી નિર્વાણ મોક્ષ પધાર્યા.

૧૫ [illegible] તીર્થંકર નિર્વાણ મોક્ષ પહોંચ્યા. પછી [illegible] પંદરમા [illegible] તીર્થંકર [illegible] નગરીને વિષે [illegible] પિતા [illegible] રાણી માતા, હેમવર્ણે [illegible] ધનુષનું દેહિમાન, દશ [illegible] વરસનું [illegible] કુંવરપણે [illegible], સાડા [illegible] વરસની પ્રવર્જ્યા પાળી.

પ્રવર્જ્યાં લીધા પછી બે મહિને કેવળજ્ઞાન પામ્યા. સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકારૂપ ચતુર્વિધ સંઘ તીર્થ સ્થાપી દ્વાદશાંગી ગણીની પેટી આપીને આઠસેં સાધુ સંઘાતે સ્વામી નિર્વાણ મોક્ષ પધાર્યા.

૧૬. પંદરમા શ્રી ધર્મનાથ તીર્થંકર નિર્વાણ મોક્ષ પહોંચ્યા પછી ત્રણ સાગર તેમાં પોણાપલ્યને ઉણે આંતરે સોળમા શ્રી શાંતિનાથ તીર્થંકર હસ્તીનાગપુર નગરને વિષે થયા. વિશ્વસેન રાજા પિતા, અચિરાદેવી રાણી માતા, હેમવર્ણે, મૃગનું લંછન, ચાળીસ ધનુષનું દેહિમાન, એક લાખ વરસનું આયુષ તેમાં પા લાખ વર્ષ કુંવરપણે રહ્યા, અર્ધ લાખ વરસ રાજ પાળ્યું, પા લાખ વરસની પ્રવર્જ્યાં પાળી, પ્રવર્જ્યાં લીધા પછી એક મહીને કેવળજ્ઞાન ઉપન્યું. સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકારૂપ ચતુર્વિધ સંઘ તીર્થ સ્થાપી દ્વાદશાંગી ગણીની પેટી આપીને નવસેં સાધુ સંઘાતે સ્વામી નિર્વાણ મોક્ષ પધાર્યા.

૧૭. સોળમા શ્રી શાંતિનાથ તીર્થંકર મોક્ષ પહોંચ્યા પછી અર્દ્ધ પલ્યને આંતરે સતરમા શ્રી કુંથુનાથ તીર્થંકર ગજપુરનગરીને વિષે થયા. સુરરાજા પિતા, સુરાદેવી રાણી માતા, હેમવર્ણે, છગલ કહેતાં બોકડાનું લંછન, પાંત્રીશ ધનુષનું દેહિમાન, પંચાણું હજાર વરસનું આયુષ તેમાં પોણી ચોવીશ હજાર વરસ કુંવરપણે રહ્યા, પોણી ચોવીશ હજાર વરસ રાજ પાળ્યું, પોણી ચોવીશ હજાર વરસ ચક્રવર્તીની પદવી ભોગવી, પોણી ચોવીશ હજાર વરસની પ્રવર્જ્યાં પાળી, પ્રવર્જ્યાં લીધા પછી સોળ મહીને કેવળજ્ઞાન ઉપન્યું. સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક શ્રાવિકારૂપ ચતુર્વિધ સંઘ તીર્થ સ્થાપીને દ્વાદશાંગી ગણીની પેટી આપીને એક હજાર સાધુ સંઘાતે સ્વામી નિર્વાણ પધાર્યા.

૧૮. સતરમા શ્રી કુંથુનાથ તીર્થંકર નિર્વાણ મોક્ષ પહોંચ્યાં પછી પા પલ્યમાંથી એક કોડ ૧ હજાર વર્ષને ઉણે આંતરે ૧૮ મા શ્રી અરનાથ તીર્થંકર નાગપુર નગરીને વિષે થયા. સુદર્શન રાજા પિતા, દેવકીદેવી રાણી માતા, હેમવર્ણે, નંદાવર્ત્ત સાથીયાનું લંછન, ત્રીસ ધનુષનું દેહિમાન, ચોરાશી હજાર વરસનું આયુષ

તેમાં ૨૧ હજાર વરસ કુંવરપણે રહ્યા, ૨૧ હજાર વર્ષ રાજ્ય પાળ્યું. ૨૧ હજાર વરસ ચક્રવર્ત્તીની પદવી ભોગવી, ૨૧ હજાર વર્ષ પ્રવર્જ્યા પાળી, પ્રવર્જ્યા લીધા પછી ત્રણ મહીને કેવળજ્ઞાન ઉપન્યું. સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવીકારૂપ ચતુર્વિધ સંઘ તીર્થ સ્થાપી દ્વાદશાંગી ગણીની પેટી આપીને એક હજાર સાધુ સંઘાતે સ્વામી નિર્વાણ મોક્ષ પધાર્યાં.

૧૯. અઢારમા અરનાથ તીર્થંકર નિર્વાણ મોક્ષ પહોંચ્યા પછી એક ક્રોડ ને એક હજાર વરસને આંતરે ૧૯ મા મલ્લિનાથ તીર્થંકર મિથિલા નગરીને વિષે થયા. કુંભ રાજા પિતા, પ્રભાવતી રાણી માતા, નીલવર્ણ, કળશાનું લંછન. પચીશ ધનુષનું દેહમાન, પંચાવન હજાર વર્ષનું આયુષ્ય તેમાં સો વરસ કુંવરપણે રહ્યા બાકી પ્રવર્જ્યા પાળી, પ્રવર્જ્યા લીધા પછી ત્રીજે પહોરે કેવળજ્ઞાન ઉપન્યું. સાધુ સાધ્વી, શ્રાવક. શ્રાવીકારૂપ ચતુર્વિધ સંઘ તીર્થ સ્થાપી દ્વાદશાંગી ગણીની પેટી આપીને પાંચસેં સાધુ અને પાંચસેં સાધ્વી સંઘાતે સ્વામી નિર્વાણ મોક્ષ પધાર્યાં

૨૦ ઓગણીશમા મલ્લિનાથ તીર્થંકર મોક્ષ પહોંચ્યા પછી ચોપન લાખ વરસને આંતરે વીસમા શ્રી મુનીસુવ્રત તીર્થંકર રાજગ્રહી નગરીને વિષે થયા [illegible] રાજા પિતા. પદ્માવતી રાણી માતા. [illegible] ધનુષનું દેહમાન, ત્રીસ હજાર [illegible] કુંવરપણે રહ્યા [illegible] હજાર વર્ષ પ્રવર્જ્યા [illegible] મહીને કેવળજ્ઞાન ઉપન્યું [illegible] સ્થાપી [illegible] સ્વામી નિર્વાણ [illegible]

[illegible]

હજાર વર્ષનું આયુષ, અઢી હજાર વર્ષ કુંવરપણે રહ્યા, સાડા ૭ હજાર વર્ષ રાજ પાળ્યું, એક હજાર વર્ષ પ્રવર્જ્યા પાળી, પ્રવર્જ્યા લીધા પછી નવ મહીને કેવળજ્ઞાન ઉપન્યું. સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક શ્રાવીકારૂપ, ચાર તીર્થ સ્થાપી દ્વાદશાંગી ગણીની પેટી આપી એક હજાર સાધુ સંઘાતે સ્વામી નીર્વાણ મોક્ષ પધાર્યા.

૨૨. એકવીશમા શ્રી નમીનાથ તીર્થંકર મોક્ષ પહોંચ્યા પછી પાંચ લાખ વર્ષને આંતરે ૨૨ મા નેમનાથ તીર્થંકર સોરીપુર નગરને વિષે થયા. સમુદ્રવિજય રાજા પિતા, શીવાદેવી રાણી માતા, શ્યામવર્ણે, શંખનું લંછન, દશ ધનુષનું દેહિમાન, એક હજાર વર્ષનું આયુષ તેમાં ત્રણસે વર્ષ કુંવરપણે રહ્યા, સાતસેં વર્ષ પ્રવર્જ્યા પાળી, પ્રવર્જ્યા લીધા પછી ચોપન દહાડે કેવળજ્ઞાન ઉપન્યું. સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવીકારૂપ, ચાર તીર્થ સ્થાપી દ્વાદશાંગી ગણીની પેટી આપીને પાંચસેંને છત્રીશ સાધુ સંઘાતે સ્વામી નિર્વાણ મોક્ષ પધાર્યો.

૨૩. બાવીશમા શ્રી નેમનાથ તીર્થંકર મોક્ષ પહોંચ્યા પછી પોણી ચોર્યાસી હજાર વર્ષને આંતરે ૨૩ મા પાર્શ્વનાથ તીર્થંકર વણારસી નગરીને વિષે થયા. અશ્વસેન રાજા પિતા, વામાદેવી રાણી માતા, નીલેવર્ણે, સર્પનું લંછન, નવ હાથનું દેહીમાન, સો વર્ષનું આયુષ, તેમા ૩૦ વર્ષ કુંવરપણે રહ્યા, સિત્તેર વર્ષ પ્રવર્જ્યા પાળી, પ્રવર્જ્યા લીધા પછી ચોર્યાસી દહાડે કેવળજ્ઞાન ઉપન્યું. સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવીકારૂપ ચાર તીર્થ સ્થાપી દ્વાદશાંગી ગણીની પેટી આપીને એક હજાર સાધુ સંઘાતે સ્વામી નીર્વાણ મોક્ષ પધાર્યા.

૨૪. ત્રેવીશમા શ્રી પાર્શ્વનાથ તીર્થંકર મોક્ષ પહોંચ્યા પછી અઢીસેં વર્ષને આંતરે ચોવીશમા શ્રી મહાવીર તીર્થંકર ક્ષત્રીકુંડગ્રામ નગરને વિષે થયા. સિદ્ધાર્થ રાજા પિતા, ત્રિશલાદેવી રાણી માતા, હેમવર્ણે, સિંહનું લંછન, સાત હાથનું દેહિમાન, બોહોતેર વર્ષનું આયુષ, તેમાં ૩૦ વર્ષ કુંવરપણે રહ્યા, ૪૨ વર્ષની પ્રવર્જ્યા પાળી, પ્રવર્જ્યા લીધા પછી સાડા બાર વર્ષ ને એક

પખવાડીએ કેવળજ્ઞાન ઉપન્યું. સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવીકારૂપ ચતુર્વિધ સંઘ તીર્થ સ્થાપીને દ્વાદશાંગી વાણીની પેટી આપીને આસો વદ અમાવાસ્યાની રાત્રે પાવાપુરી નગરીને વિષે ચોથા આરાના ત્રણ વર્ષ ને સાડા આઠ મહિના બાકી રહ્યા, ત્યારે સ્વામીનાથ એકાકિપણે, બે દિવસનું અણસણ કરી નિર્વાણ મોક્ષ પધાર્યા.

પહેલા તીર્થંકર શ્રી ઋષભદેવ સ્વામી અને ચોવીશમા તીર્થંકર શ્રી મહાવીર સ્વામી એ બેઉ વચ્ચે એક ક્રોડાક્રોડ સાગરોપમનું ઝાઝેરૂં તેમાં ૪૨ હજાર વર્ષ ઉણાનું આંતરૂં જાણવું.

ઇતિ શ્રી ચોવીશ તીર્થંકરનાં આંતરાં સંપૂર્ણ.

અથ શ્રી શ્વાસોશ્વાસનો થોકડો.

શ્રી પન્નવણાજી સૂત્ર પદ સાતમે શ્વાસોશ્વાસનો અધિકાર ચાલ્યો છે તેમાં નારકી અને દેવતા કેવી રીતે શ્વાસોશ્વાસ લીએ છે? વીર પ્રભુએ કહ્યું કે હે ગૌતમ! નારકીના જીવ નિરંતર ધમણની પેરે શ્વાસોશ્વાસ લીએ છે. અસુરકુમારના દેવતા જઘન્ય સાત થોક, ઉત્કૃષ્ટા એક પખ ઝાઝેરા શ્વાસોશ્વાસ લીએ છે. વાણવ્યંતર ને નવનીકાયના દેવતા જઘન્ય સાત થોક, ઉત્કૃષ્ટા પ્રત્યેક મુહૂર્ત. જ્યોતિષી જ૦ અને૦ ઉ૦ પ્રત્યેક મુહૂર્ત, પહેલે દેવલોકે જ૦ પ્રત્યેક મુહૂર્ત અને ઉ૦ બે પક્ષે. બીજે દેવલોકે જ૦ પ્રત્યેક મુહૂર્ત ઝાઝેરે. ઉ૦ બે પક્ષ ઝાઝેરે. ત્રીજે દેવલોકે જ૦ બે પક્ષે, અને ઉ૦ સાત પક્ષે. ચોથે દેવલોકે જ૦ બે પક્ષે ઝાઝેરે. અને ઉ૦ સાત પક્ષ ઝાઝેરે. પાંચમે દેવલોકે જ૦ સાત પક્ષે. ઉ૦ દશ પક્ષે. છઠે દેવલોકે જ૦ દશ પક્ષે. ઉ૦ ચૌદ પક્ષે. સાતમે દેવલોકે જ૦ ચૌદ પક્ષે, ઉ૦ સત્તર પક્ષે. આઠમે દેવલોકે જ૦ સત્તર પક્ષે, ઉ૦ અઢાર પક્ષે. નવમે દેવલોકે જ૦ અઢાર પક્ષે, ઉ૦ ઓગણીસ પક્ષે. દશમે દેવલોકે જ૦ ઓગણીસ પક્ષે, ઉ૦ વીસ પક્ષે. અગિયારમે દેવલોકે જ૦ વીસ પક્ષે. ઉ૦ એકવીસ પક્ષે. બારમેં દેવલોકે જ૦ એકવીસ પક્ષે, ઉ૦ બાવીસ પક્ષે, પહેલી ત્રીકમા જ૦ બાવીસ પક્ષે, ઉ૦ પચીસ પક્ષે. બીજી ત્રીકમા જ૦ પચીસ પક્ષે, ઉ૦ અઠાવીસ પક્ષે. ત્રીજી ત્રીકમા જ૦ અઠાવીસ પક્ષે, ઉ૦ એકત્રીસ પક્ષે. ચાર અનુત્તર વિમાનમા જ૦ એકત્રીસ પક્ષે. ઉ૦ તેત્રીસ પક્ષે. સર્વાર્થ સિદ્ધમા જ૦ અને ઉ૦ તેત્રીસ પક્ષે. એમ તેત્રીસ પખવાડીયે શ્વાસ ઉંચો લે અને તેત્રીસ પખવાડીએ શ્વાસ નીચો મુકે.

નંબર	તીર્થંકરના નામ.	પિતાનું નામ.	માતાનું નામ.	લંછન.	શરીરમાન. ધનુષ.	આયુમાન.	યક્ષનાં નામ.	યક્ષણીનાં નામ.
૧	શ્રી ઋષભદેવ	નાભીકુલકર.	મરૂદેવી	વૃષભ.	૫૦૦	૮૪ લાખ પૂર્વ.	ગોમુખ.	ચક્રેશ્વરી.
૨	શ્રી અજીતનાથ	જિતશત્રુ.	વિજયા	હસ્તિ.	૪૫૦	૭૨ ,, ,,	મહાયક્ષ.	અજીતબાલા.
૩	શ્રી સંભવનાથ	જિતારી.	સેના	અશ્વ.	૪૦૦	૬૦ ,, ,,	ત્રિમુખ.	દુરીતારી.
૪	શ્રી અભિનંદન	સંવરરાજન.	સિદ્ધાર્થા.	વાંદર.	૩૫૦	૫૦ ,, ,,	નાયક.	કાલીકા.
૫	શ્રી સુમતિનાથ	મેઘરાજન.	મંગળા.	ક્રોંચપક્ષી.	૩૦૦	૪૦ ,, ,,	તુંબરૂ.	મહાકાલી.
૬	શ્રી પદ્મપ્રભ.	શ્રીધરરાજન.	સુસીમા.	પદ્મ.	૨૫૦	૩૦ ,, ,,	કુસમય.	શ્યામા.
૭	શ્રી સુપાર્શ્વનાથ	પ્રતિષ્ઠરાજન.	પૃથ્વી.	સાથીઓ.	૨૦૦	૨૦ ,, ,,	માતંગ.	શાન્તા.
૮	શ્રી ચંદ્રપ્રભ	મહાસેનરાજન.	લક્ષ્મણા.	ચંદ્ર.	૧૫૦	૧૦ ,, ,,	વિજય.	ભૃકુટી.
૯	શ્રી સુવિધિનાથ	સુગ્રીવરાજન.	રામારાણી.	મગરમચ્છ.	૧૦૦	૨ ,, ,,	અજીત.	સુતારીકા.
૧૦	શ્રી શીતલનાથ	દ્રઢરથ.	નંદા.	શ્રીવત્સ,	૯૦	૧ ,, ,,	બ્રહ્મા.	અશોકા.
૧૧	શ્રી શ્રેયાંસનાથ	વિષ્ણુ.	વિષ્ણુ	ગેંડો.	૮૦	૮૪ લાખ વર્ષ.	જક્ષેત.	માનવી.
૧૨	શ્રી વાસુપૂજ્ય	વસુપૂજ્ય.	જયા.	પાડો.	૭૦	૭૨ ,, ,,	કુમાર.	ચંડા.
૧૩	શ્રી વિમળનાથ	કૃતવર્મા.	શ્યામા.	વરાહ.	૬૦	૬૦ ,, ,,	ષણ્મુખ.	વિદિતા.
૧૪	શ્રી અનંતનાથ	સિંહસેન	સુયશા,	સીંચાણો.	૫૦	૩૦ ,, ,,	પાતાળ.	અંકુશા.
૧૫	શ્રી ધર્મનાથ	ભાનુ.	સુવ્રતા.	વજ્ર.	૪૫	૧૦ ,, ,,	કિંનર.	કંદર્પ.
૧૬	શ્રી શાન્તીનાથ	વિશ્વસેન.	અચિરા.	હરિણ.	૪૦	૧ ,, ,,	ગરૂડ.	નિર્વાણી.
૧૭	શ્રી કુંથુનાથ	સુર.	સુરાદેવી.	બકરો.	૩૫	૯૫ હજાર વર્ષ.	ગંધર્વ.	બલા.
૧૮	શ્રી અરનાથ	સુદર્શન.	દેવકીરાણી.	નંદાવર્ત્ત.	૩૦	૮૪ ,, ,,	યક્ષેદ.	ધણા.
૧૯	શ્રી મલ્લિનાથ	કુંભ.	પ્રભાવતી.	કળશ.	૨૫	૫૫ ,, ,,	કુબેર.	ધરણપ્રિયા.
૨૦	શ્રી મુનિસુવ્રત	સુમિત્ર.	પદ્માવતી.	કાચબો.	૨૦	૩૦ ,, ,,	વરૂણ.	નરદત્તા.
૨૧	શ્રી નમીનાથ	વિજય.	વિપુલા.	કમળ.	૧૫	૧૦ ,, ,,	ભૃકુટી.	ગંધારી.
૨૨	શ્રી નેમનાથ	સમુદ્રવિજય.	શિવાદેવી	શંખ.	૧૦	૧ ,, ,,	ગોમેધ.	અંબીકા.
૨૩	શ્રી પાર્શ્વનાથ	અશ્વસેન.	વામાદેવી	સર્પ.	૯ હાથ.	૧૦૦ વર્ષ	પાર્શ્વ.	પદ્માવતી.
૨૪	શ્રી મહાવીર	સિદ્ધાર્થ.	ત્રિશલાદેવી.	સિંહ.	૭ હાથ.	૭૨ વર્ષ	માતંગ.	સિદ્ધાયિકા.

અથ શ્રી કર્મ પ્રકૃતિના બોલ.

૧ પહેલું જ્ઞાનાવરણીય કર્મ તે આંખના પાટા સમાન, ૨ બીજું દર્શનાવરણીય કર્મ તે રાજાના પોળીઆ સમાન, ૩ ત્રીજું વેદનીય કર્મ તે મધ તથા અફીણે ખરડયા ખડગ સમાન, ૪ ચોથું મોહનીય કર્મ તે મદિરાપાન સમાન, ૫ પાચમું આયુષ કર્મ તે હેડ સમાન, ૬ છઠું નામ કર્મ તે ચિત્તારા સમાન, ૭ સાતમું ગોત્ર કર્મ, તે કુંભારના ચાકડા સમાન, ૮ આઠમું અંતરાય કર્મ તે રાજાના ભંડારી સમાન. ૧ જ્ઞાનાવરણીય કર્મે અનંત જ્ઞાન ગુણ ઢાંકયો છે. ૨ દર્શનાવરણીય કર્મે અનંત દર્શનગુણ ઢાંકયો છે. ૩ વેદનીય કર્મે અનંત અવ્યાબાધ આત્મિક સુખ રોકયું છે. ૪ મોહનીય કર્મે ક્ષાયક સમકિત ગુણ રોકયો છે. ૫ આયુષ કર્મે અક્ષય સ્થિતિ ગુણ રોકયો છે. ૬ નામ કર્મે અમૂર્તિ ગુણ રોકયો છે. ૭ ગોત્ર કર્મે અગુરૂ લઘુ ગુણ રોકયો છે. ૮ અંતરાય કર્મે અનંત આત્મિક શક્તિ ગુણ રોકયો છે.

૧. જ્ઞાનાવરણીય કર્મ ૬ પ્રકારે બાંધે. પહેલે બોલે નાણપડિણીયાએ તે જ્ઞાનીના ભુંડા બોલે, બીજે બોલે નાણનિન્હવણયાએ તે જ્ઞાનીનો ઉપકાર ઓલવે, ત્રીજે બોલે નાણઆસાયણાએ તે જ્ઞાનીની આશાતના કરે, ચોથે બોલે નાણઅંતરાએણું તે જ્ઞાનની અંતરાય પડાવે, પાંચમે બોલે નાણપઉસેણું તે જ્ઞાની ઉપર દ્વેષ કરે, છઠ્ઠે બોલે નાણવિસંવાયણાજોગેણું તે જ્ઞાની સાથે મોટા ઝગડા વિખવાદ કરે, એ છ પ્રકારે બાંધે, તે પાંચ તથા ૧૦ પ્રકારે ભોગવે; તે પાંચ કયા તે કહે છે. ૧ મતિજ્ઞાનાવરણીય, ૨ શ્રુતજ્ઞાનાવરણીય, ૩ અવધિજ્ઞાનાવરણીય, ૪ મનપર્યવજ્ઞાનાવરણીય, ૫ કેવલ જ્ઞાનાવરણીય એ ૫ જ્ઞાન પ્રગટ થવા દીયે નહિ તથા ૧૦ પ્રકારે ભોગવે તે કહે છે. ૧ સોયાવરણે, ૨ સોયવિન્નાણાવરણે, ૩ નેત્તાવરણે, ૪ નેત્તવિન્નાણાવરણે, ૫ ઘ્રાણાવરણે, ૬ ઘ્રાણવિન્નાણાવરણે, ૭ રસાવરણે, ૮ રસવિન્નાણાવરણે, ૯ ફાસા-

વરણે, ૧૦ ફાસવિન્નાણાવરણે, એ ૧૦ પ્રકારે ભોગવે. જ્ઞાનાવરણીય કર્મની સ્થિતિ, જઘ૦ અંતર્મુહૂર્તની ઉત્૦ ત્રીશ કોડાકોડી સાગરોપમની અને અબાધા કાળ કરે તો ત્રણ હજાર વરસની સ્થિતિ.

૨. બીજું દર્શનાવરણીય કર્મ ૬ પ્રકારે બાંધે તે કહે છે. ૧ પહેલે બોલે દંશણપડિણીયાએ, ૨ દંશણનિન્હવણયાએ, ૩ દંશણઆસાયણાએ, ૪ દંશણઅંતરાએણં, ૫ દંશણપઉસેણં, ૬ દંશણવિસંવાયણાજોગેણં એ ૭ પ્રકારે બાંધે, તે ૯ પ્રકારે ભોગવે તે કહે છે. ૧ ચક્ષુદર્શનાવરણીય, ૨ અચક્ષુદર્શનાવરણીય, ૩ અવધિદર્શનાવરણીય, ૪ કેવળદર્શનાવરણીય, ૫ નિદ્રા, ૬ નિદ્રાનિદ્રા, ૭ પ્રચલા, ૮ પ્રચલાપ્રચલા. ૯ થીણદ્ધિનિદ્રા, એ ૯ પ્રકારે ભોગવે. દર્શનાવરણીય કર્મની સ્થિતિ જઘ૦ અંતર્મુહૂર્તની, ઉત્૦ ૩૦ કોડાકોડી સાગરોપમની અને અબાધા કાળ કરે તો ત્રણ હજાર વરસની સ્થિતિ.

૩. ત્રીજું વેદનીય કર્મ તેના બે ભેદ. ૧ સાતા વેદનીય, ૧ અસાતા વેદનીય, તેમાં સાતા વેદનીય દશ પ્રકારે બાંધે તે કહે છે. ૧ પાણાણુકંપયાએ, ૧ ભુયાણુકંપયાએ, ૩ જીવાણુકંપયાએ, ૪ સત્તાણુકંપયાએ, ૫ બહુણં પાણાણં ભુયાણં જીવાણં સત્તાણં અદુખણયાએ, ૬ અસોયણાએ, ૭ અઝુરણયાએ, ૮ અતિપ્પણયાએ. ૯ અપીટ્ટણયાએ, ૧૦ અપરિયાવણયાએ, એ ૧૦ પ્રકારે બાંધે, તે આઠ પ્રકારે ભોગવે ૧ મણુન્નાસદા, ૨ મણુન્નારૂવા, ૩ મણુન્નાગંધા, ૪ મણુન્નારસા, ૫ મણુન્નાફાસા, ૬ મણસુહયા, ૭ વયસુહયા, ૮ કાયસુહયા એ ૮. તેની સ્થિતિ જઘ૦ ૨ સમયની ઉત્૦ ૧૫ કોડાકોડ સાગરોપમની. અબાધ કાળ કરે તો દોઢ હજાર વરસની સ્થિતિ. અસાતાવેદનીય ૧૨ પ્રકારે બાંધે તે કહે છે ૧ પરદુખણયાએ, ૨ પરસોયણયાએ, ૩ પરઝુરણયાએ, ૪ પરતિપ્પણયાએ ૫ પરપિટ્ટણયાએ, ૬ પરપરિયાવણયાએ. ૭ બહુણં પાણાણં ભુયાણં જીવાણં સત્તાણં દુખણયાએ, ૮ સોયણયાએ, ૯ ઝુરણયાએ, ૧૦ તિપ્પણયાએ, ૧૧ પિટ્ટણયાએ ૧૨ પરિયાવણયાએ, એ ૧૨ પ્રકારે

બાંધે, તે આઠ પ્રકારે ભોગવે. ૧ અમણુન્નસદ્દા, ૨ અમણુન્નરૂવા, ૩ અમણુન્નગંધા, ૪ અમણુન્નરસા, ૫ અમણુન્નફાસા, ૬ મણદુહયા, ૭ વયદુહયા, ૮ કાયદુહયા, તેની સ્થિતિ જઘ૦ એક સાગરના સાત ભાગ કરીએ એવા ૩ ભાગ એક પલ્યને અસંખ્યાતમે ભાગ ઉણાની, ઉત્૦ ત્રીશ કોડાકોડી સાગરોપમની. એનો અબાધા કાળ ત્રણ હજાર વરસનો.

૪. મોહનીય કર્મ ૬ પ્રકારે બાંધે. ૧ તિવ્વકોહે, ૨ તિવ્વમાણે, ૩ તિવ્વમાયાએ, ૪ તિવ્વલોહે, ૫ તિવ્વદંસણમોહણિજ્જે, ૬ તિવ્વચરિત્તમોહણિજ્જે, એ પ્રકારે બાંધે તે ૨૮ પ્રકારે ભોગવે, ૧ અનંતાનુબંધી ક્રોધ તે પર્વતની ફાટ સમાન, ૨ અનંતાનુબંધી માન તે પથ્થરના સ્તંભ સમાન, ૩ અનંતાનુબંધી માયા તે વાંસની ગાંઠ સમાન, ૪ અનંતાનુબંધી લોભ તે કિરમચના રંગસમાન, એ ચારે ગતિ નરકની કરે, સ્થિતિ જાવજીવની કરે, ઘાત સમકિતની કરે. ૧ અપ્રત્યાખ્યાની ક્રોધ તે તળાવના ખોટ સમાન, ૨ અપ્રત્યાખ્યાની માન તે હાડકાના સ્તંભ સમાન, ૩ અપ્રત્યાખ્યાની માયા તે ઘેટાના શૃંગ સમાન, ૪ અપ્રત્યાખ્યાની લોભ તે નગરની ખાળના કર્દમ સમાન એ ચારે ગતિ તિર્યંચની કરે, સ્થિતિ વરસ એકની કરે, ઘાત દેશવ્રતની કરે. ૮. ૧ પચ્ચખાણાવરણીય ક્રોધ તે વેળુની લીટી સમાન, ૨ પચ્ચખાણાવરણીય માન તે લાકડાના સ્તંભ સમાન, ૩ પચ્ચખાણાવરણીય માયા તે ગોમૂત્રિકા સમાન, ૪ પચ્ચખાણાવરણીય લોભ તે ગાડાના ખંજન સમાન, એ ચારે ગતિ મનુષ્યની કરે, સ્થિતિ ચાર માસની કરે, ઘાત સર્વ વ્રતની કરે. ૧૨. ૧ સંજ્વલનો ક્રોધ તે પાણીની લીટીસમાન, ૨ સંજ્વલનું માન તે નેતરના સ્તંભસમાન, ૩, સંજ્વલની માયા તે વાંસની છોઇસમાન. ૪ સંજ્વલનો લોભ તે પતંગ તથા હલિદ્રના રંગસમાન એ ચારે ગતિ દેવતાની કરે, સ્થિતિ પંદર દિનની કરે, ઘાત કેવળજ્ઞાનની કરે. ૧૬ એ સોળ કષાય; હવે ૯ નોકષાય કહે છે. ૧૭ હાસ્ય ૧૮ રતિ ૧૯ અરતિ ૨૦ ભય ૨૧ શોક ૨૨

ગઈ, ૭ અભિહારિઈ, ૮ અભિહેલાવણે, ૯ અભિહાજ્સોહિત્તિ, ૧૦ અભિહેડહાણુકમ્મબલ વીરિયપુરિસાકાર પરક્કમે, ૧૧ હિણુસરયા, ૧૨ હિણુસરયા, ૧૩ અભિદસરયા, ૧૪ અકંતસરયા, એ ૧૪ પ્રકારે ભોગવે. હવે નામ કર્મની ૯૩ પ્રકૃતિ કહે છે–૧ નરકગતિ, ૨ તિર્યંચગતિ. ૩ મનુષ્યગતિ, ૪ દેવગતિ, ૫ એકેંદ્રિય જાતિ, ૬ બેઇંદ્રિય જાતિ, ૭ તેઇંદ્રિય જાતિ, ૮ ચઉરિંદ્રિય જાતિ, ૯ પંચેંદ્રિય જાતિ, ૧૦ ઉદારિકશરીર, ૧૧ વૈક્રેયશરીર, ૧૨ આહારકશરીર, ૧૩ તેજસશરીર, ૧૪ કાર્મણશરીર, ૧૫ ઉદારિકઅંગોપાંગ, ૧૬ વૈક્રેયઅંગોપાંગ, ૧૭ આહારકઅંગોપાંગ, ૧૮ ઉદારિકબંધન, ૧૯ વૈક્રેયબંધન, ૨૦ આહારકબંધન, ૨૧ તેજસબંધન, ૨૨ કાર્મણબંધન. ૨૩ ઉદારીકસંઘાતન, ૨૪ વૈક્રેયસંઘાતન, ૨૫ આહારકસંઘાતન, ૨૬ તેજસસંઘાતન ૨૭ કાર્મણસંઘાતન, ૨૮ વજ્રઋષભનારાચસંઘયણ, ૨૯ ઋષભનારાચસંઘયણ, ૩૦ નારાચસંઘયણ, ૩૧ અર્દ્ધનારાચસંઘયણ, ૩૨ કિલકુસંઘયણ, ૩૩ છેવટ્ઠસંઘયણ, ૩૪ સમચઉરંશસંઠાણ, ૩૫ નિગ્રોહપરીમંડળસંઠાણ, ૩૬ સાદિસંઠાણ, ૩૭ વામનસંઠાણ, ૩૮ કુબ્જસંઠાણ. ૩૯ હુંડસંઠાણ, ૪૦ કાળોવર્ણ, ૪૧ નીલોવર્ણ, ૪૨ રાતોવર્ણ, ૪૩ પીળોવર્ણ, ૪૪ ધોળોવર્ણ, ૪૫ સુરભીગંધ, ૪૬ દુરભીગંધ. ૪૭ તિખોરસ. ૪૮ કડવોરસ, ૪૯ કસાયલોરસ ૫૦ ખાટોરસ, ૫૧ મીઠોરસ, ૫૨ ખરખરોફર્શ, ૫૩ સુંહાળો ફરસ, ૫૪ ભારી ફરસ, ૫૫ હળવો ફરસ, ૫૬ ટાઢો ફરસ, ૫૭ ઉનોફરસ, ૫૮ ચોપડયો ફરસ, ૫૯ લુખો ફરસ, ૬૦ નરકાનુપૂર્વી, ૬૧ તિર્યંચાનુપૂર્વી, ૬૨ મનુષ્યાનુપૂર્વી, ૬૩ દેવતાનુપૂર્વી, ૬૪ શુભવિહાયગતિ, ૬૫ અશુભવિહાયગતિ, એ ૬૫ પિંડપ્રકૃતિ થઇ, ૬૬ પરાઘાતનામ, ૬૭ ઉસ્વાસનામ, ૬૮ અગુરૂલઘુનામ, ૬૯ આતાપનામ. ૭૦ ઉદ્યોતનામ, ૭૧ ઉપઘાતનામ, ૭૨ તીર્થંકરનામ, ૭૩ નિર્માણનામ. ૭૪ ત્રસનામ, ૭૫ બાદરનામ. ૭૬ પ્રત્યેકનામ, ૭૭ પર્યાપ્તનામ, ૭૮ સ્થિરનામ, ૭૯ શુભનામ, ૮૦ સૌભાગ્યનામ. ૮૧ સુસ્વરનામ, ૮૨ આદેયનામ, ૮૩ જશોકીર્તિ-

અંતરાય, એ પાંચ અંતરાય પાડવે કરી અંતરાયકર્મ બાંધે, તે પાંચ પ્રકારે ભોગવે. ૧ દાનાંતરાય, ૨ લાભાંતરાય, ૩ ભોગાંતરાય, ૪ ઉવભોગાંતરાય, ૫ વીર્યાંતરાય, એ પાંચ પામે નહિ. એ અંતરાયકર્મની સ્થિતિ જઘન્ય અંતર્મુહુર્તની ઉ૦ત્કૃ૦ ત્રીશ કોડાકોડિ સાગરોપમની, અબાધા કાળ ૩ હજાર વર્ષનો.

આઠ કર્મ બાંધ્યાની ૮૫ પ્રકૃતિ—૬ જ્ઞાનાવરણીયની, ૬ દર્શનાવરણીયની, ૨૨ વેદનીયની, ૬ મોહનીયની, ૧૬ આયુષની, ૮ નામની, ૧૬ ગોત્રની, ૫ અંતરાયની. એવં સર્વ મળી ૮૫ પ્રકૃતિ બાંધ્યાની જાણવી અને ભોગવ્યાની ૯૩ પ્રકૃતિ. તે ૧૦ જ્ઞાનાવરણીયની, ૯ દર્શનાવરણીયની, ૧૬ વેદનીયની, ૫ મોહનીયની, તે ૧ સમ્મત્તવેયણિજ્જે, ૧ મિછત્તવેયણિજ્જે, ૩ સમ્મામિછત્તવેયણિજ્જે, ૪ કષાયવેયણિજ્જે, ૫ નોકસાયવેયણિજ્જે, એ ૫. આયુષની ૪. નામની ૨૮૩ ગોત્રની ૧૬, અંતરાયની ૫. એ સર્વ મળી ૯૩ પ્રકૃતિ ભોગવ્યાની જાણવી અથવા ૧૪૮ પ્રકારે પણ ભોગવે. તે જ્ઞાનાવરણીયની ૫. દર્શનાવરણીયની ૯, વેદનીયની ૨, મોહનીયની ૨૮ આયુષની ૪ નામકર્મની ૯૩, ગોત્રકર્મની ૨ અંતરાયના ૫ એવં સર્વ મળીને ૧૪૮ પ્રકૃતિ જાણવી તથા [illegible] પ્રકૃતિ સંઘાતે કરી છે તે મેળવતાં ૧૫૮ પ્રકૃતિ પણ થાય અથવા મૂળ પ્રકૃતિ ૮ તેની ઉત્તર પ્રકૃતિ [illegible] જ્ઞાનાવરણીયની ૫. દર્શનાવરણીયની ૯. વેદનીયની ૨. મોહનીયની ૨ આયુષના ૪ નામની ૨, ગોત્રની ૨. અંતરાયના ૫ [illegible] પ્રકૃતિ [illegible] વિસ્તાર ૧૪૮ [illegible]

[illegible]

એ ત્રણ આરામાં જરા, રોગ, કુરૂપ હોય નહીં. સંપૂર્ણ અંગોપાંગ, વિષય સુખ પામે, તે દાનપુન્યનાં ફળ જાણવાં. ત્રીજા આરામાં ૮૪ લાખ પૂર્વ, ૩ વર્ષ ને ૮॥ માસ બાકી રહ્યા તેવારે સર્વાર્થસિદ્ધ વિમાન થકી, ૩૩ સાગરનું આ૦ ભોગવીને વનિતા નગરી, નાભીકુલગર રાજા પિતા, મરૂદેવી માતાની કુખે શ્રીઋષભદેવ સ્વામી ઉપન્યા, ૯। માસે જન્મ્યા. પ્રથમ ઋષભનું સ્વપ્ન દેખીને ઋષભદેવ નામ દીધું. તેમણે જુગલીયા ધર્મ નિવારીને અસિ, મસિ, કૃષિ આદિ ૭૨ કળા શીખવી; અનુકંપા નિમિત્તે ૨૦ લાખપૂર્વ સુધી કુંવરપણે ને ૬૩ લાખપૂર્વ રાજ્ય પાળ્યું. ભરતને રાજ્ય આપીને ૪૦૦૦ સાધુ સાથે સંજમ લીધો તે એક લાખ પૂર્વ પાળ્યો. કેવળ પામીને અષ્ટાપદ પર્વત ઉપર પદ્માસને બેસીને ૧૦૦૦૦ સાધુ સાથે મોક્ષ પધાર્યા. ત્રીજા આરામાં ગતિ ૫ જાણવી.

(૪) ચોથો આરો—બેસતાં અનંતા પર્જવ વર્ણ વિગેરેના હીણા થયા. એ આરો ૧ કો૦ સા૦ માં ૪૨૦૦૦ વર્ષ ઉણાં (ઓછા)નો જાણવો. દુસમ સુસમ એટલે દુઃખ ઘણું સુખ થોડું; ૫૦૦ ધનુષનું દેહમાન ક્રોડ પૂર્વનું આઉખું; ૭ સંઘયણ ને ૭ સંઠાણ; ૩૨ પાંસળી; દિન દિન પ્રત્યે (રોજને રોજ) આહારની ઇચ્છા ઉપજે ત્યારે પુરૂષ ૩૨ કવળ, સ્ત્રી ૨૮ ને નપુંસક ૨૪ કવળનો અહાર કરે; ધરતીની સરસાઇ સારેરી ઉતરતે આરે થોડેરી; એ આરાનાં છેવટ ૭૫ વર્ષ ને ૮॥ માસ બાકી રહ્યા, ત્યારે ૧૦મા દેવલોક ૨૦ સાગરોપમનું આ૦ ભોગવીને, માહણ કુંડ નગર (બ્રાહ્મકુંડ) ઋષભદત્ત બ્રાહ્મણને ઘેર દેવાનંદાજીની કુખે શ્રી મહાવીર સ્વામી ઉપન્યા. ત્યાં ૮૨॥ રાત્રિ રહ્યા, ૮૩ મી રાત્રે શક્રેંદ્રનું આસન ચળ્યું. વિ૦

(૫) પાંચમો આરો—બેસતા વર્ણ વિ૦ ના અનંતા પર્જવ હીણા થયા; આ આરો દુસમ એટલે એકલું દુઃખ, ૨૧૦૦૦ વર્ષનો, ૭ હાથનું દે૦, ૧૨૫ વર્ષનું આ૦ ૬ સંઘયણ ને ૬ સંઠાણ, ઉતરતે આરે ૧ છેવટ્ઠુ સંઘયણ ને ૧ હુંડ સઠાણ; ૧૬ પાંસળી, દિનદિન પ્રત્યે અહારની ઇચ્છા ઉપજે, ત્યારે શરીર પ્રમાણે અહાર કરે, ધરતીની સરસાઇ કાંઇક સારેરી, ઉતરતે આરે કુંભારના નીંભાડાની રાખ સરખી, આ આરે ગતિ ૪. મોક્ષ અટકી.

પાંચમા આરાનાં લક્ષણઃ—૧. મોટા નગર તે ગામડા સરખાં થશે, ૨. ગામ તે મસાણ સરીખાં; ૩ ભલા કુળના છોરૂ તે દાસ દાસીપણા કરશે; ૪. પ્રધાન તે લાલચુ થાશે, ૫ રાજા તે જમદંડ સરખા; ૬. ભલા કુળની સ્ત્રી તે લજ્જા રહિત થશે, ૭ રૂડા કુળની સ્ત્રી વેશ્યા સરખી થશે, ૮. પુત્રો સ્વચ્છંદી થશે, ૯. શિષ્ય ગુરૂના અપવાદ બોલશે, ૧૦ દુર્જન સુખી થશે, ૧૧ સજ્જન દુઃખી થશે, ૧૨ દુર્લક્ષ ને દુષ્કાળ ઘણાં પડશે, ૧૩ ઉંદર, સર્પાદિકની હાલ ઘણી થશે, ૧૪ બ્રાહ્મણ અર્થના લોભી થશે, ૧૫ હિંસાધર્મના પરૂપક ઘણાં થશે; ૧૬ એક ધર્મના ઘણાં ભેદ થશે; ૧૭. મિથ્યાત્વી દેવતા ઘણાં પુજાશે; ૧૮ મિથ્યાત્વી લોક ઘણાં થશે; ૧૯. માણસને દેવદર્શન દુર્લભ થશે; ૨૦. વિદ્યાધરના વિદ્યાના પ્રભાવ થોડા હોશે; ૨૧. ગૌરસ, દુધ, દહીમાં સરસાઈ થોડી હોશે; ૨૨ બળદ પ્રમુખનાં બળ આઉખાં થોડાં હોશે; ૨૩. સાધુ સાધ્વીને માસકલ્પ તથા ચાતુર્માસ કર્યા જેવાં ક્ષેત્ર થોડાં હોશે, ૨૪. શ્રાવકની ૧૧ પડિમા ને સાધુની ૧૨ પડિમા વિચ્છેદ જાશે, ૨૫. ગુરૂ શિષ્યને ભણાવશે નહીં, ૨૬. શિષ્ય અવિનિત, કલેશકારી હોશે; ૨૭ અધર્મી ઝગડા કરનારા, કુમાણસ ઘણાં હોશે; ૨૮ સુમાણસ થોડાં; ૨૯ આચાર્ય પોતપોતાના ગચ્છની પરંપરા સામાચારી જુદી જુદી પ્રવર્તાવશે, તથા મૂઢ મુર્ખ જનને મોહ પમાડીને મિથ્યાત્વ પાસમાં પાડશે, ઉત્સુત્ર ભાંખશે; પોતપોતાની પ્રશંસામાં રાચશે; નીંદક કુબુદ્ધિ હોશે; ૩૦. સરલ, ભદ્રિક, ન્યાયા પ્રમાણિક માણસ થોડાં; ૩૧ મ્લેચ્છનાં રાજ્ય ઘણાં; હિંદુ રાજા અલ્પ ઋદ્ધિવાળા ને થોડા; ૩૨ મોટા કુળના રાજા નીચ કામ કરશે, અન્યાય, અધર્મ, કુવ્યસનમાં ઘણાં રાચશે.

આ આરામાં ધાતુ સર્વે વિચ્છેદ જાશે, લોહાની ધાતુ રહેશે; ચામડાની મ્હોરો ચાલશે, એવી મ્હોરો જેની પાસે હશે તે ધનવંત કહેવાશે; ૧ ઉપવાસ કરશે તે માસખમણ સરખો થાશે; જ્ઞાન તથા સુત્ર સર્વે વિચ્છેદ જાશે; તેમાં દશવૈકાલીકનાં પહેલાં ૪ અધ્યયન રહેશે, તે ઉપર ૪ જીવ એકાવતારી થાશે. તેનાં નામઃ-૧. 'દુપ-

સહ' નામે સાધુ, ૨. 'ફાલ્ગુણી' નામનાં સાધ્વી, ૩. નાગિલ શ્રાવક, ૪. નાગશ્રી શ્રાવિકા; અષાઢ શુદ ૧૫ ને દિને સકેંદ્રનું આસન ચળશે, તે વારે સકેંદ્ર ઉપયોગ મૂકી જોશે, કે આજ પાંચમો આરો ઉતરી કાલે છઠો આરો બેસશે; ત્યારે સકેંદ્ર આવી ઉપર કહ્યા ૪ જીવને કહેશે કે કાલે છઠો આરો બેસશે, માટે આળોવો, પડિકમો ને નિઃસલ્ય થાઓ; એટલે તે જીવ સર્વ જીવને ખમાવીને સંથારો કરશે, ત્યારે મહા સંવર્તક વાયરો થાશે, તેણે કરીને પહાડ, પર્વત, ગઢ, બેટ, દેહરા, વાવ, કુવા, સરોવર, સર્વ વિસરાલ થાશે, વૈતાઢ પર્વત, ગંગા, સિંધુ, ઋષભકુટ ને લવણની ખાડી એ ૫ વર્જીને સર્વ સ્થાનક ત્રુટી પડશે; તે ૪ જીવ સમાધિ પ્રણામે કાળ કરીને દેવલોકમાં જાશે. તે વારે ૪ બોલ વિચ્છેદ જાશેઃ—૧ પહેલે પહોરે જૈન ધર્મ, ૨ બીજે પહોરે ૩૬૩ પાંખડીના મિથ્યાત્વી ધર્મ, ૩ ત્રીજે પહોરે રાજનીતિ, ૪. ચોથે પહોરે બાદર અગ્નિ વિચ્છેદ જશે.

(૬) છઠો આરોઃ—એના વર્ણ વિગેરેના અનંતા પર્યવ હીણા થયા; ૨૧૦૦૦ વર્ષનોઃ 'દુસમ દુસમ' એટલે એકલું દુઃખમાં દુઃખ, ૧ હાથનું દે૦. ૨૦ વર્ષનું આ૦. ઉતરતે આરે મૂંઢાહાથની કાયા; ૧૬ વર્ષનું આ૦, ૧ છેવટ્ટુ સંઘયણ ને હુંડ સંઠાણ. ૮ પાંસળી, ઉતરતે આરે ૪ પાંસળી. ૬ વર્ષની સ્ત્રી ગર્ભ ધરશે, તે કાળા, કુદર્શની, [illegible] ઘણા એવા છે કેના [illegible] તે [illegible] ગંગા સિંધુ નદીઓ રહેશે. તેના [illegible] તેના મનુષ્ય [illegible], પંખી [illegible] [illegible] [illegible] ધર્મ [illegible] [illegible] [illegible] તે [illegible] મનુષ્ય [illegible] તે જીવ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] જીવ [illegible]

અથ શ્રી ત્રેવીસ પદવીના બોલ.

તેના નામ કહે છે. પ્રથમ ૭ એકેંદ્રિયરત્ન, ૭ પંચેદ્રિય રત્ન, ૯ મહોટિ પદવી, તેહમાં ૭ એકેંદ્રિય રત્નના નામ કહે છે. ચક્રરત્ન ૧, છત્ર રત્ન ૨, ચર્મ રત્ન ૩, દંડ રત્ન ૪, અસિ રત્ન ૫, મણિ રત્ન ૬, કાંગણિ રત્ન ૭, એ ૭ એકેંદ્રિય રત્નના નામ કહ્યા હવે પંચેંદ્રિય રત્નના નામ કહે છે. સેનાપતિ ૧, ગાથાપતિ ૨, વાર્દ્ધિક ૩, પુરોહિત ૪, સ્ત્રી ૫, અશ્વ ૬, ગજ ૭, એ પંચેંદ્રિય રત્નના નામ કહ્યાં. હવે ૯ મહોટિ પદવીના નામ કહે છે–અરિહંતની ૧, ચક્રવર્તિની ૨, બલદેવની ૩, વાસુદેવની ૪, કેવલિની ૫, સાધુની ૬, શ્રાવકની ૭, સમ્યકૃદ્રષ્ટિની ૮, મંડલિક રાજાની ૯, એ ૯ મહોટિ પદવી કહી. એવં સર્વ મળી ૨૩ પદવી. હવે ૧૪ રત્ન શું શું કામ કરે તે–ચક્રરત્ન ષટ્ ખંડ સાધતાં માર્ગ બતાવે ૧, છત્ર રત્ન તે ૪૮ કોશ પ્રમાણે છાયા કરે ૨, ચર્મરત્ન તે નદી આદિ પાર ઉતારે ૩, દંભરત્ન તે તમસ ગુફાના બાર ઉઘાડે ૪, અસિરત્ન તે શત્રુને હણે ૫, મણિરત્ન તે ઉદ્યોત કરે ૬, કાંગણિ રત્ન તે ૪૯ માંડલા આલેખે તથા તોલા માપ વધારે ૭, સેનાપતિ તે દેશ સાધે ૮, ગાથાપતિ તે ધાન, રસવતી નિપજાવે ૯, વાર્ધિક તે આવાસ, ઘર નિપજાવે ૧૦, પુરોહિત તે ઘાવ સાજા કરે તથા શાન્તિકર્મ કરે, વિઘ્ન ટાળે ૧૧, સ્ત્રીરત્ન તે ભોગ સાધનને કામ આવે ૧૨, અશ્વ ને ગજ બેઉ ચડવાને કામ આવે ૧૪, હવે ૧૪ રત્ન કિહાં કિહાં ઉપજે તે કહે છે–ચક્ર ૧, છત્ર ૨, અસિ ૩, દંડ ૪, એ ૪ આયુધશાળામાં ઉપજે. ચર્મ મણિ ને કાંગણિ એ ૩ લક્ષ્મીના ભંડારમાં ઉપજે. સેનાપતિ ૧, ગાથાપતિ ૨, વાર્ધિક ૩, પુરોહિત ૪, એ ૪ પોતાના નગરમાં ઉપજે. સ્ત્રી વિદ્યાધરની શ્રેણિમાં ઉપજે. અશ્વ ને ગજ એ ૨ વૈતાડને મુલે ઉપજે. હવે ૧૪ રત્નની કાયાનું પરિમાણ કહેછે. ચક્ર છત્ર ને દંડ એ

૩ વામ પ્રમાણે, વામ તે ૪ હાથ પ્રમાણે, ચર્મરત્ન તે ૨ હાથ પ્રમાણે, ખડ્ગરત્ન તે ૫૦ અંગુલનું લાંબુ ને ૧૬ અંગુલનું પહોળું, ને અર્દ્ધ અંગુલનું જાડું. મણિરત્ન ૪ અંગુલનું લાંબુ ને ૨ અંગુલનું પહોળું. કાંગણિરત્નને છ તળાં, આઠ ખુણાં, બાર હાંશે, સોનીની અહિરણને સંઠાણે, ૧ અંગુલનું લાંબુ, પહોળું ને ઉંચું. સેનાપતિ ૧, ગાથાપતિ ૨, વાર્દ્ધિક ૩, પુરોહિત એ ૪ ની અવગાહણા ચક્રવર્તિ પ્રમાણે ઉંચી જાણવી. સ્ત્રીરત્ન ચક્રવર્તિથી ૪ અંગુલ નીચી હોય. અશ્વરત્ન ૧૦૮ અંગુલનો લાંબો કાનના મૂલથી તે પુંછના મૂલલગે, અને ૮૦ અંગુલનો ઉંચો, ગજરત્ન ચક્રવર્તિથી બમણો ઉંચો હોય. એ ૨૩ પદવી જે ગતિમાંહેથી નીકળ્યો તે કેટલી પદવી પામે તે કહે છે. પહેલી નરકના નીકળ્યા ૧૬ પદવી પામે તે ૨૩ માંહેથી ૭ એકેંદ્રિય રત્ન વર્જ્યાં ૧. બીજી નરકના નીકળ્યા ૧૫ પદવી પામે. પૂર્વે ૧૬ કહી તેહમાથી ૧ ચક્રવર્તિની વર્જિ ૨, ત્રીજી નરકના નીકળ્યા તેર પદવી પામે તે ૧૫ માથી બલદેવ ને વાસુદેવ એ બે વર્જ્યાં ૩ ચોથી નરકના નીકળ્યા ૧૨ પદવી પામે તે તેરમાથી ૧ તીર્થંકર વર્જ્યા ૪. પાચમી નરકના નીકળ્યા ઈગ્યાર પદવી પામે તે ૧૨ માંહેથી ૧ કેવલિ વર્જ્યા ૫, છઠી નરકના નીકળ્યા દશ પદવી પામે તે સાધુજી વર્જ્યાં ૬. સાતમી નરકના નીકળ્યા ૩ પદવી પામે અશ્વ ૧, ગજ ૨ સમ્યક્ત્વ દ્રષ્ટિ ૩, એ ૩ પદવી પામે ૭ ભવનપતિ વાણવ્યંતર, જ્યોતષી એ ૩ ના નીકળ્યા [illegible] પદવી પામે તે વાસુદેવ ૧, ને તીર્થંકર એ ૨. વર્જ્યા પૃથ્વી, પાણી વનસ્પતિ ગર્ભજ મનુષ્ય ને ગર્ભજ તિર્યંચ એ [illegible] નીકળ્યા ૧૯ પદવી પામે, તે ૨૩ માથી તીર્થંકર ૧ ચક્રવર્તિ ૨ બલદેવ ૩, વાસુદેવ ૪ એ ૪ વર્જ્યા બેઇંદ્રિય તેઇંદ્રિય ચૌરેંદ્રિય [illegible] તિર્યંચ ને સમુર્છિમ મનુષ્ય [illegible] કેવલિ વર્જ્યાં [illegible] એકેંદ્રિયરત્ન ને [illegible]

પહેલા કિલ્વિષીના નીકલ્યા ૧૮ પદવી પામે તે ૨૩ માંથી ૪ ઉત્તમ પુરૂષ ને ૧ કેવલિ વર્જ્યાં. ઉપલ્યા ૨ કિલ્વિષીના નીકલ્યા ૧૬ પદવી પામે તે ૧૮ માંથી ૭ એકેંદ્રિય વર્જ્યાં શેષ ૧૧ પામે. સુધર્મ ૧, ઈશાન ૨, એ દેવલોકના નીકલ્યા ૨૩ પદવી પામે. ત્રિજાથી તે આઠમાં દેવલોક સુધીના તથા નવ લોકાંતિકના નીકલ્યા ૧૬ પદવી પામે. તે ૨૩ માંથી ૭ એકેંદ્રિય રત્ન વર્જ્યાં. શેષ ૧૬ પામે. નવમાંથી નવ ગ્રૈવેયક સુધીના નીકલ્યા ચૌદ પદવી પામે તે ૧૬ માંથી અશ્વ ૧ ને ગજ ૨, એ ૨ વર્જ્યાં શેષ ૧૪ પામે. પાંચ અનુત્તર વિમાનના નીકલ્યા ૮ પદવી પામે તે ૨૪ માંથી ૧૪ રત્ન ને ૧ વાસુદેવ વર્જ્યાં. શેષ ૮ પામે. સંજ્ઞિમાંહિ ૧૫ પદવી લાભે તે ૨૩ માંથી ૭ એકેંદ્રિય ને ૧ કેવલિની એ ૮ વર્જી શેષ ૧૫ લાભે. અસંજ્ઞિમાંહિ ૮ પદવી લાભે તે ૭ એકેંદ્રિય ને ૧ સમકીતની એ ૮ લાભે. તીર્થંકર તથા ચક્રવર્તિમાં ૬ પદવી લાભે તે તીર્થંકરની ૧, ચક્રવર્તિની ૨, મંડલિકની ૩, સમકિતની ૪, સાધુની ૫, કેવલિની એ ૬ લાભે. વાસુદેવમાં ૩ પદવી લાભે–વાસુદેવની ૧, સમકિતની ૨, મંડલિકની ૩, એ ૩ લાભે. બલદેવમાં પાંચ પદવી લાભે. બલદેવની ૧, મંડલિકની ૨, સાધુની ૩, કેવલિની ૪, સમકિત દૃષ્ટિની ૫, એ ૫ લાભે. મનુષ્યમાંહિ પદવી ૧૩ લાભે. નવ મહોટિ પદવી ને સેનાપતિ ૧, ગાથાપતિ ૨, વાર્દ્ધિક ૩, પુરોહિત ૪, એવં સર્વ મળી ૧૩ પદવી લાભે. મનુષ્યણીમાંહિ પદવી ૫ લાભે. સમકિતની ૧, શ્રાવિકાની ૨, સાધ્વીની ૩, કેવલિની ૪, સ્ત્રીરત્નની ૫, એ ૫. ઇતિ ૨૩ પદવીના બોલ સમાપ્ત.

---

૬. આત્માનુ સત્ય સ્વરૂપ ઓળખી તેના વિકાસ પ્રતિ પુરતું લક્ષ આપવું એજ મનુષ્ય જન્મના જીવનનો ઉદ્દેશ છે.

૭ સુવિચાર, નીતિ અને સ્નેહ વગરનો આત્મા વસ્તી વગરના ઘર જેવો છે.

૮. જ્યા સત્સંગ નથી ત્યા આત્મરોગ વધે છે.

અથ શ્રી વિરહ દ્વાર.

સમુચ્ચય ચાર ગતિનો વિરહ કાળ જઘન્ય ૧ સમયનો, ઉત્કૃષ્ટો ૧૨ મુહૂર્તનો. હવે પહેલી નરકે જ૦ ૧ સમયનો ઉ૦ ૨૪ મુહૂર્તનો. ૧ બીજી નરકે જ૦ ૧ સમયનો ઉ૦ ૭ દિનનો. ૨ ત્રીજી નરકે જ૦ ૧ સમયનો ઉ૦ ૧૫ દિનનો ૩. ચોથી નરકે જ૦ ૧ સમયનો ઉ૦ ૧ માસનો ૪. પાંચમી નરકે જ૦ ૧ સમયનો ઉ૦ ૨ માસનો ૫. [illegible] નરકે જ૦ ૧ સમયનો. ઉ૦ ૪ માસનો [illegible] નરકે જ૦ ૧ સમયનો ઉ૦ ૬ માસનો. [illegible] વિરહ પડે. હવે દશ ભવનપતિનો જ૦ ૧ [illegible] ૨૪ મુહૂર્તનો. પાંચ એકે-ન્દ્રિય [illegible] ઉપજે અસંખ્યા-[illegible] ઉપજે. [illegible] ઇન્દ્રિયનો જ૦ ૧ [illegible] ઇન્દ્રિયનો [illegible] પંચેન્દ્રિયનો જ૦ [illegible] જ૦ [illegible] [illegible] મુહૂર્ત [illegible] દિન [illegible] દિન [illegible] [illegible] વિરહ [illegible] [illegible] જ૦ ૧

સમયનો, ઉ૦ સંખ્યાતા વરસનો, જ્યાં લગેં સો વરસ ન હોય. પહેલી ત્રિકે જ૦ ૧ સમયનો ઉ૦ સંખ્યાતા વર્ષના સેંકડા, જ્યાં લગેં હજાર વરસ ન હોય. બીજી ત્રિકે જ૦ ૧ સમયનો, ઉ૦ સંખ્યાતા હજાર વરસ, જ્યાં લગેં લાખ વરસ ન હોય. ત્રીજી ત્રીકે જ૦ ૧ સમયનો, ઉ૦ સંખ્યાતા લાખ વરસનો, જ્યાં લગેં ક્રોડ વરસ ન હોય. ચાર અનુત્તર વિમાનમાં જ૦ ૧ સમયનો, ઉ૦ પલ્યના અસંખ્યાતમા ભાગનો વિરહ કાલ. સર્વાર્થસિદ્ધમાં જ૦ ૧ સમયનો, ઉ૦ પલ્યના સંખ્યાતમા ભાગનો વિરહ કાલ, સિદ્ધનો વિરહ જ૦ ૧ સમયનો, ઉ૦ છ માસનો વિરહ કાલ. ચાર ગતિમાં પંચેંદ્રિય આશ્રી વિરહ કાલ જ૦ ૧ સમયનો, ઉ૦ ૧૨ મુહુર્ત્તનો. સર્વ ઈંદ્ર સ્થાનકનો વિરહ જ૦ ૧ સમયનો ઉ૦ ૬ માસનો. ઇતિ શ્રી વિરહ દ્વાર સમાપ્ત.

અથ શ્રી પ્રમાણ બોધનો થોકડો.

ભવ્ય જીવના બોધને અર્થે ત્રણ પ્રકારના અંગુલ તથા ત્રણ પ્રકારના પલ્યોપમનું માન સૂત્ર અનુયોગદ્વારથી કહે છે તેમાં પ્રથમ ત્રણ પ્રકારના અંગુલના નામ આત્મ અંગુલ ૧, ઉત્સેધાંગુલ ૨, પ્રમાણાંગુલ ૩, આત્મ અંગુલનું માન કહે છે ભરતાદિ ૧૫ ક્ષેત્ર છે, તિહાં જે કાળે જે આરે જે મનુષ્ય હોય તે મનુષ્ય પોતપોતાને ૧૨ અંગુલે ૧ મુખ થાય, અને ૯ મુખે એક પુરૂષનું ઉંચપણાનું માન થાય; એટલે ૧૨ નવા ૧૦૮ આત્મ અંગુલનો પુરૂષ ઉંચો હોય. તે પુરૂષને પ્રમાણોપેત કહિયે. ૧ માનયુક્ત પુરૂષ કેહને કહિયે–પુરૂષ પ્રમાણે ઉંડી કુંડી હોય તેને જળે કરી પરિપૂર્ણ ભરીયે. તેમાં પુરૂષ બેસે. તેવારે એક દ્રોણ પ્રમાણે જળ કુંડી માહિથી બાહિર નીકળે તથા એક દ્રોણ પ્રમાણે જળે કરી કુંડી ઉણી હોય તે કુંડિમાં તે પુરૂષ બેસે. પરિપૂર્ણ જળે ભરાય તેને માનોપેત પુરૂષ કહિયે. દ્રોણ

તે કેવડો હોય તે કહે છે–એ અસલીયે ૧ પસલી થાય, બે પસ-
લીયે ૧ સઈ થાય, ચાર સઇએ ૧ કુડવ થાય, ચાર કુડવે ૧
પાથો થાય, ચાર પાથે ૧ આઢો થાય, ચાર આઢે ૧ દ્રોણ થાય.
એ દ્રોણનું માન કહ્યુ. એ રીતે માનોપેત પુરૂષ કહિયે. ૨. ઉન્મા-
નયુક્ત પુરૂષ કેહને કહિયે–જે પુરૂષ તોળ્યો થકો અર્દ્ધ ભાર
થાય તેને ઉન્માનયુક્ત પુરૂષ કહિયે. અર્દ્ધ ભારનું માન કહે છે.
એક હજાર ને પચાશ પલે અર્દ્ધ ભાર થાય. એ અર્દ્ધ ભારનું
માન કહ્યુ ૩. પ્રમાણ માન ઉન્માનયુક્ત લક્ષણ સાથિયાદિક
વ્યંજન મસ નીલાદિક ગુણ ક્ષમા દાનાદિક સહિત જે પુરૂષ
હોય તે ઉત્તમ પુરૂષ જાણવા. ઉત્તમ પુરૂષ ૧૦૮ આત્મ અંગુ-
લનો ઉંચો હોય ૧. મધ્યમ પુરૂષ ૧૦૪ આત્મ અંગુલનો ઉંચો
હોય. ૨ જે પુરૂષ ૧૦૮ આત્મ અંગુલથી ન્યૂનાધિક હોય સ્વર
આદેય વચન ૧. [illegible] ૨. [illegible] ને રૂપાદિ એ ૩ ગુણે
વર્જિત હોય તે [illegible] થાય અથવા ૬ આત્મ
અંગુલે ૧ પગનો [illegible] થાય. બે પગે ૧
વેંત થાય બે વેંતે ૧ હાથ બે હાથે ૧ કુક્ષિ થાય બે કુક્ષિયે
૧ ધનુષ થાય [illegible] ગાઉએ ૧
જોજન થાય [illegible] આત્મ અંગુલ હોય તે આત્મ
અંગુલે તે [illegible] વાવ નદી.
[illegible] કહ્યા છે
[illegible]

અતિ તીખે શસ્ત્રે કરી દેવતાની શક્તિયે છેદતા એક ખંડનો બીજો ખંડ ન થાય. તેને તત્વજ્ઞાતા પરમાણુ કહે છે. એહવા અનંતા વ્યવહારી પરમાણુ એકઠા મળે તેવારે ૧ ઉષ્ણસન્નિયે થાય. આઠ ઉષ્ણસન્નિયે ૧ સણસન્નિયો થાય. આઠ સણસન્નિયે ૧ ઉર્દ્ધરેણુ થાય. આઠ ઉર્દ્ધરેણુયે ૧ ત્રસરેણુ, બેંદ્રિયાદિક ત્રસ જીવને ચાલતા રજ ઉડે તે ત્રસરેણુ કહેવાય, આઠ ત્રસરેણુયે ૧ રથરેણુ, રથાદિક હિંડતા રજ ઉડે તે રથરેણુ થાય. આઠ રથરેણુએ ૧ દેવકુરૂ, ઉત્તરકુરૂના જુગલીયા મનુષ્યના વાળાગ્રનું જાડપણું થાય. આઠ દેવકુરૂ, ઉતરકુરૂના વાળાગ્રે ૧ હરિવાસ, રમકવાસ ક્ષેત્રના જુગલિયાના વાળાગ્રનું જાડપણું થાય. આઠ હરિવાસ, રમકવાસના વાળાગ્રે ૧ હેમવય, એરણવય ક્ષેત્રના જુગલિયાના વાળાગ્રનું જાડપણું થાય. આઠ હેમવય, એરણવયના વાળાગ્રે ૧ પૂર્વ પશ્ચિમ મહાવિદેહ ક્ષેત્રના મનુષ્યના વાળાગ્રનું જાડપણું થાય. આઠ પૂર્વ, પશ્ચિમ મહાવિદેહના વાળાગ્રે ૧ ભરત, ઇરવતના મનુષ્યના વાળાગ્રનું જાડપણું થાય. એહવા ૮ વાળાગ્રે ૧ લિખ થાય, આઠ લિખે ૧ જુ થાય, આઠ જુયે ૧ જવમધ્ય થાય, આઠ જવ મધ્યે ૧ અંગુલ થાય, છ અંગુલે ૧ પગ થાય, ૧૨ અંગુલે ૧ વેંત થાય. ૨૪ અંગુલે ૧ હાથ થાય, ૪૮ અંગુલે ૧ કુક્ષિ થાય, ૯૬ અંગુલે ૧ ધનુષ થાય, ૨ હજાર ધનુયે ૧ ગાઉ થાય, ૪ ગાઉએ ૧ જોજન થાય, એ ઉત્સેધાંગુલે ૨૪ દંડકની અવઘેણા વર્ણવી છે. પ્રમાણાંગુલનું માન કહે છે. ભરતાદિક ચક્રવર્તિનું કાંગણિ રત્ન હોય. તે ૮ સોનઇયા ભાર છે. સોનઇયાનું તોલ કહે છે–૪ મધુર ત્રિફલે ૧ સ્વેત સરસવ થાય, ૧૬ સરસવે ૧ અડદ થાય, ૨ અડદે ૧ ગુંજા થાય, ૫ ગુંજાયે ૧ માસો થાય, ૧૬ માસે ૧ સોનઇયો થાય, એહવા ૮ સોનઇયા ભારનું કાંગણિ રત્ન હોય. તેને છ તળા, ૮ ખુણા, ૧૨ હાંશ છે. સોનીની અહિરણને સંઠાણે છે. તે કાંગણિ રત્નની એકેકી હાંશ ઉત્સેધાંગુલની પહોળી છે. અને જે ઉત્સેધાંગુલ તે સમણ ભગવંત મહાવીરનું અર્દ્ધઅંગુલ થાય. તેને હજારગુણું કરીયે તેવારે

૧ પ્રમાણાંગુલ થાય. એટલે મહાવીર સ્વામીના પાંચસે આત્મ-અંગુલે ૧ પ્રમાણાંગુલ થાય. એહવા ૬ પ્રમાણાંગુલે ૧ પગ થાય. ૧૨ અંગુલે ૧ વેંત થાય, ૨૪ અંગુલે ૧ હાથ થાય. ૪૮ અંગુલે ૧ કુક્ષિ થાય, ૯૬ અંગુલે ૧ ધનુષ થાય, ૨ હજાર ધનુષે ૧ ગાઉ થાય. ૪ ગાઉએ ૧ જોજન થાય. એ પ્રમાણાંગુલે પૃથ્વી, પર્વત, વિમાન, નરકાવાસા, દ્વિપ, સમુદ્ર, નરક, દેવલોક, લોક, અલોક, શાસ્વતી જમીન રત્ન પ્રભાદિક ૨૮ બોલનું તથા દ્વિપ-સમુદ્રાદિ ૨૮ બોલનું લાંબપણું, પહોળપણું, ઉંચપણું, ઉંડપણું, પરિધિ પ્રમુખના માન વર્ણવ્યા છે. ૩. એ ૩ પ્રકારના અંગુલ કહ્યા, તે પ્રત્યેક પ્રત્યેકના ત્રણ ત્રણ ભેદ–શ્રેણિઅંગુલ ૧, પ્રતરાંગુલ ૨, ઘનાંગુલ ૩. તીહાં અસત્કલ્પનાયે શ્રેણી તે અસંખ્યાતા જોજન કોડાકોડી પ્રમાણે લાંબી, અને એક આકાશ પ્રદેશની પહોળી, જાડપણે લોકાંત સુધી હોય તેને શ્રેણી કહીયે. ૧. તે શ્રેણીને શ્રેણી ગુણો કરીયે તેને પ્રતર કહીયે ૨. તે પ્રતરને શ્રેણી ગુણો કરીયે તેને ઘન કહીયે ૩. તે ઘનીકૃત લોકને સંખ્યાતગુણો કરીયે તેવારે સંખ્યાતા લોક અલોકમાં થાય. તે સંખ્યાતા લોકને અસંખ્યાત ગુણા કરીયે ત્યારે અસંખ્યાતા લોક અલોકમાં થાય. તે અસંખ્યાતા લોકને અનંતગુણા કરીયે તેવારે અનંતા લોક અલોકમાં થાય. અને તે અનંતા લોકના જેટલા આકાશ પ્રદેશ છે તેટલા નિગોદના એક શરીરમાંહિ નિગોદિયા જીવ છે. અસંખ્યાતા સુક્ષ્મ નિગોદે ૧ બાદર નિગોદ થાય. એક નિગોદમાં અનંતા જીવ જાણવા, એ ૩ પ્રકારના અંગુલ કહ્યા. ૩ પ્રકારના પલ્યોપમનું માન કહે છે. તેમાં પલ્યોપમના ૩ ભેદ, ઉદ્ધાર પલ્યોપમ ૧, અદ્ધાપલ્યોપમ ૨, ક્ષેત્રપલ્યોપમ ૩. એક એકના બબે ભેદ. સુક્ષ્મ ને બાદર. પ્રથમ બાદર ઉદ્ધાર પલ્યોપમનું સ્વરૂપ કહે છે—એક જોજનનો ઉત્સેધાંગુલે લાંબો, પહોળો ને ઉંડો એહવો ૧ પાલો કલ્પીયે. તેની ત્રિગુણી ઝાઝેરી પરિધિ હોય. તે પાલો દેવકુરૂ, ઉત્તરકુરૂના જુગલીયાના મસ્તકના કેશ તે એક દિનથી માંડીને ૭ દિનના ઉગ્યા વાલાગ્રેકરી ભરીયે, એહવો તો ઠાંસી

ભરીયે કે અગ્નિમાંહિ બળે નહિ, વાયરે કરી ઉડે નહિ, પાણીયે કરી સડે નહિ, પોલારના અભાવથી વિધ્વંશે નહિ, દુર્ગંધ થાય નહિ, ચક્રવર્તિનું સૈન્ય ઉપર ચાલે તોપણ નમે કે ડોલે નહિ. ગંગાનદીનો પ્રવાહ ઉપર ચાલે તોપણ પાણીમાંહિ ભેદાય નહિ. પાલામાંથી સમયે સમયે એક એક વાળાગ્ર કાઢીયે, એમ કાઢતાં જેટલે કાળે પાલો ખાલી થાય, બાકી એકે રજ રહે નહિ, તેટલા કાળને બાદર ઉદ્ધાર પલ્યોપમ કહીયે. તે પલ્યોપમ સંખ્યાત સમયનો જાણવો. એહવા દશ કોડાકોડિ પલ્યોપમે બાદર ઉદ્ધાર સાગરોપમ થાય. કેવળ પરૂપણા માત્ર છે. એ બાદર ઉદ્ધાર પલ્યોપમ ૧, સુક્ષ્મ ઉદ્ધાર પલ્યોપમનું માન કહે છે— જેમ એક જોજનનો પાલો કલ્પિયે તે પૂર્વવત તે પાલામાંહિ દેવકુરૂ, ઉત્તરકુરૂના જુગલીયાના માથાના કેશ એક દિનથી સાત દિનના ઉગ્યા વાલાગ્ર લઇયે. એકેકા વાલાગ્રના અસંખ્યાતા ખંડ કરીયે, તે ખંડ કેવડા નાહના થાય—ચક્ષુ ઇંદ્રિયની અવઘેણાથી અસંખ્યાતમે ભાગે અને નાહના સુક્ષ્મ વનસ્પતિ જીવના શરીરની અવઘેણાથી અસંખ્યાતગુણા મહોટા, અને જેવડું એક બાદર પૃથ્વીકાયના જીવનું શરીર તેવડા વાળાગ્રના ખંડ નાહના થાય. તે વાલાગ્રના ખંડ અગ્નિયે બળે નહિ, વાયરે ઉડે નહિ, તે વાલાગ્રને ખટ કરી પાલો ઠાંસી ભરીયે, તે પાલામાંહિથી સમયે સમયે એકેકો વાલાગ્રનો ખંડ કાઢીયે. એમ કાઢતાં જેટલે કાળે તે પાલો ખાલી થાય, તેટલા કાળને સુક્ષ્મ ઉદ્ધાર પલ્યોપમ કહીયે. એ પલ્યોપમ અસંખ્યાતા સમયનો થાય. એહવા દશ કોડાકોડી પલ્યોપમે ૧ સુક્ષ્મ ઉદ્ધાર સાગરોપમ થાય. એ સાગરોપમે દ્વિપ સમુદ્રનું માન વર્ણવ્યું છે. અઢી ઉદ્ધાર સાગરોપમના જેટલા સમય થાય તેટલા દ્વિપ સમુદ્ર તિર્છા લોકમા છે. જંબુદ્વિપ એક લાખ જોજનનો લાંબો ને પહોળો એમ ઠામ ઠામ બમણો લવણ સમુદ્ર બે લાખ જોજનનો. ધાતકી ખંડ ૪ લાખ જોજનનો, એમ ઠામ ઠામ બમણા અસંખ્યાતા દ્વિપ સમુદ્ર જાણવા. એ સુક્ષ્મ ઉદ્ધાર પલ્યોપમ ૨,

અદ્ધા પલ્યોપમનું સ્વરૂપ કહે છે તેના ૨ ભેદ-સુક્ષ્મ ને બાદર. તેમાં બાદર અદ્ધા પલ્યોપમ કેહને કહીયે. એક જોજનનો લાંબો, પહોળો ને ઉંડો ચારે હાંસે સરખો પુર્વવત પાલો કલ્પીયે. દેવકુરૂ, ઉત્તરકુરૂ જુગલીયા મનુષ્યના વાળાયે કરી પાલો ઠાંસી ભરીયે. પછી સો સો વરસે એકેકો વાલાગ્ર કાઢીયે એમ કાઢતાં જેટલે કાળે તે પાલો ખાલી થાય, તેટલા કાળને બાદર અદ્ધા પલ્યોપમ કહીયે. એ પલ્ય સંખ્યાતા કોડિ વરસે થાય. એહવા દસ કોડાકોડી બાદર અદ્ધા પલ્યોપમે ૧ બાદર અદ્ધા સાગરોપમ થાય. કેવલ પ્રરૂપણા માત્ર છે. ૧. સુક્ષ્મ અદ્ધા પલ્યોપમનું સ્વરૂપ કહે છે. એક જોજનનો લાંબો, પહોળો ને ઉંડો પાલો પુર્વવત્ કલ્પીયે. તેહમાં પુર્વવત્ દેવકુરૂ, ઉત્તરકુરૂ ક્ષેત્રના જુગલીયાના વાલાગ્રને અસંખ્યાતા ખંડ કરી ભરીયે, પાલામાંથી સો સો વરસે એકેક ખંડ કાઢીયે. જેટલે કાલે તે પાલો ખાલી થાય, તેટલા કાળને સુક્ષ્મ અદ્ધા પલ્યોપમ કહીયે. એહવા દશ કોડાકોડી પલ્યોપમે ૧ સુક્ષ્મ અદ્ધા સાગરોપમ થાય, એ સાગરોપમ નારકી, તિર્યંચ, મનુષ્ય અને દેવતા એ ૪ ગતિના આયુષ વરણવ્યા છે. ૨. ક્ષેત્ર પલ્યોપમ કહે છે. ક્ષેત્ર પલ્યોપમના ૨ ભેદ-સુક્ષ્મ ને બાદર. તેમાં બાદર ક્ષેત્ર પલ્યોપમ કેહને કહીયે. એક જોજનનો લાંબો, પહોળો ને ઉંડો પુવવત પાલો કલ્પીયે, તેમાં પુર્વવત્ દેવકુરૂ, ઉત્તરકુરૂ ક્ષેત્રના જુગલીયાના માથાના વાળાગ્રે ભરીયે તે પાલા માહિલા વાળાગ્રના ફરસ્યા આકાશ પ્રદેશને સમયે સમયે અપહરતા જેટલે કાળે તે પાલો ખાલી થાય, તેટલા કાળને બાદર ક્ષેત્ર પલ્યોપમ કહીયે. એ પાલો ખાલી થતાં અસંખ્યાતિ અવસર્પિણી ઉત્સર્પિણી વહી જાય, એહવા દશ કોડાકોડી પલ્યોપમે ૧ બાદર ક્ષેત્ર સાગરોપમ થાય. કેવલ પ્રરૂપણા માત્ર છે. મતાંતરે જીવ દ્રવ્યના પરિણામ દાખવ્યા છે. ૧. સુક્ષ્મ ક્ષેત્ર પલ્યોપમનુ સ્વરુપ કહે છે. એક જોજનનો લાંબો પહોળો ને ઉંડો પુર્વવત પાલો કલ્પીએ, તેમાં દેવકુરૂ, ઉત્તરકુરૂ ક્ષેત્રના જુગલીયાના વાળાગ્રના અસખ્યાતા ખંડ કરી ભરીયે, તે

પાલા માંહિલા વાળાગ્રના ફરસ્યા આકાશ પ્રદેશ તથા અણફરસ્યા આકાશ પ્રદેશ છે, તે ફરસ્યા અણ ફરસ્યા આકાશ પ્રદેશને સમયે સમયે અપહરીયે. જેટલે કાળે પાલો ખાલી થાય, તેટલા કાળને ૧ સુક્ષ્મ ક્ષેત્ર પલ્યોપમ કહીયે. એહવા દશ કોડાકોડી સુક્ષ્મ ક્ષેત્ર પલ્યોપમે ૧ સુક્ષ્મ ક્ષેત્ર સાગરોપમ થાય. એ સાગરોપમના દ્રષ્ટિવાદ સૂત્રે ભાવ વરણવ્યા છે. ૨. એ ત્રણ પ્રકારના અંગુલ તથા ત્રણ પ્રકારના પલ્યોપમનું માન કહ્યું. ઇતિ.

અથ શ્રી પચીસ બોલનો થોકડો.

૧ પહેલે બોલે મહાવીર પ્રભુએ એકાએક દીક્ષા લીધી અને મોક્ષ પણ એકાએક ગયા. ઉર્દ્ધલોકે સર્વાર્થસિદ્ધ વિમાન એક લાખ જોજનનુ છે, ત્રિછા લોકે જંબુદ્વીપ એક લાખ જોજનનો છે, અધો લોકે સાતમી નરકે અપઇઠાણ નરકાવાસો એક લાખ જોજનનો છે. ચિત્રા નક્ષત્ર, શાંતિ નક્ષત્ર, આર્દ્રા નક્ષત્ર એ ત્રણ નક્ષત્રનો એકેકો તારો કહ્યો છે. ૨ બીજે બોલે ધર્મકરણી કરતી વખતે બે દીશા સન્મુખ બેસી કરવી તે પૂર્વ અને ઉત્તર. બે પ્રકારે ધર્મ કહ્યો છે; ગૃહસ્થ ધર્મ, અને સાધુ ધર્મ. બે પ્રકારે જીવ કહ્યા છે, સિદ્ધના જીવ અને સંસારી જીવ. બે પ્રકારે દુઃખ કહ્યું છે, તે શારીરિક દુઃખ અને માનસિક દુઃખ. પૂર્વાફાલ્ગુણી નક્ષત્ર, ઉત્તરાફાલ્ગુણી નક્ષત્ર. પૂર્વાભાદ્રપદ અને ઉત્તરાભાદ્રપદ એ ચાર નક્ષત્રના બબે તારા કહ્યા છે. ૩ ત્રીજે બોલે શ્રાવક ત્રણ મનોરથ ચિંતવે તે એવી રીતે કે, હે ભગવાન ! હું આરંભ અને પરિગ્રહ ક્યારે છાંડીશ ? હે ભગવાન ! હું પંચ મહા વ્રતધારી ક્યારે થઇશ ? હે ભગવાન ! હું આલોયણા કરી સંથારો ક્યારે કરીશ ? તે વખતને ધન્ય છે. ત્રણ પ્રકારના જીન કહ્યાઃ–૧. અવધીજ્ઞાની જીન, ૨. મનઃપર્યવજ્ઞાની જીન, ૩. કેવળ-

કરી ભરી ગંધ ઉકરડા પ્રમુખ ના ધૂળે ખર્ચ વ્ય-૩. આદીનું.
૪ ધુંવાડાનું, ૫. ફોડવું, કાચ ભાગવાનો ધંધ ત્રણ ભાગ કરતા છે.
અફીણ, ફરસુ, અફસોસી, ભટાણી, સાબરણ, સુપ, વગેરે તેને કાચ
ભજન ૪ કેટલું છે તે શ્રાવકને ચાર નીચેના કરવા. ઈ. ભાર વર્જવા. કેમ
ઘણાને કેટલીક રીતે કે ચાર કોઈ પણ રીતથી ખોટું ખાવે છે તે ચિંતા
કીતવા ૫. તેણે જમવાનું સોસાઈ કે ચુંમાઈ તેઓને શ્રાવિને
પરિણામ કરવા જાય કે ભરે કરવા જાય તે ભોગે વીરાળા છે,
ભાત ભૂકો હોય, કરવામાં સંઘાતના કે જવાનું રિવાજ આવે ત્યાં
લવ કરે તે ત્રીજે વીરાળા. ૪. પોતાને કે પારકીને ત્યાં ભક ભૂકે
તે ચોથો વીરાળો. ૫. હવે તે પ્રમાણ શ્રાવકના દૂષણ ઉત્તાર્યા છે.
તે હેઠા બાર શીલ. તેમ શ્રાવકને ચિંતે તે આહાર પાન દૃપ,
તેના ચાર વીરાળા નીચે પ્રમાણે—શ્રાવક આરમ, પાણી અધવાહ,
ચિકણાણું કરે તે પાપ દૃપ બીજો—એટ પાંચિની ભોગે આપે દેવા
દૃપ તે પહેલો વીરાળો. કેમકે આપવાનું કર્યા તે પોતાની જાતને
અર્થે આવાનું બંધ કર્યું બાદવા પાપ બંધ કર્યું પણ બીજાને માટે
કર્યુ પડે છે, તેથી પહેલો વીરાળો જાણવો ૧, શ્રાવક એક
ઉપાશ્રક, કે આચાર્ય અથવા કે પડીનું ચાર પડીનું દેશાવગા-
સિક કરે તે બીજો વીરાળો જાણવો. કેમકે નાટેલા વખત પાપ
ભાંધી રોકાયો. ૨. શ્રાવક આરંભ પાણીના પ્રિયાય કરે તે ધાન
રહેલા દૃપ ત્રીજો વીરાળો. ૩. શ્રાવક આલોયણા કરી નવકારો
કરે તે પાપે વધ પાપથી નિવર્ત્યો. એ ચાર ભેદ શુદ્ધપા દૃપ
ચોથો વીરાળો ૪ શ્રાવકને ચાર પ્રકારનું રાત્રિ ભોજન
કહ્યું છે તે જેમકે રાત્રિએ રાંધે અને દિવસે ખાય તે અશુદ્ધ.
૧, દિવસે રાંધે અને રાત્રિએ ખાય તે પણ અશુદ્ધ. ૨, રાત્રે રાંધે
અને રાત્રે ખાય તે પણ અશુદ્ધ ૩ દીવસે રાંધે અને દીવસે
ખાય તે શુદ્ધ ૪ વળી ચાર ભાગે ભાંગા બીજી રીતે કહે છે:—
અંધારી જગ્યાએ રાંધે અને અજવાળે ખાય તે અશુદ્ધ. ૧.
અજવાળામાં રાંધે અને અંધારી જગ્યાએ ખાય તે પણ અશુદ્ધ.
૨, અંધારી જગ્યાએ રાંધે અને અંધારી જગ્યાએ ખાય તે

અશુદ્ધ. ૩ અજવાળી જગ્યાએ રાંધે અને અજવાળી જગ્યાએ ખાય તે શુદ્ધ ૪. પુર્વાષાઢા નક્ષત્ર, ઉત્તરાષાઢા નક્ષત્ર, અનુરાધ નક્ષત્ર, એ ત્રણના ચાર ચાર તારા કહ્યા છે. ૫ પાંચમે બોલે સમકિતના લક્ષણ પાંચ. સંમ.૧, સંવેગ ૨, નિર્વેગ ૩ અનુકંપા ૪, આસ્તા ૫. પાંચ સમકિતના દૂષણ કહ્યા છે મિથ્યાત્વીએ બોલાવ્યા પહેલાં પોતે તેને બોલાવે તે. ૧, મિથ્યાત્વીના સામું વારંવાર જોવું તે. ૨, મિથ્યાત્વીને પહોંચાડવા જવું તે. ૩. કામવિના તેનાં મકાન ઉપર જવું તે. ૪. વારંવાર તેના મકાન ઉપર જવું તે. ૫. એ પાંચ દૂષણ. પાંચ સમકિતના ભુષણ કહે છે. ધર્મને વિષે ચતુરાઇ રાખે તે સમકિતનું ભુષણ. ૧. જીનશાસનને અનેક રીતે દીપાવે તે, ૨. સાધુની સેવા કરે તે. ૩. ધર્મથી ડગતાને સ્થીર કરે તે. ૪. સાધુ સ્વધર્મીની વૈયાવચ્ચ કરે તે. ૫. એ પાંચ ભૂષણ જાણવા. શરીરમાંહેથી પાંચ ઠેકાણેથી જીવ નીકળે તે કહે છે. પગને તળીએથી નીકળે તે નરકે જાય. ૧. જાંગેથી નીકળે તે તીર્યંચમા જાય. ૨. છાતીએથી નીકળે તે મનુષ્યમાં જાય, ૩. મસ્તકેથી નીકળે તે દેવલોકમાં જાય. ૪. અને સર્વાંગથી નીકળે તે મોક્ષ જાય. ૫. પાચ પ્રકારે જીવ ધર્મ ન પામે તે કહે છે. અહંકારી ૧, ક્રોધી ૨, રોગી ૩, પ્રમાદી ૪. આળસુ ૫. પાચ નક્ષત્રના પાંચ પાચ તારા કહ્યા છે તે રોહીણી ૧, પુનર્વસુ ૨. ધનિષ્ટા ૩, વિશાખા ૪, હસ્ત ૫. ૬ છઠે બોલે છ પ્રકારે સાધુ આહાર કરે તે કહે છે—સુધાવેદની સમાવાને માટે. ૧, વૈયાવચ્ચ કરવાને માટે. ૨, ઇર્યાસુમતિ શોધવાને માટે. ૩, સંયમના નિર્વાહને માટે. ૪, આયુષ્ય નીભાવવાને માટે. ૫, શરીરે ધર્મ જાગરણ કરવાને માટે. ૬. છ ધર્મના દેવ ગુરૂના નામ કહે છે—જૈન ધર્મમા દેવ અરિહંત, ગુરૂ નિગ્રંથ. ૧, બૌદ્ધ મતમા દેવ બુદ્ધ, ગુરૂ કુંગી. ૨, શીવ મતમાં દેવ રૂદ્ર, ગુરૂ યોગી, ૩. દેવી મતમાં દેવી ધર્મ, ગુરૂ વૈરાગી. ૪. ન્યાય મતમાં દેવ જગતકર્તા, ગુરૂ સંન્યાસી. ૫. મીમાંસક

મતમાં દેવ અલખ, ગુરૂ હરવેશ. ૬. સમકીતની છ જતના કહે છે–અન્યતીર્થીના ગુણગ્રામ ન કરે. ૧, અન્યતીર્થીને માને, વાંદે ને પુજે નહિ. ૨, અન્યતીર્થીએ બોલાવ્યા વિના પોતે બોલે નહિ. ૩, વારંવાર એ સાથે અલાપ સલાપ કરે નહિ. ૪, અન્યતીર્થીને તરણતારણ માની અન્ન પાણી આપે નહિ. (દયાબુદ્ધિ, અનુકંપાનો આગાર) ૫; અન્યતીર્થીને ધર્મબુદ્ધિએ વસ્ત્ર પાત્ર આપે નહિ. સાતા નીમીત્તે આપે. ૬. છ લેશ્યાના વિચાર કહે છે. કૃષ્ણ લેશ્યાવાળાને જીવ હીંસા કરવાની ઈચ્છા હોય. ૧. નીલ લેશ્યાવાળાને ચોરીની ઇચ્છા હોય. ૨. કાપુત લેશ્યાવાળાને મૈથુનની ઈચ્છા હોય. ૩. તેજુ લેશ્યાવાળાને તપશ્ચર્યા કરવાની ઈચ્છા હોય. ૪. પદ્મ લેશ્યાવાળાને દાન દેવાની ઈચ્છા હોય. ૫. શુક્લ લેશ્યાવાળાને મોક્ષની ઇચ્છા હોય. ૬. કૃતિકા, અશ્લેષા એ બે નક્ષત્રના છ છ તારા છે. ૭ સાતમે બોલે સાત કારણે છદ્મસ્ત જાણવો. પ્રાણાતીપાત લગાડે. ૧, મૃષાવાદ લગાડે. ૨, અદત્તાદાન લગાડે. ૩, શબ્દ, રૂપ, ગંધ, રસ, સ્પર્શ તેનો સ્વાદ લે. ૪, પૂજા સત્કાર વાંછે. ૫, નિર્વદ્ય પરૂપે પણ સાવદ્ય લાગે. ૬, જેવું પરૂપે તેવું કરી શકે નહિ. ૭, એ સાતવાના જેનામાં હોય તે છદ્મસ્ત જાણવો. સાત પ્રકારે આઉખું ઘટે તે કહે છે.–ધ્રાસ્કો પડવાથી મરે. ૧, શસ્ત્રથી મરે. ૨, મંત્ર મુઠથી મરે. ૩, ઘણે આહારે અજીર્ણથી મરે. ૪, શુલાદિક વેદનાથી મરે. ૫, સર્પાદિક કરડેથી મરે. ૬, શ્વાસોશ્વાસ રૂંધાવાથી મરે. ૭, એ સાત પ્રકારે આઉખુ તુટે. ૭. હવે સાત નય કહે છે. નિગમ નય. ૧, સંગ્રહ નય. ૨, વ્યવહાર નય. ૩, રૂજુ સુત્ર નય. ૪, શબ્દ નય. ૫. સમીરૂઢ નય. ૬, એવભુત નય. ૭, એ સાત પ્રકારે નય કહ્યા. મઘા નક્ષત્રના સાત તારા કહ્યા છે. ૮. આઠમે બોલે આચાર્યની આઠ સંપદા. આચાર સંપદા. ૧, શરીર સંપદા. ૨, સૂત્ર સંપદા. ૩, વચન સંપદા. ૪, પ્રયોગ સંપદા. ૫, મતિ સંપદા. ૬, સંગ્રહ સંપદા. ૭, વાચના સંપદા. ૮, એકલવિહારી સાધુ–સાધ્વીના આઠ અવગુણ કહ્યા છે તેના

નામ-ક્રોધી હોય તે એકલો રહે. ૧, અહંકારી હોય તે એકલો રહે. ૨, કપટી હોય તે એકલો રહે. ૩, લોભી હોય તે એકલો રહે. ૪, પાપ કરવામાં આશક્ત હોય તે એકલો રહે. ૫, કતોહલી મશ્કરો હોય તે એકલો રહે. ૬, ધુતારો હોય તે એકલો રહે. ૭, માઠા આચારનો ધણી હોય તે એકલો રહે. ૮, આઠ ગુણનો ધણી એકલો હોય તેના નામ—સંયમને વિષે દઢ પ્રણામનો ધણી ગુરૂની આજ્ઞા લઇ એકલો રહે. ૧, ઘણા સૂત્રનો જાણ એકલો રહે. ૨, જઘન્ય દશ પૂર્વનો ભણેલો ઉત્કૃષ્ટ ચઉદ પૂર્વનો ભણેલો એકલો રહે. ૩, ચાર જ્ઞાનનો ધણી એકલો રહે. ૪, મહાબળનો ધણી એકલો રહે. ૫, કલેશ રહીત હોય તે એકલો રહે. ૬, સંતોષી હોય તે એકલો રહે. ૭, ધૈર્યવંત હોય તે એકલો રહે. ૮. આઠ ઠેકાણે મનુષ્યને ઘેલાપણું ઉત્પન્ન થાય તે કહે છે—નરનારી પરસ્પર વાતો કરે ત્યારે ઘેલા. ૧, બાળકને રમાડે ત્યારે ઘેલા. ૨, કલેશ કરે ત્યારે ઘેલા. ૩, દારૂ, ભાંગ કેફી પદાર્થ પીએ ત્યારે ઘેલા. ૪, પેચબંધ પાઘડી બાંધીને ફરે ત્યારે ઘેલા. ૫, અરીસામાં મુખ જુએ ત્યારે ઘેલા. ૬, શયન સમય ઘેલા. ૭, હોળીમાં પુરૂષો અને આષાઢી પુનમે સ્ત્રીઓ. ૮. દેખતા આઠ પ્રકારે અંધ કહ્યા તે કહે છે. કામાંધ ૧, ક્રોધાંધ ૨, કૃપણાંધ ૩, માનાંધ ૪, મદાંધ ૫, ચોરાંધ ૬, જુગટ્યાંધ ૭. સુગન્ધાંધ ૮. એ આઠ આંધળા જાણવા. આઠ મહા પાપી કહે છે—આત્મઘાતી મહા પાપી. ૧, વિશ્વાસઘાતી મહા પાપી. ૨, ગુણ ઓળવનાર મહા પાપી ૩, ગુરૂ દ્રોહી મહા પાપી. ૪, કુડી સાક્ષી પુરે તે મહા પાપી. ૫, ખોટી સલાહ આપે તે મહા પાપી. ૬, પચ્ચખાણ વારંવાર ભાંગે તે મહા પાપી. ૭, હીંસામય ધર્મ પરૂપે તે મહા પાપી. ૮, નવમે બોલે નવ પ્રકારે શરીરમાં રોગ ઉપજે તે કહે છે—ઘણું ખાય તો રોગ ઉપજે. ૧, અજીરણમાં ખાય તથા ઘણું બેસી રહે તો રોગ ઉપજે. ૨, ઘણું ઉંઘે તો રોગ ઉપજે. ૩, ઘણું જાગે તો રોગ ઉપજે ૪, દિશા રોકે તો રોગ ઉપજે. ૫, પિશાબ રોકે તો રોગ ઉપજે. ૬, ઘણું ચાલે તો રોગ ઉપજે. ૭, અણુરમતી

ત્રનુ એ ત્રણે ની ક્રિયા ઉપજે. ૮, વારંવાર વિષય સેવે તો ક્રોધ ઉપજે. ૯, નવ નિયાણ [illegible] કયા તે કહે છે—બ્રહ્મદત્તને ભેગ થયો. ૨. દ્રૌપદીને માન થયું. ૩. ગુણુકાને માયા થઈ. ૪, બ્રાહ્મણને લોભ થયો. ૪, [illegible] ભગ થયો. ૫, મેતારજને દ્વેષ થયો. ૬, કુમારીને મોહ થયો ૭. બીજની માતાને ચિંતા થઈ. ૮, કાયાને ભય થયો. ૯. બ્રાહ્મે ઉધ્ધે નારદીના ત્રણને ૧૦ પ્રકારની વેદના કહે છે—જ્ઞાનની ભૂખ. ૧. જ્ઞાનની તરસ ૨, જ્ઞાનની દાહ. ૩ જ્ઞાનની ગરમી ૪. જ્ઞાનની દાધ. ૫, જ્ઞાનનો ભય. ૬, જ્ઞાનનો જ્વર ૭. જ્ઞાનની ખરજ. ૮, જ્ઞાનનો પરવશપણો. ૯. જ્ઞાનનો શોક ૧૦ દશ પ્રકારે શ્રાવકને પસ્તાવુ પડે તે કહે છે—સાધુની જોગવાઈ હોય અને પ્રતિલાભ્યા નહિ હો સાધુ વિહાર કયા પછી પસ્તાવુ પડે ૧. વખાણ વાંચી સાંભળ્યે નહિ તો પસ્તાવુ પડે [illegible] સામાયિક પ્રતિક્રમણ કરે નહિ તો પસ્તાવુ પડે ૩. આહાર પાણી અસુઝતુ હોય તો પસ્તાવુ પડે ૪ ભણવાની જોગવાઈ હોય અને ભણ્યો નહિ તો પસ્તાવુ પડે ૫, [illegible] તે નહી તો પસ્તાવુ પડે ૬, મન [illegible] નહિ તો પસ્તાવુ પડે ૭, સાધુની વિન [illegible] નહિ તો [illegible] સાધુની [illegible] છે નહિ તો પસ્તાવુ [illegible] કરી હોય તો [illegible] ન પડે તો પસ્તાવુ [illegible] ૧૦—દશ પ્રકા[illegible] નામ [illegible] ૧, આદ્રા [illegible] ૪. પૂર્વાષાઢ ૫, પૂર્વા [illegible] ૯, ચિત્રા. ૧૦. [illegible] દશ નક્ષત્રના [illegible] હવે [illegible] વિશ [illegible] ૧૧ [illegible] ૧૧ [illegible] ૧, [illegible] ૮ [illegible] ૫ [illegible] ૯ [illegible] ૧૧ [illegible] ૧, [illegible]

વધે. ૨, અણોદરી કરે તો જ્ઞાન વધે. ૩, થોડું બોલે તો જ્ઞાન વધે. ૪, પંડિતની સોબત કરે તો જ્ઞાન વધે. ૫, વિનય કરે તો જ્ઞાન વધે. ૬, કપટરહિત તપ કરે તો જ્ઞાન વધે. ૭, સંસાર અસાર જાણે તો જ્ઞાન વધે. ૮, માંહોમાંહી ચર્ચા-વાર્તા કરે તો જ્ઞાન વધે. ૯, જ્ઞાની પાસે ભણે તો જ્ઞાન વધે. ૧૦, ઇંદ્રિયોના વિષયનો ત્યાગ કરે તો જ્ઞાન વધે. ૧૧, મુળ નક્ષત્રના અગીઆર તારા છે. ૧૨-બારમે બોલે બાર કારણે આત્માનું પરમ કલ્યાણ થાય તે કહે છે-સમકિત નિર્મળ પાળે તો આત્માનું પરમ કલ્યાણ થાય-શ્રેણીક રાજાની પેરે ૧, નીયાણારહીત કરણી કરે તો પરમ કલ્યાણ થાય-તામલી તાપસની પેરે. ૨, મન વચન કાયાના જોગ કબજે રાખે તો પરમ કલ્યાણ થાય-ગજસુખમાલ મુનિની પેરે. ૩, છતી શક્તિએ ક્ષમા કરે તો પરમ કલ્યાણ થાય-પરદેશી રાજાની પેરે. ૪, પાંચ ઇંદ્રિને દમન કરે તો પરમ કલ્યાણ થાય-ધર્મરૂચી અણગારની પેરે. ૫, સાધુનો શુદ્ધ આચાર પાળે તો પરમ કલ્યાણ થાય-ધના અણગારની પેરે. ૬, ધર્મ ઉપર શ્રદ્ધા પ્રતિત રાખે તો પરમ કલ્યાણ થાય-વરૂણ નાગ નતુયાના મિત્રની પેરે. ૭, માયા કપટ છાંડે તો પરમ કલ્યાણ થાય-મલ્લિનાથના છ મીત્રની પેરે. ૮, આશ્રવમાં સંવર નીપજાવે તો પરમ કલ્યાણ થાય-સંજતિ રાજાની પેરે. ૯, રોગ આવે હાય ઓય ન કરે તો પરમ કલ્યાણ થાય-અનાથી નિગ્રંથની પેરે. ૧૦, પરિસહ આવ્યા સમભાવ રાખે તો પરમ કલ્યાણ થાય-મેતારજ મુનિની પેરે ૧૧, તૃષ્ણા ઉત્પન્ન થઇ તેને પાછી વાળે તો પરમ કલ્યાણ થાય-કપીલ કેવળીની પેરે. ૧૨. ૧૩-તેરમે બોલે તેર તણખા કહે છે-જન્મરૂપી રૂ અને મરણરૂપી તણખો. ૧, સંજોગીરૂપી રૂ અને વિજોગરૂપી તણખો. ૨, શાતારૂપી રૂ અને અશાતારૂપી તણખો. ૩, સંપદારૂપી રૂ અને આપદારૂપી તણખો. ૪, હરખરૂપી રૂ અને રોગરૂપી તણખો. ૫, શીલરૂપી રૂ અને કુશીલરૂપી તણખો. ૬, જ્ઞાનરૂપી રૂ અને અજ્ઞાનરૂપી તણખો. ૭, સમકિતરૂપી રૂ અને

[illegible]રૂપી લાગ્યો. ૮, [illegible]રૂપી ૬ અને [illegible]રૂપી લાગ્યો. ૯, [illegible]રૂપી ૬ અને [illegible]રૂપી લાગ્યો. ૧૦. [illegible]રૂપી ૬ અને [illegible]રૂપી લાગ્યો. ૧૧. [illegible]રૂપી ૬ અને [illegible]રૂપી લાગ્યો. ૧૨ [illegible]રૂપી ૬ અને [illegible]રૂપી લાગ્યો.

૧૩, [illegible] ૧, [illegible] ૨, [illegible] ૩, [illegible] ૪ [illegible] ૫ [illegible] ૬, [illegible] ૭, [illegible] ૮ [illegible] ૯ [illegible] ૧૦ [illegible] ૧૧, [illegible] ૧૨, [illegible] ૧૩, [illegible] ૧૪ [illegible] ૧૫ [illegible] ૧ [illegible] ૨ [illegible] ૩, [illegible] ૪, [illegible] ૭ [illegible]

સકલિંગે વચન--કપટ, કમળ, નેત્ર. ૬, અતીતકાળ વચન (ગયો કાળ)--કરેલું, થએલું. ૭ અનાગતકાળ વચન (આવતો કાળ)--કરશે, થશે, ભાંગશે. ૮, વર્તમાનકાળ વચન--કરે છે, થાય છે, ભણે છે. ૯ પરોક્ષ-વચન—એ કાર્ય તેણે કર્યું ૧૦, પ્રત્યક્ષ વચન એમજ છે ૧૧, ઉપનિત વચન-એ પુરૂષ રૂપવંત છે ૧૨, અપનીત વચન જેમ એ પુરૂષ કુરૂપવંત છે ૧૩, ઉપનીત અપનીત વચન--જેમ એ રૂપવંત પણ કુશીલિઓ છે ૧૪, અપનીત ઉપનીત વચન--જેમ એ પુરૂષ કુશીલિઓ પણ રૂપવંત છે ૧૫, અધ્યાત્મ વચન--ભ્રમ બોલે (તુટેલું વચન), રૂ વાણીઆની પેરે રૂ પા. ૧૬. ૧૭--સત્તરમે બોલે સત્તર પ્રકારનો સંયમ કહે છે-- પૃથ્વીકાયની દયા પાળવી તે સંયમ ૧, અપકાયની દયા પાળવી તે સંયમ ૨, તેઉકાયની ૩, વાયુકાયની ૪, વનસ્પતિકાયની ૫, બેઇંદ્રિયની ૬, તેઇંદ્રિયની ૭, ચઉરેંદ્રિયની ૮, પચેંદ્રિયની ૯, અજીવકાયની ૧૦, પેહાની ૧૧, ઉપેહાની ૧૨, પમજણાની ૧૩, પરીઠાવણીયા ૧૪, મન ૧૫, વચન ૧૬, કાયા ૧૭, એ સત્તર પ્રકારનો સંયમ. ૧૮ અઢારમે બોલે અઢાર દ્રવ્ય દીશા કહે છે. પૂર્વ ૧, પશ્ચિમ ૨, ઉત્તર ૩, દક્ષિણ ૪, ઈશાન ખુણો ૫, અગ્નિખુણો ૬, નૈઋત્ય ખુણો ૭, વાયવ્ય ખુણો ૮, વિદીશીના આઠ આંતરા એ બધા થઈને સોળ, ઉંચી સત્તર અને નીચી અઢાર, એ અઢાર. અઢાર ભાવ દિશા કહે છે--પૃથ્વી ૧, અપ ૨, તેઉ ૩, વાયુ ૪, અગ્રબીઆ ૫, મુળબીઆ ૬, પોરબીઆ ૭, ખંધબીઆ ૮, બેઇંદ્રિય ૯, તેઇંદ્રિય ૧૦, ચઉરેંદ્રિય ૧૧, પચેંદ્રિય ૧૨, તિર્યંચ ૧૩, કર્મભૂમિ ૧૪, અકર્મભૂમિ ૧૫, છપન અંતરદ્વીપા ૧૬, દેવતા ૧૭, નારકી ૧૮. એ અઢાર. ૧૯--ઓગણીસમે બોલે કાઉસગ્ગના ઓગણીશ દોષ કહે છે. ઢીંચણ ઉપર એક પગ રાખીને કાઉસગ્ગ કરે તો દોષ ૧, કાયા આઘીપાછી હલાવે તો દોષ ૨, ઓઠીંગણ દે તો દોષ ૩, માથુ નમાવી ઉભો રહે તો દોષ ૪, બે હાથ ઉંચા રાખે તો દોષ ૫, ઓઢે માથે ઓઢ તો દોષ ૬, પગ ઉપર પગ રાખે તો દોષ ૭, શરીર

વાંકું રાખે તો દોષ ૮, આઘુની બરાબર રહે તો દોષ ૯, ગાડાની ઉધની પેરે ઉભો રહે તો દોષ ૧૦, કેડથી વાંકો ઉભો રહે તો દોષ ૧૧, રજહરણ ઉંચો રાખે તો દોષ ૧૨, એક આસને ન રહે તો દોષ ૧૩, આંખ ઠેકાણે ન રાખે તો દોષ ૧૪, માથું હલાવે તો દોષ ૧૫, ખોંખારો કરે તો દોષ ૧૬, ઠીલ હલાવે તો દોષ ૧૭, ઠીલ મરડે તો દોષ ૧૮, શૂન્ય ચિત્ત રાખે તો. દોષ ૧૯, ૨૦–વીસમે બોલે વીસ પ્રકારે જીવ તીર્થંકર ગોત્ર બાંધે તે કહે છેઃ–અરિહંતના ગુણગ્રામ કરે તો કર્મની ક્રોડ ખપાવે, ઉત્કૃષ્ટ રસ આવે તો તીર્થંકર ગોત્ર બાંધે ૧, સિદ્ધના ગુણગ્રામ કરે તો ૨, સિદ્ધાંતના ગુણગ્રામ કરે તો ૩, ગુરુના ગુણગ્રામ કરે તો ૪, સ્થિવરના ગુણગ્રામ કરે તો ૫, બહુસૂત્રીના ગુણગ્રામ કરે તો ૬, તપસ્વીના ગુણગ્રામ કરે તો ૭, જ્ઞાન ઉપર ઉપયોગ વારંવાર રાખે તો ૮, શુદ્ધ સમકિત પાળે તો ૯, વિનય કરે તો ૧૦, બે વખત પ્રતિક્રમણ કરે તો ૧૧, વ્રત પચ્ચખાણ ચોખ્ખાં પાળે તો ૧૨, ધર્મધ્યાન, શુક્લધ્યાન ધ્યાવે તો ૧૩, બાર ભેદે તપ કરે તો ૧૪, સુપાત્રને દાન દે તો ૧૫, વયાવચ્ચ કરે તો ૧૬, સર્વ જીવને સુખ ઉપજાવે તો ૧૭, અપુર્વ જ્ઞાન ભણે તો ૧૮, સૂત્રની ભક્તિ કરે તો ૧૯, તીર્થંકરનો માર્ગ દીપાવે તો ૨૦, એ વીસ. ૨૧–એકવીશમે બોલે શ્રાવકના એકવીશ ગુણ કહે છેઃ–અક્ષુદ્ર ૧, જશવંત ૨, સૌમ્ય પ્રકૃતિ ૩, લોકપ્રિય ૪, સ્વભાવ આકરો નહિ ૫, પાપથી ડરે ૬, શ્રદ્ધાવંત ૭, લબ્ધલક્ષ ૮, લજ્જાવંત ૯, દયાવંત ૧૦, મધ્યસ્થ ૧૧, ગંભીર ૧૨, સૌમ્યદ્રષ્ટિ ૧૩, ગુણરાગી ૧૪, ધર્મકથક ૧૫, સાચાનો પક્ષ કરનાર ૧૬, શુદ્ધ વિચારી ૧૭, ઘરડાની રીતે ચાલનાર ૧૮, વિનયવંત ૧૯, કીધેલા ગુણને ભુલે નહી ૨૦, પરહિતકારી ૨૧, એ એકવીશ. ૨૨–બાવીસમે બોલે બાવીસ જણ સાથે વાદ ન કરવો તે કહે છેઃ–ધનવંત સાથે ૧, બળવંત સાથે ૨, ઘણા પરિવાર સાથે ૩, તપસ્વી સાથે ૪, હલકા માણસ સાથે ૫, અહંકારી સાથે ૬, ગુરૂ સાથે ૭, સ્થી-

ભ્રમણાનો ટોટો-જમુ મોહીનની શાખ ૧૩, જીવ અજીવને અ-ધર્મને ટોટો--ઇન્દ્રાચાર્યની શાખ ૧૪, સાધુ-સાધ્વી, શ્રાવક શ્રાવિકા આદિમાંહી જૈન મિલાપ ન રાખે તો જૈન ધર્મનો ટોટો-શાખ પાખંડીજીની શાખ ૧૫, સુપાત્રને ઉલટ ભાવે દાન ન આપે તો પુન્ય પ્રકૃતિનો ટોટો-કપીલા દાસીની શાખ ૧૬, સાધુ ગામ નગર વિહાર ન કરે તો ધર્મ દયાનો ટોટો-સેલક રાજ-ઋષિની શાખ ૧૭, ભણે ગણે નહિ તો જીનશાસનનો ટોટો-સમાચારીની શાખ ૧૮, વ્રત પચ્ચખાણની આલોયણા કરે નહિ તો પોતાના સુખનો ટોટો-પાર્શ્વનાથની અર્સ છપ્પન આર્યાની શાખ ૧૯, અરીહંત, ધર્મ ને ચાર તીર્થના અવર્ણવાદ બોલે તો સત્ ધર્મનો ટોટો-રાજાંગની શાખ ૨૦, સાધુનું વચન માને નહિ તો ઉંચી ગતિનો ટોટો-બ્રહ્મદત્તની શાખ ૨૧, સાધુ-સાધ્વી, ગુરૂ-ગુરૂણીની આજ્ઞા ઉલ્લંઘે તો આરાધકપણાનો ટોટો-સુકુમાલી-કાની શાખ તથા ખંધકજીની શાખ ૨૨, ભગવાનના વચન ઉપર શ્રદ્ધા ન રાખે તો શુદ્ધ માર્ગનો ટોટો-જમાલીની શાખ ૨૩, ભણેલું વારંવાર સંભારે નહિ તો મેળવેલી વિદ્યાનો ટોટો-જવઋષિની શાખ ૨૪. ૨૫-પચીશમે બોલે સાડાપચીશ આર્યદેશ તથા તેની નગરીના નામ કહે છે-મગધ દેશ-રાજગ્રહી નગરી ૧, અંગ દેશ-ચંપાનગરી ૨, વંગ દેશ-તામલીપ્ત નગરી ૩, કલીંગ દેશ-કંચનપુર નગરી ૪, કાશી દેશ-વણારસી નગરી ૫, કોશળ દેશ-અયોધ્યા નગરી ૬, કુરૂ દેશ-ગજપુર નગરી ૭, કુશવર્ત દેશ-સોરીપુર નગરી ૮, પંચાળ દેશ-કંપીલપુર નગરી ૯, જંગલ દેશ-અહીછત્તા નગરી. ૧૦, કચ્છ દેશ-કોસંબી નગરી ૧૧, સાંડીલ દેશ-નંદીપુર નગરી ૧૨, માળવ દેશ-ભદિલપુર નગરી ૧૩, વચ્છ દેશ-વૈરાટનગરી ૧૪, દશારણ દેશ-મૃગાવતી નગરી ૧૫, વરણ દેશ-ઇચ્છાપુર નગરી ૧૬, વિદેહ દેશ-શિવા-વતી નગરી ૧૭, સિંધ દેશ-વિતીભય પાટણ નગરી ૧૮, સૌવીર દેશ-મથુરા નગરી ૧૯, વિદેહ દેશ-મીથીલા નગરી ૨૦, સુર-સેન દેશ-પાવાપુર નગરી ૨૧, ભંગ દેશ-માસપુર નગરી ૨૨,

પ.૨વછ દેશ કાશાંબી નગરી ૨૩, કુણાલ દેશ—સાવથી નગરી ૨૪, મેરડ દેશ-વાણસા નગરી ૨૫, કેકાર્ધ દેશ-સિતાંબીકા નગરી ૨૬. એ સાડીપચીસ આર્ય દેશ. ઇતિ શ્રી પચીસ બોલ.

અથ શ્રી શ્રોતા અધીકાર.

[illegible] છે:—

ગાથા ૧સેલ ઘણ, ૨કુંભ, ૩ચાલણી, ૪પરિપુણગ, ૫હંસ, ૬મહિષ, ૭મેસ, ૮મસગ, ૯જલુગ, ૧૦બિરાલી, ૧૧જાહગ, ૧૨ગો, ૧૩ભેરિ, ૧૪આભીરી ના. ૧

૨ એક ઘડો પડખે કાણો છે તેમાં પાણી ભરે તો અડધું પાણી રહે ને અડધું પાણી વહી જાય. તેમ એક શ્રોતા વ્યાખ્યાનાદિ સાંભળે તો અડધું ધારી રાખે-અડધું વિસરી જાય.

૩ એક ઘડો હેઠે કાણો છે તેમાં પાણી ભરે તો સર્વે પાણી વહી જાય પણ રહે નહિ, તેમ એક શ્રોતા વ્યાખ્યાનાદિ સાંભળે તો સર્વે વિસારે પણ ધારે નહિ.

૪ એક ઘડો નવો છે તેમાં પાણી ભરે તો થોડે થોડે ઝમીને ખાલી થાય, તેમ એક શ્રોતા જ્ઞાનાદિ અભ્યાસ કરે પણ થોડે થોડે જ્ઞાન વિસારે.

૫ એક ઘડો દુર્ગંધ વાસિત છે, તેમાં પાણી ભરે તો પાણીના ગુણને બગાડે, તેમ એક શ્રોતા મિથ્યાત્વાદિક દુર્ગંધે કરી વાસિત છે તેમને સૂત્રાદિક ભણાવતાં જ્ઞાનના ગુણને વિણસાડે.

૬ એક ઘડો સુગંધે કરી વાસિત છે તેમાં પાણી ભરે તો પાણીના ગુણને વધારે, તેમ એક શ્રોતા સમકિતાદિક સુગંધે કરી વાસિત છે. તેમને સૂત્રાદિક ભણાવતાં જ્ઞાનના ગુણને દીપાવે.

૭ એક ઘડો કાચો છે તેમાં પાણી ભરે તો તે ઘડો ભીંજાઈને વિણસી જાય, તેમ એક શ્રોતા અલ્પ બુદ્ધિવાળાને સૂત્રાદિકનું જ્ઞાન આપતાં તે નયપ્રમુખને નહિ જાણવાથી તે જ્ઞાનથી તથા માર્ગથી ભ્રષ્ટ થાય.

૮ એક ઘડો ખાલી છે તે ઉપર ઢાંકણ ઢાંકી વર્ષાકાળે નેવાં હેઠે પાણી ઝીલવા મૂક્યું, પણ પાણી અંદર આવે નહિ ને નળે પાણી ઘણું થવાથી ઉપર તરે ને વાયરાદિકે કરી ભીંત પ્રમુખે અથડાઈને ફૂટી જાય; તેમ એક શ્રોતા સદ્ગુરૂની સભામાં વ્યાખ્યાન સાંભળવા બેસે પણ ઉંઘ પ્રમુખના યોગે કરી જ્ઞાનરૂપ પાણી હૃદયમાં આવે નહિ ને વળી ઉંઘના પ્રભાવે કરી ખોટા ડોળારૂપ વાયરે કરી અથડાય છે, તો સભાથી અપમાન પ્રમુખ પામે તથા ઉંઘમાં પડવાથી પોતાના શરીરને નુકસાન થાય.

૩ ચાલણી:—એક શ્રોતા ચાલણી સમાન છે. ચાલણીના બે પ્રકાર—૧. એવો છે કે ચાલણી પાણીમાં મુકે ત્યારે પાણીથી સંપૂર્ણ ભરી દેખાય અને ઉપાડી લઈએ ત્યારે ખાલી દેખાય, તેમ એક શ્રોતા વ્યાખ્યાનાદિ સભામાં સાંભળવા બેસે ત્યારે વૈરાગ્યાદિ ભાવનાએ કરી સંપૂર્ણ ભર્યો દેખાય અને સભાથી ઉઠી બહાર જાય ત્યારે વૈરાગ્ય રૂપ પાણી કિંચિત્ પણ દેખાય નહિ. એ શ્રોતા છાંડવાયોગ્ય છે.

૨. ચાલણીએ કરી પ્રમુખનો આટો (લોટ) ચાળવા માંડ્યો, ત્યારે આટો નીકળી જાય, ને કાંકરા પ્રમુખ કચરો ગ્રહી રાખે, તેમ એક

શ્રોતા વ્યાખ્યાનાદિ સાંભળતાં ઉપદેશક તથા સૂત્રના ગુણ ગુણ જાવા દે, અને સ્ખલના પ્રમુખ અવગુણ રૂપ કચરો ગ્રહી રાખે માટે તે છાંડવાયોગ્ય છે.

૪ પરિપુણગઃ—તે સુઘરી પક્ષીના માળાનો દૃષ્ટાંત. સુઘરી પક્ષીના માળાથી ઘૃત (ઘી) ગાળતાં ઘૃત ઘૃત નીકળી જાય અને કીટી પ્રમુખ કચરો ગ્રહી રાખે, તેમ એકેક શ્રોતા આચાર્ય પ્રમુખના ગુણ ત્યાગ કરી અવગુણ ગ્રહણ કરે એ શ્રોતા છાંડવાયોગ્ય છે.

૫ હંસ—હંસને દૂધ પાણી એકઠાં કરી પીવા માટે આપ્યાં હોય તો તે પોતાની ચાંચમાં ખટાશના ગુણે કરી દૂધ પીએ ને પાણી ન પીએ, તેમ વિનિત શ્રોતા ગુર્વાદિકના ગુણ ગ્રહે ને અવગુણ ન લે એ આદરણીય છે.

૬ મહિષ—ભેંસો જેમ પાણી પીવા માટે જલાશયમાં જાય; પાણી પીવા જલમાં પ્રથમ પ્રવેશ કરે, પછી મસ્તક પ્રમુખે કરી પાણી ડોહળે ને મલમૂત્ર કરી પછી પોતે પીવે, પણ શુદ્ધ જલ પોતે ન પીએ, અન્ય યુથને પણ પીવા ન દે; તેમ કુશિષ્ય શ્રોતા વ્યાખ્યાનાદિકમાં કલેશરૂપ પ્રશ્નાદિકે કરી વ્યાખ્યાન ડોહળે, પોતે શાંતપણે સાંભળે નહિં ને અન્ય સભાજનોને શાંત રસથી સાંભળવા ન દે એ છાંડવાયોગ્ય છે.

૭ મેષ—બકરા જેમ પાણી પીવા જલસ્થાનકે નદી પ્રમુખમાં જાય, ત્યારે કાંઠે રહી પગ નીચા નમાવી પાણી પીએ, ડોહળે નહિં, ને અન્ય યુથને પણ નીર્મલ પીવા દે. તેમ વિનિત શિષ્ય શ્રોતા વ્યાખ્યાનાદિક નમ્રતા તથા શાંત રસથી સાંભળે, અન્ય સભાજનોને સાંભળવા દે, એ આદરણીય છે.

૮ મસગ—તેના બે પ્રકાર-૧ મસગ તે ચામડાની કોથલી તેમાં વાયરો ભરાય ત્યારે અત્યંત ફૂલેલી દેખાય પણ તૃષા શમાવે નહિં, પણ વાયરો નીકળી જાય ત્યારે ખાલી થાય, તેમ એકેકે શ્રોતા અભિમાનરૂપ વાયરે કરી શુષ્ક જ્ઞાનીવત્ તડાકા મારે પણ પોતાના તથા અન્ય આત્માને શાંત રસ પમાડે નહિં, એ છાંડવાયોગ્ય છે.

૨. મસગ તે મચ્છર નામે જંતુ અન્યને ચટકા મારી પરિતાપ ઉપજાવે પણ ગુણ ન કરે અને ખણુજ ઉત્પન્ન કરે તેમ એકેક કુશ્રોતા ગુર્વાદિકને, જ્ઞાન-અભ્યાસ કરાવતા ઘણો પરિશ્રમ આપે તથા કુવચનરૂપ ચટકા મારે પણ ગુણ તે વૈયાવચ્ચ પ્રમુખ કાંઇ પણ ન કરે અને ચિત્તમાં અસમાધિ ઉપજાવે; એ છાંડવાયોગ્ય છે.

૯ જાહક--તેના બે પ્રકાર-૧. જાહક નામે જંતુ-ગાયના પ્રમુખના સ્તનમાં વળગે ત્યારે લોહી પીએ પણ દુધ ન પીએ, તેમ કોઈક અવિનિત કુશિષ્ય શ્રોતા આચાર્યાદિકના સાથે રહ્યા થકા તેમના છિદ્રો ગવેષે પણ, જ્ઞાનાદિક ગુણ ન ગ્રહણ કરે; માટે અયોગ્ય છે.

૨. જાહક નામે જંતુ ગુમડા ઉપર મુકીએ ત્યારે ગડો મારે તે દુઃખ ઉપજાવે અને ખરાબ (બગડેલું) લોહી પીએ ને પછી શાંતિ કરે, તેમ કોઈક વિનિત શિષ્ય શ્રોતા આચાર્યાદિક સાથે રહ્યા થકા પ્રથમ વચનરૂપ ગડો મારે-કાંઈ [illegible] અભ્યાસ કરતાં મહેનત કરાવે-પછી શરીરની [illegible] નરમ કરીને શાંતિ ઉપજાવે-પ્રશ્નોથી શાતાવત, એ આદરવાયોગ્ય છે

૧૦ બિલાડી--[illegible] નીચે ઢોળીને [illegible] ચાટે, તેમ કોઈક શ્રોતા આચાર્યાદિક પાસેથી [illegible] કરીએ, [illegible] પણ પોતે પ્રશ્ન પુછવાથી સૂત્રાદિક અભ્યાસ [illegible] તથા પર પોતે [illegible] નહિ માટે તે શ્રોતા અયોગ્ય છે

૧૧ જાહક--[illegible] પ્રથમ પોતાની માતાનું [illegible] પછી તે [illegible] એમ [illegible] પોતાની બુદ્ધિ [illegible] અભ્યાસ કરે અભ્યાસ કરતાં ગુર્વાદિકને [illegible] અવિનિત [illegible] એમ થોડું થોડું પે તે કરે તે [illegible] એ આદરવાયોગ્ય છે

૧૨ [illegible] દેવતાની ગાયને [illegible] તેમ તે [illegible] પાણી [illegible] તેમ કોઈક અવિનિત શ્રોતા એ ચુર્વાદિકનો [illegible] નહિ કરવાથી તેમના [illegible] અયોગ્ય [illegible]

૨. એ [illegible] પાણી [illegible] પછી [illegible] અવિનિત શ્રોતા [illegible] પાણી

પ્રમુખ વૈયાવચ્ચની વિધિએ કરી ગુર્વાદિકને શાતા ઉપજાવે તો તેમને શાંતિમાં વધારો થાય ને તે કીર્તિને પામે, એ શ્રોતા આદરવાયોગ્ય છે.

૧૩ ભેરી—તેના બે પ્રકાર-૧ એ છે કે, ભેરીનો વગાડનાર પુરુષ રાજાના હુકમ પ્રમાણે ભેરી વગાડે તો રાજા ખુશી થઈ તેને પુષ્કળ દ્રવ્ય આપે, તેમ વિનિત શિષ્ય તીર્થંકર તથા ગુર્વાદિકની આજ્ઞા પ્રમાણે સૂત્રાદિકની સ્વાધ્યાય તથા ધ્યાન પ્રમુખ અંગીકાર કરે તો કર્મરૂપ રોગ મટે અને સિદ્ધ ગતિમાં અનંત લક્ષ્મી પામે; એ આદરવાયોગ્ય છે.

૨. જેમ ભેરીનો વગાડનાર પુરુષ રાજાના હુકમ પ્રમાણે ભેરી વગાડે નહિ તો રાજા કોપાયમાન થઈ દ્રવ્ય આપે નહિ, તેમ અવિનિત શિષ્ય તીર્થંકરની તથા ગુર્વાદિકની આજ્ઞા પ્રમાણે સૂત્રાદિકની સ્વાધ્યાય ધ્યાન કરે નહિ, તો તેમનો કર્મરૂપ રોગ મટે નહિ અને સિદ્ધ ગતિનું સુખ પામે નહિ એ છાંડવાયોગ્ય છે.

૧૪ આભીરી—તેના બે પ્રકાર—૧. આભીર સ્ત્રી-પુરુષ એક ગામથી પાસેના શહેરમાં ચાલતા ગાડામાં ઘૃત ભરી વેચવા ગયાં. ત્યાં બજારમાં ઉતારતાં ઘૃત ભાજન-વાસણ ફૂટી ગયું. ઘૃત ઢળી ગયું. પુરુષે સ્ત્રીને ઘણા ઠપકાવાળાં કુવચનો કહ્યા, ત્યારે સ્ત્રીએ પણ તે ભર્તારને સામાં કુવચનો કહ્યાં. આખરે ઘૃત બધું ઢોળાઈ ગયું ને બન્ને બહુ શોક કરવા લાગ્યાં. જમીનપરનું ઘૃત પાળાથી લુછી લીધું ને વેચ્યું. કીમત મળી, તે લઈ સાંજે ગામ જતાં, ચોરોએ લુંટી લીધી. બહુ નિરાશ થયા. લોકોએ પૂછવાથી સર્વ વૃત્તાન્ત કહ્યો. લોકોએ ઠપકો દીધો. તેમ ગુરુએ વ્યાખ્યાન ઉપદેશમાં આપેલ સારરૂપ ઘૃતને લડાઈ-ઝગડો કરી ઢોળી નાખે ને છેવટે ક્લેશ કરી દુર્ગતિ પામે. આ શ્રોતા છાંડવા યોગ્ય છે.

૨. ઘૃત ભરી શહેરમાં જતાં બજારમાં ઉતારતાં વાસણ ફૂટ્યું કે તરત એકદમ ભેગી થઈ તે ઘૃત ભરી લીધું પણ બહુ નુકશાન થવા દીધું નહિ, તે ઘૃતને વેચી પૈસા મેળવી સારા સંઘાત સાથે ગામમાં સુખે સુખે જેમ અન્ય લોક પુરુષો પહોંચે; તેમ વિનીત શિષ્ય શ્રોતા ગુરુ પાસેથી વાણી સાંભળી શુદ્ધ ધ્યાનપૂર્વક તે અર્થ-સૂત્રને ધારી રાખે, સાચવે, અસ્ખલિત કરે, વિસ્મૃતિ થાય તો ગુરુ પાસે ફરી ફરી માફ માગી ધારે, પૂછે; પણ કકળાટ, ઝગડો કરે નહિ, જે ઉપર ગુરુ પ્રસન્ન થાય, સંયમ-જ્ઞાનની વૃદ્ધિ થાય. પરિણામે સદ્ગતિ મળે. આવા શ્રોતા આદરણીય છે.

અથ શ્રી બત્રીસ અસઝાય

(આ બત્રીશ પ્રકારની અસઝાયને વખતે સૂત્ર સિદ્ધાંત વાંચવા નહીં.)

૧ નગરમાં હાડકાં પડ્યાં હોય.
૨ માંસ પડ્યું હોય.
૩ લોહી પડ્યું હોય.
૪ વિષ્ટા પડી હોય.
૫ સ્મશાન હોય.
૬ ચંદ્રગ્રહણ હોય.
૭ સૂર્યગ્રહણ હોય.
૮ મોટું [પ્રધાન] માણસ ગુજરી ગયું હોય.
૯ રાજ્યમાં વિગ્રહ હોય.
૧૦ નગરમાં પંચેન્દ્રિનું કલેવર હોય.
૧૧ તારા ખર્યા હોય.
૧૨ દશે દિશા લાલી થઈ હોય (દિ[illegible] લાગી પડી હોય)
૧૩ અકાળે ગાજવીજ થાય.
૧૪ અકાળે વીજળી થાય.
૧૫ અકાળે કડાકા થાય.
૧૬ બાલ ચંદ્રમા [બીજના ચંદ્રને રોજ ચાર ઘડી.]
૧૭ આકાશમાં નવીન ચિન્હ થાય.
૧૮ ધુમસ પડતી હોય.
૧૯ કાર તથા ઝાકળ પડતો હોય.
૨૦ ઘણો તોફાની પવન વાતો હોય.
૨૧ અશાડ શુદ ૧૫ ને રોજ.
૨૨ અશાડ વદ ૧.
૨૩ ભાદરવા શુદ ૧૫.
૨૪ ભાદરવા વદ ૧.
૨૫ કારતક શુદ ૧૫.
૨૬ કારતક વદ ૧.
૨૭ ચૈત્ર શુદ ૧૫.
૨૮ ચૈત્ર વદ ૧.
૨૯ પ્રભાતે ૨ ઘડી સુધી [સૂર્ય ઉગ્યા પહેલાં].
૩૦ મધ્યાને બે ઘડી સુધી.
૩૧ સાંજે બે ઘડી સુધી [સૂર્ય અસ્ત થયા પછી].
૩૨ મધ્ય રાત્રે બે ઘડી સુધી.

સૂત્ર ભણનારાઓએ આ અસઝાય અવશ્ય જાણી તે પ્રમાણે વર્તવું જોઈએ.

અથ શ્રી અધ્યયનો.

શ્રી સુયગડાંગ સૂત્રનું મહાવીર સ્તુતિ નામે છઠું અધ્યયન.

પુચ્છિસ્સુણં સમણા માહણાય, આગારિણોયાં પરિતિત્થિયાય; સે કેઇણેગંત હિયં ધમ્મમાહુ, અણેलिसं સાહુ સમિક્ખયાએ. ૧ કહંચ નાણં કહં દંસણં સે, સીલં કહં નાયસુયસ્સ આસી; જાણાસિણં ભિક્ખુ જહાતહેણં, અહાસુયં બુહિ જહાણિસંતં. ૨ ખેયન્નેસે કુસલે મહેસી, અનંતનાણી ય અણંતદંસી, જસંસિણો ચખુ પહેઠિયસ્સ, જાણાહ ધમ્મં ચ ધિયં ચ પેહા. ૩. ઉડું અહેયં તિરિયં દિસાસુ, તસાય જે થાવર જેય પાણા; સે નિચ્ચ-નિચ્ચેહિં સમિક્ખ પન્ને, દીવેવ ધમ્મં સમિયં ઉદાહુ. ૪. સે સવ્વદંસી અભિભુય્યનાણી, નિરામગંધે ધિઇમં ઠિયપ્પા; અણુત્તરે સવ્વ જગંસિવિજ્જં, ગંથા અતીતે અભયે અણાઉ. ૫. સે ભુઈ-પન્ને અણિએઅચારિ, ઉહંતરે ધીર અણંત ચખ્ખુ; અણુત્તરે તપઈ સૂરિએવા, વયરોયણીંદેવ તમં પગાસે. ૬. અણુત્તરં ધમ્મમિણં જિણાણં, નેયા મુણી કાસવ આસુપન્ને; ઇંદેવ દેવાણ મહાણુભાવે, સહસ્સણેતા દિવિણંવિસેડે. ૭. સે પન્નયા અખ્ખય સાગરેવા, મહો-દહીવાવિ અણંતપારે. અણાઇલેવા અકસાઈ ભિખ્ખુ, સક્કેવ દેવા-હિવઈ જુઇમં. ૮. સે વીરિએણં પડિપુન્ન વીરિએ, સુદંસણેવાં નગ સવ્વ સેડે; સુરાલએવાસિ મુદાગરેસે, વિરાયઈ ણેગગુણે વવેએ. ૯. સયંસહસ્સાણઉ જોયણાણં, તિકંડસે પંડગ વેજયંતે; સે જોયણે ણવનવઈ સહસ્સે, ઉદ્ધુસ્સિએ હેઠ સહસ્સમેગં, ૧૦. પુટ્ટે નભે ચિઠ્ઠઈ ભુમિવઠ્ઠીએ, જં સુરિયા અણુપરિવટ્ટયંતિ; સેહેમવન્ને બહુ નંદણેય, જંસી રઈ વેદવંતી મહિંદા. ૧૧. સે પવ્વએ સદ્દ મહાપગાસે, વિરાયઈ કંચણ મઠ્ઠવન્ને; અણુત્તરે ગિરિસુ ય પવ્વ-દુગ્ગે, ગિરિવરે સે જલી એવ ભુમે. ૧૨. મહિએ મઝંમિ ઠિએ નગિંદે, પન્નાયતે સૂરીએ સુદ્ધલેસે; એવં સિરી એઉ સ ભૂરીવન્ને

મણોરમે જોયઈ અચ્ચિમાલી. ૧૩. સુદંસણસ્સેવ જસો ગિરિસ્સ, પવુચ્ચઈ મહતો પવ્વયસ્સ; એતોવમે સમણે નાયપુત્તે, જાઈ જસો દંસણ નાણ સીલે. ૧૪. ગિરિવરેવા નિસહા•યયાણં, રુયએવ સેટ્ઠે વલયાયયાણં; તઓવમે સે જગભૂઈ પન્ને, મુણીણ મજ્ઝે તમુદાહુ પન્ને. ૧૫ અણુત્તરં ધમ્મમુદીરઇત્તા, અણુત્તરં ઝાણવરં ઝિયાઈ; સુસુક્કસુક્કં અપગંડસુક્કં, સંખંદુવેગં તવદાતસુક્કં. ૧૬. અણુત્તરગ્ગં પરમં મહેસી, અસેસકમ્મં સ વિસોહઇત્તા; સિદ્ધિંગતે સાઇમણંત પત્તે, નાણેણ સીલેણ ય દંસણેણં. ૧૭. રુખેસુ ણાએ જહ સામલીવા, જંસી રઇં વેદયંતિ સુવન્ના; વણેસુવા નંદણમાહુ સેટ્ઠં, નાણેણ સીલેણ ય ભૂઈપન્ને. ૧૮, થણિયંવ સદ્દાણ અણુત્તરેઓ, ચંદોવ તારાણ મહાણુભાવે; ગંધેસુવા ચંદણમાહુ સેટ્ઠં, એવં મુણીણં અપડિન્નમાહુ. ૧૯ જહા સયંભુ ઉદહીણ સેટ્ઠે, નાગેસુવા ધરણિંદમાહુ સેટ્ઠે; ખોઓદએવા રસવેજયંતે, તવોવહાણે મુણી વેજયંતે. ૨૦ હત્થિસુ એરાવણમાહુ ણાએ, સીહો મિયાણ સલિલાણ ગંગા. પક્ખીસુવા ગરુલે વેણુદેવે, નિવ્વાણવાદીણિહ નાયપુત્તે. ૨૧ જોહેસુ ણાએ જહ વીસસેણે, પુપ્ફેસુવા જહઅરવિંદમાહુ. ખત્તીણ સેટ્ઠે જહ દંતવક્કે, ઇસીણ સેટ્ઠે તહ વદ્ધમાણે. ૨૨ દાણાણ સેટ્ઠં અભયપયાણં, સચ્ચેસુવા અણવજ્જં વયંતિ; તવેસુવા ઉત્તમ બંભચેરં, લોગુત્તમે સમણે નાયપુત્તે. ૨૩. ઠિઈણ સેટ્ઠા લવસત્તમાવા, સભા સુહમ્માવ સભાણ સેટ્ઠા; નિવ્વાણ સેટ્ઠા, જહ સવ્વધમ્મા, ન નાયપુત્તા પરમત્થિ નાણી. ૨૪. પુઢવમે ધુણઈ વિગયગેહી, ન સન્નિહિં કુવ્વઈ આસુપન્ને; તરિઉં સમુદ્દં વ મહાભવોઘં. અભયંકરે વીર અણંતચક્ખુ. ૨૫. કોહં ચ માણં ચ તહેવ માયં. લોભં ચઉત્થં અજ્ઝત્થદોસા; એયાણિ વંતા અરહા મહેસી, ન કુવ્વઈ પાવ ન કારવેઈ. ૨૬.કિરિયા કિરિયં વેણઈયાણુવાયં. અન્નાણિયાણં પડિયચ્ચ ઠાણં; સે સવ્વવાયં ઇતિ વેયઇત્તા. ઉવટ્ઠિએ ધમ્મ સદીહરાયં. ૨૭. સે વારિયા ઇથિસરાઈ ભત્તં, ઉવહાણવં દુક્ખખયટ્ઠયાએ; લોગં વિદિત્તા આરંપારં ચ, સવ્વં પભૂ વારિય સવ્વવારં. ૨૮. સોચ્ચા ય

અથ શ્રી અધ્યયનો.

શ્રી સુયગડાંગ સૂત્રનું મહાવીર સ્તુતિ નામે છઠું અધ્યયન.

પુચ્છિસ્સુણં સમણા માહણાય, આગારિણોયા પરિતિ
સે કેઇણેગંત હિયં ધમ્મમાહુ, અણેલિસં સાહુ સમિખ
૧ કહંચ નાણં કહં દંસણં સે, સીલં કહં નાયસુયસ્સ
જાણાસિણં ભિખ્ખુ જહાતહેણં, અહાસુયં બુહિ જહાણિ
ખેયનેસે કુસલે મહેસી, અનંતનાણી ય અણંતદંસી, જ
ચખુ પહેઠિયસ્સ, જાણાહ ધમ્મં ચ ધિયં ચ પેહા. ૩.
અહેયં તિરિયં દિસાસુ, તસાય જે થાવર જેય પાણા; સે
નિચ્ચેહિં સમિખ્ખ પન્ને, દીવેવ ધમ્મં સમિયં ઉદાહુ.
સવ્વદંસી અભિભુયનાણી, નિરામગધે ધિઇમ ઠિયપ્પા;
સવ્વ જગંસિવિજ્જં, ગંથા અતીતે અભયે અણાઉ. ૫.
પન્ને અણિએઅચારિ, ઉહંતરે ધીર અણંત ચખ્ખુ; અણુત્તરે
સૂરિએવા, વયરોયણીંદેવ તમ્મં પગાસે. ૬. અણુત્તરં ધમ્મ
જિણાણં, નેયા મુની કાસવ આસુપન્ને; ઇંદેવ દેવાણ મહા
સહસ્સણેતા દિવિણંવિસેડે. ૭. સે પન્નયા અખ્ખય સાગરેવા,
દધીવાવિ અણંતપારે. અણાઇલેવા અકસાઈ ભિખ્ખુ, સકેવ
દિવઇ જુઇમં. ૮. સે વીરિએણં પડિપુન્ન વીરિએ, સુદં
નગ સવ્વ સેઠે; સુરાલએવાસિ મુદાગરેસે, વિરાયઇ
વવેએ. ૯. સયંસહસ્સાણડ જોયણાણં, તિકંડસે પંડગ વે
સે જોયણે ણવનવઇ સહસ્સે, ઉદ્ધુસ્સિએ હેઠ સહસ્સમેગં, ૧
નસે ચિઠ્ઠઇ ભુમિવઠીએ, જં સૂરિયા અણુપરિવટ્ટયંતિ; સેહે
જાહુ નંદણેય, જંસી રઇં વેદયંતી મહિંદા. ૧૧. સે પવ્વ
મહાપગાસે, વિરાયઇ કંચણ મઠ્ઠવને; અણુત્તરે ગિરિસુ ય
દુગ્ગે, ગિરિવરે સે જલી એવ ભુમે. ૧૨. મહિએ મઝ્ઝમિ

ય સંજમી, અનુભવરૂપે નવે મેલ, ચોદાણે અષ્ટિદ્ધિ સિદ્ધિ. ૧૪. જ્ઞાને નથી કયા, મતીરાણે મંજનાગઈ, સંકારો સમન નાસઈ, ખ્યાળ અધગદણૂંશ. ૧૫. નથી સુદી દેવના દેવલોએ, નથી સુદી સુરી ચર્ચ કાયા, નદી સુદી શેઠ સેણાવઈય, એગંત સુદી સુણી વીરાગી. ૧૬. નગરી સોહંતી જલ વૃક્ષ સુહા, સાજ સોહંતા સતુરંગી સેના, નારી સોહંતી સુશીયલવંતી, સાધુ સોહંતા અમૃતવાણી. ૧૭. ચૌદ પુરવધારી કહીએ, જ્ઞાન ચાર વખાણીએ, જિન નહીં પણ જિન સરીખા, સુધર્મા સ્વામી જાણીએ. ૧. માત પિતા કુલ જાત નિર્મલ, રૂપ અનુપ વખાણીએ, દેવતાને વલ્લભ એવા, જંબુ સ્વામી જાણીએ. ૨.

શ્રી દશવૈકાલિક સુત્રનું પહેલું અધ્યયન.

(અનુષ્ટુપવૃત્તમ્)—ધમ્મો મંગલ મુક્કિટ્ઠં, અહિંસા સંજમો તવો, દેવા વિ તં નમંસંતિ, જસ્સ ધમ્મે સયા મણો. ૧. જહા દુમસ્સ પુપ્ફેસુ, ભમરો આવિયઈ રસં, ન ય પુપ્ફં કિલામેઈ, સોય પીણેઈ અપ્પયં. ૨. એમે એ સમણા મુત્તા, જે લોએ સંતિ સાહુણો, વિહંગમાવ પુપ્ફેસુ, દાણ ભત્તે સણે રયા. ૩. વયં ચ વિત્તિ લબ્ભામો, ન ય કોઈ ઉવહમ્મઈ, અહાગડેસુ રિયંતે, પુપ્ફેસુ ભમરા જહા. ૪. મહુકાર સમા બુદ્ધા, જે ભવંતિ અણિસ્સિયા, નાણા પિંડ રયા દંતા, તેણ વુચ્ચંતિ સાહુણો. ૫. તિબેમી. ઈતિ દુમપુપ્ફિય નામં પઢમં અઝયણં મમ્મંતં. ૧.

શ્રી દશવૈકાલિક સુત્રનું બીજું અધ્યયન.

કહં ન કુજ્જા સામન્નં, જો કામે ન નિવારએ. પએપએ વિસીયંતો, સંકપ્પસ્સ વસંગઉ. ૧. વત્થગંધ મલંકાર, ઈત્થિઓ સયણાણિ ય, અછંદા જે ન ભુજંતિ, ન સે ચાઈ ત્તિ વુચ્ચઈ. ૨. જે ય કંતે પિએ ભોએ, લધ્ધે વિપિટ્ઠિ કુવ્વઈ, સાહીણે ચયઈ ભોએ, સે હુ ચાઈ ત્તિ વુચ્ચઈ. ૩. (કાવ્ય)—સમાઈ પેહાઈ પરિવયંતો, સિયા મણો નિસ્સરઈ બહિદ્ધા. ન સા મહં નોવિ અહંપિ તીસે, ઈચ્ચેવ તાઉ વિણઈજ્જ રાગં. ૪. આયાવયા હી

ધમ્મં અરિહંતભાસિયં, સમાહિયં આયપ્પવિસુદ્ધં; તસદ્દહં જ ણાઉ અણાઇ, ઇંદે વ દેવાહિ વઈઆગમિસ્સંતિ. ૨૯

પરચુરણ ગાથાઓ.

કાવ્યમ્–(શીયળના ગુણ કહે છે.)–પંચ મહવ્વય સુવય મુલં, સમણ મણાઇલ સાહુ સુચિન્નં; વેર વિરામણ પજ્જવસાણં, સવ્વ સમુદ્દ મહોદધિતિથં. ૧. તીર્થંકરેહિં સુદેસીય મગ્ગં, નીરિય વિંજય મગ્ગં, સવ્વ પવિત્ત સુનિમ્મિય સારં, સિદ્ધિ વિમાણં અવંગુય દારં. ૨. દેવ નરિંદ નમંસિય પુઇયં, સવ જગુત્તમ મંગલ મગ્ગં, દુદ્ધરિસં ગુણ નાયગ મેગં, મોખ પહસ્સ વડીં સગ ભુયં. ૩. (એ ગાથા પ્રશ્ન વ્યાકરણમાં છે.) અનુષ્ટુપવૃત્તમ્–(શીયળ પાળવાનું મહાતમ કહે છે.)–દેવ દાણવ ગંધવ્વા, જખ રખખસ કિંન્નરા, બંભયારિ નમંસંતિ, દુક્કર જે કરંતિતે. ૪. એસ ધમ્મે ધુવે નિયએ, સાસએ જિણદેસીએ; સિદ્ધાં સિઝંતિ ચાણેણં, સિઝીસંતિ તહાવરે. ૫. (ગાથા ઉત્તરાધ્યયનમાં છે.) આર્યા—અરિહંત સિદ્ધ પ્પવયણ, ગુરૂ થેર બહુસુએ તવસ્સીસુ; વચ્છલયા ય તેસીં, અભિખ નાણોવઉગેય, દંસણ વીણએ આવસએય, સિલવએ નીરઈયારે, ખણલવ તવ ચિઆએ, વેયાવચ્ચે સમાહીએ. ૭. અપુવ નાણગહણે, સુયભત્તિ પ્પવયણ પ્પભાવણીયા, એએહિં કારણેહીં, તીથયરત્તં લહઈ જીવો. ૮. (એ ગાથા જ્ઞાતા મધ્યે છે.) જિણવયણે અણુરત્તા, જિણવયણં જે કરંતિ ભાવેણં, અમલા અસંકિલીઠા, તે હુંતિ પરિત સંસારી. ૯. (એ ગાથા ઉત્તરાધ્યયનમાં છે.) સારં દંસણ નાણં, સારં તવ નીયમ સંજમં સીલં, સારં જિણવર ધમ્મં, સારં સલેખણા પડિય મરણં. ૧૦. અનુષ્ટુપવૃત્ત—કલ્લાણ કોડી જણણી, દુહગઈ દુહનિઠવણી, સંસાર જલ તારણી, એગંત હોઈ જીવદયા. ૧૧. એવં ખુ નાણિણો સારં, જં ન હિંસઈ કિંચણં, અહિંસા સમયં ચેવ, એતાવંત વિયાણીયા. ૧૨. લભંતિ વીમલા ભોયા, લભંતિ સુર સંપયા, લભંતી પુત મીત્તંચ, એગો ધમ્મો ન લબ્ભઈ. ૧૩. સવણે નાણે ય વિનાણે, પચખાણે

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ચય સોગમલ્લં, કામે કમાહિ કિમિયં ખુ દુખં, છિંદાહિ-દોસં વિણુએજ્જ રાગં, એવં સુહી હોહિસિ સંપરાએ. ૫. (અનુષ્ટુપવૃત્ત)—પખંદે જલિયં જોઈં, ધુમકેઉ દુરાસયં, નેછંતિ વતયં ભુત્તં, કુલે જાયા અગંધણે. ૬. ધિરત્થુ તે જસોકામી, જો તં જીવિય કારણા, વંતં ઈછસિ આવેઉં, સેયં તે મરણં ભવે. ૭. અહં ચ ભોગરાયસ્સ, તં ચ સી અંધગવિન્હિણો, મા કુલે ગંધણા હોમો, સંજમં નિહુઉ ચર. ૮. જઈતં કાહિસિ ભાવં, જા જા દિચ્છસિ નારીઓ, વાયા વિધ્ધોવ હડો, અઠિઅપ્પા ભવિસ્સસિ. ૯. તીસે સો વયણં સોચા, સંજયાએ સુભાસિયં, અંકુસેણં જહા નાગો, ધમ્મે સંપડિવાઈઓ. ૧૦. એવં કરંતિ સંબુદ્ધા, પંડિયા પવિયખણા, વિણિ યટ્ટંતિ ભોગેસુ, જહા સે પુરિસોત્તમો. ૧૧. તિબેમી. ઇતિ સામન્નં પુવ્વિયં નામ બીયં અઝયણં સમ્મત્તં. ૨.

શ્રી દશવૈકાલીક સુત્રનું ત્રીજું અધ્યયન.

સંજમે સુઠિ અપાણં, વિપ્પ મુક્કાણ તાઈણં, તેસિમેય-મણાઈન્નં, નિગ્ગંથાણં મહેસિણં. ૧. ઉદ્દેસિયં કીયગડં, નિયાગં અભિહડાણિય, રાઈભિતે સિણાણિય, ગંધ મલ્લેય વીયણે. ૨. સંનિહિ ગીહિમતે ય, રાયપિંડે કિ મિન્છએ, (કાવ્યમ) સંબાહણં દંત પહોયણાય, સંપુછણ દેહ પલોયણાય. ૩. (અનુષ્ટુપવૃત્તમ)—અહાવએ વ નાલિએ, છતસ ય ધારણ્ણ હાએ, તિગિછં પાહણા પાએ, નમારંભ ચ જોઈણો., ૪. સિઝાયર પિંડં ચ, આસંદી પલી યંકએ, ગિહંતર નિસિઝાએ, ગાયસુ વટ્ટણાણીય. ૫. ગિહિણો વેયાવડીયં, જાઈ આજીવ વત્તિયા; તત્તા નિવડ ભોઇતં, આઉર સ્સરણાણી ય. ૬. મૂલએ સિંગબેરે ય, ઉછુ ખંડે અનિવડે, કંદે મુલે ય સચિત્તે, ફલે બીએ ય આમએ. ૭. સોવચ્ચલે સિંધવેલોણે, રોમાલોણે ય આમએ, સામુદ્દે પંસુખારે ય, કાલાલોણે ય આમએ ૮ ધુવણિત્તિ વિમણે ય, વત્થિકમ્મ વિરેયણે, અંજણે દંત વણે ય, ગાયા ભિગં વિભુસણે. ૯. શવ-મેય-મણાઈન્નં, નિગ્ગંથાણં મહેશિણં, સંજમંમિ ય

[illegible]

[illegible]

[illegible]

પાઢવં સરીરં હિચ્ચા, ઉડ્ઢં પક્કમઈ દિસં. ૧૩. વિસાલસેહિં સીલેહિં, જખા ઉત્તર ઉત્તરા; મહાસુક્કાવ દિપંતાં, મન્નંતા અપુણુચવં. ૧૪. અપિયા દેવ કામાણં, કામરૂવ વિઉવ્વિણો; ઉડ્ઢં કપ્પેસુ ચિઠંતિ, પુવ્વા વાસ સયા બહુ. ૧૫. તત્થ ઠિચ્ચા જહા ઠાણં, જખા આઉખએ ચુયા; ઉવંતિ માણુસં જોણી, સેઠ-સંગેભિજાયએ. ૧૬. ખેત્તં વત્થુ હિરણં ચ, પસવો દાસ પોરૂસં; ચત્તારી કામ ખંધાણી, તત્થસે ઉવજ્જઈ. ૧૭. મિત્તવં નાયવં હોયી, ઉચ્ચાંગોએ ય વન્નવં; અપ્પાયંકે મહાપન્ને, અભિજાયએ જસો બલે. ૧૮. ભોચ્ચા માણુસ્સએ ભોએ, અપ્પડિરૂવે અહા-ઉયં; પુવ્વિં વિસુદ્ધ સદ્ધમ્મે, કેવલં બોહિ બુજ્ઝિઆ. ૧૯. ચઉ-રંગં દુલહં નચ્ચા, સંજમં પડવજ્જિયાં; તવસા ધુય કમ્મંસે સિદ્ધે હવઈ સાસએ ત્તિબેમિ. ૨૦.

શ્રી ઉત્ત૦ સૂત્રનું અસંખયં નામે ચોથું અધ્યયન.

અસંખયં જીવિય માં પમાયએ, જરોવણિયસ્સ હુ નત્થિ તાણં; એવં વિયાણાહિ જણે પમત્તે, કન્નુ વિહિંસા અજયા ગહિંતિ. ૧. જે પાવકમ્મેહિં ધણં મણુસ્સા, સમાયયંતિ અમયં ગહા ય; પહાય તે પાસ પયટ્ઠિએ નરે, વેરાણુબદ્ધા નરયં ઉવેંતિ. ૧. તેણે જહા સંધિ મુહે ગહીએ, સ કમ્મુણા કિચ્ચઈ પાવ-કારી; એવં પયા પેચ્ચ ઇહં ચ લોએ, કડાણ કમ્માણ ન મોખ અત્થિ. ૩ સંસાર માવન્ન પરસ્સ અઠ્ઠા, સાહારણં જં ચ કરેઈ કમ્મં; કમ્મસ્સ તે તસ્સ ઉવેય કાલે, ન બંધવા બંધ વ્વયં ઉવેંતિ. ૪. વિત્તેણ તાણં ન લભે પમતે, ઈમંમિ લોએ અદુવા પરત્થા; દીવપ્પણઠેવ અણંત મોહે, નેયાઉયં દઠ્ઠું-મદઠ્ઠું-મેવ. ૫ સુત્તે સુયાવિ પડિબુદ્ધજીવી, ન વીસસે પંડિય આસુપન્ને; ઘોરા મુહુત્તા અબલં સરીર, ભારંડ પખ્ખી વ ચરે પ્પમત્તો. ૬ ચરે પયાઈં પરિસંકમાણો, જં કિંચિ પાસં ઇહ મન્નમાણો; લાભંતરે જીવિય બુહઈત્તા, પચ્છા પરિનાય મલાવધંસી. ૭. છંદં નિરો-હેણ ઉવેઈ મોખં, આસે જહા સિખિય વમ્મ ધારી; પુવાઈં વાસાઈં ચરે પમતો, તમ્હા મુણી ખિપ્પમુવેઇમોખં. ૮ સ પુવ્વ-મેવં ન

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

જેમની સ્તુતિ કરી છે; એવા પ્રથમ જીનેંદ્ર શ્રી આદિનાથ સ્વામિની પણ સ્તુતિ કરીશ. ૨ (પ્રથમના આ બે શ્લોકનું યુગલ છે.)

બુદ્ધયા વિનાઽપિ વિબુધાર્ચિતપાદપીઠ
સ્તોતું સમુદ્યતમતિર્વિગતત્રપોઽહમ્ ।
બાલં વિહાય જલસંસ્થિત મિંદુબિંબ-
મન્યઃ ક ઇચ્છતિ જનઃ સહસા ગ્રહીતુમ્ ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થઃ—જેના પગ મૂકવાના આસનની પણ દેવતાઓએ પૂજા કરેલી છે, એવા હે જીનેંદ્ર ! જેમ કોઇ પણ સમજુ માણસ જળની અંદર પડેલા ચંદ્રના પ્રતિબિંબને એકદમ ગ્રહણ કરવાને ઇચ્છતો નથી, પણ માત્ર બાળકજ ઇચ્છે છે, તેમ મેં પણ બુદ્ધિ વિના લજ્જા રહિત થઇને તમારી સ્તુતિ કરવામા પ્રવૃત્તિ કરી છે. ૩ (તે ખરેખર બાળચેષ્ટા જેવુંજ ગણાય એમ છે.)

વક્તું ગુણાન્ ગુણસમુદ્ર શશાંકકાંતાન્
કસ્તે ક્ષમઃ સુરગુરુપ્રતિમોઽપિ બુદ્ધયા ।
કલ્પાંતકાલપવનોદ્ધતનક્રચક્રં
કો વા તરીતુમલમંબુનિધિં ભુજાભ્યામ્ ॥ ૪ ॥

ભાવાર્થઃ—હે ગુણસમુદ્ર ! સંહારકાળના પવનવડે જેની અંદર મગર આદિ પ્રાણીઓ ઉછળી રહ્યા છે એવા સમુદ્રને હાથવડે તરવાને કોણ સમર્થ થાય છે ? (અર્થાત્ કોઇ નહિ.) તેમ ચંદ્રના જેવા મનોહર તમારા ગુણોને કહેવાને બૃહસ્પતિ જેવા બુદ્ધિમાન પણ ક્યાંથી સમર્થ થાય ? (ભાવાર્થ કે એવા પણ સમર્થ ન થાય તો પછી મારી શક્તિ તો તેમાં ક્યાથીજ ચાલે ?) ૪

સોઽહં તથાપિ તવ ભક્તિવશાન્મુનીશ
કર્તું સ્તવં વિગતશક્તિરપિ પ્રવૃત્તઃ ।
પ્રીત્યાત્મવીર્યમવિચાર્ય મૃગી મૃગેંદ્રમ્
નાઽભ્યેતિ કિં નિજશિશોઃ પરિપાલનાર્થમ્ ॥ ૫ ॥

ભાવાર્થઃ—હે મુનીશ્વર ! એ પ્રમાણે હું તમારી સ્તુતિ કરવામાં અશક્ત છું, છતા પણ તમારી ભક્તિને આધિન થઇને જેમ મૃગપશુ પોતાના બાળકની પ્રીતિને આધિન થઇને તેનું રક્ષણ કરવાને પોતાના બળનો વિચાર છોડી દઇને પણ (પોતે તેના સામુ થવાને અશક્ત છતાં પણ) સિંહની સામે થાય છે; તેમ હું પણ (મારી શક્તિનો વિચાર તજી દઇને) તમારી સ્તુતિ કરવાને પ્રવૃત્ત થયો છું. ૫

અલ્પશ્રુતં શ્રુતવતાં પરિહાસધામ
ત્વદ્ભક્તિરેવ મુખરીકુરુતે બલાન્મામ ।
યત્કોકિલઃ કિલ મધૌ મધુરં વિરૌતિ
તચ્ચારુચૂતકલિકાનિકરૈકહેતુઃ ॥ ૬ ॥

ભાવાર્થ—જેમ ચૈત્ર માસને વિષે આંબાના મોરના પ્રભાવથી કોયલ [illegible] સુર શબ્દો કરે છે, તેમ મને પણ, હું થોડું જાણનાર [મુખે] અને [illegible]જ્ઞોના [વિદ્વાનોના] હાસ્યનું પાત્ર છતાં તમારી ભક્તિ [ના પ્રભા[illegible]] જ બળાત્કારથી બોલાવે છે. ૬ [આ સ્તુતિ કરવામાં પ્રવૃત્ત કરે છે.]

ત્વત્સંસ્તવેન ભવસંતતિસંનિબદ્ધં
પાપં ક્ષણાત્ક્ષયમુપૈતિ શરીરભાજામ્ ।
આક્રાંતલોકમલિનીલમશેષમાશુ
સૂર્યાંશુભિન્નમિવ શાર્વરમંધકારમ્ ॥ ૭ ॥

ભાવાર્થ—જેમ સૂર્યના પ્રકાશથી [illegible] રાત્રિને વિષે વ્યાપેલું ભમરાના જેવું કાળું અંધારું [illegible] છે, તેમજ તમારી સ્તુતિ કરવાથી, દેહધારીઓના જન્મ [illegible] પાપ ક્ષણમાત્રમાં નાશ પામે છે. ૭

મત્વેતિ નાથ તવ સંસ્તવનં મયેદ-
મારભ્યતે તનુધિયાઽપિ તવ પ્રભાવાત્ ।
ચેતો હરિષ્યતિ સતાં નલિનીદલેષુ
મુક્તાફલદ્યુતિમુપૈતિ નનૂદબિંદુઃ ॥ ૮ ॥

ભાવાર્થ—[illegible] અલ્પ બુદ્ધિવાળો હું તો પણ તમારી [illegible] છું; તે જેમ કમળ[illegible]ની અંદર પડેલ પાણી [illegible] તમારાથી મોતીના જેવી શોભા પામે છે, તેમજ [illegible] તમારાથી સજ્જનોના મનનું હરણ કરશે. ૮ [illegible]

આસ્તાં તવ સ્તવનમસ્તસમસ્તદોષં
ત્વત્સંકથાઽપિ જગતાં દુરિતાનિ હંતિ ।
દૂરે સહસ્રકિરણઃ કુરુતે પ્રભૈવ
પદ્માકરેષુ જલજાનિ વિકાશભાંજિ ॥ ૯ ॥

ભાવાર્થ—જેમ [illegible] છે, તો પણ તેના કિરણો પૃથ્વી સરોવરને વિષે [illegible] છે, તેમજ સર્વ પાપોનો

નાશ કરનારૂં તમારૂં સ્તવન બને (કરે) છે, પણ તમારી કથા માત્ર લોકોના પાપોનો નાશ કરે છે! ૯

> નાત્યદ્ભુતં ભુવનભૂષણ ભૂતનાથ
> ભૂતૈર્ગુણૈર્ભુવિ ભવન્તમભિષ્ટુવન્તઃ ।
> તુલ્યા ભવન્તિ ભવતો નનુ તેન કિં વા
> ભૂત્યાશ્રિતં ય ઇહ નાત્મસમં કરોતિ ॥ ૧૦ ॥

ભાવાર્થ—હે ભુવનભૂષણ! હે ભૂતનાથ! તમારા અનેક સત્ય ગુણો વડે કરીને તમારી સ્તુતિ કરનાર, આ લોકમાં તમારા સરખો થાય, એમાં વિશેષ આશ્ચર્ય શું છે? કેમકે લોકમાં પણ જે જેનો આશ્રય કરીને રહે છે, તે તેને સંપત્તિએ પોતાના સમાન નથી કરતો શું? કરે છેજ. ૧૦

> દૃષ્ટ્વા ભવન્તમનિમેષવિલોકનીયં
> નાન્યત્ર તોષમુપયાતિ જનસ્ય ચક્ષુઃ ।
> પીત્વા પયઃ શશિકરદ્યુતિદુગ્ધસિન્ધોઃ
> ક્ષારં જલં જલનિધેરસિતું ક ઇચ્છેત્ ॥ ૧૧ ॥

ભાવાર્થ—હે ભગવાન્! એકી નજરે જોઇ રહેવા યોગ્ય આપનું સ્વરૂપ એકવાર જોયા પછી, માણસના નેત્ર બીજે કેકાણે સંતોષ પામતા-કરતા-નથી; કેમકે ચંદ્રના કિરણ જેવું ઉજ્વળ ક્ષિરસાગરનું દૂધ પીધા પછી જગતના સમુદ્રના ખારા પાણીને પીવાને કોણ ઇચ્છે છે? કોઇ નહી. ૧૧

> યૈઃ શાંતરાગરુચિભિઃ પરમાણુભિસ્ત્વં
> નિર્માપિતસ્ત્રિભુવનૈકલલામભૂત ।
> તાવંત એવ ખલુ તેઽપ્યણવઃ પૃથિવ્યાં
> યત્તે સમાનમપરં ન હિ રૂપમસ્તિ ॥ ૧૨ ॥

ભાવાર્થ—હે ત્રણ ભુવનને વિષે એકજ માત્ર આભૂષણરૂપ! જે શાંતરાગની છાયાના પરમાણુઓવડે આપ નિમાએલા છો. તે પરમાણુઓ પૃથ્વીને વિષે તેટલાજ હોવાથી, તમારા સમાન બીજાનું રૂપજ નથી! ૧૨

> વક્ત્રં ક્વ તે સુરનરોરગનેત્રહારિ
> નિઃશેષનિર્જિતજગત્ત્રિતયોપમાનમ્ ।
> બિંબં કલંકમલિનં ક્વ નિશાકરસ્ય
> યદ્વાસરે ભવતિ પાંડુપલાશકલ્પમ્ ॥ ૧૩ ॥

ભાવાર્થ—દેવતાઓ, મનુષ્યો અને નાગ પ્રમુખના નેત્રોનું હરણ કરનાર એવું; અને ત્રણે જગતને વિષે રહેલા ચંદ્ર, કમળ આદિક ઉપમાનને જીતનારૂં એવું તમારૂં મુખ ક્યાં? અને દિવસને વિષે ખાખરાના પાનના

...ઉપર, એવું ચંદ્રમાનું બિંબ;
...ળીકું પડી જનારું એવું; તેમજ 'વળી કલંકવાળું', એવું ચંદ્રમાનું બિંબ;
...ક્યાં ? ૧૩

સંપૂર્ણમંડલશશાંકકલાકલાપ-
શુભ્રા ગુણાસ્ત્રિભુવનં તવ લંઘયન્તિ ।
યે સંશ્રિતાસ્ત્રિજગદીશ્વરનાથમેકં
કસ્તાન્નિવારયતિ સંચરતો યથેષ્ટમ્ ॥ ૧૪ ॥

ભાવાર્થ—સંપૂર્ણ ચંદ્રની કાન્તિ જેવા તમારા ઉજ્વળ ગુણો, ત્રણે ...ગતને ઉલ્લંઘન કરીને વ્યાપી રહ્યા છે; કેમકે ત્રણે જગતના આપ એક... સ્વામી છો, તેથી તમારો આશ્રય કરીને રહેલા તે ગુણોને, ઇચ્છા ...માં વર્તતાં કોણ અટકાવી શકે એમ છે ? ૧૪

ચિત્રં કિમત્ર યદિ તે ત્રિદશાંગનાભિ-
ર્નીતં મનાગપિ મનો ન વિકારમાર્ગમ્ ।
કલ્પાંતકાલમરુતા ચલિતાચલેન
કિં મંદરાદ્રિશિખરં ચલિતં કદાચિત્ ॥ ૧૫ ॥

ભાવાર્થ—હે પ્રભુ ! દેવાંગનાઓ તમારા મનમાં કિંચિત્ માત્ર પણ ...વિકાર (કામવિકાર) લાવી શકી નહિ, તેમા શું આશ્ચર્ય છે ? કેમકે સંહાર ...ના પવનથી તમામ પર્વતો ડોલે છે, તોપણ મેરુ પર્વતનું શિખર કદાપિ ...લે છે શું ? (નહીંજ) ૧૫

નિર્ધૂમવર્તિરપવર્જિતતૈલપૂરઃ
કૃત્સ્નં જગત્ત્રયમિદં પ્રકટીકરોષિ ।
ગમ્યો ન જાતુ મરુતાં ચલિતાચલાનાં
દીપોઽપરસ્ત્વમસિ નાથ જગત્પ્રકાશઃ ॥ ૧૬ ॥

ભાવાર્થ—હે નાથ ! જેના અંદરથી ધુમાડો નિકળતો નથી, જેને ...દિવેટની જરૂર નથી, અને તેલની પણ જરૂર નથી, જે આ સમગ્ર ત્રણે જગતને પ્રકાશીત કરે છે, અને પર્વતોને પણ ડોલાવી નાખે એવો પવન પણ જેની પાસે જઈ શકતો નથી; એવા વિલક્ષણ દીપ રૂપે આ જગતને ...વિષે તું પ્રકાશે છે. ૧૬

નાસ્તં કદાચિદુપયાસિ ન રાહુગમ્યઃ
સ્પષ્ટીકરોષિ સહસા યુગપજ્જગન્તિ ।
નાંભોધરોદરનિરુદ્ધમહાપ્રભાવઃ
સૂર્યાતિશાયિ મહિમાસિ મુનીંદ્ર લોકે ॥ ૧૭ ॥

ભાવાર્થ—હે મુનીંદ્ર ! જગતને વિષે તમે સૂર્યના કરતા પણ વધારે

મહિમાવાન છો! (સૂર્યની પેઠે) રાહુ તમને ઘેરી શકતો નથી, તમે કદી પણ અસ્ત પામતા નથી, મેઘ તમારા પ્રભાવનો અવરોધ કરી શકતો નથી, અને એકે કાળે તમો ત્રણે જગતને પ્રકાશીત કરો છો. (તેથી સૂર્યના કરતા પણ તમે અધિક માહિમાવાન છો એ સ્પષ્ટ છે.). ૧૭.

નિત્યોદયં દલિતમોહમહાંધકારં
ગમ્યં ન રાહુવદનસ્ય ન વારિદાનામ્ ।
વિભ્રાજતે તવ મુખાબ્જમનલ્પકાન્તિ
વિદ્યોતયજ્જગદપૂર્વશશાંકબિંબમ્ ॥ ૧૮ ॥

ભાવાર્થ—જેનો ઉદય હમેશાં છે, જેણે મોહરૂપી અંધકારનો નાશ કરેલો છે, જેનો રાહુથી ગ્રાસ થઇ શકતો નથી, જેને મેઘ પણ ઘેરી શકતો નથી, તેમજ જેની કાંતિ કદી પણ ઓછી થતી નથી; એવું તમારૂં મુખ કમળ જગતને વિષે અપૂર્વ ચંદ્રબિંબની પેઠે શોભી રહે છે. ૧૮

કિં શર્વરીષુ શશિનાઽહ્નિ વિવસ્વતાવા
યુષ્મન્મુખેંદુદલિતેષુ તમસ્સુ નાથ ।
નિષ્પન્નશાલિવનશાલિનિ જીવલોકે
કાર્યં કિયજ્જલધરૈર્જલભારનમ્રૈઃ ॥ ૧૯ ॥

ભાવાર્થ—હે નાથ! તમારા મુખરૂપી ચંદ્રમાથી જ્યારે અંધકારનો નાશ થાય છે, ત્યારે પછી રાત્રિને વિષે ઉગતા ચંદ્રમાનું શું કામ છે? તેમજ દિવસે ઉદય પામતા સૂર્યનું પણ શું કામ છે? કેમકે શોભાયમાન ડાંગેરનું ધાન્ય પાકી ચૂક્યા પછી, આકાશમા ચઢી આવેલા વર્ષાદનું શું પ્રયોજન રહે છે? (ભાવાર્થ કે તે જેમ નિરર્થક છે તેમજ સૂર્યચંદ્ર પણ તમારા મુખના પ્રકાશ આગળ નિરર્થકજ છે!) ૧૯

જ્ઞાનં યથા ત્વયિ વિભાતિ કૃતાવકાશં
નૈવ તથા હરિહરાદિષુ નાયકેષુ ।
તેજઃ સ્ફુરન્મણિષુ યાતિ યથા મહત્વં
નૈવં તુ કાચશકલે કિરણાકુલેઽપિ ॥ ૨૦ ॥

ભાવાર્થ—હે પ્રભુ! તમારા વિષે જ્ઞાન જેવી રીતે યથાવકાશથી શોભી રહે છે, તેવું હરિ, હર બ્રહ્માદિક દેવોને વિષે શોભતું નથીજ. કેમકે પ્રકાશમાન રત્નોના સમૂહને વિષે જેવું તેજનું પ્રાબલ્ય ભાસે છે, તેવું કાચના ચળકતા કકડાને વિષે પણ જણાતું નથીજ. ૨૦

મન્યે વરં હરિહરાદય એવ દૃષ્ટા
દૃષ્ટેષુ યેષુ હૃદયં ત્વયિ તોષમેતિ ।

કિં વીક્ષિતેન ભવતા ભુવિ યેન નાન્ય:
કશ્ચિન્મનો હરતિ નાથ ભવાંતરેઽપિ ॥ ૨૧ ॥

ભાવાર્થ—હે સ્વામી ! હરિ, હર પ્રમુખાદિ દેવો (મારી) દ્રષ્ટીએ [illegible] તે સારૂંજ થયું છે. કેમકે તેમને દીઠાથી મારૂં હૃદય તમારે વિષેજ [illegible] સર્વેને દીઠાથી અને તે સર્વેથી તમે શ્રેષ્ઠ છો, એમ જાણવાથી) સં[illegible] પામે છે. આ લોકમાં તમને [illegible] થી શું થયું છે? (તો એટલુંજ [illegible] છે કે) ભવાન્તરને વિષે પણ [illegible] દેવ માટે મન હરણ કરી [illegible] નથી. ૨૧

સ્ત્રીણાં શતાનિ શતશો જનયન્તિ પુત્રાન
નાન્યા સુતં ત્વદુપમં જનની પ્રસૂતા ।
સર્વા દિશો દધતિ ભાનિ સહસ્રરશ્મિં
પ્રાચ્યેવ દિગ્જનયતિ સ્ફુરદંશુજાલમ ॥ ૨૨ ॥

ભાવાર્થ—જેમ તારાઓ [illegible] પ્રગટ કરે છે, [illegible] છે તેમજ સેંકડો [illegible] તેજસ્વી સૂર્યને તો મા[illegible] પુત્રને તો [illegible] સ્ત્રીઓ ઘણાએ પુત્રોને જન્મ [illegible] કોઈ હોય જનેતા [illegible]

ત્વામામનંતિ મુનય: પરમં પુમાંસ
માદિત્યવર્ણમમલં તમસ: પરસ્તાત ।
ત્વામેવ સમ્યગુપલભ્ય જયન્તિ મૃત્યું
નાન્ય: શિવ: શિવપદસ્ય મુનીંદ્ર પંથા: ॥ ૨૩ ॥

ભાવાર્થ—હે મુનીંદ્ર [illegible] છો, અને તમે [illegible] જાણવાથી [illegible] અંધકાર આગળ નિર્મ[illegible] તમાને (જાણવાથી) મૃત્યુને [illegible] માર્ગ [illegible] નિરુપદ્રવ શિવ (મોક્ષ) [illegible] નથીજ ! ૨૩

ત્વામવ્યયં વિભુમચિંત્યમસંખ્યમાદ્યં
બ્રહ્માણમીશ્વરમનંતમનંગકેતુમ ।
યોગીશ્વરં વિદિતયોગમનેકમેકં
જ્ઞાનસ્વરૂપમમલં પ્રવદંતિ સંત: ॥ ૨૪ ॥

ભાવાર્થ—હે સ્વ[illegible] ગુણાદિ, [illegible] આદ્ય, બ્રહ્મા, ઇશ્વર, [illegible] અનેક, અને એક, એવા [illegible] સ્વરૂપ રૂપે, અને [illegible]

બુદ્ધસ્ત્વમેવ વિબુધાર્ચિત બુદ્ધિબોધાત્
ત્વં શંકરોઽસિ ભુવનત્રયશંકરત્વાત્ ।
ધાતાસિ ધીર શિવમાર્ગવિધેર્વિધાનાત્
વ્યક્તં ત્વમેવ ભગવન્ પુરૂષોત્તમોઽસિ ॥ ૨૫ ॥

ભાવાર્થ—હે વિબુધાર્ચિત ! તમે બુદ્ધિનો બોધ કરો છો તેથી બુદ્ધ છો. તમે ત્રણે જગતનું કલ્યાણ કરનાર છો તેથી શંકર રૂપજ છો. અને કલ્યાણકારક માર્ગના વિધિને ધારણ કરનારા—જાણનાર છો તેથી તમેજ ધાતા છો. અને હે ભગવન્ તમેજ સ્પષ્ટ પુરૂષોત્તમ એટલે નારાયણ રૂપ છો ! ૨૫

તુભ્યં નમસ્ત્રિભુવનાર્તિહરાય નાથ
તુભ્યં નમઃ ક્ષિતિતલામલભૂષણાય ।
તુભ્યં નમસ્ત્રિજગતઃ પરમેશ્વરાય
તુભ્યં નમો જીન ભવોદધિશોષણાય ॥ ૨૬ ॥

ભાવાર્થ—હે નાથ ! ત્રણે જગતની પીડાને હરણ કરનાર આપને મારા નમસ્કાર હો ! પૃથ્વીના તળ ઉપર અમલ-નિર્મળ-ભૂષણ રૂપ આપને મારા નમસ્કાર હો ! વળી ત્રૈલોકના પરમેશ્વર એવા આપને મારા નમસ્કાર હો ! હે જીન ! આ સંસાર રૂપ સાગરને શોષણ કરનાર—નહીં સરખો કરી દેનાર—આપને મારા નમસ્કાર હો ! ૨૬

કો વિસ્મયોઽત્ર યદિ નામ ગુણૈરશેષૈ-
સ્ત્વં સંશ્રિતો નિરવકાશતયા મુનીશ ।
દોષૈરૂપાત્તવિવિધાશ્રયજાતગર્વૈઃ
સ્વપ્નાંતરેઽપિ ન કદાચિદપીક્ષિતોઽસિ ॥ ૨૭ ॥

ભાવાર્થ—હે મુનીંદ્ર તમામ ગુણોજ તમારામાં પરિપૂર્ણ રીતે આશ્રય કરીને રહેલા છે, તેમા શુ આશ્ચર્ય છે ! કેમકે અનેક સ્થળે આશ્રય મળવાથી જેમને ગર્વ ઉત્પન્ન થએલો છે, એવા દોષોએ તો તમને સ્વપ્નાંતરે—સ્વપ્નમા—પણ જોયેલાજ નથી ! (ભાવાર્થ કે તમારામાં ગુણ સિવાય દોષ બીલકુલ છેજ નહીં.) ૨૭

ઉચ્ચૈરશોકતરૂસંશ્રિતમુન્મયૂખ-
માભાતિ રૂપમમલં ભવતો નિતાંતમ્ ।
સ્પષ્ટોલ્લસત્ કિરણમસ્તતમોવિતાનં
બિંબં રવેરિવ પયોધરપાર્શ્વવર્તિ ॥ ૨૮ ॥

ભાવાર્થ—હે જીનેશ્વર ! જેમ મેઘના સમીપમાં રહીને, અંધકારનો

નાશ કરીને, અને સ્વચ્છ ઉંચાં કિરણો પ્રસારીને, સૂર્ય શોભી રહે છે; તેમજ અશોકતરૂની નીચે રહેલું આપનું સ્વરૂપ (પાપરૂપી અંધકારનો નાશ કરીને અને) ઉંચાં કિરણ પ્રસારીને, અત્યંત નિર્મળ, શોભી રહે છે. ૨૮

સિંહાસને મણિમયૂખશિખાવિચિત્રે
વિભ્રાજતે તવ વપુઃ કનકાવદાતમ્ ।
બિંબં વિયદ્વિલસદંશુલતાવિતાનં
તુંગોદયાદ્રિશિરસીવ સહસ્રરશ્મેઃ ॥ ૨૯ ॥

ભાવાર્થ—જેવી રીતે ઉંચા ઉદયાચળ પર્વતના ઉપર, આકાશને વિષે પ્રકાશમાન કિરણો રૂપી લતાઓના સમૂહવડે, સૂર્યનું બિંબ શોભે છે; તેવીજ રીતે હે જીનેંદ્ર! મણિયોના કિરણોની પંક્તિઓવડે કરીને, વિચિત્ર દેખાતા સિંહાસનને વિષે, સુવર્ણ જેવું મનોહર આપનું શરીર, અત્યંત દીપે છે. ૨૯

કુંદાવદાતચલચામરચારુશોભં
વિભ્રાજતે તવ વપુઃ કલધૌતકાંતમ્ ।
ઉદ્યચ્છશાંકશુચિનિર્ઝરવારિધાર-
મુચ્ચૈસ્તટં સુરગિરેરિવ શાતકૌંભમ્ ॥ ૩૦ ॥

ભાવાર્થ—જેમ ઉદય પામેલા ચંદ્રમાના જેવી, નિર્મળ પાણીનાં ઝરણાંની ધારાઓ વડે, મેરુપર્વતનું સુવર્ણમય ઉંચું શિખર શોભી રહે છે; તેમ મોગરાના પુષ્પ જેવા ધોળા વીંઝાતા (ઢળતા) ચામરો વડે, સોનાના જેવું મનોહર આપનું શરીર શોભી રહે છે. ૩૦

છત્રત્રયં તવ વિભાતિ શશાંકકાંત-
મુચ્ચૈઃ સ્થિતં સ્થગિતભાનુકરપ્રતાપમ્ ।
મુક્તાફલપ્રકરજાલવિવૃદ્ધશોભં
પ્રખ્યાપયત્ ત્રિજગતઃ પરમેશ્વરત્વમ્ ॥ ૩૧ ॥

ભાવાર્થ—હે ભગવન્! તારા સહિત, ચંદ્રના જેવા મનોહર, સૂર્યના કિરણના તાપનું નિવારણ કરનાર, અને મોતીઓના સમૂહની રચનાથી શોભાયમાન, એવા તમારા ઉપર રહેલ તમારાં ત્રણ છત્રો શોભી રહ્યાં છે; તે જાણે તમારું ત્રણે જગતનું અધિપતિપણું જાહેર કરતા હોય નહીં શું? તેમ શોભે છે. ૩૧

ગંભીરતારરવપૂરિતદિગ્વિભાગ-
સ્ત્રૈલોક્યલોકશુભસંગમભૂતિદક્ષઃ ।

પાદૌ પદાનિ તવ યત્ર જિનેંદ્ર ધત્તઃ
પદ્માનિ તત્ર વિબુધાઃ પરિકલ્પયન્તિ ॥ ૩૬ ॥

ભાવાર્થ—હે જિનેંદ્ર ! સુવર્ણનાં નવાં ખીલેલાં કમળોના સમૂહની કાંતિ જેવા પ્રસરી રહેલા નખોનાં કિરણોની પંક્તિ વડે જે સુંદર દેખાય છે, એવા તમારા પગો પૃથ્વી ઉપર જ્યાં જ્યાં કમળો ભરે છે, (તમે જ્યાં જ્યાં વિચરો છો) ત્યાં ત્યાં દેવતાઓ કમળની કલ્પના-રચના-કરે છે. ૩૬

ઇત્થં યથા તવ વિભૂતિરભૂજ્જિનેંદ્ર
ધર્મોપદેશનવિધૌ ન તથા પરસ્ય ।
યાદૃક્પ્રભા દિનકૃતઃ પ્રહતાંધકારા
તાદૃક્ કુતો ગ્રહગણસ્ય વિકાશિનોઽપિ ॥ ૩૭ ॥

ભાવાર્થ—હે જિનેંદ્ર ! એ પ્રકારની (પાછળ જણાવેલા આઠ પ્રાતિહાર્યની) તમને જે જે સંપત્તિઓ ધર્મનો ઉપદેશ કરતી વખતે (સમવસરણમાં) થઇ, તે પ્રમાણે અન્ય ને (હરિહરાદિક પરધર્મના દેવોને કદી પણ) થઇ નથી. (તે યોગ્ય જ છે) કેમકે અંધકારનો સમૂળ નાશ કરનાર સૂર્યની જેવી પ્રભા છે, તેવી પ્રકાશ પામેલા ગ્રહોની પણ ક્યાંથી જ હોય ? ૩૭.

શ્ચ્યોતન્મદાવિલવિલોલકપોલમૂલં
મત્તભ્રમદ્ભ્રમરનાદવિવૃદ્ધકોપમ્ ।
ઐરાવતાભમિભમુદ્ધતમાપતંતં
દૃષ્ટ્વા ભયં ભવતિ નો ભવદાશ્રિતાનામ્ ॥ ૩૮ ॥

ભાવાર્થ—જેનું ગંડસ્થળ ઝરતા મદવડે કરીને ખરડાએલું છે, વળી જે માથું ધુણાવ્યા કરે છે, અને તેની આજુબાજુ ભમતા ઉન્મત્ત ભમરાઓના ગુંજારવ વડે, જેનો કોપ વૃદ્ધિને પામેલો છે, વળી જે ઉદ્ધત ઐરાવત જેવો છે, એવો હાથી પણ જો (કદાચ) સામો આવે, તો પણ તેને દેખીને તમારો જે આશ્રિત હોય છે તેને ભય ઉપજતો નથી. ૩૮

ભિન્નેભકુંભગલદુજ્જ્વલશોણિતાક્ત
મુક્તાફલપ્રકરભૂષિતભૂમિભાગઃ ।
બદ્ધક્રમઃ ક્રમગતં હરિણાધિપોઽપિ
નાક્રામતિ ક્રમયુગાચલસંશ્રિતં તે ॥ ૩૯ ॥

ભાવાર્થ—જેણે હાથીઓનાં કુંભસ્થળ છેદીને, તેમાંથી ગળતાં ઉજ્જ્વળ અને લોહીથી ખરડાએલા મોતી વડે પૃથ્વી શોભાવી છે; એવા બળવાન કોપતા સિંહની ફાળમાં જે માણસ આવી પડ્યો હોય, તે પણ જો તમારા

યુદ્ધે જયં વિજિતદુર્જયજેયપક્ષા-
સ્ત્વત્પાદપંકજવનાશ્રયિણો લભન્તે ॥ ૪૩ ॥

ભાવાર્થ—ભાલાઓની અણીઓ વડે છેદાઇ ગયેલા હાથીઓના રુધિરનો પ્રવાહ જ્યાં આગળ વહે છે, અને જ્યાં તે પ્રવાહની અંદર યોદ્ધાઓ તરવામાં આતુર થઈ ગયેલા છે, એવા ભયાનક યુદ્ધને વિષે; જેને તમારા ચરણ કમળ રૂપી વનનો આશ્રય હોય છે, તેઓ અજીત શત્રુઓને પણ જીતી શકે છે. ૪૩

અંભોનિધૌ ક્ષુભિતભીષણનક્રચક્ર-
પાઠીનપીઠભયદોલ્બણવાડવાગ્નૌ ।
રંગત્તરંગશિખરસ્થિતયાનપાત્રા-
સ્ત્રાસં વિહાય ભવતઃ સ્મરણાદ્વ્રજન્તિ ॥ ૪૪ ॥

ભાવાર્થ—ભયંકર મગરમચ્છ આદિ—નક્રચક્ર જળચર જંતુઓ—જેની અંદર ઉછળી રહ્યા છે, અને ભયાનક વાડવાગ્નિ જેની અંદર અતિશય પ્રજ્વલિત થઇ રહ્યો છે, તથા મોટા મોટા મોજાઓ જેની અંદર ઉછળી રહ્યા છે, એવા તોફાની સમુદ્રની અંદર જે વહાણો (વહાણની અંદરનાં મનુષ્યો) આવી પડેલાં હોય છે, તેપણ તમારા સ્મરણથી નિર્ભયપણે જઇ શકે છે! (સમુદ્રમાં ભેખમાયા સિવાય રહી શકે છે.) ૪૪

ઉદ્ભૂત ભીષણજલોદરભારભુગ્નાઃ
શોચ્યાંદશામુપગતાશ્ચ્યુતજીવિતાશાઃ ।
ત્વત્પાદપંકજરજોઽમૃતદિગ્ધદેહા
મર્ત્યા ભવંતિ મકરધ્વજતુલ્યરૂપાઃ ॥ ૪૫ ॥

ભાવાર્થ—ભયંકર જલોદર રોગનાં ભારથી નમી ગએલા, અને તેથી કરીને જેમણે જીવનની આશા છોડી દીધી છે, એવી મહા દુઃખદ અવસ્થાને જેઓ પામેલા હોય છે; તેઓ પણ તમારા ચરણ કમળની રજરૂપી અમૃતનું જો પોતાના શરીરને લેપન કરે તો [રોગથી રહિત થઇને] કામ દેવ જેવા સુંદર શરીરવાળા થાય છે. ૪૫

આપાદકંઠમુરુશૃંખલવેષ્ટિતાંગા
ગાઢં બૃહન્નિગડકોટિનિઘૃષ્ટજંઘાઃ ॥
ત્વન્નામમંત્રમનિશં મનુજાઃ સ્મરંતઃ
સદ્યઃ સ્વયં વિગતબંધભયા ભવન્તિ ॥ ૪૬ ॥

ભાવાર્થ—[illegible] બેડીઓવડે [illegible] બંધનવાળી—તેની કેડીઓની [illegible] બેડીઓના ગાઢ [illegible]

સામાન્ય રીતે પણ તમારા રૂપને વિસ્તારવા,
જીનરાજ શક્તિમાન દુર્લભ મૂઢ મુજ સમ છે થવા;
દિન અંધ ધીરજવાન બચ્ચું ઘુવડનું જે તેહથી,
નહિં સૂર્ય કેરા રૂપને વર્ણી શકાશે એહથી. ૩

અનુભવ કરે તુજ ગુણ તણો જન મોહના ટળવા થકી,
નહિં પાર પામે નાથ તે પણ આપ ગુણ ગણનાં કદી;
જેમ પ્રલયકાળવડે ખસેલા જળથકી સમુદ્રના,
ખુલા થએલા રત્ન ઢગલા કોયથી માપી શકાય ના. ૪

દેદીપ્યમાન અસંખ્ય ગુણની ખાણ નાથ તમારી હું,
આરંભ તો કરવા સ્તુતિ પણ મંદ બુદ્ધિમાન છું;
શું બાળપણ કેનું નથી લંબાવી એક હાથને,
નિજ બુદ્ધિના અનુસારથીજ સમુદ્રના વિસ્તારને. ૫

હે ઈશ યોગી પણ તમારા ગુણ જે ન કહી શકે,
સામર્થ્ય મારૂં ક્યાંથી વર્ણન મુજથી તેનું થઈ શકે;
વિચાર વિણનું કાર્ય આ ગણાય મારૂં તેહથી,
પણ પક્ષી શું પોતા તણી ભાષા કહો વદતા નથી. ૬

અચિંત્ય મહિમાવાન સ્તુતિ આપની દો જીનરે,
તુજ નામ પણ સંસારથી ત્રૈલોક્યનું રક્ષણ કરે;
જેમ ગ્રીષ્મ કેરા સખત તાપવડે મુસાફર જે દુઃખી,
તે થાય કમળ તળાવ કેરા શીતળ વાયુથી સુખી. ૭

હે સ્વામી આપ હૃદય વિષે આવો સદા પ્રાણી તણા,
ક્ષણમાત્રમા દૃઢ કર્મ બંધન જાય તૂટી જગ તણાં;
વનમા મયુરો મધ્યમા જેવી રીતે આવ્યાં થકી,
ચંદન તણા તરૂથીજ સર્પો સદ્ય છુટે છે નકી. ૮

દર્શન અહો જીનેંદ્ર માત્ર મનુષ્યને જે થાય છે,
તો સંકટો દુઃખ ભય ભરેલા સેંકડો ટળી જાય છે;
ગોવાળ દીઠા સૂર્ય તેજસ્વી તણા દીઠાં થકી,
પશુઓ મૂકાયે સદ્ય જેવા નાસતા ચોરો થકી. ૯

તારક તમે જીનરાજ કેવા રીતથી સંસારીના,
તમને હૃદયમા ધારી ઉલટા તારતા સંસારીયા;
આશ્ચર્ય એ પણ મર્મ કેરી મશકથી સાચું કરે;
અંદર ભરેલા વાયુના આધારથી જળને તરે. ૧૦

ધર્મોપદેશ તણાં સમયમાં આપના સહવાસથી,
તરૂ પણ અશોકજ થાય તો શું મનુજનું કેવું પછી;
જ્યમ સૂર્યના ઉગ્યાં થકીના માત્ર માનવી જાગતાં,
પણ વૃક્ષ પત્ર પુષ્પ સાથે સહેજમાં પ્રફુલીન થતાં. ૧૯
ચારે દીશાએ દેવ જે પુષ્પોતણી વૃષ્ટી કરે,
આશ્ચર્ય નીચા મુખ વાળા ડીંટથી તે ક્યમ પડે;
હે મુનિશ અથવા આપનું સામીપ જ્યા પમાય છે,
પંડીત અને પુષ્પો તણાં બંધન અધોમુખ થાય છે. ૨૦
જે આપના ગંભીર હૃદય સમુદ્રમાંથી ઉપજે,
તે વાણીમાં અમૃતપણું લોકો કહે તે સત્ય છે,
કોકે કરીને પાન પરમાનંદને ભજતાં થકાં,
ભવિજન જુવો એથી કરીને શીઘ્ર અજરામર થતા. ૨૧
દેવો વીંઝે જે પવિત્ર ચામર સ્વામિ આપ સમીપ તે,
હું ધારૂં છું નીચા નમી ઉંચા જતાં એમજ કહે;
મુનિ શ્રેષ્ઠ એવા પાર્શ્વને જે નમન કરશે સ્નેહથી,
તે શુદ્ધ ભાવી હર્ષ ગતીને પામશે નિશ્ચયથકી. ૨૨
સુવર્ણ રત્નોથી બનેલા ઉજળા સીંહાસને,
ગંભીર વાણીવાન રૂપે શ્યામ સ્વામી આપને;
ઉત્સુક થઇને ભવ્ય જનરૂપી મયુરો નિરખે,
મેરૂ શિરે અતિ ગાજતા નવ મેઘ સમ પ્રીતિવડે. ૨૩
ઉંચે જતી તુમ શ્યામ ભામંડળ તણી કાંતિવડે,
લોપાય રંગ અશોક કેરા પાનનો સ્વામી ખરે;
પ્રાણિ સચેતન નો પછી વીતરાગ આપ સમાગમે,
રે કોણ આ સંસારમા પામે નહી વૈરાગ્યને. ૨૪
રે રે પ્રમાદ તજો અને આવી ભજો આ નાથને,
જે મોક્ષપુરિ પ્રત્યે જતા વ્યાપારી પાર્શ્વનાથને;
સુર દુંદુભીનો શબ્દ જે આકાશમા વ્યાપી રહે,
હૂં માનું છું હે દેવ તે ત્રૈલોક્યને એમજ કહે. ૨૫
હે નાથ ત્રૈલોકમા પ્રકાશ જ્યં આપે કર્યો,
તારા સહીત આ ચંદ્રમા નવ હીણ અધિકારી કર્યો;
મોતી સમૂહે શોભતા ત્રણ છત્રના મીસે કરી,
તે આવ્યો પ્રભુની પાસ નકી રૂપ ત્રણ ભાળે ધરી. ૨૬

હે મુનીશ આ સંસાર રૂપ અપાર સાગરને વિષે,
હું માનું છું તમ નામ નહીં મુજ શ્રવણમાં આવ્યું હશે;
સુણ્યા બાદ પવિત્ર મંત્રથી તમારા નામને,
આપત્તિ રૂપી સર્પિણી શું સમીપમાં આવી શકે. ૩૫

હે દેવ જન્માન્તર વિષે પણ આપના બે ચરણ જે,
મનવાંછિત આપનાર તે મેં નહીં પુજ્યા હશે;
હે મુનીશ હું તેથી કરીને આજ આ ભવને વિષે,
સ્થાન હૃદય ભેદક પરાભવનું થયેલો જાણે દીસે. ૩૬

નિશ્ચય અરે મોહાંધકારે વ્યાપ્ત એવાં નેત્રથી,
પૂર્વે કદી મેં એક વેળા પણ પ્રભુ જોયા નથી;
એવી રીતે આ મર્મભેદક અનર્થો પીડે મને,
ઉત્થાન પ્રબંધની ગતિવાળા અનર્થો વડીને. ૩૭

કદી સાંભળ્યા પૂજ્યા પરમેશ્વર આપને નિરખ્યા હશે,
પણ પ્રીતિથી ભક્તિવડે નહિ હૃદયમાં ધાર્યા હશે;
જનબંધુ તેથી દુ:ખપાત્ર થયેલ છું જગને વિષે,
કારણ ક્રિયા ભાવે રહિત નહીં આપની ફળ દાયિકે. ૩૮

કૃપાકારી શરણાગત પ્રભુ હિતકારી જન દુ:ખીયા તણા,
હે યોગીઓમાં શ્રેષ્ઠ કરુણા કરવા અને પુણ્ય જ તણા;
ભક્તિથકી નમતો હું તે મહેશ મારા ઉપરે,
તત્પર થશો દુ:ખ અંકુરોને દાગવા કરુણાવડે. ૩૯

અસંખ્ય બળના સારને વળી શરણ કરવા યોગ્ય જે,
અરિનાશથી યશ ધરનાર એવા આપના પદ કમળને;
શરણે છતાં પણ ભુવન પાવન ધ્યાનથી કદી હીનનો,
હું પ્રથમથી જ હણાયેલો હણાવા જ માટે યોગ્ય છે. ૪૦

હે અખિલ વસ્તુ જાણનારા વંદ્ય હે દેવેંદ્રને,
સંસારના તારક અને ભુવનાધિ નાથ પ્રભુ તમે;
ભયકારી દુ:ખ દરીયાથકી આજે પવીત્ર કરો અને
કરુણા તણા હે સિંધુ નાશ કર દુ:ખીયાને મને. ૪૧

હે નાથ આ પદ પંકજના નિત્ય ચિંતન જે કરી,
તે ભક્તિ કંઈ ફળ આપનાર હોય તો જો કરી;
તો શરણ કરવા યોગ્ય માત્ર જ આપને શરણે રહ્યો,
તે આ ભવે અને પર ભવમાં પણ મુજ સ્વામી થજો. ૪૨

...વિનાશ કરનારા, અને જગતને સુખ આપનારા, જગતના [illegible] ત્રણે કાળમાં ... એવા શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુની ... જય હો. ॥ ૨ ॥

પુણ્યાનાં વિપણિસ્તમોદિનમણિઃ કામેભકુમ્ભે સૃણિઃ ।
મોક્ષે નિઃસરણિઃ સુરેન્દ્રકરિણી જ્યોતિઃ પ્રકાશારણિઃ ॥
દાને દેવમણિર્નતોત્તમજનશ્રેણિઃ કૃપાસારિણી ।
વિશ્વાનંદસુધાઘૃણિર્ભવભિદે શ્રીપાર્શ્વચિંતામણિઃ ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થઃ—પુણ્યના હાટ (બજાર) રૂપ, પાપરૂપી અંધકારમાં સૂર્ય, કામરૂપી હાથીને વશ કરવામાં અંકુશરૂપ, મોક્ષમાં ગમન કરવા માટે નિસરણીરૂપ, આનંદદાયક ઇન્દ્રોને ... પ્રકાશ આપવામાં અરણીના જેવા, દાન દેવામાં ચિંતામણી સમાન, જેમના (શ્રી પાર્શ્વનાથના) ચરણમાં ઉત્તમ જનોની શ્રેણી નમે છે, કૃપાની નદી સમાન, વિશ્વને આનંદ આપનાર અમૃત જેવા શ્રી પાર્શ્વ ચિંતામણી (ભગવાન) સંસારરૂપી ભયના નાશ કરનાર છે. ॥ ૩ ॥

આ સંપૂર્ણ ઉદ્યોત કરનાર ...

શ્રી ચિંતામણિ પાર્શ્વવિશ્વજનતા સંજીવનસ્ત્વં મયા ।
દૃષ્ટસ્તાત તતઃ શ્રિયઃ સમભવન્નાશ ક્રમાચ્ચક્રિણમ્ ॥
મુક્તિઃ ક્રીડતિ હસ્તયોર્બહુવિધં સિદ્ધં મનોવાંછિતં ।
દુર્દૈવં દુરિતં ચ દુર્દિનભયં કષ્ટં પ્રણષ્ટં મમ ॥ ૪ ॥

ભાવાર્થઃ—હે તાત (હે શ્રી ચિંતામણી પાર્શ્વનાથ !) આખા વિશ્વના જીવનાધાર, સમ્યગ્દર્શનરૂપ આ ચિંતામણી પાર્શ્વનાથ આપનાં મને દર્શન થયાં છે, ત્યારથી જ ઇન્દ્ર દેવ તથા ચક્રવર્તિ પર્યંતની સમૃદ્ધિ મને પ્રાપ્ત થઈ છે. મારા હસ્તમાં મુક્તિરૂપી દેવી ક્રીડા કરી રહી છે, અને મારી વિવિધ પ્રકારની મનની અભિલાષાઓ સિદ્ધ થઈ છે, અને મારૂં દુર્દૈવ, મારૂં પાપ અને મારૂં દુઃખ તથા મારો દારિદ્રતાનો ભય સમૂળ નાશ પામ્યો છે. ॥ ૪ ॥

યસ્ય પ્રૌઢતમઃ પ્રતાપ તપનઃ પ્રોદ્દામધામા જગ- ।
જ્જંઘાલઃ કલિકાલકેલિદલનો મોહાન્ધવિધ્વંસકઃ ॥
નિત્યોદ્યોતપદં સમસ્તકમલાકેલિગૃહં રાજતે ।
સ શ્રી પાર્શ્વજિનો જનેહિતકૃતશ્ચિંતામણિઃ પાતુ મામ્ ॥ ૫ ॥

ભાવાર્થઃ—હે અતિશય પ્રતાપવાન સૂર્યરૂપ, અતિ ઉત્કૃષ્ટ જગતરૂપી ધામને તથા કલિકાળના મહિમાને દલન કરનારા, મોહરૂપી અંધકારનો નાશ કરનારા, અને જેનું સમસ્ત પ્રકારની સમૃદ્ધિ ધારણ કરનાર પદ હમેશ

(સ્રગ્ધરા છંદ.)

રોગા નૈવશોકા ન કલહ કલના નારિ મારિ પ્રચારો ।
નૈવાધિર્નાસમાધિર્ન ચ દર દુરિતે દુષ્ટ દારિદ્રતા નો ॥
નોશાકિન્યો ગ્રહા નો ન હરિકરિગણા વ્યાલ વૈતાલ જાલા
જાયન્તે પાર્શ્વચિંતામણિનતિવશતઃ પ્રાણિનાં ભક્તિભાજાં. ૯

ભાવાર્થ:—જે ભક્તિવાન પ્રાણિઓ શ્રી ચિંતામણી પાર્શ્વનાથની ભક્તિ કરે છે, તેઓને રોગ, શોક, ક્લેશ, અશાન્તિ, ભય, દુઃખ, દારિદ્રપણું, ભયંકર દુઃખની વ્યાધિ તથા શાકિની, ભૂત, પિશાચ સિંહ તથા હાથી તથા બીજા અનેક દુઃખરૂપ ભય લાગતા નથી. ॥ ૯ ॥

(શાર્દૂલ છંદ.)

ગીર્વાણદ્રુમધેનુ કુંભમણિ યસ્તસ્યાંગણે રંગિણો ।
દેવા દાનવ માનવાઃ સવિનયં તસ્મૈહિતં ધ્યાયિનઃ ॥
લક્ષ્મી સ્તસ્ય વશાવશેવ ગુણિનાં બ્રહ્માંડ સંસ્થાયિની ।
શ્રીચિંતામણિપાર્શ્વનાથ મનિશં સંસ્તૌતિયો ધ્યાયતિ ॥૧૦॥

ભાવાર્થ:—જે પ્રાણી શ્રી ચિંતામણી પાર્શ્વનાથની હમેશ સ્તુતિ કરે છે તથા ધ્યાન ધરે છે તેના આંગણામાં સર્વાદિ આનંદ થયા જ કરે છે. જેમ કલ્પવૃક્ષ, કામધેનુ ચિત્રાવેલી, પારસમણી વગેરે અલૌકિક પદાર્થ પ્રાપ્ત કરે છે. દેવ દાનવ અને મનુષ્યો સુદ્ધાં વિનયથી તેના હિતનુંજ ચિંતવન કર્યા કરે છે. ગુણવાન પુરુષોને આ બ્રહ્માંડમાં પ્રાપ્ત થતી સમસ્ત લક્ષ્મી તેને વશ વર્તે છે. ॥ ૧૦ ॥

(માલીની છંદ.)

ઇતિ જિનપતિ પાર્શ્વ પાર્શ્વ: પાર્શ્વાખ્ય યક્ષ: ।
પ્રદલિત દુરિતૌઘ: પ્રીણિતપ્રાણિ સાર્થ: ॥
ત્રિભુવન જન વાંછા દાન ચિંતામણિક: ।
શિવપદ તરુ બીજં બોધિબીજં દદાતુ ॥ ૧૧ ॥

ભાવાર્થ:—આ પ્રમાણે જિનપતિ પાર્શ્વનાથ ભગવાનની પાસે રહેનારો પાર્શ્વ નામનો યક્ષ જેના પાપકર્મ નાશ થઇ ગયા છે, અને તે ભગવાને જનસમુદાયને તૃપ્ત કર્યા છે. અને જે ત્રણે ભુવનની વાંછા પૂરવામાં ચિંતામણિ સમાન છે, તે મોક્ષપદરૂપી વૃક્ષનું બીજરૂપ સમકીત મને અર્પણ કરો ॥ ૧૧ ॥

પ્રભુ પાસે પ્રાર્થના.

[શું કહું કથની મારી રાજ...એ રાગ.]

અરજી એક અમારી, નાં...થ અરજી એક અમારી;
લ્યો અધમપણાથી ઉગારી, ના...થ અરજી૦ — એ ટેક.
દુષ્ટ જનોની મટી દુષ્ટતા, એમ કરેલું થાઓ;
અધમ જનોની મટી અધમતા, ધર્મ પથે ધાઓ. — ના...થ૦ ૧
સઘળા માર્ગે સુઝે સહુને, અવગાથી અળગાઓ;
દરે કામ રોપિત કરવામાં, એ સદ્બુદ્ધિ આપો. — ના...થ૦ ૨
સંત શિષ્ય વ્યાધિ સહુ વીરમી, પરમાનંદ પધરાઓ;
વિષમ મતિ મહાનીને મદુપા, શમ રસ માંહે સમાઓ. — ના...થ૦ ૩

મૈત્રી ભાવના વિષે.

[રાગ-ઉપરનો.]

સદ્ગુણ રસથી સુધારી ના...થ, તારક લ્યો હવે તારી,
મૈત્રી ભાવ સદા રહે મનમાં, દુશ્મનના દૂર થાઓ;
નીરખી પરના ગુણ સુજ અંતર, પ્રસન્નતા પ્રસરાઓ નાથ. — તારક૦ ૧
દોષ નહી દેખાય કદિમાં, ગાંભ્ય ગુણો ઉભરાઓ;
ઈર્ષ્યા ભાવ નહીં ઉપજે એવા, વાદળને વરસાવો નાથ. — તારક૦ ૨
નામે નહી પરનિંદા કરવી, દુર્ગુણ માત્ર દબાવો;
ભીમપણાનો ભાવ તજીને, નીજરૂપે નીરખાઓ નાથ. — તારક૦ ૩
સંત શિષ્ય વીનવે કરજોડી, એ અરજી અવધારો;
ઝેરું વિવકી પ્રભુ બનાવી, વિરોધ કરતા નીવારો નાથ. — તારક૦ ૪

અથ શ્રી નરભવની સજ્ઝાય.

આ ભવ રત્ન ચિંતામણી સરીખો, વારંવાર ન મળશેજી;
ચેતી શકે તો ચેતજે જીવડા, આવો સમય નહિ મળશેજી. આ ભવ૦ ૧
ચાર ગતી ચોરાશી લક્ષ યોનિ, તેમાં તું ભમી આવ્યો જી;
પુન્ય સંયોગે સ્વપ્નની સંગતે, માનવનો ભવ પાયો જી. આ૦ ૨
વહેલો થા તું વહેલો જીવડા, જીનવરનું જપ નામજી,
કુગુરૂ કુદેવ કુધર્મને છંડી, કીજે આતમ કામ જી. આ૦ ૩
જેમ કઠીયારે ચિંતામણી લાધ્યો, પુન્ય તણે સંયોગે જી;
કાકરાની પેરે નાખી દીધો, ફરી નહિ મળવા જોગ જી. આ૦ ૪
એક કાળે તું આવ્યો જીવડા, એક કાળે તું જાશે જી;
તેહી વચ્ચે તું બેઠો જીવડા, કાળ આહેડી નાકામે જી. આ૦ ૫
ધન્ય સાધુ જે સંયમ પાળે, મુક્તિ મારગ રાખે જી,
સાચું નાણું ગાંઠ બાંધે, ખોટી દ્રષ્ટિ ન રાખે જી. આ૦ ૬
માત પીતા દારા સુત બાંધવ, સહુ વિધમાં વિસરી જોરે જી;
તે માંહેથી જો કાજ સરે તો, ન ધર કેમ છોડે જી. આ૦ ૭
માયા મમતા વિષય સહુ છંડી, નવકાર સમો એક કીજેજી;
ગુરૂ ઉપદેશ સદા સુખકારી, સુણો અમૃત રસ પીજે જી. આ૦ ૮
જેમ અંજલીમાં નીર ભરાયું, લક્ષુ લક્ષુ ઓછું થાય જી;
ઘડી ઘડીએ ઘડીઆળાં વાગે, કાળ ચાલ્યો જાય જી. આ૦ ૯
સામાયક મન શુદ્ધ કીજે, શીવરમણી ત્યાં પામીજે જી;
માનવભવ મુક્તિનો કાંઠો, તેમાં નહિ ચૂકો લીજે જી. આ૦ ૧૦
દેવ ગુરૂ ધર્મ દ્રઢ કરી ધારો, સમકીત શુદ્ધ આરાધો જી;
છકાય જીવની રક્ષા કરીને, મુક્તિનો પંથ જ સાધો જી. આ૦ ૧૧
દેહ ઊપર મમતા રાખો, જનમ ફરી નહી મળશે જી;
દાનવ તો કાદવમાં ખૂત્યા, ધર્મ પાર ઉતરશે જી. આ૦ ૧૨
ગુરૂ કંચન ગુરૂ [illegible] હીરા, ગુરૂ જ્ઞાનના દરીયા જી;
કહે [illegible] ગુરૂ [illegible], [illegible] અનંતા તરીયાજી. આ૦ ૧૩

